

panciatantra

(cele cinci cărți ale înțelepciunii)

panciatantra

Coperta IV[1]

«*Panciatantra* este cea mai celebră carte de poveşti, fabule şi cugetări din literatura sanscrită şi în acelaşi timp cel mai simplu şi cel mai atrăgător tratat de înţelepciune din câte s-au scris vreodată.

Veacuri după veacuri *Panciatantra* s-a răspândit tot mai departe şi tot mai adânc în literatura cultă şi în cea populară din Orient şi din Occident. Azi nu mai e cu putinţă să se studieze folclorul vreunui popor european sau asiatic, fără a cunoaşte mai întâi *Panciatantra*…

Panciatantra a fost de la început o operă tare avea de scop să înveţe arta de a cârmui şi înţelepciunea în purtare, sub forma de fabule, poveşti şi cugetări. Ea trebuie să servească la educarea prinţilor, după cum o declară şi introducerea. Mai târziu, ea a devenit din ce în ce mai mult o carte de educaţie pentru tineret în genere, nu numai pentru fiii de prinţi…

Aproape toate cugetările din *Textus simplicior* sunt exprimate în strofe, la fel ca şi în celelalte versiuni ale *Panciatantrei*. Aceste cugetări, pe care Schopenhauer nu ar fi ezitat să le adauge la celebrele sale aforisme (*Aphorismen zur Lebensweisheit*), *se* deosebesc însă mult între ele, după caracterul personajului care le rosteşte şi

---

1 *Nota MMXII - se va sterge dupa v.1.0. Textul e 99,99 la suta corectat - exceptie fac notele de subsol. Am inlocuit in note abrevierea pentru sanscrita - in orig. era SCR, - cu SKR.*
1 - Atentie la notele de subsol, am facut doar inlocuiri automate. Mai trebuie verificate daca sunt toate si, desigur, corectitudinea lor.
2 - Multumirile aduse corectorilor cartii tiparite nu au obiect. Am gasit multe inadvertente in privinta transcrierii din sanscrita.

după natura învăţăturii pe care urmăreşte s-o dea autorul operei. Unele din ele, puţine ce-i drept, sunt profund imorale şi l-ar fi ruşinat până şi pe Machiavel. Altele însă, din fericire cele mai numeroase, sunt de o frumuseţe şi o gândire aleasă, pe cât de morale în fond, pe atât de admirabil exprimate ca formă…

Strofele din *Panciatantra* dovedesc că autorul acestei opere este un mare poet, artist desăvârşit, care ştie să exprime cugetări profunde sub o formă lapidară şi frumoasă şi în acelaşi timp uşor de înţeles de către oricine. Multe din ele sunt vrednice de cei mai mari cugetători antici şi moderni.»

Panciatantra
Cele cinci cărţi ale înţelepciunii)

TRADUCERE DIN LIMBA SANSCRITĂ
ŞI INTRODUCERE DE *TH. SIMENSCHY*
1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

În absenţa regretatului profesor emerit, Th. Simenschy, decedat înaintea apariţiei acestei cărţi (15 decembrie 1968), lectura textului şi verificarea grafiei numelor sanscrite a fost făcută de fostul său elev[2] Cicerone Poghirc, profesor la Universitatea din Bucureşti, căruia editura ţine să-i mulţumească şi pe această cale.

„BIBLIOTECA PENTRU TOŢI”

2 Vezi M. Winternitz, Geschichte der indischen Litteratur, III, (1922), pp. 272 – 311.

Panciatantra este cea mai celebră carte de poveşti, fabule şi cugetări din literatura sanscrită şi în acelaşi timp cel mai simplu şi cel mai atrăgător tratat de înţelepciune din câte s-au scris vreodată.

Veacuri după veacuri *Panciatantra* s-a răspândit tot mai departe şi tot mai adânc în literatura cultă şi în cea populară din Orient şi din Occident. Azi nu mai e cu putinţă să se studieze folclorul vreunui popor european sau asiatic, fără a cunoaşte mai întâi *Panciatantra*.

Textul original al *Panciatantrei* s-a pierdut. În schimb s-au păstrat numeroase variante, din care se vede că ea cuprindea o scurtă introducere şi cinci cărţi, de unde şi numele ei[3].

Panciatantra a fost de la început o operă care avea de scop să înveţe arta de a cârmui şi înţelepciunea în purtare, sub formă de fabule, poveşti şi cugetări. Ea trebuia să servească la educarea prinţilor, după cum o declară şi introducerea. Mai târziu, ea a devenit din ce în ce mai mult o carte de educaţie pentru tineret în genere, nu numai pentru fiii de prinţi.

În introducere, un brahman înţelept, *Viṣṇuśarman*, îşi ia sarcina de a instrui trei fii de rege din cale afară de proşti. Pentru aceasta brahmanul le povesteşte una după alta cele cinci cărţi ale *Panciatantrei*. Fiecare din ele cuprinde o poveste fundamentală şi una sau mai multe poveşti intercalate în ea. Uneori avem o serie de trei poveşti intercalate una în alta (vezi de ex. cartea întâi, povestea a şasea: *Cioara şi şarpele*; sau povestea a douăsprezecea, *Pescăruşul şi marea*).

Cele mai multe din povestiri sunt fabule, în care actorii principali sunt animale, cărora li se dau însuşiri omeneşti. Însă unele poveşti au numai personaje omeneşti, altele iarăşi au şi oameni, şi animale; numai rar găsim zei

---

3 În skr. Pañcatantra înseamnă: (opera alcătuită din) „cinci cărţi de la panca (cinci) şi tantra (carte).

şi alte fiinţe supranaturale.

Strofele, foarte numeroase, mai ales în *Textus simplicior*[4], sunt de două feluri: 1) Strofe care servesc ca introducere şi ca încheiere la o povestire, cuprinzând învăţătura şi arătând în acelaşi timp şi conţinutul povestirii în câteva vorbe (asemenea strofe le numeşte M. Winternitz[5] *„Erzählungsstrophen*”). 2) Strofe care conţin precepte politice şi morale. Aceste strofe, cu mult mai numeroase, sunt foarte bine formulate, stau afară din textul povestirilor şi alternează cu acestea. Uneori însă ele se găsesc şi-n mijlocul povestirii şi atunci seamănă cu versurile intercalate în basmele noastre (de ex. *Harap Alb*), *în* pasajele mai importante, spre a însufleţi povestirea.

Nu se ştie cine a alcătuit *Panciatantra*. Numele de Vişṇuśarman, pe care-l poartă în povestea introductivă brahmanul înţelept care spune prinţilor poveştile, e probabil imaginar, în orice caz însă *Panciatantra* originală, aşa cum se oglindeşte mai cu seamă în *Tantrākhyāyika* (vezi mai jos) trebuie să fi fost alcătuită de un poet de mare talent şi cu mult spirit.

Cu privire la data *Panciatantrei,* singurul lucru care se poate spune e că *Tantrākhyāyika*, care-i cea mai veche variantă a *Panciatantrei*, nu poate fi anterioară anului 300 î.e.n. Deocamdată se poate spune numai că încă în secolul al VI-lea e.n. *Panciatantra* era o operă atât de celebră, încât regele Chosru Anōshirwan (531 – 579) a pus s-o traducă în limba pehlvi şi că deja în anul 570 e.n. s-a făcut o traducere siriană din pehlvi (v.p. IX). Cel mai aproape de adevăr suntem probabil când punem timpul în care a luat naştere opera între 300 şi 500 e.n.

Versiunile Panciatantrei

Cel mai vechi text al *Panciatantrei* este

4 Vezi p. VIII.
5 Op. cit., p. 284 şi urm.

Tantrākhyāyika, originară din Kaşmir.

Versiunea *Panciatantra sudică* provine din sudul Indiei. Ea este un rezumat foarte prescurtat şi-i destinată *„pentru priceperea copiilor cu minte încă puţină”*. Pasajele grele, mai ales strofele mai dificile, sunt omise.

Panciatantra nepaleză, foarte apropiată de *Panciatantra sudică*, este un rezumat în strofe.

Dintre toate prelucrările mai noi ale *Panciatantrei*, cea mai însemnată e *Hitopadeśa* (*învăţătură folositoare*), care-i cea mai cunoscută, atât în India cât şi în Europa. Autorul ei este *Nārāyana*, care spune că-n alcătuirea *Hitopadeśei* s-a folosit de *Panciatantra* şi încă de altă operă. În ceea ce priveşte data, se poate spune doar atât, că *Hitopadeśa* a fost alcătuită între secolul al IX-lea şi al XIV-lea.

Un rezumat din *Panciatantra* se află cuprins în imensa colecţie de poveşti *Bṛhatkathā* (*Povestea cea mare*) din Kaşmir, care este o operă în versuri prakrite, atribuită lui Guçādhya şi care s-a pierdut. Este cunoscută însă prin două prelucrări în versuri, de mai târziu, şi anume: *Bṛhatkathāmañjarī*, de *Kṣemendra*, şi *Katkāsaritsāgara*, de *Somadeva*. Ambele opere sunt în versuri sanscrite şi au fost alcătuite în Kaşmir, probabil în secolul al XI-lea e.n.

Bṛhatkathāmañjarī (*Marea colivie de poveşti*) cuprinde şi un rezumat al *Panciatantrei*, care-i cel mai prescurtat text dintre toate versiunile.

În *Katkāsaritsāgara* (*Oceanul de poveşti*), cele cinci cărţi ale *Panciatantrei* sunt separate între ele prin material străin.

Niciuna din variantele vechi ale *Panciatantrei* n-a devenit atât de populară şi nu s-a răspândit atât de mult în India, ca aşa-numitul *Textus simplicior*. Această redacţiune a *Panciatantrei* este cea mai veche şi cea mai bine cunoscută în Europa şi până la descoperirea *Tantrākhyāyikei* a fost socotită drept adevărata

Panciatantra.

Pe *Textus simplicior* şi pe *Tantrākhyāyika* se bazează aşa-anumitul *Textus ornatior*, pe care l-a alcătuit, probabil în 1199, călugărul jainist *Pūrṇabhadra*.

Panciatantra în literatura universală

Panciatantra este cea mai celebră operă din întreaga literatură indiană. Aşa se explică rolul covârşitor pe care l-a jucat în literatura universală. Nicio carte, afară de *Biblie,* nu s-a răspândit atâta în lume. Hertel[6] enumeră peste două sute de versiuni diferite, în peste cincizeci de limbi, din care trei pătrimi nu sunt indiene. În secolul al XI-lea opera aceasta ajunse în Europa şi încă înainte de 1600 ea exista în greceşte, latineşte, spaniolă, italiană, germană, engleză, paleoslavă şi cehă. În câteva din limbile acestea exista la acea dată un număr de versiuni diferite.

În vestita sa introducere la traducerea *Panciatantrei,* Th. Benfey a arătat cum această străveche carte indiană a fertilizat timp de multe secole literatura a trei continente[7] şi cum a influenţat într-o măsură covârşitoare mai ales literatura europeană a poveştilor din întreg Evul Mediu. El a izbutit să urmărească firul a numeroase poveşti şi subiecte din India prin literatura universală, punând astfel bazele literaturii comparate.

După cum s-a spus mai sus (p. VII), faima acestei opere pătrunsese până în Persia încă în secolul al VI-lea e.n. Într-adevăr la acea dată *6* variantă din nord-vestul Indiei a fost tradusă, împreună cu încă vreo câteva texte

---

6 Das Pancatantra , seine Geschichte und seine Verbreitungy Leipzig u. Berlin, 1914.

7 S-au găsit subiecte luate din povestirile indiene chiar la suahili din Africa răsăriteană, de ex.: fabula măgarului fără inimă şi fără urechi; Maimuţa şi animalul de mare; Corbii şi bufniţele etc.

indiene, în pehlvi, vechea limbă literară persană, după porunca regelui persan Chosru Anōshirwan (531 – 579 e.n.), de către medicul Burzoe. Se pare că titlul dat acestei traduceri, care cuprindea şi alte poveşti indiene, era: *Karaṭaka şi Damanaka*, după numele celor doi şacali care joacă un rol de frunte în cartea întâi a *Panciatantrei*.

Traducerea pehlvi are o foarte mare însemnătate pentru istoricul textului *Panciatantrei*. Valoarea ei stă mai ales în aceea că traducerea aceasta a fost punctul de plecare pentru răspândirea *Panciatantrei* în Occident.

Traducerile din pehlvi. Traducerea făcută în limba pehlvi s-a pierdut, împreună cu originalul sanscrit. Totuşi ne putem face o idee despre ele, căci traducerea pehlvi a fost la rândul ei tradusă în limba siriană veche şi în cea arabă veche.

Traducerea siriană făcută de clericul Būd pe la 570 e.n. sub titlul *Kalilag şi Dimnag* s-a păstrat, dar necompletă şi cu lacune; lipseşte mai ales începutul.

Traducerea arabă cu acelaşi titlu (*Kalīla şi Dimna*), făcută pe la 750 e.n. de către Abdallah ibn al-Moqaffa, e mai aproape de originalul pehlvi decât cea siriană. Ea ni s-a păstrat completă şi mai cuprinde şi adăugiri din partea traducătorului.

Traducerile din arabă. Textul sirian tradus din pehlvi n-a lăsat descendenţi. În schimb traducerea arabă a devenit izvorul din care au pornit nenumărate traduceri şi prelucrări în limbile europene şi asiatice, astfel încât Ph. Wolff a spus despre această carte că, după *Biblie*, ea este aceea care a fost tradusă în cele mai multe limbi ale lumii[8].

---

8 Bibliografia imensă a traducerilor şi a traducerilor de pe traducerile cărţii Kaiilaşi Dimna a alcătuit-o V. Chauvin; in vol. II al operei sale: Bibliographie des outrages arabes, Li£ge et Leipzig, 1897. Se află acolo o listă de 40 de limbi în care a fost tradusă această carte.

După Hertel[9] există traduceri din *Panciatantra* şi din *Kalīla şi Dimna* în 15 limbi indiene, 15 limbi asiatice, 2 limbi africane şi 22 de limbi europene[10].

Cea mai veche pare a fi o retraducere în limba siriană, făcută în sec. X sau XI[11][12].

La sfârşitul secolului al XI-lea s-a făcut o traducere în greceşte de un oarecare *Symeon, fiul lui Seth*, sub titlul: Στεφανίτης καί ’Ιχνηλάτης (care se datorează unei interpretări greşite a numelor arabe Kalīla şi Dimna).

În secolnt al XII-lea, textul arab este tradus în limba persană de ctre Abu’l-Moāli-Naştallāh ibn Muhammed ibn’ ’Abdal-Hamid, sub titlul *Kitāb* Kalīla *wa Dimna*.

Pe această traducere se bazează mai multe traduceri şi prelucrări, mai ales prelucrarea persană a lui Husain ibn’ ’Ali-Wā-’iz, cunoscută sub numele Anwāri *Suhaili*, care înseamnă *Luminile Canopului*[13]. Această operă vestită în literatura persană cultă a fost la rândul ei tradusă de repetate ori în multe limbi europene şi asiatice. Cartea *Anwāri Suhaili* căpătă o răspândire şi mai mare prin traducerea turcească făcută de ’All-bin Sālih sub titlul: *Humāyūn Nāmeh* (*Cartea împăraţilor*) şi dedicată sultanului Suleyman I (1512 – 1520).

Cea mai însemnată dintre traducerile făcute din limba arabă este acea a rabinului Joël, pe la începutul sec.

---

9 Pañcatantra, p. 451 şi urm.

10 Winternitz, op. cit., p. 297 şi urm.

11 Această traducere a fost şi ea tradusă în englezeşte de Keith-Falconer sub titlul Kalilak and Dimnah, or the Fables of Bidpai, Cambridge, 1885.

12 Această traducere a fost, la rândul ei, tradusă în limbile latină, germană şi slavonă.

******

13 A fost tradusă în limba engleză de B. B. Eastwick, la 1854,

al XII-lea[14]. Textul lui Joel s-a păstrat într-un singur manuscris şi-i necomplet, căci s-a pierdut toată cartea I-a. După textul acesta ebraic s-a făcut între 1263 şi 1278 o traducere în latineşte de către Ioan din Capua. Traducerea poartă titlul: *Liber Kalilae et Dimnae, Directorium vitae humanae*.

Traducerea latinească a lui Ioan din Capua deveni celebră în Evul Mediu şi fu la rândul ei tradusă în limba germană de Anton von Pforr[15]. Această traducere vestită a fost retipărită de mai multe ori în Germania de la 1483 înainte şi timp îndelungat ea a contribuit cel mai mult la cunoaşterea *Panciatantrei* în întreaga Europă.

Dintr-o redacţiune necunoscută a lui *Kalīla şi Dimna*z provin şi cele mai multe fabule în *Novus Aesopus* a italianului Baldo, care a scris în prima jumătate a secolului al XII-lea.

Parte pe *Kalīla şi Dimna* şi parte pe prelucrări din India de Sud ale *Panciatantrei* se bazează în fine şi două cărţi de fabule malaeze. Alte prelucrări din Indo-China şi din Indonezia provin direct din *Panciatantra*.

Când vedem cum şi-a croit *Panciatantra* drum spre Occident prin mijlocirea lui *Kalīla şi Dimna*, nu-i de mirare că găsim urme de fabule şi basme indiene în cărţile de poveşti cele mai preferate ale Evului Mediu, ca *în Gesta Romanorum*, în *Fabliaux* la francezi, la maeştrii artei de a povesti, ca Boccaccio şi Straparola, Chaucer şi La Fontaine[16] şi chiar şi-n *Kinder und Hausmärchen* ale fraţilor Grimm.

---

14 A fost editată şi însoţită de o traducere franceză în 1881 de J. Derenbourg.

15 Das Buch der Beispiele der alten Weisen.

16* **' In precuvîntarea sa la ediţia a doua a fabulelor sale, care a apărut în anul 1678, La Fontaine spune că el datoreşte cea mai mare parte din fabulele noi adăugate în această ediţie „înţeleptului indian Pilpayu.

Atât în India cât şi în afară de India, aceste poveşti ale *Panciatantrei*, şi împreună cu ele şi altele, au pătruns în repetate rânduri din literatură în popor şi Iarăşi din tradiţia populară în literatură, fireşte cu diferite modificări.

Alături de tradiţia literară a jucat aici un rol important şi tradiţia orală. Aici trebuie de luat în considerare relaţiile dintre creştinii din Occident şi mahomedani precum şi cu tovarăşii de credinţă din Orient în timpul cruciatelor şi iarăşi în timpul lungii stăpâniri a arabilor în Spania; de asemenea şi rolul de mijlocitori pe care l-au avut evreii între arabi şi popoarele occidentale.

CUGETĂRILE DIN Panciatantra

Aproape toate cugetările şi preceptele din *Textus simplicior sunt* exprimate în strofe, la fel ca şi în celelalte versiuni ale *Panciatantrei*. Aceste cugetări pe care Schopenhauer nu ar fi ezitat să le adauge la celebrele sale aforisme (*Aphorismen zur Lebensweisheit*), se deosebesc însă mult între ele, după caracterul personajului care le rosteşte şi după natura învăţăturii pe care urmăreşte s-o dea autorul operei. Unele din ele, puţine ce-i drept, sunt profund imorale şi l-ar fi ruşinat până şi pe Machiavel (Cartea întâi, 355, 356, 423). Altele însă, din fericire cele mai numeroase, sunt de o frumuseţe şi de o gândire aleasă, pe cât de morale în fond, pe atât de admirabil exprimate ca formă. Cităm la întâmplare câteva;

„Dacă nestemata, obişnuita să fie prinsă în aur spre a-l împodobi, este pusă pe o bucată de tablă, ea nu strigă şi totuşi străluceşte; ocara însă este de partea aceluia care a pus-o” (Cartea întâi, 75).

„După cum tulpina plăpândă, abia ieşită din pământ, dacă-i bine îngrijită, dă roade atunci când îi vine timpul, tot astfel şi poporul, dacă-i bine ocrotit” (Cartea întâi, 223)

„După cum umbra şi lumina sunt veşnic strâns

legate una de alta, astfel fapta şi făptaşul sunt prinşi unul de altul”, (Cartea a doua, 127).

„Acela în a cărui casă nu se află o mamă sau o soţie care să-i vorbească cu iubire, să se ducă în pustietate; casa lui este asemenea unui pustiu” (Cartea a patra, 83).

„Celui care îmbătrâneşte, îi îmbătrâneşte părul; celui care îmbătrâneşte, îi îmbătrânesc dinţii; ochii şi urechile îi îmbătrânesc; numai dorinţa rămâne veşnic tânără” (Cartea a cincea, *m*.

„Cine priveşte femeia altuia ca pe mama sa, averea altuia ca pe un bulgăre de pământ, pe toate fiinţele ca pe sine însuşi: acela este înţelept” (Cartea întâi, 402).

„Ce folos poate să aducă învăţătura, când e pusă acolo unde nu trebuie? Ea e ca o lampă aşezată într-o oală acoperită de întuneric” (Cartea întâi, 394).

„Ce merit are bunătatea celui bun faţă de cei care fac bine? Cine-i bun faţă de cei care fac rău, acela-i numit bun de către cei virtuoşi” (Cartea întâi, 247).

„Răsplata, pe care şi-o iau cei bogaţi prin pomeni multe, o dobândeşte cel sărac cu un bănuţ. Acestea sunt învăţăturile noastre sfinte” (Cartea a doua, 67).

Strofele din *Panciatantra* dovedesc că autorul acestei opere este un mare poet (ser. *mahākaviḥ*), artist desăvârşit care ştie să exprime cugetări profunde sub o formă lapidară şi frumoasă şi-n acelaşi timp uşor de înţeles de către oricine. Multe din ele sunt vrednice de cei mai mari cugetători antici şi moderni.

TH. SIMENSCHY

CUVÂNT ÎNAINTE

Ediţia a II-a a Panciatantrei vine după 37 de ani de la publicarea celei dintâi… De data aceasta însă ea apare în întregime (adică toate cele „cinci cărţi”) şi nu fragmentar[17].

Traducerea se bazează pe versiunea cea mai răspândită a Panciatantrei, cunoscută sub numele de *Textus simplicior*.[18]

Fiecare strofă, tradusă în proză, este numerotată ca în original. Literele care au semne diacritice speciale pentru limba sanscrită se citesc aproximativ ca în româneşte.

Sperăm că noua ediţie a Panciatantrei va fi citită de toată lumea, indiferent de vârstă sau de cultură, la fel cum a fost citită şi povestită în India timp de aproape două mii de ani, până în ziua de azi.

Iaşi, 1 august 1968

TH. SIMENSCHY

---

17 Primele două cărţi au apărut în editura „Cartea românească” (1932) sub titlul: Panciatantra, Cele cinci cărţi ale înţelepciunii, traducere din limba sanscrită de Th. Simenschy, vol. I.

Cartea a treia a fost publicată în revista Convorbiri literare, 1933 (şi în extras).

Cartea a patra şi a cincea au fost publicate în revista Viaţa Basarabiei, 1936 (şi în extras).

18 Editat de F. Kielhorn (Cartea întâi, ed. a II-a, 1879, Bombay) şi de G. Biihler (Cartea a doua – a cincea, ed. a II-a, 1881, Bombay).

PANCIATANTRA
(CELE CINCI CĂRŢI ALE ÎNŢELEPCIUNII)

Om![19] închinare slăvitei Śāradā şi lui Ganapati, învăţătorilor închinare! închinare lui Mānu, lui Bṛhaspati, lui Vyāsa, lui Vālmīki şi celorlalţi! Marilor poeţi închinare![20]

Cunoscând chintesenţa tuturor cărţilor despre purtare din lumea aceasta, Viṣṇuśarman a alcătuit aceasta operă foarte plăcută, în cinci cărţi. a) Se spune că era odată în Ţara dinspre miazăzi un oraş cu numele Mahilāropya. Acolo trăia un rege pe care-l chema Amaraśakti[21], un pom al dorinţelor[22] pentru mulţimea tuturor celor nevoiaşi, cu picioarele acoperite de snopii de raze (care ţâşneau) din coroanele regilor[23] celor mai de seamă şi trecut pe celălalt ţărm al tuturor ştiinţelor[24].

---

19 Om este o silabă sacră, care se rostea înaintea numelui divinităţii invocate.
20 Śāradă esle numele zeiţei elocvenţei, care se mai chema şi iSarasoati – Ganapati sau Ganeśa, fiul lui Siva, este cel ce înlătură piedicile. De aceea, pentru a izbuti trebuie să fie adorat înainte de-a începe ceva. Mānu, fiul lui Brahma, este socotit ca autorul celebrului cod de legi indian numit Manusmrti. Brhaspati este preotul şi învăţătorul zeilor. Vyăsa este autorul legendar al Vedelor şi al Mahăbhăratei. Vălmîki este numele unui înţelept antic, care a alcătuit Rărnăyana. Poeţi mari, ca de ex. Kâlidăsa, autorul dramei Śakuntalā.
21 Amaraśakti: ,,Putere divină
22* **«pomul dorinţelor este un pom mitologic din cerul lui Indra, care împlineşte toate dorinţele.
23 Adică: „Regii cei puternici se plecau la picioarele lui**
(Cf. cartea a treia, str. 150).
24 Adică: „Cunoscător desăvirşit al tuturor ştiinţelor“ care, din cauza numărului lor imens, sîn.t închipuite ca un

Acesta însă avea trei feciori din cale afară de proşti, care se numeau: Vasuśakti, Ugraśakti şi Anekaśakti[25]. Văzându-i fără tragere de inimă pentru învăţătură, regele chemă pe sfetnicii săi şi le zise:

— Ştiţi că aceşti feciori ai mei nu se dau la învăţătură şi-s lipsiţi de judecată. De aceea, când mă uit la dânşii, împărăţia mea nu-mi aduce nicio bucurie, măcar că-i mare. Cu drept cuvânt se spune:

Mai bine să moară copilul ori să nu se nască de loc, decât să fie tâmpit; căci aceia pricinuiesc o durere de tot mică, pe când cel tâmpit amărăşte o viaţă întreagă. (2)

Mai bine să avorteze; mai bine să nu se împreuneze la timpul potrivit; mai bine să moară copilul când vine pe lume; mai bine chiar să se nască o fată; mai bine o femeie stearpă; mai bine să renască mereu[26], decât un fecior fără învăţătură, chiar de-i înzestrat cu frumuseţe, avere şi alte însuşiri. (3) Ce folos aduce vaca ce nu fată nici nu dă lapte? Ce folos că ţi s-a născut un fecior, dacă nu-i învăţat şi plin de dragoste? (4)

De aceea găsiţi-mi un mijloc de-a le lumina mintea. Sunt aici cinci sute de învăţaţi, care mănâncă pâinea mea. Faceţi aşa ca să mi se împlinească dorinţa.

Atunci unul din ei grăi:

— Măria-ta, gramatica se învaţă doisprezece ani de zile. După aceea vin cărţile de legi ale lui Mānu şi ale celorlalţi; cărţile despre purtarea omului în lume ale lui Cāṇakya şi ale celorlalţi şi cele despre dragoste ale lui Vātsyāyana[27] şi ale celorlalţi. Astfel se cunosc în cele din urmă cărţile de legi, cele despre purtare şi cele privitoare

---

ocean.

25 Vasuśakti: „Bogat în putere” Ugraśakti: „Cumplit în puiere“ şi Anekaśakti: „Felurit in putere

26 Cf. Cartea întâi, str. 168, n.***.

27 Vātsyāyana este autorul unei opere intitulate Kāma-Sūtra – Preceptele iubirii. Cf. Ars amandi a lui Ovidiu.

la dragoste. Atunci se luminează mintea[28].

După aceea luă cuvântul altul din mijlocul lor, cu numele Sumati[29]:

— Durata acestei vieţi nu e veşnică. Gramatica trebuie mult timp ca s-o înveţi. De aceea, gândiţi-vă la vreo carte care să cuprindă numai o prescurtare a acelor învăţături, pentru luminarea minţii acestora. Că doar se spune: Gramatica, se ştie, nu-i mai dai de capăt şi viaţa-i scurtă de tot[30], iar piedicile multe. De aceea trebuie ales ce-i mai bun, lăsând ceea ce n-are însemnătate, aşa cum aleg lebedele laptele din apă[31]. (o) Este aici un brahman, cu numele Viṣṇuśarman[32], cunoscător desăvârşit al tuturor învăţăturilor, cu faimă mare printre toţi discipolii lui.

Încredinţează-i acestuia pe feciorii tăi. Sunt sigur că-n scurt timp îi va face deştepţi.

Auzind aceasta, regele chemă pe Viṣṇuśarman şi-i zisei – Sfinte, fă cât mai curând ca feciorii mei să n-aibă seamăn pe lume dinspre partea ştiinţei purtării. Îţi voi da atunci o sută de favoruri.

Atunci Viṣṇuśarman grăi către rege:

---

28 Predarea tuturor ştiinţelor se face în India oral. Şcolarul învaţă întreaga ştiinţă cuvânt cu cuvânt, pe de rost, aşa cum i-o recită învăţătorul; tot astfel o transmite şi el mai târziu elevilor săi.

29 Cuvîntul acesta înseamnă: „înţeleptul".

30 cf. Ars longa vila brevis (Hippocrat).

31 După credinţa indienilor există două specii de lebede: una este cea comună, cealaltă, superioară, trăieşte în rai şi se iveşte rar pe pămînt. Pentru a şti cărei specii aparţine o lebădă, i se pune dinainte o strachipă care cuprinde lapte’ amestecat cu apă. Dacă lebăda este din specia superioară, se crede că e în stare să aleagă laptele de apă şi să bea pumai laptele.

32 Numele acesta înseamnă: „Cel ocrotit de Viṣṇu”. Vezi p. 43, n.t.

— Măria-ta, ascultă făgăduiala mea. Eu ştiinţa nu mi-o vând, nici chiar pentru o sută de favoruri. Dacă însă până-n şase luni nu-i voi face pe feciorii tăi să cunoască ştiinţa purtării, mă lepăd de numele meu.

Atunci regele, împreună cu curtenii săi, auzind făgăduiala de necrezut a brahmanului, îi încredinţa cu mare cinste pe feciorii săi; şi era plin de bucurie şi de uimire şi fericirea sa nu cunoştea margini. Iar Viṣṇuśarman îi luă la el şi alcătui pentru ei cinci cărţi numitei Dezbinarea prietenilor, Dobândirea prietenilor, Povestea corbilor şi a bufniţelor, Pierderea agonisitei şi Fapta nechibzuită. Cu ajutorul lor îi învăţă pe feciorii regelui. Aceştia le învăţară în şase luni şi deveniră aşa cum spusese brahmanul. De atunci opera aceasta despre purtare, numită Panciatantra, a servit la învăţarea copiilor pe pământul acesta. În scurţi

Cine învaţă mereu opera aceasta despre purtare sau cine o ascultă, acela niciodată nu suferă vreo înfrângere, nici chiar din partea lui Śakra[33]. (6) Aceasta-i povestea introductivă.

---

33 Śakra este numele lui Indra, zeul suprem în panteonul vedic.

Cartea întâi
DEZBINAREA PRIETENILOR

Acum începe cartea întâia, numită *Dezbi*narea *prietenilor*, din care prima strofă e următoarea: Dragostea mare şi crescândă dintre leu şi taur în pădure a fost distrusă de şacalul cel bârfitor şi peste măsură de lacom. (1)

Iată ce se povesteşte:

Este în Ţara de la miazăzi un oraş cu numele Mahilāropya. Acolo trăia fiul unui neguţător, cu numele Chiaburu[34]. Acesta avea o avere mare, pe care o câştigase cinstit. Odată îi trecu prin minte că chiar şi atunci când are cineva o avere mare, el tot trebuie să se gândească la vreun mijloc de-a câştiga bani şi să-i întrebuinţeze. Căci se spune:

Nu e nimic care să nu se înfăptuiască prin bani. De aceea înţeleptul să-şi dea silinţă să dobândească avere şi iar avere. (2)

Cine are avere, acela are prieteni; cine are avere, acela are rude; cine are avere, acela-i om pe lumea aceasta; cine are avere, acela-i învăţat. (3)

Nu e destoinicie, nu e dărnicie, nu e pricepere, nu e artă, nu e tărie de caracter, care să nu fie lăudată laicei bogaţi de către cei lipsiţi de avere. (4)

Pe lumea aceasta şi un străin, dacă-i bogat, e socotit ca din familie; pe când cel sărac, chiar dacă e rudă, e privit ca un netrebnic. (5)

Din averea îngrămădită de pretutindeni izvorăsc toate înfăptuirile, cum izvorăsc râurile din munţi. (6) E respectat şi cel care nu e vrednic de respect; se străbate şi ceea ce nu poate fi străbătut; e lăudat şi cel care nu merită laudă: aceasta-i puterea minunată a banilor. (7)

După cum simţurile sunt întregi datorită hranei, tot

---

34 În skr. Vardhamânaka: „căruia ii merge bine".

astfel şi faptele atârnă de avere. De aceea se spune că averea poate să facă orice. (8)

Doritor de avere, omul din lumea aceasta a celor vii stă şi într-un cimitir[35]; îşi părăseşte pe cel care i-a dat viaţă, fiindcă-i sărac, şi porneşte în lumea largă. (9)

Chiar şi cei ajunşi în pragul bătrâneţii sunt tineri, dacă au avere; pe când cei fără avere, chiar dacă se află în floarea tinereţii, sunt totuşi bătrâni. (10)

Iar averea se dobândeşte prin şase mijloace: cerşind, servind pe-un rege, lucrând pământul, căpătând învăţătură şi făcând afaceri sau negoţ. Însă dintre toate acestea cea mai de căpetenie este agonisirea averii prin negoţ.

Căci se spune:

De pomană cer numai, cei de pe ultima treaptă: regii, din nefericire, nu sunt darnici, se ştie bine; munca câmpului suferă din pricina secetei; în calea celui care serveşte pe-un învăţător[36] stau nenumărate piedici; din camătă se naşte sărăcie, căci banii ţinuţi în nodul de la haină trec în mâna altuia, odată cu desfacerea lui. De aceea nu cred să fie pe pământ vreo îndeletnicire mai presus de negoţ. (11) Dintre toate mijloacele, cel mai bun pentru a dobândi avere se spune că-i negoţul; oricare altul afară de acesta e îndoielnic. (12)

Sunt şapte feluri de negoţ, prin care se poate câştiga avere, şi anume: comerţul cu miresme, intrarea în stăpânirea unui amanet, afaceri în numele unei tovărăşii, venirea muşteriilor cunoscuţi, arătarea unui preţ mincinos, cântar şi greutăţi false şi aducerea de mărfuri din altă ţară. Doar se spune: Dintre toate mărfurile, cea mai de

---

35 Adică: „Oamenii sunt în stare să sufere grozăviile cele mai neînchipuite, numai ca să-şi satisfacă lăcomia lor".
36 Servirea Învăţătorului (guru) are de scop dobândirea învăţăturii de la el; a servi pe-un învăţător nu era un lucru tocmai uşor, din pricina asprimii şi rigidităţii cu care erau trataţi discipolii.

seamă e mireasma; ce sunt aurul şi celelalte pe lângă ea, când se vinde pe-un preţ de-o sută de ori mai mare decât acela cu care a fost cumpărată? (13)

Când o casă este pusă amanet, starostele negustorilor îşi slăveşte zeitatea care-l ocroteşte: „Dacă moare cel care a amanetat-o, îţi voi aduce rugăciuni de mulţumire”. (14)

Cel din fruntea unei tovărăşii, când e însărcinat cu o afacere în numele ei, cugetă vesel în inima sa: „Azi am pus mâna pe întreg pământul plin de bogăţii; ce-mi mai trebuie altceva?" (15)

Când vede pe muşteriul cunoscut şi aşteptat cu nerăbdare că vine la el, negustorul lacom de banii aceluia se bucură ca şi cum i s-ar fi născut un băiat* (16)

De asemenea:

Măsura când plină, când neplină, înşelarea continuă a muşteriilor, spunerea unui preţ mincinos: acesta-i felul negustorului. (17)

De asemenea:

Oamenii se duc departe în ţară străină pentru a câştiga cu trudă îndoit şi întreit, cumpărând mărfuri. (18)

După ce se gândi astfel, într-o zi prielnică îşi luă rămas bun de la părinţi, îşi aşeză marfa într-o căruţă bună, se sui în ea şi plecă spre oraşul Mathura. La car avea înjugaţi doi tauri cu semne bune[37], care se numeau Saṃjīvaka şi Nandaka[38], şi care crescuseră pe lângă casa sa. Unul din ei, acela pe care-l chema Saṃjīvaka, pe când scobora malul râului Yamunā[39], dete peste o băltoacă plină de noroi şi în cădere îşi scrânti un picior şi rupse jugul. Când îl văzu în starea aceasta, Vardhamāna fu cuprins de-o

---

37 Semnele bune sunt semne speciale pe frunte şi pe piept sau o coadă lungă până sub genunchi etc.

38 Samjîvaka: „Cel ce trăieşte împreună"; Nandaka: „Cel ce bucură".

39 Afluent al Gangelui.

adâncă deznădejde. Cu inima înduioşată de dragoste pentru el, negustorul îşi întrerupse trei zile călătoria din pricina lui. Văzându-l abătut, cei din caravană îi ziseră:

— Stăpâne, de ce-ţi primejduieşti în felul acesta întreaga caravană pentru un taur, în pădurea asta plină de lei şi de tigri? Doar se spune:

Cel cuminte să nu piardă mult pentru foarte puţin; căci adevărata învăţătură este aceea care cu foarte puţin scapă mult. (19)

Auzind acestea, negustorul puse nişte oameni să păzească pe Saṃjīvaka, iar el împreună cu restul caravanei plecă mai departe. Însă păzitorii, văzând că pădurea e plină de primejdii, lăsară pe Saṃjīvaka şi, mergând pe urmele caravanei, o ajunseră în ziua următoare şi-l minţiră pe conducător spunând: „Stăpâne, Saṃjīvaka a murit iar noi ne-am gândit că ţi-a fost drag şi l-am ars”[40]. Auzind aceasta, stăpânul caravanei, plin de recunoştinţă şi cu inima înduioşată de iubire, îi îndeplini toate datinile de înmormântare, slobozind un taur[41] şi celelalte. Saṃjīvaka însă, înviorat de boarea răcoroasă şi umedă ce bătea dinspre Yamunā, îşi adună ultimele puteri şi, izbutind să se scoale, ajunse la malul râului. Acolo păscând firele de iarbă fragedă şi verde ca smaraldul, se făcu în câteva zile gras, mare şi voinic ca taurul lui Hara[42]; şi în fiecare zi răscolea cu coarnele muşuroaiele de furnici, mugind întruna. Căci bine se spune:

Şi fără pază stă cel ce-i păzit de soartă; şi cel bine păzit piere, dacă-l loveşte soarta; trăieşte şi cel neocrotit şi părăsit într-o pădure şi piere în casă chiar cel bine ferit.

---

40 Arderea ţinea loc de înmormîntare. Acelaşi obicei era la greci şi la romani.
41 La moartea unui om rudele sale dădeau drumul
42u nui taur să cutreiere în libertate pînă ce murea. Spre a fi recunoscut, i sò făcea pe spate un semn şi nimeni nu se atingea de taur.

(20)

Într-una din zile un leu cu numele Pińgalaka, înconjurat de toate sălbăticiunile pădurii, fiind chinuit de sete, se cobora pe malul râului Yamunā ca să se adape, când auzi în depărtare mugetul adânc al lui Saṃjīvaka. Atunci, foarte tulburat în inima sa, îşi ascunse înfăţişarea spăimântată şi se opri sub un smochin, în locul de şedere al celor patru cercuri. Locul de şedere al celor patru cercuri este acesta: Leul, însoţitorii leului, Kākarava şi Kiṃvṛtta[43]. Se aflau însă doi şacali, cu numele Karaṭaka şi Damanaka, fii de sfetnici, fără slujbă, care îl însoţeau totdeauna. Aceştia se sfătuiră între ei. Damanaka zise:

— Dragă Karaṭaka, stăpânul nostru Pińgalaka se coborâse pe malul râului Yamuna pentru a bea apă. Oare din ce pricină s-a oprit, cu toate că era însetat, şi de ce, luând o înfăţişare războinică, deşi e plin de teamă, s-a oprit aici sub smochin?

— Ce ne priveşte pe noi aceasta? răspunse Karaṭaka.

Cel care caută să-şi facă o îndeletnicire cu treburi care nu-l privesc, acela merge spre pierzare, ca maimuţa care s-a apucat să smulgă pana de lemn. (21)

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea întâi
MAIMUŢA ŞI PANA DE LEMN

---

43 Un taur îl poartă pe //arcr(= Śiva); vezi. p.33,n.**

**** Cercul (skr. maiydala) înseamnă în scrierile politice ale indienilor ţara unui prinţ şi anume: cercul I este ţara stăpînitorului, iar cercul. II şi cele următoare arată ţările prinţilor înconjurători, precum şi cele mai îndepărtate încă.

In Panciatantra însă cuvîntul „eerc“ Înseamnă: cercul I: regele; cercul II: miniştrii; iar cercurile III şi IV (Kăkarava şi Kimvrtla) supuşii.

Odată un fiu de negustor se apucă să clădească un templu în mijlocul unei păduri din apropierea unui oraş. Lucrătorii împreună cu arhitectul se duceau să mănânce la amiază în oraş. Într-o zi, o ceată de maimuţe, după ce cutreierase peste tot, sosi şi în locul acela. Acolo se afla un trunchi de lemn de *añjana*, pe jumătate despicat de-o pană de lemn de *khadira*, bătută în mijlocul lui de unul din meşteri. Între acestea maimuţele începură a se juca în voie printre vârfurile copacilor şi ale turnurilor şi pe marginea stivelor de lemne. Una din ele, al cărei sfârşit era aproape, din neastâmpăr se aşeză pe trunchiul cel pe jumătate despicat şi apucă cu mâinile pana de lemn; tot căutând s-o smulgă, pana ieşi din loc. Ce i s-a întâmplat atunci maimuţei, care avea testiculele vârâte în mijlocul trunchiului, se poate şti de mai înainte.

De aceea eu spun:

— Cel care caută ş.a.m.d. Hrana noastră îs resturile de mâncare; deci ce avem să ne amestecăm în treaba aceasta? Damanaka zise:

— Dar de ce te gândeşti numai la mâncare? Aceasta nu se cade. Doar se spune:

Înţelepţii caută favoarea regelui, spre a putea face bine la prieteni şi rău la duşmani; căci în ceea ce priveşte pântecele, cine nu-i în stare să şi-l hrănească? (22)

Şi la fel:

Numai acela trăieşte cu adevărat pe lumea aceasta, de a cărui viaţă atârnă viaţa multora. Oare ciorile nu-şi umplu şi ele stomacul cu pliscul lor? (23) Cine trăieşte măcar o clipă slăvit de oameni, înzestrat cu învăţătură, vitejie, bogăţie, însuşiri alese – aceasta înseamnă pentru cei cunoscători a trăi pe pământul acesta. Şi cioara trăieşte mult, hrănindu-se cu ce i se aruncă. (24)

Uşor se umple un biet pârâiaş; uşor se umplu mâinile

întinse rugător ale unui şoarece[44]; uşor se mulţumeşte un om de nimic; măcar cât de puţin tot îi ajunge. (25)

De asemenea:

La ce foloseşte naşterea aceluia care numai răpeşte tinereţea mamei sale, dacă nu se ridică în culmea familiei, ca un steag? (26)

Tot aşa:

În lanţul veşnic reînnoit al existenţei pământeşti cine moare fără a se renaşte?[45]

Dar numai acela e socotit că într-adevăr s-a născut aici pe pământ, care străluceşte cel mai tare între ai săi. (27)

De asemenea:

Până şi iarba care creşte pe malul unui râu e de folos prin existenţa ei; căci ea dă putinţa de-a se agăţa cu mâinile de ea celui îngrozit că se îneacă. (28)

Tot aşa:

Oamenii aleşi, cu mersul liniştit şi falnic, care alină suferinţele semenilor lor, se ivesc rar pe lume, ca şi norii dătători de ploaie. (29)

Înţelepţii spun că de aceea i se dă mamei o cinste, atât de mare, pentru că ea poate să poarte un făt menit să fie respectat odată şi de către cei mari. (30)

Omului care nu-şi arată puterea, chiar dacă-i tare, nu i se dă cinstea cuvenită. Focul care stă ascuns în lemn nu e băgat în seamă; nu tot astfel şi cel izbucnit. (31)

Karaṭaka zise:

— Noi suntem fără trecere; deci ce ne priveşte lucrul acesta? Doar se spune:

Când cel fără trecere e lipsit de minte şi vorbeşte neîntrebat înaintea regelui, oare nu se alege el numai cu dispreţ şi cu ocară? (32)

---

44 Vezi p. 98, n. *.

45 Cf. Eminescu, Luceafărul; „Căci toţi se nasc spre a muri / Şi mor spre ase naşte.

De asemenea:

Vorba trebuie întrebuinţată acolo unde rostirea ei aduce folos şi se întipăreşte pentru totdeauna, ca o culoare pe o stofă albă. (33)

— Nu, nu vorbi aşa, zise Damanaka.

Cel de rând poate deveni un om de frunte, dacă serveşte pe un rege; iar cel de frunte poate să ajungă un om de rând, dacă nu vrea să servească. (34) De aceea se spune:

Regele ţine mai mult la acela care se află în preajma sa, chiar dacă-i lipsit de cultură, de neam prost şi fără evlavie. Regii, femeile frumoase şi lianele îmbrăţişează de obicei ceea ce le stă alături. (35) De asemenea:

Servitorii care ştiu să deosebească pricinile de supărare şi de mulţumire ale regelui i se suie pe nesimţite în spinare, chiar când li se împotriveşte. (36)

Cei învăţaţi, cei cu năzuinţe mari, cei înzestraţi cu talent şi cu energie şi care cunosc îndatoririle slujbei, nu găsesc alt sprijin decât numai la rege. (37) Celor care nu se îndreaptă spre regi nobili şi întreprinzători, le este sortită până la moarte ca ispăşire o viaţă de cerşetor. (38)

Cei care spun că regii sunt cruzi şi anevoie de servit, aceia îşi dau de gol propria lor nepăsare, lene şi prostie. (39)

Când văd şerpii, tigrii, elefanţii, leii îmblânziţi prin mijloace iscusite, ce însemnătate are un rege pentru cei înţelepţi şi prevăzători?[46] (40)

Înţeleptul care caută favoarea regelui ajunge la o situaţie înaltă. Santalul nu creşte decât pe Malaya[47]. (41)

Umbrele albe[48] strălucitoare, cai frumoşi, elefanţi

---

46 Adică: „Ce greutate e pentru cei înţelepţi şi prevăzători de-a pune stăpânire pe-un rege?“

47 Malaya este numele unui şir de munţi pe coasta de vest a Indiei; acolo creşte cel mai bun santal.

48 Umbrelele albe sunt date în semn de cinste.

impunători şi înfocaţi: acestea sunt darurile neîncetate ale unui rege binevoitor. (42)

Karaṭaka întrebă:

— Atunci ce ai de gând să faci? Celălalt răspunse:

— Stăpânul nostru, Pińgalaka, este spăimântat acum şi spăimântaţi sunt şi curtenii lui. De aceea voi merge la el şi, după ce voi afla pricina fricii sale, voi întrebuinţa unul din următoarele mijloace: pace, război, plecare, rămânere, alianţă sau perfidie.

— De unde ştii că stăpânul nostru e cuprins de teamă? întrebă Karaṭaka. Celălalt răspunse:

— Parcă e greu de ştiut aceasta? Doar se spune:

Şi un animal înţelege ce i se vorbeşte; şi caii şi elefanţii merg când sunt îmboldiţi (cu vorba). Omul învăţat pricepe şi fără să i se spună; căci roadele inteligenţei se află în recunoaşterea semnelor făcute de alţii. (43)

Tot astfel spune şi Mānu[49]:

După înfăţişare, semne, mers, gesturi, după vorbă şi după mişcarea ochilor şi a feţei se cunoaşte gândul ascuns. (44)

De aceea, fiindcă acuma l-am găsit înspăimântat, îl voi face prin puterea iscusinţei mele să n-aibă teamă şi, punând stăpânire pe el, voi apuca pe calea care duce la slujba de sfetnic.

Karaṭaka zise:

— Dar tu nu cunoşti îndatoririle acestei slujbe; atunci cum ai să pui stăpânire pe el? Damanaka răspunse:

— Cunosc toate îndatoririle celor care servesc, aşa cum au fost povestite pāndavaşilor de către marele profet Dhaumya, atunci când intrau în oraşul lui Virāṭa[50].

---

49 Vezi p. 3 n.**

50 In al treisprezecelea an al exilului lor, Pāndavaş-ii (fiii lui Pāndu) se hotărâră să meargă în oraşul regelui Virăţa şi să intre în slujba lui. Cu acest prilej preotul lor, Dhaumya, îi învăţă cum trebuie să se poarte nişte servitori. Povestea

Florile de aur ale pământului le culeg trei oameni: cel viteaz, cel învăţat şi cel care ştie să servească. (45)

După cum. sună un proverb, numai acea slujbă trebuie socotită astfel, care are în vedere binele stăpânului. Pe această uşă să intre înţeleptul în slujba regelui şi nu într-alt chip. (46)

Cel înţelept să nu slujească aceluia care nu vrea să ştie de merite. Căci de la acela folosul e tot atât de mic ca şi de la un pământ sterp, oricât de bine ar fi arat… (47)

Cel înzestrat cu virtuţi merită să fie servit, chiar dacă-i lipsit de ţară şi de supuşi. Căci de la el folosul durează toată viaţa, chiar dacă vine ceva mai târziu. (48)

Înţeleptul să nu caute să-şi câştige pâinea de la unul care-i robit de patimi; zadarnică i-ar fi silinţa, chiar de-ar sta neclintit ca un stâlp şi s-ar usca de foame. (49)

Servitorul urăşte pe stăpânul zgârcit şi aspru la vorbă. Cel care nu ştie dacă cineva merită să i se slujească sau nu, oare nu se urăşte acela pe sine însuşi? (50)

Dacă servitorii chinuiţi de foame nu şi-o potolesc. atunci când intră în slujba cuiva, atunci acesta trebuie ocolit ca o plantă veninoasă, chiar dacă e veşnic plină de fructe şi de flori. (51)

Cu mama regelui, cu soţia lui, cu prinţul moştenitor, cu sfetnicul cel mai de seamă, cu preotul casei şi cu uşierul trebuie să se poarte cineva la fel ca şi cu regele însuşi. (52)

Cine strigă: „Da, să trăiţi”, atunci când i se vorbeşte şi; cunoscându-şi datoria, şi-o îndeplineşte fără şovăire, acela este iubit de rege. (53)

Cel care împarte la oameni vrednici averea câştigată prin bunătatea stăpânului său, acela îşi dă el singur îmbrăcăminte şi hrană; acela este iubit de rege. (54)

Cine nu se sfătuieşte împreună cu servitorii din harem nici cu nevestele domnitorului, acela este iubit de rege. (55)

---

lor se găseşte în Mahābhārata.

Cine nu calcă legile moralei, nici chiar atunci când se află la strâmtoare, gândindu-se: „Stăpânul m-a cinstit totdeauna”, acela este iubit de rege. (56)

Cine urăşte din suflet pe duşmanii domnitorului, iar prietenilor acestuia le face bine, acela este iubit de rege. (57)

Cine priveşte jocul de zaruri ca pe-un sol al morţii, băutura ca pe-o otravă, femeia ca pe-o apariţie înşelătoare, acela este iubit de rege. (58)

Cine merge totdeauna în frunte la luptă şi la urmă prin oraş, cine stă mereu la uşa stăpânului său în palat, acela este iubit de rege. (59)

Karaṭaka întrebă:

— Spune-mi ce vei vorbi când vei ajunge acolo? Damanaka răspunse:

— Când vorbesc mai mulţi, răspunsul se naşte din răspuns, după cum dintr-o sământă bună, peste care plouă din belşug, răsare alta. (60)

Înţelepţii arată de mai înainte neizbânda care provine din întrebuinţarea unor mijloace nepotrivite, şi izbânda care urmează după întrebuinţarea unor mijloace potrivite, fiindcă amândouă sunt în legătură cu învăţăturile ştiinţei purtării[51] şi li se arată de mai înainte. (61)

Superioritatea unora stă în voce, ca la papagali; a altora în inimă[52], ca la muţi; a altora iarăşi în inimă şi în voce; oricum ar fi, vorbele înţelepte duc la izbândă. (62)

Eu însă nu voi vorbi la timp nepotrivit. Odinioară, pe când stăteam încă pe genunchii tatălui meu, am auzit de la el tot ce-i mai de seamă din ştiinţa înţelepciunii lumeşti.

---

51 în skr. nZtL însjoamnă„jm/'/a/e“, apoi: „ştiinţa purtării în lume, arta de a domni, diplomaţie, înţelepciune^. Cel mai vestit autor care a scris despre această ştiinţă este Câ&na-kya, Machiavel al indienilor. Vezi Cartea a cincea, str. 47, n.*, şi Cartea a doua, str. 41, n. *.

52 Adică „Ştiu să tacă“

Dacă însuşi Bṛhaspati[53] ar spune o vorbă nelatimpul ei, inteligenţa i-ar fi dispreţuită şi el ar suferi o mare ocară. (63)

Karaṭaka zise:

— E greu să te apropii de regi, ca şi de munţii totdeauna plini de fiare, foarte primejdioşi şi de piatră, unde şederea este anevoioasă. (64)

Şi regii pot fi stăpâniţi prin cuvinte vrăjite; căci sunt la fel ca şi şerpii, încolăciţi, acoperiţi cu solzi, întortocheaţi, grozavi prin felul cum se poartă şi foarte răi. (65)

Rangul regesc, greu de ajuns şi venerat de o lume întreagă, se pătează şi de-o greşeală cu totul neînsemnată, ca şi rangul de brahman. (66)

Majestatea regească, greu de servit, greu de câştigat şi greu de păstrat, stă mult timp închisă în ea însăşi ca apa într-o fântână. (67)

— Aceasta-i adevărat, zise Damanaka; totuşi:

Omul înţelept pătrunde în felul de-a fi al fiecăruia şi repede pune stăpânire pe el. (68)

Îndeplinirea dorinţei stăpânului: aceasta este buna purtare a servitorilor. Şi diavolii se lasă îmblânziţi de aceia care totdeauna le intră în voie. (69)

Slăvirea regelui când e mânios, iubirea pentru cel care-i e drag, ura pentru duşmanul lui şi preamărirea dărniciei sale: aceasta îl subjugă fără descântec şi fără vrajă. (70)

Karaṭaka zise:

— Dacă aşa ţi-i gândul, atunci cărările tale să-ţi fie cu noroc! Fă cum doreşti. Iar Damanaka, salutând pe Karaṭaka, porni înspre Pińgalaka. Văzându-l pe Damanaka apropiindu-se, Pińgalaka zise uşierului:

— Lasă la o parte bastonul. Cel care soseşte este fiul unui vechi sfetnic al nostru. Să intre dar, căci face parte

---

53 Vezi p. 3, n. **.

din ceata prietenilor mei şi e cumpănit la vorbă. Atunci, la un semn, Damanaka se închină în faţa lui Pińgalaka şi, după ce i se dădu voie, se aşeză. Iar leul, punând pe el laba sa dreaptă cu unghiile ca secera, îi vorbi cu cinste:

— Bine ai venit! De ce te arăţi aşa de rar? Damanaka răspunse:

— Fiindcă Măria-ta n-aveai trebuinţă de mine. Totuşi trebuie de vorbit atunci când vine timpul pentru aceasta, fiindcă toţi pot fi de folos regilor, de la cel mai de sus până la cel mai de jos. Doar se spune: Şi un pai poate servi regilor ca să-şi scobească dinţii sau ca să-şi gâdile urechile; d-apoi încă un om înzestrat cu voce şi cu mâini. (71)

De aceea şi noi, servitorii ereditari ai Măriei-tale, care te urmăm şi în răstrişte, dacă nu căpătăm rangul ce ni se cuvine, aceasta nu stă bine Măriei-tale. Doar se spune:

Servitorii, ca şi podoabele, trebuie puşi la locul ce li se cuvine. Căci piatra nestemată, al cărei loc e pe frunte, n-o aşază cineva la picior, gândind: „Sunt stăpân să fac ce vreau”. (72)

Fiindcă:

Domnitorul care nu-i urmat de servitori nu-i cunoscător al virtuţilor, chiar dacă-i bogat şi de familie nobilă şi veche. (73)

Doar se spune:

Când e tratat deopotrivă cu cei mai prejos de el, când e onorat de rege mai puţin decât egalii lui, când nu e aşezat la loc de cinste: pentru aceste trei pricini îşi părăseşte servitorul pe stăpânul său. (74)

Iar dacă regele, din lipsă de judecată, îi pune pe servitorii vrednici de rangul cel mai înalt într-o slujbă mai mică sau cu totul neînsemnată, atunci, dacă ei nu vor să rămână acolo, vina nu-i a lor, ci a domnitorului. Doar se spune:

Dacă nestemata, obişnuită să fie prinsă în aur spre a-

l împodobi, este pusă pe o bucată de tablă, ea nu strigă şi totuşi străluceşte; ocara însă este de partea aceluia care a pus-o. (75)

Cât despre faptul că spui, stăpâne, că nu m-ai văzut de mult, ascultă şi aceasta:

Unde nu se face deosebire între mâna stângă şi cea dreaptă, care om nobil rămâne acolo măcar o clipă când are la îndemână alte mijloace de trai? (76)

Cei care iau sticla drept perla şi perla drept sticlă, la aceia nu stă un servitor nici măcar cu numele. (77)

Unde stăpânul se poartă cu servitorii săi deopotrivă, fără vreo deosebire, acolo cei capabili de sforţare nu-şi mai dau nicio silinţă. (78)

Nici regele nu poate fără servitori, nici servitorii fără rege; aceasta-i viaţa care-i leagă între ei. (79)

Cum nu străluceşte soarele fără raze, cu toată strălucirea sa, aşa nu străluceşte regele fără servitori, chiar dacă lucrează pentru binele poporului său. (80)

Butucul roţii e ţinut de spiţe şi spiţele sunt înfiptă în butuc. Aşa merge roata vieţii stăpânului şi a servitorilor. (81)

Şi părul de pe cap se menţine dacă-i îngrijit cu alifii, dar îşi pierde strălucirea dacă nu mai e uns; eu atât mai mult servitorii devin nepăsători, dacă nu li se arată dragoste.[54] (82)

Când e mulţumit, regele dă servitorilor săi bogăţii; însă aceştia în schimbul onorurilor ce primesc îşi dau viaţa. (83)

Cunoscând aceste lucruri, regele trebuie să-şi aleagă servitori deştepţi, de neam bun, viteji, destoinici, devotaţi şi ereditari. (84)

Servitorul care, o dată ce s-a apucat de-o treabă, se ţine de ea cu inima neînfricoşată, acela preţuieşte cât o

---

54 în textul sanscrit e un joc de cuvinte, bazat pe cuvântul sneha care poate însemna: „unsoare“ şi „dragoste".

soţie. (85)

Cel care face regelui un bine de mare însemnătate şi greu de îndeplinit, fără ca să-i spună nimic, din modestie, în acela regele are un adevărat tovarăş. (86) Cel care însoţeşte fără a fi chemat, care veşnic stă la uşă, care vorbeşte sincer şi cu măsură atunci când îl întreabă, acela-i vrednic să servească pe regi. (87) Cei care, fără să i se poruncească, se sileşte să înlăture primejdia pe care o vede la regele său, acela-i vrednic să servească pe regi. (88)

Cine nu are gânduri rele, chiar când e bătut, ocărit şi pedepsit de rege, acela-i vrednic să servească pe regi. (89)

Cine nu se dă învins niciodată de foame, de somn, de frig, de arşiţă şi de altele, acela-i vrednic să servească pe regi. (90)

Cel care rămâne liniştit atunci când aude zvonindu-se despre un război apropiat împotriva stăpânului său, acela-i vrednic să servească pe regi. (91) Acela sub a cărui dregător le hotarul satului creşte ca regina stelelor în jumătatea luminoasă a lunii[55], acela-i vrednic se servească pe regi. (92)

Însă slujbaşul sub a cărui dregătorie hotarul satului se strânge ca o piele pusă pe foc, de acela trebuie să se ferească regele care doreşte să-şi păstreze domnia. (93)

Aşadar, stăpâne, dacă mă dispreţuieşti, socotind că-s numai un şacal, apoi nu faci bine. Doar se spune:

Mătasea ia naştere dintr-un vierme, aurul din piatră, *durvā*[56] din păr de vacă, lotusul de zi din glod, luna din mare, lotusul albastru din bălegar, focul din lemn, gema din creasta şarpelui, piatra fierii din fiere de bou. Cei care au merite se fac cunoscuţi prin ieşirea la iveală a meritelor lor. Ce însemnătate are naşterea? (94)

---

55 Regina stelelor e luna; jumătatea luminoasă a lunii: cele două săptămîni cînd luna e în creştere.

56 Un fel de mei.

Şoarecele, deşi născut în casă, trebuie ucis, pentru că-i vătămător; pe când pisica, fiindcă-i folositoare, e cerută cu daruri. (95)

După cum papura şi trestia, chiar în grămezi mari, nu pot fi întrebuinţate ca lemn, tot astfel şi cei nepricepuţi nu sunt buni de nimic. (96)

Ce folos de cel devotat, dacă nu-i destoinic? Ce folos de cel destoinic, dacă face rău? Află că eu sunt şi devotat şi destoinic; de aceea să nu mă dispreţuieşti. (97)

Pińgalaka zise:

— Într-adevăr, aşa-i. Destoinic sau nu, tu eşti fiul unui vechi sfetnic al nostru; spune „aşadar, fără sfială tot ce ai de spus. Damanaka zise:

— Trebuie să-ţi aduc la cunoştinţă ceva. Pińgalaka zise:

— Haide, spune ce ai pe inimă. Acela zise:

— Nu trebuie să se vorbească în plină adunare de un lucru care-l priveşte pe rege, oricât de neînsemnat ar fi. Aşa a spus Bṛhaspati[57]. (98).

De aceea numai Măria-ta trebuie să audă ceea ce-i voi aduce ia cunoştinţă. Căci:

Un plan între şase urechi e dat pe faţă; pe când între patru urechi nu; de aceea cine-i prudent să se ferească cu tot dinadinsul de planul între şase urechi. (99)

Atunci, la porunca lui Pińgalaka, toate animalele, în frunte cu tigrii, panterele şi lupii, ieşiră îndată din adunare. După aceea Damanaka grăi:

— Ce înseamnă oprirea şi rămânerea în aşteptare aici a stăpânului meu, care era gata să bea apă? Pińgalaka zise cu un zâmbet silit:

— Ba, câtuşi de puţin!

— Măria-ta, zise Damanaka, dacă asta nu se poate spune, atunci s-o lăsăm. Doar se zice:

Ceva trebuie ţinut ascuns faţă de soţie, ceva faţă de

---

57 Vezi p. 3, n. **.

rude, ceva faţă de prieteni şi de copii. Numai după o lungă chibzuinţă, după ce va fi socotit că lucrul e nimerit sau nu, poate să-l spună cel înţelept. (100)

Auzind aceasta, Pińgalaka se gândi: „Acesta pare a fi cumsecade. Să-i spun atunci gândul meu. Doar se zice:

Cine îşi destăinuieşte păsul unui stăpân care ştie ce-i virtutea unui servitor credincios, unei soţii ascultătoare, unui prieten dezinteresat, acela îşi uşurează inima”. (101)

— Damanaka, auzi tu un glas puternic care vine din depărtare?

— Aud, stăpâne, răspunse el, ce-i cu asta? Pińgalaka zise:

— Dragul meu, vreau să plec din această pădure.

— De ce? întrebă Damanaka. Pińgalaka răspunse:

— Pentru că acuma a intrat în pădurea noastră un animal cum nu s-a mai pomenit, ai cărui glas puternic este acesta care se aude şi după cum e glasul său, tot astfel trebuie să-i fie şi puterea. Damanaka zise:

— Rău faci, stăpâne, că te sperii din pricina unui sunet. Doar se spune;

Apa distrage zăgazul; tot astfel e distras planul care nu-i ţinut ascuns; clevetirea distrage dragostea; vorba distruge pe cel fricos. (102)

De aceea nu se cade ca stăpânul meu să părăsească pădurea pe care a cucerit-o odinioară. Căci se nasc fel de fel de sunete din fluiere, lăute, scoici şi tot felul de tobe mari şi mici, aşa încât nu trebuie să se teamă cineva numai din pricina unui sunet. Doar se spune:

Cine nu-şi pierde cumpătul în faţa unui rege duşman, peste măsură de puternic şi cumplit, acela nu suferă înfrângere. (103)

Cei viteji nu-şi pierd curajul chiar când soarta se arată înfricoşătoare, după cum oceanul nu poate fi sleit, oricât de grozavă ar fi arşiţa care seacă lacurile. (104)

De asemenea:

Cel care nu e abătut în răstrişte, cel care nu se veseleşte la izbândă, cel care nu se teme în luptă:

— Rar naşte o mamă un astfel de copil, menit să fie o podoabă a celor trei lumi[58]. (105)

Tot astfel:

Soarta omului umil din pricina neputinţei sale, nebăgat în seamă din pricina neînsemnătăţii şi lipsit de consideraţie este aceeaşi ca a unui fir de iarbă. (106).

De asemenea:

Ce preţuieşte înfăţişarea aceluia care, dând peste altul mai puternic, nu se arată dârz? Ea e la fel ca şi o jucărie de lac. (107)

De aceea, stăpâne, gândindu-te la aceste lucruri fă-ţi curaj. Nu trebuie să te temi numai din pricina unui sunet. Doar se spune:

La început credeam că-i plină cu grăsime; dar acum, când am pătruns în ea, văd că nu-i decât piele şi lemn. (108)

Pińgalaka întrebă:

— Cum asta? Celălalt povesti:

Povestea a doua
ŞACALUL ŞI TOBA

Un şacal cu gâtul uscat de foame, cutreierând încoace şi încolo, văzu un câmp unde se loviseră două oştiri. În acelaşi timp auzi un sunet; era al unei tobe care căzuse acolo şi pe care o atingeau vârfurile crengilor unei liane bătute de vânt. Atunci, cu inima cât un purice de frică, Se gândi: „Vai de mine, sunt pierdut! Ia să plec până nu mă aude cel care scoate sunetele acestea. Totuşi nu se cade să părăsesc aşa deodată. pădurea strămoşilor mei. Doar se spune:

Cine stă şi judecă, atunci când dă peste el o frică sau

58 Cele trei lumi sînt: pămîntul,. cerul şi infernul.

o bucurie, şi nu lucrează pripit, acela nu se căieşte. (109)

De aceea vreau să văd mai întâi de unde vine acest sunet". Tot chibzuindu-se astfel. Îşi luă inima în dinţi şi, apropiindu-se tiptil, zări toba. Când o recunoscu, se apropie de ea şi o lovi şi el din curiozitate. Apoi se gândi din nou cu bucurie: „De mult nu mi-a mai picat în labă atâta belşug de mâncare. Fără doar şi poate că trebuie să fie plină de o grămadă de carne, de grăsime şi de sânge".

După aceea, cu multă greutate sfâşie pielea cea groasă cu care era acoperită toba şi, făcând o gaură, pătrunse plin de bucurie înăuntrul ei. Dar în timp ce sfâşia pielea, îşi rupse dinţii. Atunci, dezamăgit, când văzu că nu rămăsese din ea decât lemnul, recită în gând strofa: „La început credeam" etc.

De aceea nu trebuie ca cineva să se teamă numai din pricina unui sunet. Pińgalaka zise:

— Priveşte, toţi supuşii mei, cu inima tulburată de frică, vor să fugă. Cum vrei dar să am curaj?

— Stăpâne, zise şacalul, nu e vina lor; pentru că, după cum e stăpânul, la fel sunt şi servitorii. Doar se spune:

Calul, învăţătura, arma, lăuta, muzica, bărbatul şi femeia sunt de folos sau nu, după cum e şi felul oamenilor peste care dau. (110)

De aceea fă-ţi curaj şi aşteaptă-mă aici până ce mă întorc, după ce voi fi aflat ce fel de sunet e acesta. După aceea vei face cum va fi mai nimerit. Pińgalaka îl întrebă:

— Dar eşti tu în stare să te duci acolo? Acela răspunse:

— Oare pentru servitorul vrednic, când primeşte o poruncă de la stăpânul său, se mai pune întrebarea dacă trebuie s-o îndeplinească sau nu? Doar se spune:

Servitorul niciodată nu se înfricoşează, când primeşte o poruncă de la stăpânul său; el e în stare să intre şi în gaură de şarpe şi să străbată oceanul.

De asemenea:

Servitorul care, primind o poruncă de la stăpânul său, se gândeşte dacă-i uşoară sau grea, nu trebuie să fie hrănit de regele care-şi doreşte binele. (112)

Pińgalaka zise:

— Dragul meu, dacă-i aşa, du-te; cărările tale să-ţi fie cu noroc. Iar Damanaka închinându-se porni la drum şi se luă după glasul lui Saṃjīvaka. Însă, după ce plecă Damanaka, Pińgalaka cu inima tulburată de teamă se gândi: „Ah, rău am făcut că m-am încrezut în el şi i-am dat pe faţă gândul meu. Poate că Damanaka acesta serveşte pe doi stăpâni şi are gânduri rele faţă de mine, din pricină că şi-a pierdut slujba? Doar se spune:

Cei care sunt dispreţuiţi de regele lor, după ce au fost mai întâi onoraţi, aceia se silesc totdeauna să-l piardă, chiar dacă sunt nobili. (113)

De aceea să merg deocamdată să-l aştept într-alt loc, ca să ştiu ce plănuieşte. Poate că Damanaka vrea să mă omoare eu ajutorul celuilalt. Doar se spune:

Cei ce nu se încred cu uşurinţă, chiar dacă-s slabi, nu sunt biruiţi de cei tari; pe când cei ce se încred lesne, aceia, chiar puternici fiind, sunt învinşi şi de cei slabi. (114)

Înţeleptul, oricât ar fi de iscusit, să nu se încreadă în duşman. Doar din pricina încrederii lor au fost nimiciţi urmaşii Ditiei[59] de către Indra”. (115).

Frământat de aceste gânduri, se duse într-alt loc, unde stătu singur pândind pe Damanaka. Iar acesta merse până aproape de Saṃjīvaka şi, văzând că-i un taur, se gândi cu bucurie: „Ah, ce întâmplare fericită! Datorită ei am să-l împrietenesc cu Pińgalaka, pe urmă am să-l dezbin şi astfel îl voi face pe acesta să asculte de mine. Doar se spune:

---

59 Diti este mama demonilor Daityas, pe care i-a ucis Indra.

Nici nobleţea, nici prietenia sfetnicilor săi nu-l fac pe rege să asculte de vorbele lor, până ce nu dă peste el vreo nenorocire sau supărare. (116) Totdeauna când regele se află într-o restrişte, el e bun de exploatat de către sfetnicii săi. De aceea sfetnicii doresc ca regele lor să fie nenorocit. (117) După cum cei sănătoşi nu se gândesc niciodată la vreun medic priceput, tot astfel un rege ferit de nenorociri nu simte nevoia unui sfetnic”, (118)

Cugetând aşa, plecă înspre Pińgalaka. Acesta, văzându-l că vine, îşi ascunse înfăţişarea şi se duse să stea la locul de mai înainte. Damanaka ajungând la Pińgalaka se plecă înaintea lui; apoi se aşeză.

— Ai văzut animalul acela? întrebă Pińgalaka.

— L-am văzut, cu voia Măriei-tale, răspunse Damanaka.

— L-ai văzut cu adevărat? întreabă Pińgalaka.

— Cum aş putea să mint în faţa Măriei-tale? răspunse Damanaka. Doar se zice:

Cine spune un neadevăr cât de mic înaintea regilor şi a zeilor, acela piere curând, oricât de puternic ar fi. (119)

De asemenea:

Regele e numit de Mānu un reprezentant al tuturor zeilor. De aceea niciodată nu trebuie să i se servească cu viclenie. (120)

Deosebirea dintre rege şi zeii pe care îi reprezintă este aceasta: Faptele bune sau rele îşi primesc răsplata de la rege îndată, pe când de la zei într-altă existenţă. (121)

Pińgalaka zise:

— Se poate să-l fi văzut cu adevărat. El s-o fi gândit că cei mari nu-şi pun mintea cu nişte bicisnici; de aceea nu te-a omorât. Căci:

Furtuna nu dezrădăcinează iarba cea moale, care se apleacă în toate părţile. Firea celor mari la suflet este aceasta: cel tare îşi măsoară puterea numai cu cel tare.

(122)

De asemenea:

Elefantul, cu toată puterea lui covârşitoare, nu se înfurie când e lovit de picioarele albinelor, care, aţâţate şi pline de poftă, umblă pe obrajii săi acoperiţi de sudoarea tâmplelor. Cel puternic se înfurie grozav numai când dă peste unul cu o putere la fel. (123)

Damanaka zise:

— Aşa-i; el e puternic, pe când eu sunt un bicisnic. Totuşi, dacă-mi porunceşti, stăpâne, am să-l fac să ţi se închine. Pińgalaka zise cu un oftat de uşurare:

— Eşti tu în stare să faci aşa ceva?

— Ce nu este cu putinţă minţii? zise Damanaka. Doar se spune:

Nici prin sabie, nici prin elefanţi, nici prin cai, nici prin oşteni nu se îndeplineşte o faptă aşa cum e înfăptuită cu ajutorul minţii. (124)

Pińgalaka zise:

— Dacă-i aşa, atunci să ştii că te-am ridicat la rangul de sfetnic. De azi înainte vei putea să tai. Şi să spânzuri; aceasta-i porunca mea. Atunci Damanaka porni în grabă spre Saṃjīvaka şi-i zise cu dispreţ:

— Haide, vino, taur păcătos ce eşti. Te cheamă stăpânul meu, Pińgalaka. Ce tot mugeşti într-una fără rost şi fără teamă? auzind aceasta, Saṃjīvaka întrebă:

— Prietene, dar cine-i acest Pińgalaka? Damanaka răspunse:

— Cum? nici măcar nu ştii cine-i stăpânul meu Pińgalaka? Aşteaptă puţin. Ai să vezi cine e. Stăpânul meu e leul Pińgalaka; el stă sub smochinul acela, înconjurat de toate sălbătăciunile. Auzind aceasta, Saṃjīvaka se socoti pierdut şi cuprins de-o adâncă desperare zise:

— Prietene, pari a fi bun la inimă şi meşter la vorbă. De aceea, dacă vrei cu orice preţ să mă duci acolo, trebuie ca stăpânul tău să-mi chezăşuiască viaţa.

— Ai vorbit bine, zise Damanaka. Aceasta-i adevărata diplomaţie. Căci:

Se poate cunoaşte marginea pământului, a oceanului, a unui şir de munţi; dar marginea gândului unui rege nu poate fi cunoscută în niciun chip, de niciun om, în nicio împrejurare. (125)

Stai dar aici până-l voi vedea într-un moment prielnic; atunci te voi lua. Apoi Damanaka se duse la Pińgalaka şi-i zise:

— Stăpâne, acela nu-i un animal de rând; el e taurul care-l poartă pe venerabilul Śiva[60]. Când l-am întrebat, mi-a spus următoarele: „Venerabilul Śiva fiind foarte mulţumit de mine, mi-a îngăduit să pasc iarba din apropierea râului Yamunā. În scurt mi-a dat această pădure, să mă joc în ea". Pińgalaka zise cu teamă:

— Abia acum am înţeles că nu fără a fi ocrotite de un zeu se plimbă în felul acesta animalele mâncătoare de iarbă prin pădurea plină de fiare, mugind fără să le pese. Şi atunci tu ce-ai spus? Damanaka zise:

— Stăpâne, am spus şi eu că „Pădurea aceasta se află în stăpânirea lui Pińgalaka, leul care o poartă pe Durgā[61]. Aşa că eşti un oaspe scump şi bine venit aici. Du-te dar la el şi petreceţi timpul amândoi împreună în iubire frăţească, mâncând, bând, plimbându-vă şi lucrând". Iar el a primit toate acestea şi mi-a zis cu bucurie: „Să-mi dea stăpânul tău asigurarea că nu mi se va întâmpla nimic". Aşa că acuma rămâne la hotărârea ta, stăpâne.

Auzind aceasta, Pińgalaka zise:

— Bravo, deşteptule, bravo sfetnicule care cunoşti învăţătura sfântă, bravo! Ai vorbit ca şi cum ai fi citit în

---

60 Vezi p. 13, n. ***.

61 În textul skr. stă Caṇdikā, alt nume al acestei zeiţe. Durgā este soţia lui Śiva şi e purtată de un leu; vezi Cartea întâi, str. 159, n. (Cf. Cybele la greci). Despre Śiva vezi Cartea întâi, str. 167, n. **.

inima mea. Iată, îi făgăduiesc că nu i se va întâmpla niciun rău. Acum, după ce ai căpătat de la mine această asigurare, adă-l numaidecât. Bine se supune că:

Domnia se sprijină pe sfetnici de valoare, drepţi, fără cusur şi bine încercaţi, ca un palat pe stâlpi puternici. (126)

De asemenea:

Priceperea se arată în faptă: a sfetnicilor când împacă pe cei dezbinaţi, a medicilor când se iveşte o boală; căci atunci când lucrurile merg bine, cine nu-i învăţat? (127)

După aceea Damanaka se închină în faţa lui şi se duse la Saṃjīvaka, gândindu-se plin de bucurie: „Stăpânul meu are de gând să-mi acorde favoarea sa şi ascultă de vorbele mele; aşa că nu e altul mai fericit decât mine. Doar se spune:

Ambrozie este focul când e frig; ambrozie este vederea celui drag; ambrozie – cinstea pe care o dă regele; ambrozie – băutura laptelui”. (128)

Ajungând la Saṃjīvaka, îi zise cu respect:

— Prietene, l-am rugat pe stăpânul meu pentru tine ca să-ţi dea chezăşie că nu ţi se va întâmpla niciun rău. Vino deci cu încredere. Însă după ce vei fi câştigat favoarea regelui, va trebui să îndeplineşti o îndatorire faţă de mine. Nu te vei purta trufaş datorită puterii tale. La rândul meu, când voi ajunge sfetnic, voi purta în înţelegere cu tine toate sarcinile domniei. În felul acesta ne vom bucura amândoi de fericirea domniei. Pentru că:

Puterea ajunge în mâna oamenilor ca la o vânătoare. Pe lumea aceasta fiii oamenilor se alungă şi se omoară unii pe alţii ca pe vânat. (129)

De asemenea:

Cine din trufie nu dă cinstea cuvenită tuturor celor din preajma regelui, de la cei mai de sus până la cei mai de jos, acela, chiar de-ar fi vrednic de stimă, se prăbuşeşte ca

Dantila. (130)

— Cum asta? întreabă Saṃjīvaka. Celălalt povesti:

Povestea a treia
MÂNDRIA PEDEPSITĂ

Este pe pământul acesta un oraş numit Vardhamāna[62]. Acolo stătea odată un negustor, cu numele Dantila, care vindea tot felul de mărfuri şi care era cel mai de frunte din întregul oraş. De el erau mulţumiţi şi orăşenii şi regele, pentru că conducea deopotrivă trebile oraşului şi pe acele ale domnitorului. Ce să-ţi mai spun? Nu s-a mai văzut nici nu s-a mai auzit de vreunul atât de priceput. Pe drept se spune că:

Cine lucrează pentru binele regelui, acela-i urât de popor; iar cine lucrează pentru binele ţării, acela-i părăsit de rege. Aşa că în ambele împrejurări primejdia fiind deopotrivă, e greu să se găsească cineva care să servească şi regele, şi poporul. (131)

Trecu astfel câtva timp, până ce odată avu loc nunta lui Dantila. Toţi locuitorii oraşului precum şi cei de la curtea regească fură poftiţi cu cinste şi ospătaţi, primind haine şi fel de fel de daruri. După nuntă, regele împreună cu nevestele sale fu condus acasă cu cinstea cuvenită. Însă un servitor al regelui, cu numele Gorambha, care-i curăţa prin casă, venind şi el la nunta negustorului şi fiind văzut de acesta că şedea unde nu i se cădea să şadă[63], fu apucat de gât şi dat afară. De atunci, din cauza ruşinii ce păţise, nu mai putea să doarmă noaptea, ci numai ofta întruna. Mereu se gândea: „Cum să fac ca negustorul acesta să-şi piardă trecerea de care se bucură la rege? Dar în zadar mă silesc, căci nu-i pot face niciun rău. Bine a zis cine a zis:

Cine se mânie fără a fi în stare să se răzbune, cum

62 Azi acest oraş se numeşte Burdvan.
63 Gorambha se aşezase pe scaunul regelui.

de nu-i e ruşine acelui om? Bobul de nohot când sare în sus, este el în stare să spargă tigaia?[64] (132)

Odată, pe când regele aţipise în zorii zilei, Gorambha, în timp ce ştergea marginea patului, zise:

— Ah, ce îndrăzneală din partea lui Dantila! Să îmbrăţişeze el pe soţia regelui. Auzind aceste vorbe regele tresări şi zise:

— Gorambha, este adevărat aceasta, că regina a fost îmbrăţişată de Dantila?

— Măria-ta, răspunse Gorambha, din pricina patimii jocului cu zaruri n-am dormit noaptea trecută şi de aceea m-a furat fără voia mea somnul; aşa că nu-mi dau seama ce-am vorbit. Însă regele muşcat de gelozie îşi zise: „Ăsta are intrarea liberă în casă la mine; tot astfel şi Dantila. De aceea se prea poate ca regina să fi fost văzută de el pe când era îmbrăţişată. De aceea a vorbit acestea. Doar se spune:

Ceea ce doreşte sau vede sau săvârşeşte muritorul ziua, aceea o spune sau o face în somn, fiindcă îl preocupă. (133)

De asemenea:

Gândul bun sau rău care stă în inima oamenilor, oricât ar fi de bine ascuns, tot se poate cunoaşte din vorbele spuse în somn şi la beţie. (134)

Cât despre femei, apoi nu mai încape nicio îndoială:

Vorbesc cu unul, se uită cochet la altul şi se gândesc iarăşi la altul care se află în inima lor; pe care atunci îl iubesc ele într-adevăr? (135)

Cu unul vorbesc nesfârşit de mult frumoasele cu buze roze şi zâmbitoare, la altul de colo se uită cu ochii lor scânteietori, larg deschişi ca lotusul de noapte, iar în inima lor se gândesc la altul străin de-o purtare frumoasă, dar putred de bogat; atunci pe cine oare iubesc în adevăratul înţeles al cuvântului femeile cu ochi frumoşi? (136)

---

64 Compară cu str. 324, Cartea întâi.

De asemenea:

Nici focul nu se satură de lemne, nici oceanul de ape curgătoare, nici moartea de toate fiinţele, nici femeile cu ochi frumoşi de bărbaţi. (137)

În niciun ungher cât de retras, în nicio clipă, prin niciun bărbat, fie el cât de îndrăgit, nu încolţeşte credinţa în femei, o Nārada[65]. (138)

Nebunul care se gândeşte în prostia lui: «Femeia aceasta mă iubeşte», acela e pentru totdeauna în puterea ei, ca o pasăre cu care se joacă. (139) Cine se potriveşte la vorbele lor şi îndeplineşte faptele pe care le cer ele, fie cât de uşoare sau cât de grele, acela prin îndeplinirea lor se face sigur de râsul lumii. (140)

Cine le face curte şi stă pe lângă ele şi le serveşte cât de puţin, pe acela îl doresc femeile. (141)

Ori de câte ori femeile stau în limitele moralei, pe care nu le cunosc, ele o fac sau fiindcă nu sunt curtate de bărbaţi sau de frica servitoarelor. (142)

Nu se află bărbat nepotrivit pentru ele, nici nu se uită dacă-i tânăr; oricum ar fi, urât sau frumos, ele i se dau, numai să fie bărbat. (143)

Femeile se servesc de cel îndrăgostit de ele ca de o zdreanţă pusă la spate, care se roade târându-se pe jos. (144)

Cum e stors lacul roş, aşa e strivit cu putere sub călcâiul celor slabe bărbatul îndrăgostit” (145) Astfel se tânguia în fel şi chip regele; şi de atunci îndepărtă de la Dantila favoarea sa. Ba încă îl opri de-a mai călca în casa sa. Dantila, văzând că regele nu-i mai arată favoarea sa, se gândi:

„Cine nu e mândru, când se îmbogăţeşte? La care muritor apun vreodată nenorocirile? Inima cărui bărbat n-a fost sfâşiată de femei pe lumea aceasta? Cine oare este iubit de regi? Asupra cui nu stă pironit ochiul Morţii? Care

65 Numele unui înţelept divin.

sărac ajunge la un rang înalt? Sau care scapă uşor, când s-a prins în mrejele celor ticăloşi? (146).

Cine a văzut sau a auzit de corb curat, de jucător cinstit, de şarpe blând, de femei potolite în dragoste, de eunuci viteji, de beţivi cu judecată sau de un rege prieten? (147)

Totuşi, eu n-am făcut vreun rău nici măcar prin vis, fie regelui, fie vreunuia din preajma sa. Atunci ce să fie asta?”

Văzându-l pe Dantila stând la uşa regelui, dat afară, curăţitorul Gorambha începu să râdă şi zise către uşieri:

— Măi uşieri, ăsta-i Dantila cel cu trecere la rege, care taie şi spânzură după pofta inimii. Şi voi o să fiţi apucaţi de gât şi daţi afară, ca şi mine, de ăsta care stă acuma la uşă. Auzind aceasta, Dantila se gândi: „Nu mai încape îndoială că asta a fost pusă la cale de Gorambha. Bine se spune că:

Pe lumea aceasta, chiar un om de rând şi prost, dacă serveşte pe-un rege, este totdeauna onorat, chiar dacă nu merită nicio consideraţie. (148)

Folosul pe care-l are de la lume servitorul regelui, fie el şi un netrebnic şi laş, nu-l are nici măcar în parte cel vrednic”. (149)

Tot jelindu-se aşa în fel şi chip, se duse acasă ruşinat şi tulburat din pricina umilirii sale; iar spre seară îl chemă pe Gorambha şi, dăruindu-i două rânduri de haine, îi zise:

— Dragul meu, atunci când te-ai aşezat nelalocul tău, pe scaunul regelui, ai fost ocărit, insultat şi dat afară într-un chip neprietenesc. Când Gorambha primi cele două rânduri de haine, i se păru că-i în al nouălea cer şi, mulţumit la culme, zise negustorului: Te-am iertat pentru asta. Fiindcă m-ai onorat, ai să vezi puterea iscusinţei mele şi favoarea regelui. Zicând aşa, ieşi satisfăcut. Cu drept cuvânt se spune:

Cu puţin se înalţă şi cu puţin se coboară. Ah! ce bine

seamănă balanţa cu purtarea celui ticălos! (150)

După ce se întoarse, Gorambha se apucă să şteargă prin – casă şi în timp ce regele era aţipit, zise acestea:

— Ah, ce nechibzuinţă din partea regelui meu! Să mănânce castraveţi în clipa în care îşi deşartă stomahul! Când auzi una ca asta, regele strigă plin de mirare:

— Hei, ticălosule, ce îndrugi tu acolo lucruri cu neputinţă? Numai fiindcă-mi eşti servitor, nu te ucid. M-ai văzut tu vreodată săvârşind o astfel de faptă?

— Măria-ta, zise Gorambha, din pricina patimii jocului n-am dormit noaptea şi de aceea m-a cuprins pe nevrute somnul, în timp ce făceam curăţenie. Şi fiind copleşit de el, am spus ceva. Ce anume, nu ştiu. Iartă-mă dar, stăpâne, căci mă aflam în puterea somnului! auzind aceasta, regele se gândi: „De când m-am născut, n-am mâncat castraveţi în timp ce-mi deşertam stomahul. Şi atunci, după cum acesta a vorbit pe socoteala mea despre o faptă urâtă care n-a avut loc, tot aşa trebuie să fi făcut şi cu Dantila. Asta-i sigur. Rău am făcut că l-am umilit pe bietul om. Oameni de felul lui nu săvârşesc astfel de fapte. Pe lângă aceasta, datorită dizgraţiei în care se află, toate treburile domniei au rămas baltă”. După ce se chibzui aşa, când într-un fel când într-altul, chemă pe Dantila şi, dându-i în dar straie[66], podoabe şi altele, chiar dintr-ale lui, îl puse din nou în slujba pe care o avuse mai înainte.

De aceea eu spun; „Cine din trufie nu dă cinstea cuvenită” ş.a.m.d.

Saṃjīvaka zise:

— Dragul meu, aşa-i. Voi face aşa, cum mi-ai spus. După aceste cuvinte, Damanaka se duse împreună cu el la Pińgalaka şi-i zise:

— Iată, l-am adus pe Saṃjīvaka. Acuma rămâne să hotărască Măria-ta! Iar Saṃjīvaka se închină cu respect şi se opri cu modestie în faţa lui. Pińgalaka puse laba sa

66 Obicei des întâlnit la vechii indieni.

dreaptă cu ghearele ca secera pe trupul gras şi mare al lui Saṃjīvaka şi-i zise cu cinste:

— Să ai parte de noroc! De unde ai venit în pădurea asta nelocuită de oameni? Atunci acela îi spuse întâmplarea sa, povestindu-i cu de-amănuntul cum s-a despărţit de Vardhamāna, După ce isprăvi de povestit, Pińgalaka îi spuse cu mare cinste:

— Să nu-ţi fie teamă, prietene. Ocrotit de braţul şi de corpul meu, vei trăi de-acuma după cum vei dori. Pe lângă aceasta, vei sta mereu aproape de mine, pentru că pădurea, fiind plină de primejdii şi locuită de fiare grozave, nu e de locuit nici pentru animale mari, necum pentru acele care se hrănesc cu iarbă. Zicând acestea, se coborî pe malul râului Yamunā, înconjurat de toate sălbătăciunile, şi după ce bău apă cât pofti, se afundă în pădure. Apoi încredinţă trebile domniei lui Karaṭaka şi lui Damanaka, iar el împreună cu Saṃjīvaka îşi petrecea timpul vorbind despre lucruri pline de înţelepciune. Bine se spune că:

Prietenia, o dată ce s-a legat între oameni de treabă, fie şi din întâmplare, nu aşteaptă mersul treptat al deprinderii; ea n-are bătrâneţe, nici sfârşit. (151)

În puţine zile Pińgalaka, din neînvăţat cum era mai înainte, fu atât de bine instruit de către Saṃjīvaka, care era plin de încredere în ştiinţa sa, datorită adâncirii în tot felul de cărţi, încât fu scos din starea de sălbăticie şi adus în staresa de civilizaţie. Toate celelalte animale stăteau deoparte. Nici chiar Karaṭaka şi Damanaka nu erau primiţi. Pe lângă aceasta, animalele, lipsite de puterea leului, fura cuprinse de foame şi începură a fugi care încotro. Doar se spune:

Servitorii părăsesc pe regele de la care n-au niciun folos, chiar dacă-i din neam nobil şi măreţ, şi se îndreaptă în altă parte, ca păsările când copacul e uscat. (152)

De asemenea:

Chiar servitorii credincioşi, acoperiţi de onoruri, din

familie nobilă şi plini de devotament, îl părăsesc pe rege şi se duc, dacă n-au ce mânca la el.

(153)

De asemenea:

Pe regele care nu le dă hrana cu întârziere niciodată nu-l părăsesc servitorii, chiar când sunt ocăriţi.

(154)

Şi nu numai servitorii sunt aşa, dar de la facerea lumii toate fiinţele îşi duc viaţa întrebuinţând pentru a se hrăni mijloacele[67] obişnuite, începând cu blândeţea.

Într-adevăr:

Regii trăiesc pe socoteala ţărilor, medicii pe aceea a bolnavilor, negustorii pe a clienţilor, învăţaţii pe a proştilor, (155)

hoţii pe a celor neprevăzători, cerşetorii pe a gospodarilor, amantele pe a celor îndrăgostiţi de ele, meşterii pe socoteala tuturor; (156)

toţi se pândesc zi şi noapte cu mrejele pregătite, începând cu blândeţea, şi se mănâncă unii pe alţii pe cât pot, ca peştii pe peşti. (157)

Bine se spune că:

Gândurile şerpilor, ale ticăloşilor şi ale acelora care fură avutul altuia nu se împlinesc totdeauna; aşa se face că mai dăinuieşte lumea aceasta. (158) Şarpele lui Śambhu caută să-l mănânce pe şoarecele lui Ganapati; pe acela păunul duşmanului lui Kraućna; iar pe mâncătorul de şerpi leul fiicei muntelui[68]. Aşadar, când se dă luptă pentru

---

67 Mijloacele (in skr. *upāyās*) sunt stratagemele pe care trebuie să le întrebuinţeze un om de stat şi ceilalţi care năzuiesc la succes. De obicei sunt menţionate patru mijloace şi anume: *bheda* – „dezbinare”, *daṇḍnda* - „forţa" *sāman* „vorbe bune” şi *dāna* – „corupţie".

68 Śambhu e numele lui Śîva. Soţia sa, Durgā, e fiica muntelui Himavat. Ganapati, zeul înţelepciunii şi Kami-keya, zeul războiului, care a rupt în două muntele Kraućna,

stăpânire până şi în lăcaşul lui Śambhu, cum să nu se dea într-al altuia, de vreme ce acesta-i mersul lumii? (159)

Atunci Karaṭaka şi cu Damanaka, cu gâtlejul uscat de foame, se sfătuiră între ei:

— Prietene, zise Damanaka, noi ne-am pierdut rangul, asta-i sigur. Pińgalaka e plin de simpatie pentru Saṃjīvaka şi a devenit nepăsător faţă de treburile sale. De aceea toţi curtenii săi au plecat. Ce-i de făcut acum? Karaṭaka zise:

— Chiar dacă stăpânul nostru nu-ţi va urma sfatul, tu tot trebuie să-i vorbeşti, ca să înlături orice vină din partea ta. Doar se spune: Regele trebuie prevenit de sfetnicii săi, chiar dacă nu ascultă de ei, cum a fost prevenit fiul Ambicā-ei de către Vidura[69], spre a înlătura vreo vină din partea sa. (160)

De asemenea:

Când regele sau elefantul apucă trufaşi pe-un drum greşit, ocara cade asupra conducătorilor care merg alături de ei. (161)

Însă tu eşti acela care l-ai adus pe acest ierbivor la stăpânul nostru. Aşa că ai adus cărbuni cu propria ta mână[70].

— Aşa-i, zise Damanaka, greşeala este a mea, nu-i a stăpânului. Doar se spune:

Şacalul din pricina luptei dintre berbeci, eu din pricina lui *Aṣāḍhabhūti*, femeia bărbierului din pricina

---

sînt fiii lui Siva. Şarpele este consacrat lui Siva, leul zeiţei Durgā, şoarecele lui Ganapati, iar păunul lui Kārttikeya (Cf. în mitologia greacă animalele sacre: păunul Iunonei, leul Cybelei, şarpele lui Esculap etc.).

69 Fiul Ambicā-ei este Dhtarşāţra. Acesta şi Vidura sunt doi eroi despre care se vorbeşte în Mahābhārata.

70 Vezi Povestea corbilor şi a bufniţelor (Cartea a treia, str. 1), unde e vorba de incendierea cuibului bufniţelor cu cărbunii aduşi de corbi.

amestecului în treaba altuia – trei nenorociri pe care ni le-am atras singuri. (162)

— Cum asta? întrebă Karaṭaka. Celălalt povesti:

Povestea a patra
CĂLUGĂRUL ŞI HOŢUL

Era odată într-un loc retras o sihăstrie. Acolo îşi ducea viaţa un călugăr cerşetor, pe care-l chema Devaśarman[71].

Acesta vindea hainele bune pe care i le dăruiau diferiţi oameni de treabă şi astfel adună cu timpul o mare sumă de bani. Din pricina aceasta nu avea încredere în nimeni, iar banii îi păstra zi şi noapte în cingătoare. Bine a zis cine a zis:

Necaz e în dobândirea averii şi necaz în păstrarea ei; necaz e la venirea ei şi necaz la plecare; o, avere, izvor de rele! (163)

Un pungaş, cu numele Aṣāḍhabhūti, observând banii din cingătoarea călugărului, se gândi: „Cum să-i fur oare banii? Să sparg peretele chiliei nu se poate, căci e făcut din pietre tari; pe fereastră iarăşi nu se poate intra, fiindcă-i sus de tot. De aceea am să caut să mă fac discipolul lui şi să-i câştig încrederea cu vorbe prefăcute. Doar se spune:

Cine-i nepriceput, acela nu spune lucruri plăcute; cine vorbeşte limpede, acela nu înşală; cine-i lipsit de dorinţe, acela nu se pune în slujba nimănui; cine nu-i îndrăgostit, acela nu-i un prieten al gătelii”. (164)

După ce se chibzui astfel, se înfăţişă înaintea călugărului şi rosti:

---

71 Devaśarman înseamnă: „Cel ocrotit de zei“. Terminaţia "*śarman*" = "ocrotire" este frecventă la numele proprii de brahmani; Cf *Viṣṇuśarman*, p.5, n ******.

— Om,[72] închinare ţie, noroc! şi plecându-se până la pământ, îi zise cu respect: Părinte, existenţa aceasta pământească e fără putere, tinereţea e ca năvala unui şuvoi de munte, viaţa ca un foc de paie, plăcerile ca umbra unui nor de toamnă, iar legătura cu prietenii, copiii, soţia şi servitorii noştri asemenea unui vis. La aceasta m-am gândit adânc. Ce trebuie să fac, deci, ca să străbat oceanul de neîncetate renaşteri? auzind aceasta, călugărul îi zise cu bunătate:

— Ferice de tine, fiule că, aflându-te în floarea vârstei, eşti atât de liberat de dorinţe. Doar se spune:

Cine-i calm în floarea vârstei, acela într-adevăr e calm; aceasta-i părerea mea. Când seva trupului se trece, cine nu devine calm? (165)

La cei înţelepţi bătrâneţea se iveşte mai întâi la minte, apoi în corp; pe când la cei neînţelepţi ea se iveşte în corp, dar niciodată la minte. (166)

Şi fiindcă mă întrebi cum ai putea străbate oceanul de renaşteri neîncetate, ascultă acestea:

Oricine, fie el chiar un *Śūdra* sau un *Caṇḍāla*[73] dacă poartă părul împletit, dacă-i consacrat printr-un vers al lui Śiva[74] şi dacă-şi acoperă trupul cu cenuşă, poate să devină fericit. (167)

Cine pune cu mâna sa o floare pe capul stătu iei lui Śiva, rostind un vers de şase silabe, acela nu mai renaşte[75]. (168)

---

72 Vezi str. 1, n. *, de la Povestea introductivă.
73 Aceştia sînt oamenii din clasa cea mai de jos a societăţii, dispreţuiţi şi ocoliţi de toată lumea.
74 Śiva, Brahma şi Viṣṇu formează trinitatea divină din epoca clasică a literaturii sanscrite.
75 Aceasta-i favoarea supremă pe care o capătă un muritor virtuos. Vezi sfirşitul Śakuntalei de Kālidāsa. Cele şase silabe sacre sînt: „om, namah Śivāya“ (= „om, închinare lui Śiva“).

Auzind aceasta, Aṣāḍhabūti îi cuprinse picioarele şi zise cu respect:

— Părinte, fă-mi favoarea de-a mă iniţia. Atunci Devaśarman zise:

— Fiule, îţi voi face această favoare; Însă noaptea n-ai voie să intri în chilie, fiindcă asceţii, şi tu, şi eu, trebuie să fie lipsiţi de dorinţe. Doar se spune:

— Regele piere din pricina sfaturilor rele, ascetul din pricina dorinţelor, copilul din pricina alintării, preotul din pricina necitirii cărţilor sfinte[76], familia din pricina fiilor răi, iubirea din pricina lipsei de acasă, prietenia din pricina indiferenţei, averea din pricina relei conduceri, caracterul din pricina contactului cu cei ticăloşi, femeia din pricina mândriei şi a nepăsării, ogorul din pricina părăsirii, banii din pricina neglijenţei. (169)

Aşadar, după ce vei face juruinţa religioasă, vei dormi afară din chilie, într-o colibă de frunze. Aṣāḍhabūti răspunse:

— Părinte, voi face cum îmi porunceşti; pe lumea cealaltă are să-mi prindă bine. În urma acestei învoieli în privinţa dormitului, Devaśarman îi făcu favoarea de a-l primi ca discipol, urmând regulile prescrise de cărţile sfinte. Iar Aṣāḍhabhūti, tocindu-şi mâinile şi picioarele în serviciul lui, îl făcu să fie cât se poate de mulţumit de el. Dar cu toate acestea călugărul nu-şi scotea banii din cingătoare. După ce trecu astfel câtva timp, Aṣāḍhabhūti se gândi: „Ah! ăsta n-are de fel încredere în mine. Ce să fac? Să-l înjunghii cu cuţitul ziua în amiaza mare, ori să-i dau otravă, ori să-l ucid ca pe-o vită?” Pe când se chibzuia în felul acesta, sosi la Devaśarman un discipol al acestuia, care-l pofti la el zicând:

— Părinte, vino acasă la mine, ca să-ţi pui pe degete

---

76 Cărţile sfinte ale brahmanilor sînt Vedele; cea mai celebră este Rig-Veda.

inele de iarbă purificatoare[77]. Auzind aceasta, Devaśarman, plin de bucurie porni împreună cu Aṣāḍhabhūti. Pe când mergeau astfel, dădură peste un pârâu. Atunci Devaśarman îşi scoase banii din cingătoare, îi ascunse bine într-o haină din zdrenţe, se spălă şi se închină zeilor; iar după aceea zise către Aṣāḍhabhūti:

— Ascultă Aṣāḍhabhuūti, păzeşte cu luare-aminte haina asta zdrenţuită a lui Yogeśvara, până îmi fac nevoile şi mă întorc. Zicând acestea, se îndepărtă. Când nu se mai văzu, Aṣāḍhabhūti puse mâna pe bani şi-şi luă tălpăşiţa. Între acestea, Devaśarman, pe când se gândea încântat la virtuţile discipolului său, în care avea acum deplină încredere, zări o luptă între doi berbeci, în mijlocul unei turme de oi cu corpul acoperit de-o lână frumoasă. Cei doi berbeci înfuriaţi se îndepărtau unul de altul şi apoi se repezeau din nou ciocnindu-se cu frunţile, din care curgeau şiroaie de sânge. Pe acesta îl lingea un şacal, care, împins de lăcomie, intrase în câmpul de bătaie. Văzând aceasta, Devaśarman se gândi: „Ti, da prost mai e şacalul ăsta. Dacă cumva nimereşte între ei în clipa în care se ciocnesc, atunci s-a isprăvit cu el; aşa socot”. Aşa se şi întâmplă. Într-adevăr, şacalul, din pricina lăcomiei sale de sânge, se vârî între ei şi, nimerind între capetele lor tocmai când se ciocneau, îşi găsi moartea. Iar Devaśarman, căinându-l, porni agale spre locul unde îşi lăsase banii; cum însă nu-l vedea pe Aṣāḍhabhūti, se spălă mai întâi cu nerăbdare şi apoi cercetă haina zdrenţuită; dar nu mai găsi banii. Atunci începu să se vaite:

— Vai de mine, am fost prădat, şi căzu la pământ.

---

77 Punerea ierbei purificatoare este o ceremonie religioasă care se săvârşeşte într-o anumită zi a anului. Atunci membrii unei familii sau discipolii unui învăţător etc. se reunesc şi, după ce invocă divinitatea lor specială (de pildă pe Śiva etc.), îşi pun pe degete inele de iarbă numită dūrvă, ca mijloc de purificare (pavitra).

După o clipă, venindu-şi în fire, se ridică din nou şi începu să strige: Aṣāḍhabhūti, unde te-ai dus, după ce m-ai înşelat? Răspunde-mi! După ce se văicără în felul acesta mult timp, porni încet-încet, luându-se după urmele aceluia. Mergând aşa, ajunse spre seară într-un sat. Tocmai atunci ieşea din acel sat un ţesător împreună cu femeia sa; se duceau în oraşul din apropiere să bea vin. Văzându-l, Devaśarman îi spuse:

— Hei, prietene, sosesc la tine ca oaspe la apusul soarelui[78]. Nu cunosc pe nimeni aici în sat. De aceea găzduieşte-mă. Căci se spune:

Stăpânii casei, care primesc cu cinste pe străinul sosit la ei după apusul soarelui, ajung asemenea zeilor. (170)

De asemenea:

Fân, un ungher, apă şi-n al patrulea rând o vorbă bună: acestea nu lipsesc niciodată în casa celor buni. (171)

Cu urarea de bun sosit făcută oaspelui e mulţumit Agniḥ, cu scaunul ce i se dă, Indra; cu apa de spălat pe picioare, Viṣṇu; cu apa de spălat pe faţă, Śiva.[79] (172)

Auzind acestea, ţesătorul zise către soţia sa:

— Nevastă, du-te tu acasă, împreună cu oaspele. Primeşte-l cu cinste şi dă-i apă pentru picioare, mâncare şi pat şi aşteaptă-mă acolo, că am să-ţi aduc rachiu din belşug. Zicând acestea, plecă. Nevasta aceluia, care era o

---

78 După ce apune soarele nu trebuie sâ se continue călătoria.

79 Zeul focului (skr. Agniḥ, cf. lat. ignis) are un rol covârşitor în cultul brahmanic. Primul cânt din Rig-Veda începe astfel: Agnim īḍe „Slăvesc pe Agni“. Indra este zeul suprem în mitologia vedică. Vişriu e personificarea soarelui şi tovarăşul lui Indra. In sanscrita clasică el este soţul zeiţei Lakşmī (sau Śri), care personifică fericirea şi e purtat de pasărea divină Garuḍa (cf. p. 59, n.*). Se pogoară pe pămînt în diferite încarnări (avatar).

desfrânată, se îndreptă spre casă urmată de străin şi se gândea cu faţa zâmbitoare la Cutare.[80] Doar nu degeaba se spune:

Când bărbatul le e plecat departe şi când ziua e urâtă, noaptea fără lună, şi uliţile târgului greu de străbătut, atunci e bucuria cea mare pentru femeile uşuratice. (173)

De asemenea:

Cuverturile de pe paturi, un bărbat bine dispus, un pat frumos nu preţuiesc nimic în ochii femeilor când sunt îndrăgostite şi doritoare de întâlniri ascunse. (174)

De asemenea:

Femeii adultere glumele bărbatului ei îi ard măduva, îmbrăţişarea lui oasele, vorbele sale drăgăstoase o împung; căci nu se poate să fie mulţumire între doi soţi care nu se iubesc. (175)

Din clipa în care o femeie se îndrăgosteşte de alt bărbat, ea îşi ia pe dată asupră-şi înjosirea familiei, ocara lumii, închisoarea şi primejduirea vieţii. (176)

Ajungând acasă, ea îi dădu lui Devaśarman un pat stricat, fără aşternut, zicându-i:

— Părinte, rămâi, te rog, de păzeşte casă, că eu mă întorc îndată; trebuie să-mi văd o prietenă, care mi-a venit din satul ei. Zicând acestea, îşi puse rochia de sărbătoare. Dar pe când se ducea la ibovnic, iată că-i iese în cale bărbatul ei, beat turtă, cu părul zburlit, împleticindu-se la fiecare pas şi ţinând în mână o oală cu vin. Cum îl zări, ea se întoarse repede din drum şi, intrând în casă, îşi scoase rochia de sărbătoare, rămânând aşa cum fusese mai înainte. Dar ţesătorul o văzuse cum fugea gătită cu rochia de sărbătoare; şi de mult îi era inima plină de bănuială, căci auzise de la unul şi de la altul bârfeli pe socoteala ei.

---

80 Cutare (skr. Devadatta) poate sta în locul oricărui nume, atunci când acesta nu e cunoscut sau e fără importanţă.

Se prefăcea însă mereu că nu ştie nimic. Când însă o văzu el însuşi cum se poartă, fu încredinţat pe deplin şi cuprins de mânie intră în casă şi-i zise:

— Unde te duceai, destrăbălato? Ea îi răspunse:

— După ce m-am întors de la tine, n-am mai ieşit nicăieri. Se vede că eşti beat, de vreme ce mă învinovăţeşti de un lucru pe care nu l-am făptuit. Bine a zis cine a zis:

Slăbiciunea, căderea la pământ, vorbele necuviincioase, sunt semnele tulburării din corp, pe care le dă la iveală vinul. (177)

Tremurul mâinilor, căderea îmbrăcămintei, pierderea puterii, mânia: iată starea ce provine din patima beţiei[81]. (178)

Însă bărbatul ei, auzind aceste cuvinte neprietenoase şi văzând că-şi schimbase rochia, îi zise:

— Desfrânato, de mult auzeam eu lumea clevetind pe socoteala ta. Acum, după ce m-am încredinţat eu singur, am să te pedepsesc după cum meriţi. Zicând acestea, o snopi în bătăi, lovind-o cu bâta; apoi o legă cu o frânghie puternică de un stâlp şi, ameţit cum era de băutură, adormi. Între acestea o prietenă de-a ei, nevasta bărbierului din sat, ştiind că ţesătorul doarme, se duse la ea şi-i spuse:

— Draga mea, te aşteaptă iubitul tău în locul ştiut; du-te repede. Aceea răspunse:

— Priveşte în ce hal sunt. Cum să mă duc? Du-te tu la el şi spune-i că de data asta nu mă pot întâlni cu dânsul!

---

81 Karaspando'mbaratyagas tejohānih sarāgată vārunī sahgajāvasthā bhānună py anubhūyate.
Versurile acestea au două înţelesuri şi se aplică atît la beţie cît şi la soare. în cazul dintîi traducerea e cea de mai sus; iar în cazul al doilea ele înseamnă: „Tremurul razelor, părăsirea cerului, slăbirea strălucirii, roşeaţa: aceasta-i starea în care se află soarele, atunci cînd e gâta'de-a apune“.

Nevasta bărbierului zise:

— Dragă prietenă, nu vorbi aşa. Femeile care iubesc nu se poartă astfel. Doar se spune: Viaţa celor ferm hotărâţi să culeagă roadele dulci dintr-un loc primejdios este, cred, lăudată ca şi aceea a cămilelor[82]. (179)

Tot astfel:

Când lumea cealaltă este nesigură, şi când lumea aceasta este plină de tot felul de bârfeli, ferice de acelea care gustă din fructul tinereţii, atunci când au un iubit. (180)

De asemenea:

Chiar dacă soarta l-a făcut pe-un bărbat urât, femeia adulteră tot îl va iubi pe ascuns; în schimb nu-l va iubi pe soţul ei, oricât ar fi de frumos şi chiar de s-ar pune în primejdie prin aceasta. (181)

Atunci nevasta ţesătorului zise:

— Bine, dar cum să mă duc acolo, când sunt legată cu funia asta groasă? Unde mai pui că se află lângă mine ticălosul ăsta de bărbatu-meu!

— Draga mea, zise bărbieriţa, el e ameţit de băutură. O să se trezească abia atunci, când îl vor atinge razele soarelui. Am să te dezleg dar. Leagă-mă pe mine în loc, du-te de te întâlneşte cu iubitul tău şi vino repede înapoi.

— Bine, zise ea. Apoi bărbieriţa îşi dezlegă prietena, o puse s-o lege în locul ei şi o trimise la iubitul ei, unde-i dăduse întâlnire. După ce se isprăvi aceasta, ţesătorul se sculă la un moment dat şi, fiindcă îi trecuse puţin beţia şi supărarea, zise:

— Hei, muiere arţăgoasă, dacă nu mai ieşi din casă de astăzi înainte şi nu mă mai ocărăşti, atunci te dezleg. Deoarece bărbieriţa nu crâcnea nimic, de frică să n-o dea de gol glasul ei, ţesătorul îi mai repetă de câteva ori

---

82 Despre acestea spune naturalistul Brehm în Viaţa animalelor: „Spinii şi ghimpii cei mai ascuţiţi nu rănesc gura cea tare a cămilelor".

aceleaşi vorbe, în cele din urmă, înfuriat că nu-i dă niciun răspuns, puse mâna pe-un cuţit tăios şi-i tăie nasul zicând:

— A, desfrânato, de acum poţi să stai aşa, că n-o să mai caut să te împac! După ce bolborosi aceste vorbe, adormi din nou. Devaśarman, care nu putea să doarmă de inimă rea că-şi pierduse averea şi din pricina foamei care-i chinuia gâtlejul, văzu întreaga păţanie a femeii. Nevasta ţesătorului, după ce gustă cât îi pofti inima din plăcerile dragostei împreună cu iubitul ei, se întoarse acasă şi zise bărbieriţei:

— Hei, noroc! Nu s-a trezit ticălosul acela, după ce-am plecat eu?

— Ce fel de noroc, când am rămas fără nas? răspunse bărbieriţa.

— Mai bine dezleagă-mă repede, până nu ne vede ăsta, ca să plec acasă. Abia făcu aceasta şi ţesătorul, trezindu-se din semn, zise:

— Ticăloaso, nici acum n-ai să vorbeşti? Vrei să te pedepsesc din nou şi mai tare şi să-ţi tai şi urechile? Atunci ea îi zise mânioasă şi cu dispreţ:

— Să-ţi fie ruşine, tontule. Cine-i în stare să pună mâna pe mine, care sunt o femeie de-o virtute rară, şi să mă sluţească? auziţi-mă, voi toţi păzitori ai lumii:

Soarele şi luna, vântul şi focul, cerul, pământul şi apele, inima şi Moartea, ziua şi noaptea, zorile şi amurgul, Dreptatea[83]: aceştia cunosc purtarea omului. (182)

De aceea, dacă este în mine virtute, dacă nici măcar în gând n-am iubit pe vreun alt bărbat, atunci zeii să-mi facă nasul teafăr, aşa cum era mai înainte. Dacă însă îmi rătăceşte prin minte măcar chipul vreunui alt bărbat, atunci să mă prefacă în praf şi pulbere. După ce rosti aceste cuvinte, grăi din nou către el:

— Uită-te, ticălosule, la nasul meu; şi-a recăpătat înfăţişarea de mai înainte, prin puterea virtuţii mele.

---

83 Dreptatea personificată şi identică cu Moartea.

Atunci ţesătorul, luând un tăciune aprins, se uită la ea şi-i văzu faţa şi nasul teafăr, iar pe jos o baltă de sânge. Cuprins de uimire o dezlegă şi, suind-o în pat, o îmbună cu tot felul de vorbe drăgăstoase. Devaśarman, care văzuse toată întâmplarea, zise cu mirare:

„Toată viclenia lui Śambara, a lui Namuci, a lui Bali şi a lui Kumbhīnasi[84] este cunoscută de femei. (183)

Ele râd cu cel ce râde şi plâng cu cel ce plânge; pe cel care le e duşmănos îl prind cu vorbe prietenoase, după împrejurări. (184)

Învăţătura lui Uśanas şi aceea a lui Bṛhaspati[85] nu întrece iscusinţa femeilor. Cum să te păzeşti dar de ele? (185)

Ele numesc minciuna adevăr şi adevărul minciună; când acesta-i felul lor de a fi, cum să se ferească de ele pe lumea aceasta chiar cei înţelepţi? (186) Iar în altă parte se spune:

Nu trebuie să se îndrăgostească cineva prea tare de femei nici să dorească creşterea puterii lor; căci ele se joacă cu bărbaţii din cale afară de îndrăgostiţi de ele ca şi cu nişte ciori cu aripile tăiate. (187) Ele vorbesc cu gura lor frumoasă şi drăgălaşă, dar în acelaşi timp rănesc cu mintea lor ascuţită; vorbele femeilor picură miere, însă în inima lor se ascunde cumplită otravă. (188)

De aceea, în timp ce buzele lor sunt sărutate cu patimă, pieptul le e apăsat cu pumnii[86] de bărbaţii amăgiţi cu o picătură de voluptate, ca floarea de lotus de albinele lacome de miere. (189) Pieptul lor e tare, dar dur, privirile

---

84 Acestea sînt numele a diferiţi demoni vicleni*

85 Brhaspati este autorul celebru al unei opere despre nt/i(„ştiinţa purtării**), care purta titlul: Aviśvàsa („Neîncrederea" Uśanas, Brhaspati şi Cârxakya au fost cei mai vestiţi scriitori despre nhti.

86 Pieptul le e apăsat cu mîinile, ca pentru a pedepsi inima pentru răutatea şi veninul ei.

scânteietoare, dar piezişe, gura mică, dar perfidă, părul încreţit, dar fals, vorbirea mândră, dar înceată, şoldurile pline, dar greoaie, inima sfioasă, dar laşă, iubirea nestatornică. Când însuşirile lor sunt amestecate cu atâtea cusururi, cum pot oare femeile cu ochi de gazelă să mai fie iubite de bărbaţi? (190)

De asemenea:

Vârtej de primejdii, lăcaş al purtării rele, cetate a faptelor îndrăzneţe, depozit de păcate, izvor al neîncrederii, cuprinzând o sută de feluri de înşelăciuni, coş plin de toate vicleniile, păpuşa cu numele de «femeie» greu de înţeles chiar pentru oamenii mari, aleşi între aleşi – cine oare a creat-o pe lume, otrava aceasta plină de nectar, spre pierzarea virtuţii? (191)

Pentru a-şi ajunge scopul ele râd şi plâng şi caută să inspire încredere, fără însă a se încrede şi ele. De aceea bărbatul de neam nobil şi cu suflet ales să se ferească de femei ca de nişte vase funerare. (192)

La început, e drept, ele se poartă drăguţ, cât timp încă nu simt că sunt iubite de-un bărbat; însă cum îl văd prins în mrejele amorului, îl trag ca pe-un peşte care a înghiţit nada. (193)

De asemenea:

Nestatornice din fire ca valurile mării, dragostea femeilor ţine numai o clipă, atât cât durează dunga de roşeaţă pe marginea unui nor, când apune soarele. O dată ce şi-au atins ţinta, ele îl părăsesc pe bărbat despuiat, ca lacul roşu după ce a fost stors. (194)

Minciuna, îndrăzneala, viclenia, prostia, pofta nesăţioasă, necurăţia şi cruzimea sunt păcatele înnăscute ale femeilor. (195)

Pline de otravă pe dinăuntru iar pe dinafară drăgălaşe, semănând cu fructele de guñjā[87] – cine oare le-a creat pe femei”? (196)

---

87 Un arbust.

Pe când călugărul se gândea astfel la o mulţime de cugetări înţelepte, cu chiu cu vai trecu şi noaptea aceea. Între acestea mijlocitoarea, cu vârful nasului tăiat în mână, ajungând acasă se gândi: „Acu-i acu; ce mă fac? Cum să ascund gaura asta mare?”

Pe când se chibzuia astfel, bărbatul ei, care rămăsese peste noapte la curtea regelui având de lucru acolo, se întoarse dimineaţa şi, cum era grăbit, fiindcă avea treabă în oraş, strigă femeii încă de la poartă:

— Hei, adă mai iute cutia cu brice, că mă duc să rad! Dar femeia cu nasul tăiat, care stătea în casă şi urmărea un scop anumit, scoase un brici din cutie şi i-l aruncă. Atunci bărbierul nerăbdător, văzând briciul fără cutie, îl azvârli spre ea. În aceeaşi clipă, netrebnica femeie ieşi din casă cu mâinile ridicate în sus şi ţipând:

— Priviţi, oameni buni, cum mi-a tăiat nasul ticălosul acela, mie, care sunt o femeie cinstită. Săriţi, ajutor! Atunci alergară oamenii stăpânirii, stâlciră în ciomege pe bărbier şi, legându-l burduf, îl duseră la judecată împreună cu femeia ciuntită la nas şi ziseră judecătorilor:

— Ascultaţi, judecători! Bărbierul ăsta a sluţit pe mărgăritarul acesta de femeie fără a fi vinovată cu nimic. Pentru asta daţi-i ce i se cuvine! Atunci judecătorii ziseră:

— Bărbier ticălos, cum de-ai sluţit pe femeia asta? Iubeşte ea oare pe vreun alt bărbat ori a căutat să te omoare ori a săvârşit vreun furt? Spune, care-i vina ei? Văzându-l pe bărbier că tace, judecătorii ziseră din nou:

— Aha, va să zică e adevărat ce spun oamenii stăpânirii. Ăsta-i un ticălos. A sluţit fără nicio vină pe sărmana femeie. Doar se spune:

Omul care a făcut un rău este îngrozit de fapta sa; glasul i se schimbă şi culoarea feţei la fel; privirile îi sunt speriate şi roşeaţa dogoritoare i se urcă în obraz. (197)

Tot astfel:

Se apropie cu paşi şovăielnici, palid la faţă, cu

broboane de sudoare pe frunte, bolborosind cuvinte fără înţeles. (198)

Omul care a săvârşit o faptă rea intră în sala judecătorilor cu ochii plecaţi în jos. De aceea cunoscătorii trebuie să-şi dea silinţa să-l descopere după semnele acestea. (199)

De asemenea:

Cel nevinovat vorbeşte înaintea judecătorilor cu faţa senină, dezgheţat, răspicat, cu privirile semeţe, dârz şi plin de încredere. (200)

La el se văd deci semnele faptei rele. Fiindcă şi-a schingiuit femeia, merită moartea. Să fie tras în ţeapă. Văzându-l dus la locul de osândă, Devaśarman merse la judecători şi zise:

— Judecători, acest sărman bărbier e omorât pe nedrept, căci are o purtare bună. Ascultaţi vorba mea: „Şacalul din pricina luptei dintre berbeci” etc. Atunci judecătorii întrebară:

— Cum e asta, părinte? Iar Devaśarman le povesti cu de-amănuntul păţania celor doi şi a sa. Auzind-o, judecătorii plini de mirare dădură drumul bărbierului şi ziseră unul către altul:

— Ah!

Nu trebuie omorâţi brahmanul, copilul, femeia, ascetul şi bolnavul; oricât ar fi de mare vina lor, pentru ei e orânduită sluţirea. (201)

De aceea să i se taie acestei femei şi urechile.

După ce i se făcu aceleia astfel, Devaśarman, căruia îi trecuse supărarea pricinuită de pierderea banilor, se întoarse iarăşi la chilia sa.

De aceea eu zic: „Şacalul din pricina luptei dintre berbeci” etc.

Karaṭaka zise:

— Cum de-a putut fi păcălit de Aṣāḍhabhūti un om atât de şiret ca Devaśarman? Damanaka răspunse:

— Vicleşugul bine pus la cale nu-l descoperă nici Brahma[88]. Ţesătorul cu înfăţişarea lui Vișṇu[89] a iubit pe fata regelui. (202)

— Cum asta, frate? întrebă Karaṭaka. Celălalt povesti:

Povestea a cincea
ŢESĂTORUL ŞI FATA REGELUI

Într-un oraş trăiau odată un ţesător şi un rotar. Aceştia erau tovarăşi nedespărţiţi încă din copilărie. Plini de dragoste unul pentru altul, îşi petreceau timpul cutreierând neîncetat prin toate părţile. Odată avu loc în oraşul acela o mare sărbătoare, cu pelerinaj[90] la templul unei divinităţi. Pe când se plimbau prin locul acela plin de artişti, de dansatori şi de actori ambulanţi, înţesat de mulţimea care venise din diferite ţinuturi, cei doi zăriră pe fata unui rege, care stătea pe-un elefant şi purta pe ea toate semnele frumuseţei şi venise să se închine la divinitate. Cum o văzu, ţesătorul, ca şi cum l-ar fi chinuit o otravă sau l-ar fi apucat vreun demon rău, căzu deodată la pământ, lovit de săgeţile Amorului. Văzându-l în starea

---

88 Cuvîotul brahman înseamnă în limba sanscrită: „om evlavios, cel care se roagă, preoty cel care cunoaşte scrierile sfinte (Vedele), sufletul suprem al universului, zeul cel mai mare în panteonul vedic, Creatorul“. Ultimul înţeles este acela din text.

89 Vezi Cartea întâi, str. 172, n. * şi p. 59, n. **.

90 Pelerinajul acesta (skr. yātrā) se face la raclele anumitor divinităţi. El are loc la zile fixe In fiecare an sau la doi ani o dată sau la intervale şi mai lungi. Numărul credincioşilor care iau parte la aceste pelerinaje este foarte mare, ureîndu-se uneori ia peste o sută de mii. Pelerinii aduc darurile lor la racla zeului şi, după ce merg de cîteva ori împrejurul ei, pleacă.

aceasta, rotarul, mâhnit de suferinţa lui, îl ridică cu ajutorul unor prieteni şi-l aduse acasă la el. Acolo, după ce i se puseră tot felul de comprese reci, după sfatul doctorilor, şi după ce fu descântat multă vreme, cu mare greutate îşi veni în fire. Atunci rotarul îl întrebă:

— Prietene, de ce ţi-ai pierdut cunoştinţa aşa deodată? Spune-mi, ce ţi s-a întâmplat?

— Dragul meu, răspunse ţesătorul, dacă-i aşa, atunci află taina mea. Îţi voi povesti toată durerea mea. Dacă însă mă mai socoţi prietenul tău, atunci fă-mi un bine şi înalţă-mi un rug. Iartă-mă pentru tot răul pe care poate ţi l-am pricinuit din prea mare dragoste pentru tine. Auzind aceasta, rotarul, cu ochii plini de lacrimi, îi zise cu voce întretăiată:

— Dragul meu, care-i pricina acestei mâhniri? Spune-mi-o, ca să-i găsim leacul, dacă se poate. Doar se spune:

Pe lumea aceasta nimic din ceea ce se află în oul lui Brahma[91] nu e cu neputinţă pentru cei cu suflet mare, prin doctorii, bani, descântece şi pricepere. (203)

Aşadar, dacă durerea ta poate fi înlăturată prin vreunul din aceste patru mijloace, o voi înlătura.

— Prietene, zise ţesătorul, chiar şi cu o mie de mijloace în afară de acestea, încă nu se poate alina durerea mea. De aceea nu pune zăbavă morţii mele. Rotarul răspunse:

— Dragul meu, chiar dacă nu poate fi alinată, spune-mi-o, pentru ca în caz că voi vedea şi eu că nu-i de alinat, să mă arunc în foc odată cu tine[92]. Nu voi răbda nicio clipă să fiu despărţit de tine. Asta-i hotărârea mea.

— Prietene, zise ţesătorul, ai văzut la sărbătoarea

---

91 Oul lui Brahma = întreg universul.

92 In semn de devotament suprem. Văduvele şi servitorii erau adesea arşi pe rug împreună cu soţul sau śtăpînul lor (vezi p. 92, n.*).

aceea pe fata regelui stând pe-un elefant; îndată ce am zărit-o, Amorul m-a dur în această stare, astfel încât nu mai pot suferi această durere. Atunci rotarul zise zâmbind:

— Prietene, dacă-i aşa, atunci slavă Domnului, scopul nostru este atins. Chiar azi te poţi întâlni cu ea!

— Prietene, zise ţesătorul, cum o să mă întâlnesc cu ea, când în odaia fetei nu pătrunde decât doar vântul, înconjurată cum e de străji? De ce dar cauţi să mă înşeli cu vorbe mincinoase? Rotarul răspunse:

— Prietene, ai să vezi puterea iscusinţei mele! Zicând aşa, pe dată se şi apucă de făcut din lemn vechi de arjuna un Garūḍa[93] cu două braţe, ce se mişca cu ajutorul Unor cuie de lemn, şi mai făcu şi o scoică, un disc, un buzdugan, o floare de lotus, o diademă[94], şi un giuvaer la fel cu acela de pe pieptul lui Vișṇu. După aceea, punându-l pe ţesător deasupra, îi dădu insigniile lui Vișṇu, îl învăţă cum să pună pe Garūḍa în mişcare cu ajutorul cuielor de lemn şi-i zise:

— Prietene, du-te la noapte cu înfăţişarea aceasta a lui Vișṇu în odaia domniţei; ai s-o găseşti stând singură pe marginea terasei palatului cu şapte caturi. Neştiutoare cum e, va crede că eşti Vāsudeva[95]. Atunci tu o vei ademeni cu vorbe viclene şi meşteşugite şi te vei drăgosti cu ea în felul arătat de Vātsyāyana[96]. Auzind aceasta, ţesătorul cu înfăţişarea lui Vāsudeva se duse acolo noaptea în taina, şi-i zise feţei:

— Domniţă, dormi sau eşti trează? Am venit plin de

---

93 Garūda este pasărea pe care călăreşte Vișṇu. Se mai numeşte şi Vainateya şi este regele păsărilor.

94 Viştj,u e înfăţişat cu patru braţe. Armele şi semnele sale sînt: scoica, discul, buzduganul, lotusul, diadema şi un giuvaer pe piept.

95 Alt nume al lui Vișṇu.

96 Autorul unei opere intitulată Kāmasūtra (Preceptele iubirii), un fel de Ars amandi, ca a lui Ovidiu.

dorul tău din ocean, unde am lăsat-o pe Lakṣmī[97]. Hai să ne iubim deci! Văzându-l călare pe Garūḍa, cu patru braţe, înarmat şi împodobit pe piept cu giuvaerul lui Viṣṇu, fata se ridică din pat plină de uimire şi zise:

— Sfinte, eu sunt o muritoare, un vierme impur, pe când tu eşti purificatorul celor trei lumi[98] şi venerat de ele. Cum e cu putinţă dar una ca asta?

— Frumoaso, zise ţesătorul, ai grăit adevărul; dar odinioară am avut de soţie pe Rādhā[99], născută dintr-o familie de păstori. Aceasta-i acuma întrupată în tine. Iată de ce am venit. Auzind aceste cuvinte, fata zise:

— Sfinte, dacă-i aşa, atunci cere-mă de la tata. El mă va înzestra şi mă va da de soţie. Ţesătorul răspunse: „Frumoaso, eu nu mă arăt în calea oamenilor; cu atât mai puţin intru în vorbă cu ei. Tu însă dă-mi-te după ritul Gāndharva[100]. Dacă nu, voi arunca blestemul asupra tatălui tău şi-l voi preface în cenuşă cu toată familia sa! Zicând aşa se coborî de pe Garūḍa, apucă de mâna stângă pe fata care tremura de teamă şi de ruşine şi o conduse până la pat. După aceea o iubi toată noaptea în felul arătat de Vātsyāyana, iar în zorii zilei ieşi neobservat. Iubind-o el astfel mereu, trecu o bucată de timp. Într-una din zile, camerierii feţei observară că buzele îi sunt muşcate şi atunci ziseră unul către altul:

— Ia uitaţi-vă la trupul şi la membrele domniţei: parc-ar fi posedat-o un bărbat. Cum de s-a întâmplat aşa ceva? Că doar palatul acesta e foarte bine păzit. Să-l

---

97 Lakşmî, zeiţa norocului, este soţia lui Viṣṇu.
98 Cele trei lumi sînt: cerul, pămîntul şi infernul.
99* ** Rāihā a fost iubita lui Viṣṇu, atunci cînd trăia printre păstori.
100 Căsătoria după ritul Găndharva constă în consimţămîntul reciproc al mirelui şi al miresei, fără îndeplinirea vreunei ceremonii religioase şi fără consultarea rudelor celor două părţi.

înştiinţăm pe rege! în urma acestei hotărâri se duseră cu toţii la rege şi-i ziseră:

— Măria-ta, nu ştim cum se face, însă măcar că iatacul feţei e bine păzit, intră cineva la ea; hotărăşte dar cele ce vei crede de cuviinţă. Auzind aceasta, regele se tulbură foarte şi luând pe regină de-o parte îi zise:

— Află, doamnă, ce spun camerierii, aceştia. E înfuriată Moartea pe acela care face asta! Când auzi regina una ca asta, alergă într-un suflet la fata ei şi o văzu într-adevăr cu buzele muşcate şi cu membrele zgâriate de unghii. Atunci ea îi zise:

— Ah, ticăloaso! ruşinea familiei, cum de ţi-ai pângărit astfel onoarea? Cine-i acela asupra căruia şi-a pironit ochii Moartea, de vine la tine? Spune-mi adevărul, chiar dacă lucrul ar sta astfel! Atunci fata, cu faţa plecată în jos de ruşine, îi povesti toată întâmplarea ţesătorului cu înfăţişarea lui Vișṇu. Auzind aceasta, regina, veselă la faţă şi cu fiori de plăcere prin tot corpul, se întoarse în graba la rege şi-i zise:

— Rege, slavă Celui de sus, te înalţi. În fiecare noapte sfântul Nārāyana[101] vine la fiica noastră. El a luat-o de soţie după ritul Gāndharva. Să mergem dar amândoi în noaptea aceasta şi să-l privim prin fereastră, căci el nu vorbeşte eu oamenii. La auzul acestor vorbe, regele plin de bucurie credea că nu se mai isprăveşte ziua aceea, care i se păru lungă cât o sută de ani. Când se ivi noaptea, în timp ce regele şi regina stăteau ascunşi după fereastră cu privirile aţintite spre cer, îl zăriră pe ţesător cum se cobora din văzduh, ţinând în mână scoica, discul, buzduganul şi floarea de lotus, insigniile arătate mai sus. Atunci regelui i se păru că trupul îi e scăldat în unde de nectar şi zise reginei:

— Nu e nimeni mai fericit decât noi amândoi, căci pe fata noastră o iubeşte Nārāyana. De acum toate dorinţele

101 Alt nume al lui Vişrm.

ni se vor împlini şi întreg pământul va intra în stăpânirea mea prin puterea ginerelui nostru! Luând această hotărâre, călea hotarele tuturor domnitorilor vecini. Aceia, văzând că le cotropeşte ţara, se uniră cu toţii şi porniră cu război împotriva lui. Atunci regele trimise vorbă fiicei sale prin regină:

— Copila mea, cum se poate că toţi domnitorii să poarte război cu mine, când tu eşti fiica mea? Roagă-l chiar azi pe soţul tău să nimicească pe duşmanii mei! în noaptea următoare ea grăi smerită către ţesător:

— Sfinte, nu se cade ca tatăl meu să fie biruit de duşmani, când tu eşti ginerele lui. De aceea arată-i bunăvoinţa ta şi omoară-i pe toţi. Ţesătorul zise:

— Frumoasa mea, ce însemnătate au aceşti duşmani ai tatălui tău? Fii liniştită, că într-o clipă am să-i fac mici fărâme cu discul meu Sudarśana! După câtva timp toată ţara fu cuprinsă de duşmani. Nu-i mai rămăseseră regelui decât zidurile cetăţii. Totuşi, neştiind nici acum că cel ce purta înfăţişarea lui Vāsudeva era ţesătorul, regele îi trimise în dar felurite parfumuri alese: camfor, aloe, mosc şi altele precum şi tot felul de stofe, mâncăruri şi băuturi; totodată îi spuse prin fiica sa următoarele:

— Sfinte, cetatea va cădea sigur mâine dimineaţă, deoarece iarba şi lemnele de foc s-au isprăvit; iar oamenii sunt toţi acoperiţi de răni şi incapabili de-a mai lupta; mulţi din ei au şi murit. Acum când cunoşti aceasta, fă ce trebuie de făcut într-o asemenea împrejurare. Auzind aceasta, ţesătorul se gândi:

— Dacă va cădea cetatea, nu voi mai fi împreună cu fata; de aceea mă voi sui pe Garūḍa şi mă voi arăta înarmat în văzduh. Poate că duşmanii, crezând că sunt Vāsudeva, vor fi cuprinşi de frică şi astfel vor fi ucişi de oştenii regelui. Doar se spune:

Şi şarpele care nu-i veninos trebuie să-şi ridice creasta; veninos sau nu, creasta-i ridicată insuflă groază.

(204)

Dacă însă voi muri silindu-mă să scap cetatea, şi aşa va fi mai bine. Doar se spune:

Cine îşi dă viaţa pentru o vacă, pentru un brahman, pentru stăpân, pentru o femeie sau pentru o cetate, aceluia îi sunt asigurate pe vecie cele trei lumi. (205)

În urma acestei hotărâri, în zorii zilei îşi spălă dinţii[102] şi zise către fata regelui:

— Iubito, nu voi bea şi nu voi mânca, decât după ce toţi duşmanii vor fi măcelăriţi. Ba nici la tine nu voi mai veni decât după aceea. Să-i spui însă tatălui tău ca mâine dimineaţă să iasă din oraş cu întreaga oştire şi să dea lupta; iar eu voi sta în văzduh şi la voi lua duşmanilor puterea; pe urmă uşor vor fi ucişi de el. Dacă i-aş omorî eu însumi, ticăloşii aceia ar intra în raiul lui Viṣṇu[103]. De aceea trebuie de făcut aşa ca ei să fie ucişi în timpul fugii, pentru ca astfel să nu poată intra în cer! auzind aceasta, fata se duse la tatăl ei şi-i povesti totul. Regele dete crezare vorbelor lui, se sculă în zori şi ieşi cu oştirea sa înarmată până-n dinţi, pentru a se lupta. Iar ţesătorul, ţinând în mână arcul, se înălţă în slava cerului călare pe Garūḍa şi hotărât să moară porni la luptă. În acest timp sfântul Nārāyana, care cunoaşte toate cele trecute, prezente şi viitoare, numai cât se gândi la Vainateya[104] şi acesta îndată şi fu lângă el.

— Garutman[105], zise el râzând, ai tu cunoştinţă că ţesătorul acela a luat înfăţişarea mea şi, călărind pe-un Garūḍa de lemn, se află în dragoste cu fata regelui?

— Doamne, răspunse acela, ştiu toată purtarea lui. Ce să facem acum? Zeul zise:

---

102 Aceasta face parte din practicile obligatorii ale unui ascet.

103 Războinicii căzuţi în luptă (nu în fugă) intră în rai.

104 Vezi p. 59, n.*.

105 Alt nume al lui Garūḍa.

— Ţesătorul e hotărât să moară azi; după ce a făcut un jură mini, a ieşit pentru a se lupta. Mai mult ca sigur că va pieri, nimerit de săgeata vreunui luptător de frunte. Dacă însă va fi omorât, toată lumea va spune că Vāsudeva şi Garūḍa au fost ucişi, împreună cu o mulţime de oşteni. Şi atunci oamenii n-au să se mai închine la noi. De aceea intră îndată în Garūḍa cel de lemn; iar eu voi intra în corpul ţesătorului, pentru ca să poată omorî pe duşmani. Pe urmă, după uciderea duşmanilor, slava noastră va creşte. După ce se învoiră astfel, sfântul Nārāyana intră în corpul ţesătorului. Iar acesta, stând în văzduh prin puterea zeului şi purtând insigniile lui: scoica, discul, buzduganul şi arcul, într-o clipă şi ca şi cum s-ar fi jucat luă puterea celor mai de seamă dintre războinici. Apoi toţi duşmanii fură biruiţi şi ucişi de către rege împreună cu oastea sa.

Atunci se născu prin mulţime zvonul că toţi duşmanii au fost nimiciţi prin puterea lui Viṣṇu, ginerele regelui. Când îi văzu omorâţi, ţesătorul plin de bucurie se coborî din văzduh. Atunci regele, împreună cu sfetnicii săi şi cu locuitorii oraşului, văzură că nu era altul decât ţesătorul, care era concetăţeanul lor, şi-l întrebară:

— Ce înseamnă asta? Acela le povesti de la început toată întâmplarea de mai sus. Regele, încântat de îndrăzneala ţesătorului datorită căruia îşi dobândise glorie prin distrugerea duşmanilor săi, îi dădu pe fiica sa în căsătorie de faţă cu toată lumea şi-i dărui un ţinut. Iar ţesătorul îşi petrecu restul zilelor gustând împreună cu ea prin cele cinci simţuri cele mai alese plăceri din lumea celor vii.

De aceea se spune: „Vicleşugul bine pus la cale” etc.

Karaṭaka zise:

— Atunci ce trebuie să facem într-o astfel de nenorocire? Damanaka răspunse:

— Şi în această împrejurare se va vedea iscusinţa mea, datorită căreia am să-l învrăjbesc pe Saṃjīvaka cu

stăpânul nostru. Doar se spune:

Săgeata slobozită de arcaş poate să omoare numai pe unul sau nu-l omoară nici pe acela; pe când iscusinţa slobozită de cel iscusit poate omor! un regat cu rege cu tot. (206)

Karaṭaka zise:

— Oricât de mult te-ai bizui pe inteligenţa ta, nu vei putea să-l desparţi de Pińgalaka!

— Frate, zise Damanaka, chiar şi cel slab are putere. Doar se spune:

Ceea ce se poate face prin viclenie, nu se poate face prin putere. Şarpele a fost omorât de cioară cu ajutorul unui lanţ de aur. (207)

— Cum asta? întrebă Karaṭaka. Celălalt povesti:

Povestea a şasea
CIOARA ŞI ŞARPELE

Într-un loc trăia odată într-un copac mare o pereche de ciori. Ori de câte ori scoteau pui, ieşea un şarpe dintr-o scorbură a copacului şi-i mintea. Atunci în deznădejdea lor se duseră la un şacal, bun prieten cu ele, care locuia la rădăcina altui copac, şi-i ziseră:

— Prietene, ce să ne facem cu pacostea care a dat peste noi? Un ticălos de şarpe iese din scorbură şi ne mănâncă puii. Spune-ne vreun mijloc, cum să ne ferim de el?

Cum poate avea linişte acela, al cărui Ian e pe malul unui râu, a cărui soţie se întâlneşte cu altul, sau a cărui locuinţă e într-o casă cu şerpi? (208)

Pe lângă aceasta şi nouă ne este viaţa zilnic în primejdie, de vreme ce stăm acolo. Şacalul spuse:

— Nu trebuie să fiţi mâhniţi pentru asta. Negreşit că lacomul acela nu poate fi omorât decât prin vicleşug. Cel care trebuie biruit prin vicleşug, nu poate fi biruit de

armele duşmanului. Cel viclean, chiar dacă-i mic la trup, nu e întrecut de viteji. (209)

De asemenea:

După ce a mâncat o mulţime de peşti, şi mari, şi mici, şi mijlocii, un bâtlan a murit de strânsoarea unui rac, din pricina prea marei sale lăcomii. (210)

— Cum asta? întrebară cele două ciori. Şacalul povesti:

Povestea a şaptea
BÂTLANUL ŞI RACUL

Într-un ţinut era odată un lac plin cu tot soiul de vietăţi. Acolo se aciuase un bâtlan bătrân, care nu mai era în stare să omoare peşti. De aceea, lihnit de foame şedea pe malul lacului şi plângea, udând pământul cu şiroaie de lacrimi cât boabele de mărgăritar. Un rac, urmat de tot felul de vietăţi de apă, se apropie de ei şi, mâhnit de mâhnirea lui, îi zise cu respect:

— Scumpe prietene, de ce nu mănânci azi, ci numai stai cu ochii înlăcrămaţi şi oftezi?

— Ai observat bine, zise bâtlanul. Într-adevăr, fiindcă m-am dezgustat cu totul de-a mă mai hrăni cu peşte m-am hotărât să mă las să mor de foame. Do aceea nu mănânc nici chiar peştii care se apropie de mine. Auzind aceasta, racul întrebă:

— Dar care-i cauza acestui dezgust?

— Fiule, răspunse bâtlanul, eu m-am născut şi am crescut în preajma acestui lac. Acum însă am auzit că în curând se va ivi o secetă, care va ţine doisprezece ani. Racul întrebă:

— De la cine ai aflat aceasta? Bâtlanul răspunse:

— Din gura unui cititor în stele. Căci Saturn, Marte

şi Venus vor trece prin Carul Rohinī-ei[106]. Şi Varāhamihira[107] a spus:

Când Fiul Soarelui[108][109], în drumul său ceresc, va trece prin Carul Rohinī-ei, atunci Indra nu va lăsa să cadă ploaie pe pământ timp de doisprezece ani. (211)

De asemenea:

Când Carul lui Prajāpati va fi străbătut de vreo planetă, atunci pământul plin de păcate le va ispăşi la fel ca cei ce se închină lui Śiva, acoperindu-se cu cenuşă şi frânturi de oase (212)

De asemenea: Când va trece prin Carul Rohinī-ei Fiul Soarelui sau Marte sau Luna, s-o mai spun oare? Lumea întreagă se va prăpădi într-un ocean de calamităţi. (213)

De aceea, fiindcă lacul acesta are apă puţină, va seca repede. Şi atunci toţi acei cu care am crescut Împreună şi cu care m-am jucat întotdeauna, vor pieri din pricina lipsei

---

106 C irul Rohinī-ei este numele unei constelaţii (Cf. Carul-mare şi Cirul-mic în româneşte). Zeitatea acestei constelaţii e Prajăpati, din care cauză ea se mai numeşte şi Carul lui Prajăpati (vezi str. 212). Trecerea lui Saturn şi á altor planete prin această constelaţie prevesteşte nenorociri (vezi strofele urm.).
107 Varāh imihira este cel mai vestit astronom indian; a trăit în sec. VI, e.n.
108 Fiul Soarelui = planeta Saturn.
109 Cînd o planetă trece prin Carul Rohinī-ei7 pămîntul începe a suferi din pricina lipsei de ploaie; el devine ars şi sterp şi-i acoperit cu cenuşa şi cu oasele provenite de la rugurile pe care au fost arşi oamenii care au pierit în urma secetei, în această stare pămîntul e comparat,aici cu asceţii religioşi care, pentru a-şi ispăşi păcatele, socotesc că trebuie să umble goi, acoperiţi cu cenuşă pe membrele lor, şi că trebuie să mănînce m încă rea pe care o capătă de pomană din tidve omeneşti, pe care le poartă In mină. Despre Śiva vezi mai înainte str. 167, n. **.

de apă. Eu nu pot să privesc cu ochii mei această despărţire de ei. De aceea m-am hotărât să mă las să mor de foame. Acuma vieţuitoarele din toate lacurile cu apă scăzută sunt duse de rudele lor în lacuri mai adânci; altele în frunte cu crocodilii, se duc singure. Numai animalelor din lacul acesta nu le pasă de nimic. De aceea plâng cu al It mai mult, cu cât nu va rămâne în el nici măcar sămânţa lor. Auzind aceasta, racul povestişi celorlalte animale din fac ceea ce aflase de la bâtlan. Atunci toate, în frunte cu peştii şi cu broaştele ţestoase, merseră îngrozite la bâtlan şi-l întrebară:

— Scumpe prietene, este oare vreun mijloc de scăpare pentru noi? Bâtlanul răspunse:

— Nu departe de lacul acesta se află altul împodobit cu grupuri de lotuşi, foarte bogat în apă, care nu va seca nici după douăzeci şi cinci de ani de secetă. De aceea, pe cel care se va urca în spatele meu, îl voi duce acolo. Atunci peştii încrezându-se în el, îl înconjurară din toate părţile, strigând care mai de care:

— Tăticule, unchiule, bădie[110], eu mai întâi, eu mai întâi! Acela însă le pusese gând rău; îi luă în spate pe rând, unul câte unul, şi după ce ajungea la o lespede de piatră, nu departe de lac, îi lăsa să cadă pe ea, se ospăta în voie cu ei şi apoi se întorcea din nou la lac. Aici le înveselea inimile cu ştiri mincinoase şi-n felul acesta îşi ducea traiul. Într-una din zile racul îi zise:

— Dragul meu, cele dintâi cuvinte de prietenie s-au spus între noi; de ce dar pe mine mă laşi deoparte şi duci pe alţii? Scapă-mă cel puţin acuma! Auzind aceasta, bâtlanul îi puse gând rău şi-şi zise: „M-am săturat să tot mănânc carne de peşte. Racul acesta are să-mi servească acuma să mai schimb hrana”. Gândindu-se aşa, îl luă în spate şi porni spre lespedea morţii. Însă racul, când zări de

110 Acest cuvînt e un termen de respect care se întîlneşte des în Panciatantra.

departe movila de oase de pe lespede, înţelese că sunt de peşte şi zise:

— Prietene, cât mai e până la lacul acela? Spune-mi, căci trebuie să fii tare ostenit, din pricină că sunt greu. Atunci bâtlanul socoti în prostia lui: „Acesta-i un animal de apă; n-are putere pe uscat”; şi zise râzând:

— Unde vrei să fie alt lac racule? Asta-i hrana mea. Fă-ţi rugăciunea din urmă. Am să te arunc şi pe tine pe lespedea ceea şi am să te mănânc! Abia rosti aceste cuvinte că fu apucat de gâtu-i moale şi alb ca lotusul de cele două cleşti de la gura racului şi omorât. Apoi racul luă gâtul bâtlanului şi încet încet ajunse la lac. Atunci toate vieţuitoarele din el îl întrebară:

— De ce te-ai înapoiat, racule? Este vreo pricină care priveşte mântuirea noastră sau a ta? Unchiul încă n-a sosit; de ce zăboveşti? Noi toţi stăm ca pe jăratec şi n-avem timp de pierdut! La aceste cuvinte racul începu a râde şi zise:

— Peştii aceia au fost cu toţii înşelaţi ca nişte proşti de mincinosul acesta, care i-a aruncat pe-o lespede, nu departe de aici, şi i-a mâncat. Eu de-abia am scăpat cu viaţă căci am prins de veste ce plănuieşte perfidul acela şi aici i-am adus gâtul. Deci nu mai fiţi tulburaţi. De acum toate vieţuitoarele de apă vor trăi în tihnă I

Iată de ce eu zic: „După ce a mâncat o mulţime de peşti” etc.

— Prietene, întrebă cioara, spune-mi în ce chip ar putea fi omorât şarpele acela ticălos? Şacalul o sfătui:

— Du-te într-un oraş în care să locuiască vreun rege. Ajungând acolo, înşfacă un lanţ de aur sau vreun şirag de mărgăritare al vreunui bogătaş sau sfetnic al regelui sau a altui careva, când nu va băga de seamă, şi du-l în scorbura asta, pentru ca odată cu găsirea lui să fie omorât şi şarpele. Auzind aceasta, perechea de ciori se înălţă pe dată în văzduh şi porni la întâmplare. Ajungând la un lac,

cioara îşi roti privirile împrejur şi văzu pe nevestele unui rege jucându-se în apă, iar pe ţărm lepădate lanţuri de aur, şiraguri de mărgăritare, haine şi podoabe Atunci cioara apucă un lanţ de aur şi se îndreptă spre cuib. Zărind-o cum duce lanţul, camerierii şi eunucii puseră mâna pe ciomege şi se luară îndată după ea. Cioara lăsă să cadă lanţul de aur în scorbura şarpelui şi se opri ceva mai încolo. Când servitorii regelui se urcară în copac şi cercetară scorbura, găsiră în ea şarpele, care stătea încolăcit. Atunci îl omorâră cu o lovitură de măciucă şi luând lanţul de aur îşi văzură de drum. De atunci încolo cele două ciori trăiră în linişte.

De aceea eu zic: „Ceea ce se poate face prin viclenie” etc. Nimic nu este cu neputinţă pe lumea aceasta pentru cei care au minte. Doar se spune:

Cine are minte, acela are putere; dar cel fără minte de unde să aibă putere? Leul cel trufaş a fost omorât de iepure în pădure. (214)

— Cum asta? întrebă Karaṭaka. Celălalt povesti:

Povestea a opta
LEUL ŞI IEPURELE

Într-o pădure locuia odată un leu, pe care-l chema Bhāsuraka. Acesta fiind foarte puternic omora fără încetare o mulţime de cerbi, iepuri ş.a. Într-una din zile se adunară toate animalele din pădurea aceea: căprioare, mistreţi, bivoli, iepuri şi altele şi mergând la leu ziseră:

— Stăpâne, ce înseamnă această neîncetată ucidere a tuturor animalelor, când tu te saturi cu unul singur? Mai bine să facem o învoială: începând de azi are să-ţi vină zilnic câte un animal, după rândul speciei fiecăruia, ca să fie mâncat de tine fără să te mişti de aici. În felul acesta vei avea hrana fără nicio osteneală, iar noi nu vom fi stârpiţi cu totul. Adă deci la îndeplinire această lege

regească. Doar se spune:

Înţeleptul care se foloseşte pe încetul şi potrivit cu puterile de bunurile domniei, ca de un elixir de viaţă, acela ajunge la cea mai înaltă propăşire. (215)

Chiar un pământ uscat dă roade, dacă-i întors cum trebuie şi cu pricepere, ca şi lemnele uscate, prin învârtirea cărora se aprinde focul[111]. (216)

Ocrotirea poporului este un seceriş, o sporire a comorii din cer; pe când asuprirea lui duce la ruina virtuţii, la viţiu şi la infamie. (217)

După cum păstorul îşi duce traiul luând puţin câte puţin laptele vacilor, însă hrănindu-le; tot aşa şi domnitorul să-şi dobândească atât cât îi trebuie pentru a trăi, luând puţin câte puţin din avutul supuşilor săi, însă ocrotindu-i. (218)

Regele care în orbirea lui îşi omoară supuşii ca un păstor capra, acela se satură o singură dată, nu însă şi a doua oară. (219)

Regele care doreşte să tragă foloase de la supuşii săi, trebuie să se îngrijească îndeaproape de ei, dându-le daruri, onoruri şi altele, cum face grădinarul care udă tulpinile. (220)

După cum lampa suge uleiul prin fitilul[112] ei, tot astfel regele prin frumoasele sale însuşiri lăuntrice nu e văzut de nimeni cum strânge avere de la supuşii săi. (221)

După cum vaca e mulsă la timpul potrivit, în schimb însă e îngrijită: tot aşa şi poporul. Liana dătătoare de flori şi de fructe e mai întâi udată şi pe urmă culeasă. (222)

După cum tulpina plăpândă, abia ieşită din sământă, dacă-i bine îngrijită dă roade atunci când îi vine timpul: tot astfel şi poporul, dacă-i bine ocrotit. (223)

Aurul, grânele, pietrele scumpe, trăsurile de tot felul

---

111 Indienii aprindeau focuri prin frecarea a două beţe uscate.

112 Joc de cuvinte: gupa înseamnă şi „fitiV* şi „însuşire*.

şi orice alt lucru al supuşilor, aparţin regelui. (224)

Principii care-şi acoperă supuşii cu favoruri, prosperează; pe când prin ruina supuşilor merg şi ei sigur la pieire. (225)

Auzind aceasta de la ei, Bhāsuraka grăi:

— Aveţi dreptate; dacă însă nu-mi va veni regulat câte un animal în locul unde stau să ştiţi că vă mănânc pe toţii Animalele făgăduiră că vor face întocmai; apoi se plimbară liniştite şi fără nicio teamă prin pădure. În fiecare zi se ducea câte unul la leu, care cum îi venea rândul. Toţi care erau bătrâni, sau sătui de viaţă, sau amărâţi, sau abătuţi din pricina că-şi pierduseră copiii sau nevasta, i se înfăţişau la amiază spre a fi mâncaţi. O dată veni şi rândui speciei din care făcea parte iepurele. Acesta fu trimis de toate animalele pădurii împotriva voinţei sale. De aceea porni încet de tot, chibzuindu-se cum să facă să-l omoare. Pe când mergea aşa, tulburat în inima sa şi zăbovind înadins văzu în drum o fântână. Se duse până la marginea ei şi zări înăuntru chipul său. Atunci el se gândi: „iată un mijloc cât se poate de bun. Am să-l întărit pe Bhāsuraka şi prin iscusinţa mea am să-l fac să se arunce în fântână”. Într-un târziu, când ziua era acum pe sfârşite, iepurele ajunse la Bhāsuraka. Între acestea leul, cu gâtlejul uscat de foame şi înfuriat din pricina întârzierii, îşi lingea mereu colţurile gurii şi se gândea: „Ah, mâine am să curăţ pădurea de jivine; pe toate am să le mănânc!” Pe când cugeta astfel, iepurele se apropie încetişor şi, după ce se închină, se opri în faţa lui. Atunci Bhāsuraka aprins de mânie răgi la el:

— Hei, iepure mizerabil, nu-i de-ajuns că eşti o stârpitură, îmi mai vii şi târziu. Pentru această vină a ta am să te omor deocamdată pe tine, iar mâine am să stârpesc toate soiurile de sălbătăciuni câte sunt! Atunci iepurele zise smerit:

— Stăpâne, vina nu-i a mea, nici a animalelor. Află

pricina.

— Spune repede, zise leul, cât nu te afli între dinţii mei! Iepurele zise:

— Stăpâne, azi toate animalele, văzând că-i rândul meu, dar că sunt prea mic, au mai trimis patru iepuri împreună cu mine. Însă pe drum, pe când veneam într-acoace, ieşi dintr-o peşteră un leu mare şi zise: „Încotro vă duceţi măi? Faceţi-vă rugăciunea din urmă!” Atunci eu îi zisei: „Noi ne ducem ca să fim mâncaţi de stăpânul nostru, Bhāsuraka, potrivit învoielii ce-o avem cu el”. Atunci acela zise: „Dacă-i aşa, apoi aflaţi că pădurea asta este a mea şi toate sălbătăciunile trebuie să se supună hotărârilor mele. Bhāsuraka acela e un tâlhar. De aceea, dacă pretinde că el e rege aici, eu am să reţin ca ostateci pe aceşti patru iepuri; iar tu cheamă-l încoace şi întoarce-te îndată. Acela dintre noi amândoi care va deveni rege prin puterea sa, îi va mânca pe toţi”. Şi astfel, în urma poruncii ce am primit de la el, m-am înfăţişat înaintea ta. Aceasta-i pricina întârzierii mele. Acum fa cum vrei, stăpâne. La aceste cuvinte Bhāsuraka zise:

— Prietene, dacă-i aşa, să mi-l arăţi îndată pe tâlharul acela de leu, ca să-mi vărs asupra lui mânia ce-o am împotriva animalelor şi astfel să mă potolesc. Doar se spune:

Pământul, prietenii şi aurul sunt cele trei foloase ale luptei; fără ea niciunul din ele nu se poate dobândi în niciun chip. (226)

Unde nu-i folos mare, ci dimpotrivă înfrângere, acolo să nu dea lupta cel care-i prudent, nici să n-o stârnească. (227)

— Aşa-i, stăpâne, zise iepurele. Războinicii se luptă pentru pământul lor sau din pricina vreunei jigniri. Însă leul acela avea o cetate. Noi am fost fugăriţi de el pe când ieşea din cetate. Şi un duşman care se află în cetate e greu de biruit. Pentru că se spune: În război, ceea ce nu pot

face regii cu o mie de elefanţi şi cu o sută de mii de cai, aceea o fac cu o singură cetate. (228)

Un singur arcaş ţine piept la o sută, când stă pe meterez; de aceea cei pricepuţi în ştiinţa politică laudă cetatea. (229)

Odinioară, din îndemnul învăţătorului, Śakra, de frica lui Hiranyakşipu, a zidit o cetate ajutat de Viśvakarman[113]. (230)

şi a dăruit-o (lui Vișṇu). Regele care are o cetate este biruitor; de aceea se află pe pământ cetăţi cu miile. (231)

După cum şarpele lipsit de dinţi şi elefantul domolit pot fi stăpâniţi de toată lumea, la fel şi regele fără cetate. (232)

Auzind aceasta, Bhāsuraka zise:

— Prietene, chiar dacă stă în cetate, arată-mi pe tâlharul acela de leu, ca să-l ucid. Doar se spune:

Cine nu înlătură duşmanul şi boala, de îndată ce se ivesc, acela, chiar puternic fiind, este omorât de ei, de cum se întăresc. (233)

De asemenea:

Duşmanul care se ridică nu trebuie trecut cu vederea de cel ce-şi doreşte binele; căci el seamănă cu boala: cu cât e mai nebăgat în seamă, cu atât creşte mai mult. (234)

Tot astfel:

Duşmanul, chiar slab, dacă nu-i luat în seamă din pricina nepăsării de către cei orbiţi de mândrie, deşi ar fi putut să fie învins la început, cu greu poate fi biruit mai târziu, ca şi boala. (235)

De asemenea:

---

113 Învăţătorul – e vorba de învăţătorul zeilor, Brhaspati; Śakra – alt nume al lui Indra; Hiranyakşipu – demon ucis de Vișṇu; Viśvakarman – arhitectul divin al zeilor. Cuvîntul acesta înseamnă: „Cel care zideşte toaie“ (A toate făcătorul).

Cine îşi cunoaşte puterea şi are încredere în curajul său acela doboară pe duşmani chiar singur, ca Bhārgava pe Kṣatriyaşi[114]. (236)

— Aşa-i, grăi iepurele: totuşi nu trebuie să te duci fără să-i cunoşti puterea. Doar se spune: Cine porneşte nerăbdător împotriva duşmanului, fără să cunoască nici puterea aceluia, nici pe-a sa proprie, acela se duce la pieire, ca fluturele în foc. (237)

Şi un duşman puternic, dacă porneşte să omoare pe altul mai tare, fuge pierindu-i semeţia, ca un elefant cu dinţii rupţi. (238)

Bhāsuraka zise:

— Chiar dacă-i aşa, arată-mi totuşi pe tâlharul acela de leu, ca să-l omor! Iepurele zise:

— Dacă-i aşa, atunci haide, stăpâne! Zicând acestea, o luă înainte. Când ajunse la fântâna pe care o văzuse când venea într-acoace, iepurele. grăi către Bhāsuraka:

— Stăpâne, cine-i în stare să înfrunte puterea ta? Numai cât te-a zărit din depărtare tâlharul acela de leu şi s-a retras în cetatea sa. Vino să ţi-o arăt!

— Arată-mi cetatea, zise Bhāsuraka. Atunci iepurele îi arătă fântâna. Leul tâmp, zărindu-şi chipul în apa din fântână, scoase un răget. Atunci, datorită ecoului, porni din fântână un răget de două ori mai puternic. Crezând că-i duşmanul său, leul se aruncă asupra lui şi astfel îşi pierdu viaţa. Iar toate animalele pline de bucurie îl ridicară în slavă pe iepure, care trăi vesel şi fericit împreună cu ele în pădurea aceea.

De aceea eu zic: „Cine are minte, acela are putere” etc.

Aşadar, dacă eşti şi tu de părere, mă voi duce acolo şi prin iscusinţa mea voi desface prietenia lor. Karaṭaka

---

114 Bhārgava, urmaşul lui Bhṛgu, adică Paraśurāma despre care se spune că a exterminat întreaga castă a Kṣatriyaşilor (războinicilor).

zise:

— Prietene, dacă-i aşa, du-te. Cărările tale să-ţi fie cu noroc! Fă cum ai de gând. Pe urmă Damanaka, văzându-l pe Pińgalaka singur fără Saṃjīvaka, se închină înaintea lui, apoi se aşeză.

— De ce te arăţi aşa de rar? îl întrebă Pińgalaka. Damanaka răspunse:

— Măria-ta n-are nevoie de mine; de aceea n-am venit. Totuşi, văzând că interesele regelui meu sunt primejduite, tulburat şi cu inima mâhnită am venit singur ca să-i vorbesc. Doar se spune:

Omul e dator să vorbească chiar şi neîntrebat celui căruia nu-i doreşte răul din partea duşmanului, fie că are să-i spună un lucru bun, fie rău, fie nesuferit, fie plăcut. (239)

Auzind aceste cuvinte spuse înadins de către şacal, Pińgalaka îl întrebă:

— Ce vrei să-mi spui? Vorbeşte ce ai de vorbit!

— Măria-ta, zise acela, Saṃjīvaka îţi poartă sâmbetele. Fiindcă i-am câştigat încrederea, mi-a spus în taină următoarele: „Damanaka, am văzut partea tare şi partea slabă a lui Pińgalaka. De aceea am să-l omor şi am să te pun sfetnic al împărăţiei mele peste toate animalele”. Când auzi Pińgalaka vorbele aceluia, grozave şi tari ca diamantul, fu atât de uluit, încât nu scoase niciun cuvânt. Văzându-i înfăţişarea, Damanaka se gândi: „Acesta-i într-adevăr legat de Saṃjīvaka cu cătuşele iubirii; nu mai încape îndoială că din pricina acelui sfetnic regele îşi va găsi pieirea. Doar se spune:

Când regele dă unui singur sfetnic putere deplină în regatul său, atunci pe acela îl orbeşte mândria şi datorită acesteia îi e silă de slujbă; în inima celui căruia îi e silă de slujbă se înrădăcinează dorinţa neatârnării; şi din pricina acestei dorinţe el caută să ia regelui domnia sau chiar şi viaţa. (240)

Ce-i de făcut acum?” între acestea Pińgalaka cu multă greutate venindu-şi în fire, zise:

— Damanaka, servitorul meu Saṃjīvaka mi-e scump ca viaţa; cum se poate dar ca tocmai el să aibă gânduri rele faţă de mine? Damanaka zise:

— Măria-ta, servitor sau nu, aceasta n-are a face. Doar se spune:

Nu e om care să nu râvnească la fericirea regilor; numai cei incapabili stau totdeauna în jurul domnitorului. (241)

Pińgalaka zise:

— Cu toate acestea, sentimentele mele faţă de el nu se pot schimba. Doar nu degeaba se spune:

Cine nu-şi iubeşte corpul, chiar dacă-i pătat de o mulţime de cusururi? Chiar când săvârşeşte un rău, cine-i iubit rămâne iubit. (242)

— Tocmai aici stă răul, zise Damanaka. Doar se spune:

Acela este favoritul norocului, asupra căruia regele îşi îndreaptă îndeosebi privirea, fie că-i din neam de rând, fie că-i nobil. (243)

Pe lângă aceasta, datorită căror însuşiri deosebite suferă stăpânul meu ca să stea alături de Saṃjīvaka, lipsit de orice merit? Iar dacă poate te gândeşti: „El e mare la corp; cu ajutorul său voi omorî pe duşmanii mei”, apoi folosul acesta n-ai să-l tragi de la dânsul; pentru că el se hrăneşte cu iarbă, pe când duşmanii Măriei-tale mănâncă carne. De aceea, dacă te bizui pe el, n-ai să învingi pe duşmani. Caută-i dar pricină şi omoară-l! Pińgalaka zise: Cel care se teme să se dezmintă nu trebuie să vorbească de rău despre acela pe care odată l-a numit virtuos în plină adunare. (244)

Dar nu e numai atât. În urma stăruinţei tale. eu i-am chezăşuit viaţa. Atunci cum să-l omor tocmai eu? Oricum ar fi, Saṃjīvaka e prietenul meu şi n-am împotriva sa nicio

ură. Doar se spune:

De aici a căpătat Daitya[115] fericirea; nu trebuie ca tot de aici să-i vină şi pieirea. Nu se cade să taie copacul tocmai acela care l-a îngrijit, chiar dacă-i otrăvitor. (245)

Sau nu trebuie din capul locului să se arate iubire faţă de cei iubiţi; sau, o dată ce li s-a arătat, să fie cultivată zi cu zi. E o ruşine să dobori ceea ce-ai înălţat. Cel care stă la pământ nu se mai teme că va cădea. (246)

Ce merit are bunătatea celui bun faţă de cei care fac bine? Cine-i bun faţă de cei care fac rău, acela-i numit bun de către cei virtuoşi. (247)

De aceea, chiar dacă-i perfid, eu n-am să-i fac niciun rău. Damanaka zise:

— Stăpâne, nu e obiceiul să se cruţe cel care-i perfid. Doar se spune:

Cine nu omoară pe servitorul care prin faptul că e deopotrivă de bogat, deopotrivă de puternic, cunoscător al părţii vulnerabile şi energic, îi răpeşte jumătate din domnie, acela-i omorât el însuşi de către servitorul său. (248)

Afară de aceasta, din pricina prieteniei cu el ai lăsat în părăsire toate îndatoririle tale de rege şi de aceea curtenii tăi au devenit şi ei nepăsători; căci Saṃjīvaka se hrăneşte cu iarbă, pe când Măria-ta şi supuşii tăi mănâncă carne. Şi cum pot ei să mănânce carne, când aceasta e împotriva hotărârii tale de-a nu mai ucide? De aceea, fiind lipsiţi de ea, te vor părăsi şi vor pleca. Şi în cazul acesta eşti pierdut. Iar în tovărăşia aceluia n-ai să te gândeşti niciodată la vânătoare. Doar se spune:

Nu încape nicio îndoială că, după cum sunt cei de care-i servit şi după cum sunt cei pe care-i serveşte, tot aşa

---

115 Daitya, adică Tāraka. Strofa aceasta e luată din Kumārasambhava, II, 55, unde se găseşte în răspunsul pe care-1 dă Brahma la cererea zeilor de-a omorî pe demonul Tāraka.

devine şi omul. (249)

Tot astfel:

Când apa stă în oala fierbinte de fier, nici măcar numele nu i se ştie; dar când stă pe-o frunză de lotus, atunci ea străluceşte şi are înfăţişarea de mărgăritare; iar când în ziua a treisprezecea a lunii ajunge înăuntrul capacelor scoicii de mare, ea se preface în mărgăritare[116]. De obicei însuşirile, de la cele mai de jos până la cele mai înalte, se nasc din convieţuire. (250)

De asemenea:

Din pricina întovărăşirii cu cei răi se strică şi cei buni. Fiindcă s-a însoţit cu Duryodhana, Bhīşma a ajuns să fure vaci[117]. (251)

De aceea cei buni se feresc de tovărăşia celor josnici. Doar se spune:

Nu trebuie dată găzduire unuia al cărui caracter e necunoscut. Din pricina puricelui a fost omorât Mişcă-încet. (252)

— Cum asta? întrebă Pińgalaka. Celălalt povesti:

Povestea a noua
PĂDUCHELE ŞI PURICELE

Un rege oarecare avea un pat frumos. Acolo stătea între două pături foarte albe un păduche numit Mişcă-încet. Acesta trăia în tihnă sugând sângele regelui. Într-o zi, rătăcind încoace şi încolo, se abătu pe patul acela un purice, pe care-l chema Gură-de-foc. Când îl văzu, păduchele îi zise speriat:

— Hei, Gură-de-foc, de unde ai venit aici? Locul

---

116 în India e răspândită şi azi credinţa că picăturile de ploaie care cad în scoici în zodia Svāti se prefac în boabe de mărgăritar.

117 Furtul unei vaci e considerat de brahmani ca unul din cele mai mari păcate.

acesta nu-i pentru tine. Fă bine şi te cară îndată, până nu află careva!

— Domnule[118], răspunse acela, nu se cade să se vorbească în felul acesta nici chiar unui om rău, atunci când soseşte ca oaspe la casa cuiva. Doar se spune:

„Vino, apropie-te, odihneşte-te, poftim un scaun, de ce te arăţi aşa de rar? Ce mai veste? Eşti tare slăbit. Ce mai faci? Mă bucur că te văd”. Aşa trebuie să se poarte totdeauna cei buni chiar şi faţă de cei josnici, atunci când vin la casa lor. Aceasta-i datoria stăpânilor casei; cei care cunosc datinile spun despre ea că-i uşoară şi că duce la cer. (253)

Pe lângă aceasta eu am supt fel de fel de sânge de la tot soiul de oameni; dar din pricina hranei proaste era sau înţepător, sau amar, sau iute, sau acru la gust; niciodată n-am avut parte să gust un sânge dulce... De aceea, dacă vrei să-mi faci un hatâr, aş dori să am fericirea de-a gusta cu limba mea sângele din corpul acestui rege. Trebuie să fie delicios, datorită hranei dulci formată din băuturi şi din sosuri şi bucate supte şi linse. Doar se spune:

Plăcerea pe care odă limba este aceeaşi la cerşetor ca şi la rege. Numai ea este socotită ca tot ce poate fi mai bun; pentru ea îşi dau osteneală oamenii. (254) Dacă n-ar fi pe lume niciun lucru care să dea plăcere limbii, nimeni nu s-ar mai face servitorul nimănui nici n-ar mai atârna de cineva. (255)

Dacă muritorul spune minciuni, dacă serveşte pe unul care nu merită să fie servit, dacă pleacă în ţară străină: toate acestea le face pentru pântece. (256)

De aceea se cuvine să mă ospătezi, pentru că am sosit ca oaspe la casa ta şi mă chinuie foamea. Nu se cade ca numai tu să te hrăneşti cu sângele regelui. Auzind aceasta, Mişcă-încet zise:

— Purice, eu sug sângele regelui când e cuprins de

---

118 Vezi p. 98, n. *

somn; tu însă eşti Gură-de-foc, cum bine te-au poreclit, şi neastâmpărat. De aceea, dacă vrei să bei sânge odată cu mine, poţi să rămâi şi să guşti un sânge delicios.

— Domnule, răspunse puricele, aşa voi face. Nu voi suge până nu vei gusta mai întâi dumneata din sângele regelui; dacă cumva voi gusta eu mai înainte, atunci să cadă asupra capului meu blestemul învăţătorului zeilor[119]. Pe când vorbeau aşa între ei, regele se sui în pat şi se culcă. Atunci puricele, nerăbdător şi împins de lăcomie, îl muşcă înainte de-a fi adormit. Bine a zis cine a zis:

Caracterul nu se schimbă prin povaţă; apa cât de încălzită, tot se răceşte din nou. (257)

Chiar dacă focul ar fi rece şi luna arzătoare, tot n-ar putea să se schimbe caracterul muritorilor pe lumea aceasta. (258)

Atunci regele o dată sări ars din pat, ca împuns de-un vârf de ac.

— Hei, strigă el, aici în cuvertură trebuie să fie vreun purice sau vreun păduche, care m-a muşcat! Atunci camerierii care se aflau acolo luară îndată cuvertura şi o cercetară cu de-amănuntul. Între acestea puricele, sprinten cum e, îşi făcu vânt pe marginea patului; însă Mişcă-încet, care stătea ascuns într-o încreţitură a stofei, fu descoperit şi omorât.

De aceea eu spun: „Nu trebuie dată găzduire” ş.a.m.d. Înţelegând aceasta, trebuie să-l ucizi. Altfel te va omorî el pe tine. Doar se spune:

Cel care îşi lasă pe-ai săi şi-şi face prieteni printre străini, acela îşi atrage moartea, ca regele Kakuddruma. (259)

— Cum asta? întrebă Pińgalaka. Celălalt povesti:

Povestea a zecea
ŞACALUL ALBASTRU

119 Brhaspati; vezi p.3, n.**.

Era odată într-un ţinut păduros un şacal, pe care-l chema Lătrat-groaznic. Acesta cuprins de foame şi împins de lăcomie intră odată într-un târg.

Câinii însă, când îl zăriră, îl înconjurară din toate părţile lătrând şi începură să-l muşte cu dinţii lor ascuţiţi. Atunci acela, fiind muşcat de ei şi de frică să nu-şi piardă viaţa, intră în casa unui vopsitor. Acolo se afla un vas mare plin cu boia albastră, încolţit de câini, şacalul căzu în vasul acela. Când ieşi din el, devenise albastru. Atunci câinii nu-l mai recunoscură pe şacal şi se împrăştiară care încotro. După ce se îndepărtă bine, Lătrat-groaznic se îndreptă spre o pădure. Şi cine are culoarea albastră, acela nu şi-o mai pierde niciodată. Doar se spune:

Cimentul de diamant[120], prostul, femeile şi racul apucă o dată şi bine; la fel peştii, vopseaua albastră şi beţivul. (260)

Când văzură dihania aceea nemaipomenită, de culoarea otrăvii de la gâtul lui Śiva, întunecată ca tamalul[121], toate animalele care locuiau în acea pădure: lei, tigri, pantere, lupi, fugiră spăimântate în toate părţile, zicând:

— Nu-i cunoaştem nici purtarea, nici puterea; să plecăm dar cât mai departe. Doar se spune:

---

120 Cimentul de diamant (vajralepa) este o pastă preparată dintr-un număr mare de fructe, seminţe, coji, flori şi rădăcini. Când e întrebuinţată în construcţii, pasta aceasta trebuie să fie încălzită. Se spune că palate, case, idoli, ziduri, fântâni etc. zidite sau întărite cu ajutorul acestei paste, durează un milion de ani. În limba Marāthi modernă vajralepa se spune în mod proverbial despre ceva care nu se mai poate şterge, de pildă o inscripţie pe-o piatră, o pată de cerneală pe-o bucată de stofă, un păcat ce nu mai poate fi ispăşit etc.

121 Un arbore de culoare închisă.

Cine nu cunoaşte purtarea, familia şi puterea cuiva, e prudent să nu se încreadă în el, dacă-şi voieşte binele. (261)

Când Lătrat-groaznic le văzu înspăimântate, le zise:

— Hei, animale, ce fugiţi aşa speriate, de cum mă zăriţi? Nu trebuie să vă fie frică. Pe mine m-a creat chiar azi însuşi Brahma[122], care mi-a zis: „Fiindcă nu e niciun rege care să domnească asupra animalelor, te voi pune acuma domn peste ele; te vei duce apoi să le ocroteşti pe toate”. Şi astfel am venit aici. De-acum toate animalele vor trăi la umbra baldachinului[123] meu. Eu sunt Kakuddruma, regele celor trei lumi[124]. Auzind aceasta leul, tigrul şi toate celelalte animale îl înconjurară, spunând care mai de care:

— Stăpâne, Doamne, porunceşte-ne! După aceea el dădu leului dregătoria de sfetnic, tigrului postul de camerier, panterei însărcinarea de-a păstra betelul[125], lupului slujba de uşier. Cât despre şacali, care doar erau din neamul lui, cu aceia nici măcar nu stătu de vorbă; ba încă puse să-i alunge pe toţi. În timp ce era ocupat astfel cu trebile domniei, leul şi celelalte animale îi aduceau dinainte vânatul ucis de ele. Iar şacalul, în puterea dreptului său de rege, îl împărţea şi-l dădea la toţi. Trecu aşa o bucată de timp, până ce într-o zi se auziră în depărtare nişte şacali lătrând. Auzind lătratul lor, şacalul

---

122 Brahma: zeul suprem al panteonului indian. Brahma este Creatorul, Vişnu – Conservatorul, iar Śiva – Distrugătorul .

123 Baldachinul e o umbrelă mare, de-o formă specială, ţinută deasupra unui prinţ în semn de distincţie.

124 Cerul, pământul şi infernul.

125* #*» prinţii indieni iui şi acum un servitor special, care are în păstrarea sa frunzele şi nucile de betel şi le dă stăpî- nului său, atunci cînd î* cere. Odinioară slujba aceasta era încredinţată numai fâ servitori foarte credincioşi.

plin de bucurie şi cu lacrimi în ochi începu a lătra ascuţit. Când auziră lătrăturile sale ascuţite, leul şi celelalte animale îşi dădură seama că-i un şacal şi după ce stătură o clipă cu botul în jos de ruşine, ziseră:

— Ia te uită cum am fost păcăliţi. Ăsta-i un păcătos de şacal. Să-l omorâm! auzind aceasta şacalul dădu să fugă, dar fu sfâşiat în bucăţi de către leu şi de celelalte animale.

De aceea eu spun: „Cel care îşi lasă pe-ai săi” ş.a.m.d. Atunci Pińgalaka întrebă:

— Damanaka, ce dovadă ai despre aceea cum că el are gânduri rele faţă de mine? Acela răspunse:

— Dovada iat-o: chiar azi el mi-a spus hotărârea sa: „Mâine îl voi omorî pe Pińgalaka” Mâine nu va mai sta în locul său obişnuit ci, când va vedea prilejul, îţi va arunca nişte priviri fioroase, ochii îi vor fi roşii, buzele îi vor tremura şi se va uita în toate părţile. Acum, când ştii aceasta, fă cum crezi că-i nimerit. Zicând aşa, plecă la Saṃjīvaka şi, după ce se închină înaintea lui, se aşeză. Văzându-l tulburat la faţă şi că se apropie cu paşi înceţi, Saṃjīvaka îi zise cu deosebită cinste:

— Bine ai venit, prietene! De mult nu te-am văzut. Noroc! Spune-mi pentru ce-ai venit la casa mea, ca să-ţi dau, chiar de n-ar fi cu putinţă de dat. Doar se spune:

Aceia-s fericiţi, aceia-s înţelepţi, aceia-s vrednici de laudă aici pe pământ, în a căror casă vin prietenii pentru interesele lor. (262)

Damanaka zise:

— Cum pot fi fericiţi cei care servesc?

Fericirea celor care stau în slujba regilor atârnă de alţii, sufletul le e veşnic nemulţumit, ba nici viaţa nu li-i sigură. (263)

De asemenea:

Priveşte ce fac servitorii care caută să dobândească avere prin slujbă; nebunii, ei îşi răpesc singuri neatârnarea

persoanei lor. (264)

Mai întâi naşterea aduce mari suferinţe; după aceea mizeria e continuă; şi pe lângă aceasta omul trebuie să-şi ducă viaţa servind; ah, ce lanţ de suferinţe. (265)

În *Mahābhārata* e vorba, după cum se ştie, de cinci feluri de morţi vii: cel sărac, cel bolnav, cel prost, cel pribeag şi cel care veşnic serveşte. (266)

Nu mănâncă fiindcă nu-i dă răgaz slujba; nu se scoală sătul de somn; nu rosteşte un cuvânt fără frică: căci el trăieşte pe lumea aceasta ca servitor. (267)

Cei care au numit viaţa servitorului o viaţă de câine, aceia n-au spus bine: câinele se plimbă în voie aici pe pământ, pe când servitorul merge după porunca altuia. (268)

Servitorul, ca şi ascetul, doarme pe pământ, se chinuieşte, e slab, mănâncă puţin; însă deosebirea dintre ei este că unul o face din virtute, pe când celălalt din păcat[126]. (269).

Nici frigul, nici căldura, nici celelalte suferinţi, pe care le îndură servitorul, nu sunt de-ajuns ca să-i dobândească avere, dacă aceasta nu purcede din virtute. (270)

Ce folos de prăjitura moale, frumos rotunjită, gustoasă şi ispititoare, dacă-i dobândită prin servire! (271)

Saṃjīvaka întrebă:

— Ce-ai de gând să-mi spui? Damanaka răspunse:

— Prietene, nu se cuvine ca sfetnicii să dea pe faţă gândul stăpânilor lor. Doar se spune:

Cine trădează gândul stăpânului în a cărui slujbă se află, acela merge în iad, fiindcă vatămă interesele regelui. (272)

Sfetnicul care-şi trădează regele îl ucide fără cuţit;

---

126 Aiică: „din pricina păcatelor pe care le săvirşeşte ca servitor

aşa a vorbit Nārada[127]. (273).

Totuşi, deoarece mă leagă de tine legăturile dragostei, îţi voi destăinui gândul său; căci tu te-ai încrezut în vorbele mele şi datorită lor ai venit aici la curtea domnească. Doar se spune:

Dacă vreunul îşi găseşte moartea din pricina încrederii în cineva, omorârea lui se datorează acestuia. Aceasta a spus-o Mānu. (274)

Află dar că Pińgalaka are gânduri rele faţă de tine. Chiar azi mi-a spus în taină: „Mâine am să-l omor pe Saṃjīvaka şi am să satur în sfârşit toate animalele din suita mea!” Atunci eu i-am spus: „Stăpâne, nu se cuvine să-ţi câştigi hrana trădându-ţi prietenul. Doar se spune:

Chiar când cineva omoară pe-un brahman, el tot se mai poate curăţa de păcat printr-o ispăşire egală cu acesta; niciodată însă cei ce-şi trădează prietenii” (275)

Atunci el mi-a vorbit cu mânie: „Hei, neghiobule, Saṃjīvaka se hrăneşte doar cu iarbă, pe când eu mănânc carne; de aceea între noi este o duşmănie înnăscută. Cum se poate să fie neglijat un duşman? De aceea trebuie omorât, fie prin vorbe blânde, fie prin alte mijloace[128]. Nu-i niciun păcat să fie omorât. Doar se spune:

Cel prudent să-şi ucidă duşmanul, chiar de-ar fi să-i dea în căsătorie pe fiica sa, dacă nu poate fi omorât în alt chip. Omorârea lui nu-i un păcat. (276)

Războinicul cuminte nu se gândeşte dacă lucrul trebuie făcut sau nu. Odinioară Dhṛṣṭadyumna a fost ucis în somn de fiul lui Droṇa”. (277)

Astfel, după ce i-am aflat gândul, am venit la tine. Acum nu mai pot fi învinuit de perfidie. Fă dar cum crezi că-i mai bine. Când auzi cuvintele aceluia, grozave ca trăsnetul, Saṃjīvaka rămase ameţit. Apoi, venindu-şi în fire, spuse cu amărăciune:

---

127 Vezi mai înainte, str. 138, n. *.

128 Vezi p. 41, n. *.

— Ah, bine a zis cine a zis:

De femei se apropie uşor oamenii răi, regele de obicei nu-i iubitor, averea îl urmează pe cel zgârcit, norul revarsă ploaie asupra locurilor neumblate ale munţilor. (278)

Prostul care-şi spune în gând: „Regele mă onorează”, trebuie socotit ca un taur fără coarne.[129] (279)

Mai bine e pentru oameni să trăiască în pădure, mai bine să cerşească, mai bine să-şi ducă viaţa cărând poveri, mai bine să fie bolnavi, decât să agonisească avere servind. (280)

Rău am făcut că am legat prietenie cu el. Doar se spune:

Prietenia şi căsătoria sunt cu putinţă numai între doi care au aceeaşi avere sau care sunt de acelaşi neam; nu însă între un bogat şi un sărac. (281) De asemenea:

Cerbii se însoţesc cu cerbi, boii cu boi, caii cu cai, proştii cu proşti, deştepţii cu deştepţi. Prietenia există numai între cei care au acelaşi caracter sau care se află în aceeaşi nenorocire. (282)

De aceea, chiar de mă voi duce să-l înduplec, n-are să se îmblânzească. Doar se spune:

Cine se mânie din vreo pricină, acela sigur se îmblânzeşte după ce trece pricina. Însă cine e plin de ură fără pricină, cum ar putea să fie împăcat acela? (283)

Ahl cu drept cuvânt se spune:

Ruina chiar a celor credincioşi, binefăcători, devotaţi din suflet binelui şi intereselor altuia, care cunosc în mod desăvârşit îndatoririle serviciului lor şi care sunt departe de perdiţie, atârnă de-un singur pas greşit; în schimb izbânda poate să aibă loc sau nu. De aceea a servi pe un rege e un lucru totdeauna nesigur, ca şi a-l servi pe Varuna[130]. (284)

---

129 Adică: „un om de nimic

130 Varuṇa, numit în acest vers Ambupati („Stăpînul

De asemenea:

Chiar şi un bine făcut de nişte oameni plini de iubire poate să ducă la ură; după cum o faptă rea săvârşită cu perfidie de către alţii poate să găsească favoare. Deoarece gândul regilor e greu de înţeles iar firea lor nestatornică, arta de a-i servi e o taină nepătrunsă, inaccesibilă până şi yoginilor[131]. (285) Aşa că eu am înţeles tare bine că acest Pińgalaka a fost aţâţat împotriva mea de către cei din jurul lui, care nu puteau să sufere trecerea de care mă bucuram la el. De aceea vorbeşte el aşa despre mine, fără să fiu vinovat. Doar se spune:

Aici pe pământ servitorii nu rabdă ca favoarea stăpânului lor s-o aibă altul, ca şi soţiile rivale înfuriate pe tovarăşa lor frumoasă. (286)

Şi aceasta se întâmplă de aceea, fiindcă atunci când se află alături un om virtuos, din pricina virtuţilor lui ceilalţi nu se mai bucură de favoare. Doar se spune:

Virtuţile celor virtuoşi sunt umbrite de acele ale unui sfetnic şi mai virtuos; flacăra lămpii străluceşte noaptea, nu după ce a răsărit soarele. (287)

— Prietene, zise Damanaka, dacă-i aşa, atunci n-ai de ce să te temi. Chiar aşa întărâtat cum este din pricina unor ticăloşi, el se va potoli în urma vorbelor tale. Saṃjīvaka zise:

— N-ai grăit bine.

Nu se poate sta în mijlocul unor ticăloşi, oricât ar fi de neînsemnaţi; pentru că ei se folosesc de vicleşug şi omoară sigur. Doar se spune:

Când îs mulţi ticăloşi iscusiţi şi când toţi trăiesc din vicleşug, puţin le pasă dacă ceea ce fac e bun sau rău; cum au făcut corbul şi ceilalţi cu cămila. (288)

---

apelor*), e unul din zeii principali ai mitologiei vedice; corespunde lui Poseidon din mitologia greacă. tyA~l serai pe Varurta“ înseamnă: „a se aventura pe ocean".

131 Vezi mai departe, str. 300, n.*.

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti.

Povestea a unsprezecea
LEUL, PANTERA, CORBUL, ŞACALUL ŞI CĂMILA[132]

Într-o pădure trăia odată un leu, pe care-l chema Semeţu. Acesta avea ca însoţitori o panteră, un corb şi un şacal. Umblând în dreapta şi-n stânga ei zăriră odată o cămilă, pe care o chema Kathanaka şi care se rătăcise de caravană. Atunci leul zise:

— Ce animal ciudat! Ia vedeţi dacă-i sălbatic sau de casă. Auzind aceasta, corbul grăi:

— Stăpâne, acesta-i un animal de casă, numit cămilă; are un fel de viaţă deosebit şi-l poţi mânca. Ucide-l deci. Leul răspunse:

— Eu nu ucid pe cel care vine la casa mea. Doar se spune:

Cine omoară pe cel care vine în casă la el plin de încredere şi fără teamă de nicăieri, chiar de-ar fi un duşman, acela săvârşeşte un păcat tot atât de mare ca şi când ar ucide o sută de brahmani. (289)

De aceea spuneţi-i că nu i se va întâmpla nimic şi aduceţi-o înaintea mea, ca s-o întreb de ce a venit. Atunci toate animalele, după ce o îmbărbătară şi o asigurară pa nu va păţi niciun rău, o aduseră în faţa Semeţului, căruia i se închină; apoi se aşeză. La întrebarea lui, ea îi povesti întâmplarea ei, cum s-a rătăcit de caravană. Atunci leul zise:

— Kathanaka, nu te mai întoarce în sat, ca să înduri din nou mizerii purtând poveri. Rămâi cu mine pentru totdeauna în pădurea aceasta, unde vei putea paşte fără teamă firele de iarbă verde ca smaraldul. Cămila primi şi

---

132 Povestea aceasta e foarte asemănătoare cu povestea a şaisprezecea (vezi p. 113 şi urm.).

petrecu în tihnă în mijlocul lor, gândindu-se că n-avea să se teamă din partea nimănui. Într-o zi se încinse o luptă între Semeţu şi un elefant uriaş, care cutreiera prin pădurea aceea. Atunci el fu rănit de loviturile ca de măciucă pe care i le dădu elefantul cu dinţii; şi din pricina rănilor, era cât pe ce să-şi piardă viaţa. Corpul îi slăbise până-ntr-atât, încât nu mai putea să mişte nici măcar un picior. Corbul şi celelalte animale, chinuite de foame, fiindcă le lipsea sprijinul stăpânului lor, fură cuprinse de-o mare mâhnire. Atunci leul le zise:

— Căutaţi pe undeva vreun animal, ca să-l ucid, măcar că mă aflu în această stare, şi să vă dau hrană! Atunci tuspatru începură să cutreiere pădurea. Nezărind nicio vietate, doi din ei, corbul şi şacalul, se sfătuiră între ei. Şacalul zise:

— Corbule, ce să mai umblăm atâta? Uite îl avem pe Kathanaka ăsta, care s-a încrezut în stăpânul nostru. Să-l omorâm, ca să avem ce mintea.

— Bine ai vorbit, zise corbul; dar stăpânul a făgăduit că nu i se va face niciun rău, spunând: „Să nu fie ucis”. Şacalul răspunse:

— Corbule, am să-l rog pe stăpânul nostru aşa fel, încât îl va omorî. Stai aici, până mă duc acasă şi mă întorc cu porunca stăpânului. Zicând aşa, porni fără zăbavă spre leu. Ajungând la el zise:

— Stăpâne, iată am sosit, după ce am cutreierat toată pădurea. N-am găsit nicio vieţuitoare. Ce ne facem dar? De foame nu mai putem nici să ne mişcăm picioarele. Şi Măria-ta are nevoie de hrană întremătoare. De aceea, dacă ne porunceşti, o să-ţi pregătim chiar acum o hrană bună din carnea cămilei. Auzind aceste cuvinte de la el, leul grăi cu mânie:

— Ruşine, ultimul dintre mişei ce eşti! Dacă mai vorbeşti o dată aşa, te omor pe loc. Eu însumi m-am pus chezaş pentru viaţa ei. Cum pot s-o ucid deci? Doar se

spune:

Nici vaca, nici pământul şi nici chiar hrana nu sunt un dar al it de însemnat, ca darul siguranţei, despre care înţelepţii acestei lumi cred că-i cel mai preţios dintre toate darurile. (290)

Auzind aceasta, şacalul zise:

— Stăpâne, dacă ea ar fi omorâtă, după ce i s-a asigurat viaţa, fireşte c-ar fi un păcat. Dacă însă ea singură îşi oferă viaţa din devotament faţă de Măria-ta, atunci nu mai e păcat. De aceea, dacă ea se jertfeşte de bunăvoie, o putem omorî. Altfel va trebui omorât unul dintre noi, deoarece Măria-ta are trebuinţă de hrană întăritoare şi din cauza istovirii pricinuite de foame va ajunge în ultimul hal. Pe lângă aceasta, dacă s-ar întâmpla Măriei-tale vreo nenorocire, tot va trebui după aceea să ne aruncăm în foc[133]. Doar se spune:

Bărbatul care-i cel mai de seamă într-o familie trebuie apărat din toate puterile. Odată cu pieirea lui piere şi familia, căci spiţele nu mai merg după ce s-a rupt butucul roţii. (291)

Auzind aceasta, Semeţu zise:

— Dacă-i aşa fă cum vrei! Atunci şacalul merse îndată la tovarăşii săi şi le spuse:

— Stăpânul nostru e greu bolnav; de aceea la ce să mai umblăm degeaba? Dacă nu va fi el, cine are să ne mai ocrotească aici? Să mergem dar la stăpânul nostru, care stă să plece pe lumea cealaltă din pricina foamei şi să-i oferim corpul nostru, ca să ne plătim recunoştinţa faţă de el pentru favoarea ce ne-a arătat. Doar se spune:

Servitorul, care încă mai trăieşte când stăpânul său dă peste o nenorocire, merge în iad. (292)

La aceste cuvinte, toţi cu ochii în lacrimi se închinară înaintea lui Semeţu; apoi se aşezară. Văzându-i,

---

133 La moartea regelui trebuiau să fie arşi pe rug şi servitorii săi cei mai apropiaţi.

Semeţu întrebă:

— Aţi întâlnit sau aţi zărit vreun animal? Atunci din mijlocul lor luă cuvântul corbul:

— Stăpâne, noi de umblat am umblat ce-i drept peste tot locul, dar n-am dat de niciun animal, nici n-am zărit măcar. De aceea mănâncă-mă acuma şi scapă-ţi viaţa, pentru ca, săturându-te Măria-ta, să ajung la rândul meu în cer. Doar se spune:

Servitorul credincios, care-şi dă viaţa pentru stăpânul său, dobândeşte fericirea supremă, fără bătrâneţe şi fără moarte. (293)

Auzind aceasta, şacalul zise:

— Tu eşti prea mic la trup. Stăpânul nostru n-are să se sature mâncându-te, şi pe deasupra îşi va mai atrage şi un păcat. Fiindcă se spune:

De carnea de corb nici câinii nu se ating; pe lângă că-i puţină de tot, dar şi aceea e tare slabă. Ce folos s-o mănânci, dacă nu te satură? (294)

Aşadar, ţi-ai arătat credinţa faţă de stăpânul tău, ţi-ai plătit datoria ta pentru hrana ce ţi-a dat şi ţi-ai dobândit slavă în cele două lumi[134]. De aceea poţi să te duci. Am să-l rog eu pe stăpânul nostru. Apoi şacalul se închină cu respect şi, aşezându-se, zise:

— Stăpâne, mănâncă-mă pe mine şi satură-te şi astfel fă ca să dobândesc cele două lumi. Doar se spune:

Viaţa servitorilor atârnă totdeauna de stăpân, căci e cumpărată cu averea sa; de aceea nu-i păcat dacă ţi-o ia. (295)

Auzind aceasta, pantera zise:

— Ai grăit bine; dar şi tu ai trupul tare mic şi pe lângă asta mai eşti şi înrudit cu el, căci ai gheare. Doar se spune:

Înţeleptul să nu mănânce ceea ce nu-i de mâncat, chiar de i-ar sta sufletul la gură, mai ales când e şi puţin şi

134 Pământul şi cerul.

l-ar face să piardă cele două lumi. (296)

Aşadar, ţi-ai arătat nobleţea ta sufletească. Bine se spune:

De aceea ocrotesc regii pe cei cu suflet nobil, pentru că de la început până la sfârşit ei nu se schimbă. (297)

Du-te dar de aici, că am să-l rog eu pe stăpânul nostru. Apoi pantera se închină înaintea lui Semeţu şi-i zise.

— Stăpâne, mănâncă-mă azi pe mine şi dă-mi şederea veşnică în cer; fă ca să se împrăştie peste întreg pământul gloria mea cea mare. Nu trebuie să te miri de aceasta. Doar se spune:

Servitorii supuşi, care mor pentru stăpânul lor, dobândesc locuinţă veşnică în cer şi slavă pe pământ. (298)

Auzind aceasta, Kathanaka se gândi: „Toţi aceştia au rostit cuvinte frumoase şi niciunul n-a fost omorât de stăpân. De aceea e prilejul nimerit ca să vorbesc şi eu către panteră, pentru ca aceştia trei să afle şi ei părere mea”. Luând această hotărâre zise:

— Ai grăit bine, dar şi tu eşti înarmat cu gheare. Atunci cum are să te mănânce stăpânul? Doar se spune:

Cine numai se gândeşte la lucruri rele împotriva celor din neamul său, acela le suferă el însuşi atât pe lumea aceasta, cât şi pe cealaltă. (*299*)

De aceea du-te şi lasă-mă să-l rog eu pe stăpânul nostru. Apoi Kathanaka păşi înainte şi, închinându-se, zise:

— Stăpâne, aceştia nu trebuie să fie mâncaţi de tine; potoleşte-ţi foamea cu corpul meu, ca să dobândesc cele două lumi. Doar se spune: Nici credincioşii, nici chiar yoginii[135] nu ajung la fericirea pe care o dobândesc acei servitori aleşi, care-şi jertfesc viaţa pentru stăpânul lor. (300)

---

135 Yoginul este un vrăjitor sau unul care practică yoga (concentrarea spiritului pentru a se contopi cu natura).

Abia rosti aceste cuvinte şi Kathanaka cu pântecele sfâşiat de şacal şi de panteră îşi dădu sfârşitul. Apoi fu mâncată de toţi acei ticăloşi iscusiţi.

De aceea eu spun: „Când îs mulţi ticăloşi iscusită etc.

De aceea, prietene, m-am încredinţat că regele acesta e înconjurat de mişei. Doar se spune:

Poporul nu iubeşte pe regele ai cărui sfetnici sunt pătaţi, pentru că atunci el se poartă ca o lebădă înconjurată de vulturi. (301)

Tot astfel:

Un rege, chiar cu înfăţişare de vultur, merită să fie servit, dacă-i înconjurat de sfetnici cu înfăţişare de lebădă; în schimb un rege chiar cu înfăţişare de lebădă trebuie părăsit, dacă sfetnicii săi au înfăţişare de vultur. (302)

Aşadar, e sigur că el a fost aţâţat împotriva mea de vreun ticălos. De aceea vorbeşte el aşa. Se întâmplă asta. Doar se spune:

Ce nu-i în stare să facă lumea aceasta neghioabă, când e pătrunsă de otrava ce se strecoară prin urechi? Ea se poartă ca un cerşetor budist şi bea rachiu din ţeastă de om[136]. (303)

Nu degeaba se spune:

Chiar când e călcat de picior, chiar când e doborât cu o măciucă puternică, şarpele omoară sigur pe acela pe care-l atinge cu dintele său. Dar ce putere posedă oare clevetirea cea grozavă a oamenilor, că în timp ce pe unul îl atinge la ureche, pe altul îl distruge cu desăvârşire? (304)

De asemenea:

Ah, cită deosebire este între felul cum ucide şarpele şi cel ticălos! Acesta numai cât atinge urechea unuia, şi altul îşi pierde viaţa. (305)

Aşa stând lucrurile, ce-i de făcut? Te întreb, căci îmi

---

136 Adică: „ Virtutea şi pocăinţa lumii sint numai o făţărnicie

eşti prieten. Damanaka zise:

— Decât să serveşti pe un stăpân aşa de rău, mai bine pleacă în altă ţară. Doar se spune:

Chiar şi învăţătorul[137] este părăsit, dacă-i trufaş şi nu deosebeşte binele de rău şi dacă a apucat pe un drum greşit. (300)

Saṃjīvaka zise:

— Aşa-i, însă când stăpânul e mâniat, nu poate cineva să plece; şi chiar acei care pleacă aiurea, încă n-au linişte. Doar se spune:

Cel care jigneşte pe cei mari să nu răsufle uşurat, gândindu-se: „mă aflu departe”. Braţele celui iscusit sunt lungi; cu ele omoară când i se pricinuieşte vreun rău. (307)

De aceea pentru mine nu-i altă scăpare decât lupta. Doar se spune:

Cei ce doresc cerul nu ajung nici prin călătorii la locurile sfinte de scăldat, nici prin chinuri şi prin sute de daruri bogate la lumile[138] acelea, la care ajung într-o clipă cei viteji şi cu suflet ales, care-şi dau viaţa în luptă. (308).

Morţi, ei ajung la cer; vii, ei dobândesc gloria supremă; aceste două foloase mari nu sunt greu de căpătat pentru eroi. (309)

Tot astfel:

Folosul care se dobândeşte prin jertfe de unt topit, făcute cu multă pricepere şi băgare de seamă şi însoţite de tot felul de daruri şi de rugăciunile a nenumăraţi preoţi, ca şi folosul care se dobândeşte călătorind la locurile sfinte de scăldat, locuind în sihăstrie, trăind ca un ascet, postind după mersul lunii[139] şi altele, îl capătă într-o clipă cei care

---

137 în skr. guru, care înseamnă şi „părinţi“

138 Sînt şapte lumi; aici expresia este ecliivalenţă cu „cerul".

139 Postul acesta e în legătură cu creşterea şi descreşterea lunii. în fiecare zi numărul îmbucăturilor scade cu cite una, de la cincisprezece, cînd e luna plină, la

cad în luptă. (310)

Auzind aceasta, Damanaka se gândi: „Mizerabilul acesta pare hotărât să se lupte. Însă în caz că l-ar lovi pe stăpânul meu cu coarnele-i ascuţite, s-ar ivi o mare nenorocire. De aceea, prin sfaturile mele viclene voi face aşa fel, încât să plece într-altă ţară”. După aceea zise:

— Ai dreptate, prietene; însă ce fel de luptă e aceea dintre stăpân şi servitor? Doar se spune:

Cine vede că duşmanul său e puternic, e firesc să se ascundă; numai cei tari să-şi arate strălucirea, asemenea lunii în serile de toamnă. (311)

Tot astfel:

Cine începe lupta cu duşmanul fără să-i cunoască puterea, acela iese înfrânt, cum a păţit marea cu pescăruşul. (312)

— Cum asta? întrebă Saṃjīvaka. Celălalt povesti:

Povestea a douăsprezecea
PESCĂRUŞUL ŞI MAREA

Într-un loc de pe ţărmul mării trăia odată o pereche de pescăruşi. După câtva timp femeia pescăruşului deveni îngreunată şi, fiind aproape de-a se oua, zise către pescăruş:

— Dragă bărbate[140], sunt pe cale de-a oua; de aceea caută-mi, te rog, un loc ferit de primejdii, unde să pot depune ouăle. Pescăruşul zise:

— Scumpa mea, partea asta a mării este fermecătoare. Depune-ţi ouăle aici. Ea îi zise:

— Aici are loc, când e lună plină, fluxul mării. Acesta

---

nici una cînd e lună nouă; după aceea creşte la fel. Postul poate să înceapă sau cînd e lună nouă sau cînd e lună plină.

140 Animalele în fabulele şi povestirile indiene se poartă şi vorbesc întocmai ca oamenii.

târăşte cu el până şi pe elefanţii îndârjiţi. De aceea să căutăm aiurea alt loc. La aceste cuvinte pescăruşul începu să râdă şi zise:

— N-ai dreptate, draga mea. Cine-i marea ca să-mi poată ea distruge puii? Depune-ţi ouăle aici fără grijă. Doar se spune: Când un bărbat îşi părăseşte locul, fiindcă a fost învins de altul, se mai poate spune despre mama aceluia că are un fiu? (313)

Auzind aceasta, marea se gândi: „Ia te uită la îngâmfarea acestei stârpituri de pasăre! Bine a zis cine a zis:

Pescăruşul stă pe spate cu picioarele în sus, ca şi cum s-ar teme să nu cadă cerul peste el[141]. Cine oare nu are gânduri trufaşe pe lumea aceasta? (314) De aceea vreau să-l pun la încercare, de curiozitate. Să văd ce are să-mi facă, dacă-i voi răpi ouăle”.

Gândindu-se astfel, îşi opri valurile. Însă, după ouare, pe când femeia pescăruşului era plecată ca să-şi caute de mâncare, marea îi răpi ouăle, făcând ca şi cum fluxul ar fi fost pricina. La reîntoarcere văzând cuibul gol, femeia zise bocindu-se către pescăruş:

— Ah, netotule, ţi-am spus că au să dispară ouăle din pricina fluxului mării şi că trebuia să mergem mai departe; dar tu, îngâmfat din cauza prostiei tale, n-ai dat ascultare vorbelor mele. Apoi bine a zis cine a zis:

Cel care nu ascultă de povaţa prietenilor care-i voiesc binele, piere ca broasca ţestoasă cea fără minte, care a căzut de pe băţ. (315)

— Cum asta? întrebă pescăruşul. Atunci ea povesti:

141Am tradus prin „pescăruş“ o păsare indiană numită „tiṭṭibha”. În sudul Indiei se povesteşte despre ea că doarme pe spate, cu picioarele în sus. Proverbul „Pescăruşul susţine cerul“ se aplică la acela care ia asupra sa o sarcină care întrece cu mult puterile sale.

Povestea a treisprezecea
GÂŞTELE SĂLBATICE ŞI BROASCA ŢESTOASĂ[142]

Într-un loc trăia odată o broască ţestoasă cu numele Gât-solzos. Aceasta avea două prietene din neamul gâştelor, care se numeau una Slăbănoaga şi cealaltă Uriaşa[143] şi care ţineau foarte mult la ea. Aceste gâşte se duceau la ţărmul lacului şi acolo împreună cu broasca ţestoasă îşi spuneau o mulţime de poveşti despre marii înţelepţi din cer şi de pe pământ; iar când asfinţea soarele, se întorceau la cuiburile lor. De la un timp lacul începu să scadă puţin câte puţin din pricina secetei. Atunci gâştele, cuprinse de milă pentru broasca ţestoasă, îi ziseră:

— Prietenă, lacul acesta a ajuns numai mii; ce-ai să te faci? Gândul acesta ne umple sufletul de nelinişte. Auzind aceste cuvinte, Gât-solzos zise:

— Acuma nu mai e de trăit aici, din lipsă de apă. Totuşi, trebuie să ne gândim la vreun mijloc. Doar se spune:

Nu trebuie ca omul să-şi piardă cumpătul nici chiar în răstrişte. Prin statornicie el poate să ajungă la fericire. Şi cel care călătoreşte pe mare vrea s-o străbată din nou, după ce i-a pierit corabia în valuri. (316)

Pe lângă aceasta:

Înţeleptul se străduieşte mereu şi din toate puterile pentru binele prietenilor şi al rudelor sale, atunci când îi loveşte vreo nenorocire. Aceste vorbe le-a spus Mānu. (317)

Aduceţi dar o frânghie tare sau vreun băţ uşor şi căutaţi un lac cu apă multă. Eu voi, ţine cu dinţii de mijloc,

142 Vezi fabula lui La Fontaine: La torlue et Ies deux canards.

143 Acesta-i înţelesul cuvintelor: Samkaţa şi Vikaţa din textul sanscrit.

iar voi veţi apuca băţul de amândouă capetele şi mă veţi duce la lacul acela.

— Bine, prietenă, ziseră gâştele, aşa vom face dar va trebui să taci chitic; altminteri vei cădea de pe băţ. Zis şi făcut. Pe când Gât-solzos trecea astfel deasupra unui oraş, locuitorii acestuia ziseră cu mirare:

— Hei, veniţi de vă uitaţi: două păsări poartă ceva ca o roată! auzind strigătele lor, Gât-solzos voi să spună: „Ce sunt strigătele astea?” dar n-apuca să sfârşească de vorbit, căci căzu şi fu tăiat în bucăţi de către locuitori. De aceea eu spun: „Cel care nu ascultă de povaţa prietenilor care-i voiesc binele” etc.

De asemenea:

Cei doi, Prevăzătorul şi Minte-ageră, o duc bine; însă Fie-ce-o-fi piere. (318)

— Cum asta? întrebă pescăruşul. Femeia sa povesti:

Povestea a paisprezecea
CEI TREI PEŞTI

Într-un fac erau odată trei peşti, pe care-i chema: Prevăzătorul, Minte-ageră şi Fie-ce-o-fi. Odată trecură pe acolo nişte pescari şi, văzând lacul, ziseră:

— Lacul acesta are mult peşte şi până acum nu l-am cercetat. Însă fiindcă avem ce mintea pe azi şi-i înspre seară, să ne hotărâm să venim aici mâine dimineaţă. Auzind aceste cuvinte asemenea unei lovituri de trăsnet, Prevăzătorul chemă pe toţi peştii şi le zise:

— Aţi auzit ce-au spus pescarii? Să plecăm chiar în noaptea asta spre alt lac din apropiere. Doar se spune:

Cei slabi trebuie să fugă dinaintea unui duşman cu mult mai puternic sau să se închidă într-o cetate. Altă scăpare nu-i pentru ei. (319)

Aşadar, e sigur că mâine dimineaţă pescarii vor veni aici şi vor face prăpăd printre peşti. Aceasta-i convingerea

mea. De aceea nu trebuie să stăm aici nicio clipă. Doar se spune:

Înţelepţii care şi-au asigurat în altă parte un trai tihnit, nu văd ruina ţării lor nici pieirea familiei. (320)

Auzind aceasta, Minte-ageră zise:

— Ai dreptate; şi eu găsesc că-i bine aşa. Să mergem dar aiurea. Doar se spune:

Numai eunucii cei vicleni, corbii, oamenii de nimic şi gazelele se tem să meargă în altă parte şi mor în ţara lor. (321)

Cine poate trăi oriunde, acela cum de se prăpădeşte de dorul ţării sale? Numai oamenii de nimic beau apă sălcie şi spun: „Asta-i fântâna tatii!” (322)

La aceste cuvinte Fie-ce-o-fi izbucni într-un hohot de râs şi strigă:

— Nu v-aţi chibzuit bine; cum e cu putinţă ca ei să-şi părăsească lacul lor strămoşesc? Dacă-i vorba de moarte, apoi ea poate să-i găsească şi după ce vor pleca aiurea. Doar se spune:

Şi fără pază stă cel care-i păzit de soartă. Şi cel bine păzit piere, dacă-l loveşte soarta. Trăieşte şi cel neocrotit şi părăsit într-o pădure şi piere în casă chiar cel bine ferit. (323)

De aceea eu nu plec[144] Voi faceţi cum vreţi! Văzând încăpăţânarea lui, Prevăzătorul şi Minte-ageră ieşiră din lac împreună cu ai lor. A doua zi pescarii vânturară lacul cu mrejele şi-l goliră de peşti, prinzând şi pe Fie-ce-o-fi. Iată de ce eu zic: „Prevăzătorul” etc.

Auzind aceasta, pescăruşul zise:

— Draga mea, de ce ce mă iei drept Fie-ce-o-fi? Ai să vezi puterea iscusinţei mele când voi seca ticăloasa cea de mare! Femeia pescăruşului zise:

— Vai, dar cum ai să te lupţi cu marea? Nu trebuie să te mânii pe ea. Doar se spune:

---

144 Compară cu str. 132, p. 36.

Mânia oamenilor neputincioşi e spre paguba lor. Oala care fierbe prea tare se opăreşte singură pe margini. (324)

Tot astfel:

Cine porneşte nerăbdător împotriva duşmanului, înainte de-a cunoaşte atât puterea aceluia cât şi pe a sa proprie, acela merge la pieire, ca fluturele în foc. (325)

Pescăruşul zise:

— Draga mea, nu vorbi aşa. Cei care sunt capabili de-o sforţare, aceia, oricât ar fi de mici, biruie şi pe cei mari. Doar se spune:

Cel înflăcărat porneşte asupra duşmanului tocmai când se află în deplinătatea strălucirii, cum face acuma Rāhu cu luna[145]. (326)

Tot astfel:

Leul pune piciorul pe capul elefantului când acesta e mai întărâtat şi excesiv de puternic şi când îi picură de pe obraji sudoarea cea brună. (327)

Tot astfel:

Razele soarelui abia răsărit cad asupra stăpânitorilor pământului[146]. Deşi s-au născut puternici la ce le foloseşte aici puterea lor? (328)

Aşadar eu, cu ciocul acesta al meu, am să scot apă până voi da de uscat!

— Dragul meu, zise femeia pescăruşului, Gangele curge necontenit în mare, după ce ia cu el nouă sute de râuri; la fel şi Indul. Atunci cum ai s-o seci tu, umplută cum

---

145 Indienii cred că demonul Rāhu pricinuieşte eclipsele lunii, înghiţind-o. O eclipsă de lună poate avea loc numai cînd e lună plină. Cf. credinţele noastre populare.

146 în această strofă avem un joc de cuvinte; în skr. cuv. pāda înseamnă: „rază“ şi „picior“. înţelesul strofei e următorul: „Soarele scoboară asupra stâpânitorilor pământului razele sale, aşa cum învingătorul pune piciorul pe grumazul celui invins“.

e de optsprezece sute de râuri, cu ciocul tău care abia poate căra o picătură? De ce vorbeşti dar lucruri de necrezut?

— Draga mea, răspunse pescăruşul:

Stăruinţa este temelia izbânzii; ciocul meu e ca fierul; n-are să sece el marea după un lung şir de zile şi de nopţi? (329)

Fericirea supremă e anevoie de dobândit, atâta timp cât omul nu face o sforţare eroică. Şi soarele învinge grămezile de nori abia după ce intră în zodia balanţei.[147] (330)

Femeia pescăruşului zise:

— Dacă vrei numaidecât să te războieşti cu marea, cheamă în ajutor şi pe celelalte păsări care-ţi sunt prietene şi, împreună cu ele, fă aşa cum ai de gând. Doar se spune:

Unirea multora, chiar când îs slabi, e greu de biruit; doar din ierburi se împleteşte frânghia cu care se leagă elefantul. (331).

Tot astfel:

În luptă cu vrabia şi cu ciocănitoarea, cu musca şi cu broaştele – cu toată această mulţime – şi-a găsit elefantul pieirea. (332).

— Cum asta? întrebă pescăruşul. Aceea povesti:

Povestea a cincisprezecea

VRABIA, ELEFANTUL, CIOCĂNITOAREA, MUSCA ŞI BROASCA

Într-o pădure locuia odată o pereche de vrăbii, care-

---

147 Soarele intră în zodia balanţei la sfârşitul musonului (vânt periodic, care bate şase luni dintr-o parte şi şase luni din partea opusă a mării Indiei); compară cu str. 34, cartea a cincea. Strofa mai poate însemna: „Soarele învinge norii abia cind puterea sa ajunge deopotrivă cu a lor (prin silinţă încordată)”.

şi avea cuibul pe un tamal[148]. După câtva timp se ouară. Într-o zi un elefant, chinuit de arşiţă şi doritor de umbră, se aşeză sub copac. Apoi, fiindcă n-avea astâmpăr, trase cu vârful trompei craca pe care şedeau vrăbiile şi o rupse. Când se rupse aceasta, se sparseră toate ouăle vrăbiilor. Ba cât pe ce era să-şi piardă viaţa şi vrabia care le clocea. Atunci aceasta, copleşită de mâhnire că i s-au sfărâmat ouăle, nu mai contenea cu tânguirile. Pe când se jelea astfel, o auzi o ciocănitoare cu numele *Kāṣṭhakūṭa*[149] foarte bună prietenă cu ea şi, apropiindu-se, îi zise cu compătimire:

— De ce te boceşti în van? Doar se spune:

Înţelepţii nu deplâng ceea ce s-a pierdut, ceea ce a murit şi ceea ce a trecut; căci aceasta este, după cât se spune, deosebirea dintre înţelepţi şi nebuni. (333)

Tot astfel:

Prostul care plânge pentru lucruri care nu sunt de plâns pe lumea aceasta, adaugă o nouă suferinţă peste suferinţa sa şi îndură două rele. (334)

De asemenea:

Fiindcă mortul e silit să înghită lacrimile vărsate de rude, de aceea ele nu trebuie să plângă, ci să îndeplinească cu sfinţenie datinile de înmormântare. (335)

— Fie aşa, zise vrabia, însă ticălosul cel de elefant mi-a nimicit în trufia lui puii. De aceea, dacă într-adevăr îmi eşti prietenă, născoceşte vreun mijloc de a-i veni de hac blestematului de elefant, pentru ca astfel să-mi treacă supărarea ce mi-a pricinuit pierderea puilor. Doar se spune:

Cel care ajută la nenorocire şi care râde când situaţia-i desperată, fie el bun sau rău, pe acela îl socot un om superior. (336)

— Ai dreptate, zise ciocănitoarea. Doar se spune:

---

148 Tamalul: un copac.

149 Însuşi cuvintul Kăşţhakūţa înseamnă ciocănitoare.

Acela-i prieten, care-i prieten la nevoie; acela-i fiu, care-i iubitor; acela-i servitor, care-şi cunoaşte datoria; aceea-i soţie, la care-i fericire. (337)

Află acum puterea iscusinţei mele. Am şi eu ca prietenă o muscă, pe care o cheamă Zbârnâit-de-cobză. Mă duc s-o chem, ca să ucidem pe elefantul acela ticălos şi rău. Apoi merse împreună cu vrabia la muscă şi-i zise:

— Draga mea, prietena asta scumpă a mea, vrabia, a fost jignită de-un ticălos de elefant, care i-a spart ouăle. Te rog dar să mă ajuţi să găsesc un mijloc de a-l omorî. Atunci musca grăi:

— Draga mea, nu-i nevoie aici de multă vorbă. Doar se spune:

Facem bine prietenilor, pentru ca şi ei la rândul lor să ne ajute. Iar dacă trebuie ajutat prietenul prietenului, oare n-au s-o facă nişte prieteni? (338)

Asta aşa-i. Însă şi eu am o prietenă, o broască cu numele Bubuie-nor. S-o chemăm şi pe ea, ca să facem cum trebuie. Doar se spune:

Purtarea chibzuită a celor înţelepţi, binevoitori, virtuoşi, învăţaţi şi cu judecată niciodată nu este îndoielnică. (339)

Apoi tustrei se duseră la Bubuie-nor şi-i povestiră cele întâmplate mai sus. Broasca zise:

— Ce-i un păcătos de elefant pe lângă o mulţime înfuriată? Faceţi întocmai după sfatul meu. Tu, muscă, du-te la elefant pe la amiază, când e mai aprins, şi bâzâie-i în ureche ca o cobză, pentru ca să închidă ochii cufundat în plăcerea de-a asculta. După aceea ciocănitoarea îi va scoate ochii cu ciocul. Devenit orb şi chinuit de sete, el va auzi orăcăitul meu şi al tovarăşelor mele, care vom sta pe marginea unei gropi. El va crede că-i vreo apă şi se va îndrepta într-acolo. Atunci va ajunge la groapă, va cădea în ea şi va pieri. Aşa trebuie să ne unim, ca să putem birui pe duşmani Aşa şi făcură. Desfătat de bâzâitul muştei,

elefantul închise ochii; pe urmă ciocănitoarea îi luă vederea; iar el rătăcind în miezul zilei şi luându-se după murmurul broaştelor, ajunse la o groapă adâncă, unde căzu şi muri. De aceea eu spun: „În luptă cu vrabia şi cu ciocănitoarea” etc.

Pescăruşul zise:

— Draga mea, aşa voi face. Voi seca marea în unire cu prietenii mei! Luând această hotărâre, chemă pe bâtlan, pe cocostârc, pe păun şi pe celelalte păsări şi le zise:

— Am fost jignit de mare, care mi-a răpit ouăle. De aceea să ne chibzuim cum s-o secăm! Păsările, după ce se sfătuiră, ziseră:

— Noi nu putem seca marea; ce să ne mai trudim degeaba? Doar se spune:

Cel care, deşi-i slab, totuşi orbit de trufie porneşte la luptă împotriva unui duşman mai puternic, se întoarce umilit, ca un elefant cu dinţii rupţi. (340) Dar noi îl avem pe Vainateya[150], stăpânul nostru. Să-l povestim toată întâmplarea, cum ai fost umilit, pentru ca, înfuriat de jignirea adusă celor din neamul său, să-i răzbune. Iar dacă ne va dispreţui, cel puţin ne vom fi uşurat inima. Doar se spune:

Cine-şi spune necazul unui prieten sincer, unui servitor credincios, unei soţii ascultătoare sau unui stăpân puternic, acela se simte uşurat. (341)

Să mergem dar la Vainateya, căci el e stăpânul nostru. Zis şi făcut. Toate păsările, palide la faţă şi cu ochii plini de lacrimi, se duseră la Vainateya şi începură să strige jalnic:

— Ajutor, ajutor! Marea a răpit ouăle nevinovatului pescăruş, cu toate că eşti ocrotitorul nostru. S-a isprăvit de acum cu neamul păsăresc. Şi pe celelalte are să le omoare în voie marea. Doar se spune:

Când cineva vede cum săvârşeşte altul o faptă

---

150 Vainateya = Garūḍa; vezi p. 59, n.*

neîngăduită, o face şi el. Lumea se ia după ceilalţi, căci nu judecă lucrurile aşa cum sunt într-adevăr. (342)

De asemenea:

Supuşii trebuie apăraţi de cei care-i asupresc, de pungaşi, de hoţi, de oameni răi, de bandiţi, de escroci ş.a.m.d. (343)

Darea şesimii o capătă pe drept regele, care-şi ocroteşte supuşii; însă şesimea este o nedreptate atunci când regele nu-i ocroteşte. (344)

Focul care izbucneşte din căldura apăsării poporului nu se stinge fără ca să ardă mai întâi fericirea, neamul şi viaţa regelui. (345)

Regele este ruda celor fără rude, regele este ochiul celor fără ochi, regele este tatăl şi mama tuturor celor care se poartă bine. (346)

Regele care doreşte să aibă foloase, trebuie să se îngrijească îndeaproape de supuşi, dându-le daruri, onoruri ş.a., cum face grădinarul care udă tulpinile. (347)

După cum tulpina plăpândă, abia ieşită din sământă, dacă-i bine îngrijită, dă roade atunci când îi vine timpul, tot astfel şi poporul, dacă-i bine ocrotit. (348)

Aurul, grânele, pietrele scumpe, trăsurile de tot felul şi orice alt lucru al supuşilor aparţin regelui. (349)

Auzind aceasta Garūḍa, cuprins de milă şi de mânie în acelaşi timp, se gândi: „Păsările acestea au dreptate. Am să mă duc chiar acum la mare s-o sec”. Pe când se gândea astfel, veni la el solul lui Viṣṇu şi-i zise:

— Garutman[151], venerabilul Nārāyana[152] m-a trimis latine. El vrea să meargă la Amarāvatī[153], având ceva treabă cu zeii. De aceea vino îndată! Atunci Garūḍa zise cu demnitate:

— Solule, ce are să facă Venerabilul c-un servitor

---

151 Alt nume al lui Garūḍa.

152 Alt nume al lui Viṣṇu

153 Cetatea zeilor, locuinţa lui Indra.

prost ca mine? Du-te la el şi spune-i să-şi ia alt servitor, care să-l ducă în locul meu. Şi prezintă-i omagiile mele respectuoase. Doar se spune:

Cel înţelept să nu slujească aceluia care nu vrea să ştie de merite; căci de la acela folosul e tot atât de puţin ca şi de la un pământ sterp, oricât de bine ar fi arat. (350)

— Vainateya, zise solul, niciodată n-ai vorbit aşa cu privire la Sfântul. Spune-mi ce ţi-a făcut Sfântul, că te simţi jignit? Garūḍa zise:

— Marea, fiindcă-i reşedinţa zeului, s-a încumetat să răpească ouăle pescăruşului meu. De aceea, dacă n-o pedepseşte, nu mai sunt servitorul lui. Du-te îndată la Sfântul şi spune-i că aceasta-i hotărârea mea! Când află din gura solului că Vainateya este supărat din pricina iubirii sale pentru pescăruş, Sfântul se gândi: „Supărarea lui Vainateya e la locul ei. De aceea voi merge eu singur să-l aduc cu cinstea cuvenită. Doar se spune:

Cine îşi doreşte binele, să nu dispreţuiască pe servitorul devotat, destoinic şi de familie bună, ci să-l alinte ca pe-un copil. (351)

De asemenea:

Când e mulţumit, regele dă servitorilor săi bogăţii; însă aceştia, în schimbul onorurilor ce primesc, îşi dau viaţa. (352)

Luând această hotărâre, plecă în grabă la Vainateya în Rukmapura[154]. Când Vainateya îl văzu pe zeu intrând în casa sa, i se închină şi-i zise cu faţa plecată în jos de ruşine:

— Sfinte, marea plină de trufie pentru că-ţi serveşte de reşedinţă, m-a jignit, răpind ouăle pescăruşului meu. Numai din respect pentru tine, stăpâne, n-am prefăcut-o în uscat; căci nici într-un câine nu se dă cu piciorul, de frica stăpânului. Doar se spune:

Fapta, prin care s-ar aduce o desconsiderare sau o

154 Cetatea-de-aur, numele oraşului lui Garüd a.

ofensă stăpânului, nu trebuie să fie săvârşită de-un servitor de familie bună, chiar când i-ar fi în joc viaţa. (353)

Auzind aceasta, Sfântul zise:

— Ai dreptate, Vainateya. Doar se spune:

Fiindcă pentru ofensa adusă de către servitor se pedepseşte stăpânul, de aceea şi ruşinea care provine de acolo pentru stăpân nu-i nici pe departe la fel cu a servitorului. (354)

Vino dar să luăm ouăle înapoi de la mare şi să mergem la pescăruş şi apoi la Amarāvatī. După aceea Sfântul mustră cu asprime marea şi, punând pe arc o săgeată de foc, zise:

— Ticăloaso, înapoiază-i pescăruşului ouăle, că de unde nu, te prefac în uscat! Atunci marea speriată dădu pescăruşului ouăle, iar acela le încredinţă femeii sale.

De aceea eu spun: „Cine începe lupta cu duşmanul, fără să-i cunoască puterea” etc.

De aceea omul nu trebuie să înceteze de a-şi da silinţă. Auzind aceasta, Saṃjīvaka îl întrebă din nou:

— Prietene, cum pot să ştiu că acela mi-a pus gând rău? De atâta timp de când mă priveşte leul cu o dragoste şi cu o bunătate din ce în ce mai mare, niciodată n-am văzut vreo schimbare la el. Spune-mi, ca să caut să mă apăr şi să-l omor. Damanaka răspunse:

— Parcă-i mare lucru de ştiut asta? Iată cum te poţi încredinţa: Dacă, de cum te va zări, i se vor umple ochii de sânge., i se vor aşterne pe frunte trei cute şi îşi va linge colţurile gurii, să ştii că are gânduri rele; iar de va fi altfel, înseamnă că-i bine dispus faţă de tine. Ascultă acum ce-ţi spun: Eu mă duc acasă. Tu însă ai grijă ca să nu se afle această taină. Dacă poţi pleca la noapte, ar fi bine să părăseşti acest ţinut. Pentru că:

Omul să sacrifice pe unul pentru familie, familia s-o sacrifice pentru sat., satul să-l sacrifice pentru ţară şi

pământul întreg pentru sine însuşi.[155] (355) Omul să-şi păstreze averea pentru vreo nenorocire, nevasta să şi-o păstreze cu ajutorul averii, iar pe sine să se păstreze sacrificând şi nevastă şi avere.[156] (356)

Celui învins de altul mai puternic nu-i rămâne decât sau să plece în altă ţară, sau să i se supună. Deci trebuie să pleci în surghiun sau să te aperi, fie prin vorbe împăciuitoare, fie prin celelalte mijloace[157]. Doar se spune:

Înţeleptul să-şi apere viaţa chiar cu preţul copiilor şi al femeii sale. Căci muritorii pot să redobândească totul, o dată ce viaţa li-i asigurată. (357)

De asemenea:

Omul care se află într-o condiţie mizerabilă, trebuie să se ridice deasupra ei prin orice mijloc, bun sau rău; virtuos să fie cine poate[158]. (358)

Nebunul care recurge la viclenie, ca să-şi pună la adăpost averea şi celelalte, atunci când viaţa îi e în primejdie, îşi pierde în acelaşi timp şi viaţa, şi averea. (359)

Zicând acestea, Damanaka se duse la Karaṭaka. Acesta, văzându-l că vine, îi zise:

— Prietene, ce-ai făcut acolo?

Damanaka răspunse:

— Deocamdată am aruncat sămânţa diplomaţiei; restul atârnă de voia sorţii. Doar se spune:

Chiar când soarta e potrivnică, înţeleptul trebuie să-şi facă datoria pe pământ, ca să înlăture propria sa vină şi să-şi oţelească voinţa. (360)

De asemenea:

---

155 Versurile acestea sînt atribuite lui Vyăscu
156 Versuri atribuite iui Mānu.
157 Vezi p. 4i, n. *.
158 Aceste principii profund imorale şi demne de Machiavel sunt cu totul potrivite în gura sfetnicului Damanaka, lipsit de orice scrupul.

Izbânda vine la omul energic şi cu suflet de leu; numai oamenii nevrednici spun mereu: „Destinul e destin”. Biruie destinul şi fă o faptă eroică după puterile tale. Dacă eu toată sforţarea ta nu izbuteşti, ai oare vreo vină în aceasta? (361)

Karaṭaka zise:

— Spune-mi cefei de sământă a diplomaţiei ai aruncat? Celălalt răspunse:

— Prin cuvinte mincinoase am pricinuit o aşa dezbinare între ei amândoi, încât n-ai să-i mai vezi stând împreună la sfat! Karaṭaka zise:

— Ah, rău ai făcut că ai aruncat într-un ocean de ură pe cei doi, care aveau inima pătrunsă de iubire unul pentru altul şi care erau atât de fericiţi. Doar se spune:

Cine aruncă în calea suferinţei pe cel paşnic şi fericit, acela, nu mai încape îndoială, va fi nefericit. În toate vieţile ce vor veni[159]. (362)

Pe lângă aceasta, faptul că te mulţumeşti numai să dezbini încă nu e potrivit, căci fiecare se pricepe să facă rău, nu însă şi bine. Doar, se spune:

Cel netrebnic se pricepe să strice treaba altuia, nu s-o aducă la îndeplinire. Şoarecele are puterea de-a răsturna coşuleţul eu mâncare, nu însă de a-l ridica. (363)

Damanaka zise:

— Tu nu cunoşti ştiinţa diplomaţiei; de aceea vorbeşti aşa. Doar se spune:

Cine nu înlătură duşmanul şi boala de-ndată ce se ivesc, acela, chiar puternic fiind, este omorât de ei de cum se întăresc. (364)

Şi el a devenit duşmanul nostru tocmai pentru că ne-a răpit rangul de sfetnic. Doar se spune:

Cine năzuieşte să capete el dregătoria ereditară[160] a

---

159 Adică: „În toate reîncarnările sale“.

160 Demnitate.a de sfetnic al tronului este de obicei ereditară Ia indieni; vezi şi str. 84, p. 24.

altuia, acela este duşmanul lui ele moarte şi deci trebuie nimicit, chiar dacă-i un prieten. (365)

Şi tocmai eu care l-am adus într-un mod dezinteresat, asigurându-i deplina libertate, am fost scos de el din rangul de sfetnic. Bine a zis cine a zis:

Când un om de treabă lasă ca să-i ocupe locul un om rău, acesta poate să ajungă el stăpân şi să-l piardă, dacă vrea. De aceea cei cu minte multă să nu facă loc celor ticăloşi. „Adevăratul stăpân în casă este amantul”. Aşa spune proverbul. (366)

De aceea am născocit acest mijloc, pentru a-l omorî. Poate că-l va face să părăsească ţinutul. Aceasta n-o va şti nimeni altul afară de tine. Am făcut bine aşa, căci am făcut-o în interesul meu. Doar se spune:

Pe cel care ne-a făcut vreun rău trebuie să-l omorâm cu neîndurarea în inimă şi cu dulceaţa trestiei de zahăr în voce; făcând aşa, nu trebuie să ne întristăm. (367)

Pe lângă aceasta, când va fi mort, îl vom putea mânca. Aceasta-i încă o pricină pentru care-i suntem duşmani. Pe de altă parte voi fi în acelaşi timp şi sfetnic, şi sătul. Deci, când avem aceste trei foloase, de ce mă ocărăşti, numindu-mă neghiob? Doar se spune:

Când poate să pricinuiască suferinţă vrăjmaşului şi totodată să-şi satisfacă prin aceasta interesele sale proprii, ca un înţelept, cel care nu mănâncă, aşa cum a mâncat Vicleanul în pădure, acela este un prost. (368)

— Cum asta? întrebă Karațaka. Celălalt povesti:

Povestea a şaisprezecea
LEUL, ŞACALUL, LUPUL ŞI CĂMILA[161]

Era odată într-o pădure un leu, cu numele Colţi-de-fier. Tot acolo locuiau un şacal, ce se numea Vicleanul, şi un lup, pe care-l chema Bot-însângerat. Aceştia îl însoţeau

161 Vezi povestea a unsprezecea, nota de la titlu.

veşnic. Într-o zi leul dădu într-o parte a pădurii peste o cămilă, care se rătăcise de caravană şi care se culcase, apucată de durerile facerii. O omorî şi, pe când îi sfâşia pântecele, ieşi din el teafăr un mic pui de cămilă. Atunci leul, care se săturase bine cu carnea cămilei împreună cu însoţitorii lui, prinse simpatie pentru puiul de cămilă şi, luându-l acasă, îi zise:

— Dragul meu, să nu-ţi fie frică de moarte, nici din partea mea, nici din partea altuia. Poţi să te plimbi nesupărat prin pădure. Şi fiindcă urechile îţi seamănă cu nişte suliţi, vei purta numele de Urecheatu. După aceea tuspatru trăiră laolaltă vorbind cu plăcere despre tot felul de lucruri. Urecheatu se făcea tot mai mare şi nu se despărţea o clipă de leu. Într-o zi se încinse o luptă între Colţi-de-fier şi un elefant furios. Datorită puterii pe care i-o dădea furia, elefantul răni atât de tare pe leu prin loviturile date cu dinţii, încât nu mai putea să se mişte. Chinuit de foame, leul chemă pe tovarăşii săi şi le zise:

— Ascultaţi, căutaţi un animal, pentru ca, aşa cum mă aflu, să-l omor şi astfel să-mi astâmpăr foamea atât mie cât şi vouă. Auzind aceasta cei trei cutreierară pădurea până-n seară, dar nu găsiră niciun animal. Atunci Vicleanul se gândi: „Dacă Urecheatu ar fi ucis, toţi am fi sătui pentru câteva zile; dar stăpânul n-are să-l omoare, din pricina prieteniei ce-o are pentru el şi fiindcă l-a luat sub scutul său. Totuşi, prin iscusinţa mea am să-l învăţ pe stăpânul meu cum să-l omoare. Doar se spune:

Nu se află nimic pe lume, care să nu poată fi omorât, dobândit sau făcut cu ajutorul inteligenţei celor inteligenţi. De aceea să fie întrebuinţată”. (369) Gândindu-se aşa, zise către Urecheatu:

— Hei, Urecheatule, stăpânul nostru n-are hrană întăritoare şi suferă de foame. Fără el şi pieirea noastră este sigură. De aceea vreau să-ţi spun ceva pentru binele stăpânului nostru. Ascultă-mă! Urecheatu răspunse:

— Spune îndată, ca să îndeplinesc spusele tale repede şi fără şovăire. Pe lângă aceasta, dacă voi lucra pentru binele stăpânului, binefacerea mea va fi răsplătită însutit! Atunci Vicleanul zise:

— Prietene, dă-ţi trupul tău, ca să capeţi îndoit pe-atâta cât vei da din el, iar stăpânul nostru să aibă ce mintea. Auzind aceasta, Urecheatu zise:

— Prietene, dacă-i aşa, spune-i stăpânului nostru că se poate folosi de mine. Dar, fiindcă se gândeau că: „aici stă chezăşie legea”, se duseră cu toţii la leu. Vicleanul luă cuvântul:

— Măria-ta, n-am găsit niciun animal; şi acum soarele a apus. Însă Urecheatu, care-i aici de faţă, îşi oferă trupul, dacă i se dă chezăşie prin lege că va primi în schimb de două ori pe-atâta.

— Dacă-i aşa, foarte bine, răspunse leul. Învoiala aceasta să fie chezăşuită de lege! îndată ce leul rosti aceste vorbe, lupul şi şacalul sfâşiară pântecele Urecheatului, care-şi găsi în felul acesta moartea. Atunci Colţi-de-fier vorbi către Viclean:

— Viclene, eu mă duc la râu să mă scald şi să mă închin la zei[162]; piuă mă-ntorc, stai tu aici şi bagă de seamă. Zicând acestea, se duse la râu. După ce plecă leul, Vicleanul se gândi: „Cum să fac, să mănânc numai eu cămila?” După ce se chibzui astfel, grăi către Bot-însângerat:

— Bot-însângerat, tu eşti flămând. Mănâncă dar din carnea acestei cămile, până nu se-ntoarce stăpânul. Am să-i spun stăpânului că n-ai nicio vină. Lupul se potrivi; dar abia apucă să îmbuce ceva din carne şi Vicleanul îi zise:

— Bot-însângerat, uite că vine stăpânul. Lasă cămila şi stai de-o parte, ca să nu aibă prepus c-ai mâncat din ea. Lupul făcu aşa.

---

162 Vezi p. 98, n. *.

Când veni leul şi se uită, văzu cămila fără inimă[163]. Atunci, posomorându-se, zise cu mare asprime:

— Cine mi-a mâncat din cămilă, ca să-l omor şi pe dânsul? La aceste cuvinte, Bot-însângerat privi înspre Viclean, ca şi cum ar fi vrut să-i spună: „Dar vorbeşte ceva, ca să am linişte”. Însă Vicleanul izbucnind în râs zise:

— Ce te uiţi la gura mea, după ce-ai mâncat din carne, fără a ţine socoteală de vorbele mele? Gustă acum din fructul nesocotinţei tale! Atunci Bot-însângerat, temându-se să nu-şi piardă viaţa, se făcu nevăzut. Între acestea venea într-acolo pe acelaşi drum o caravană de cămile încărcate cu poveri. De gâtul cămilei care mergea în frunte era legată o talangă mare. Auzind de departe dangătul acesteia, leul întrebă pe şacal:

— Ce sunet înfiorător şi nemaiauzit până acum e acesta care se aude? Atunci Vicleanul, după ce se afundă puţin în pădure, se-ntoarse îndată şi zise:

— Stăpâne, du-te cât mai iute, dacă eşti în stare să te duci! Leul întrebă:

— De ce pari aşa de tulburat, prietene? Spune-mi, ce este asta?

— Stăpâne, răspunse Vicleanul, moartea e mâniată pe tine fiindcă i-ai omorât înainte de vreme cămila aceasta care-i aparţine. De aceea şi-a pus în gând să ia de la tine o câtime înmiită de cămilă; a luat o greutate mare de tot, a legat-o de gâtul cămilei care merge în frunte şi acum vine însoţită de părinţii şi de strămoşii cămilei ucise, ca s-o răzbune. Auzind aceasta, leul îşi roti ochii în toate părţile şi, lăsând cămila ucisă, dispăru, de frică să nu-şi piardă viaţa. Iar Vicleanul mâncă pe îndelete toată carnea cămilei[164].

---

163 Vezi un pasaj identic în Cartea a patra, povestea a doua.

164 Tot astfel e păcălit Icul de şacal şi în povestea a doua din Cartea a patra.

De aceea eu spun: „Când poate să pricinuiască suferinţă vrăjmaşului” ş.a.m.d.

După plecarea lui Damanaka, Saṃjīvaka se gândi: „Vai, ce-am făcut? Eu care mă hrănesc cu iarbă m-am făcut însoţitorul acestui mâncător de carne. Bine se spune că:

Omul care merge la aceia la care nu trebuie să meargă şi care serveşte pe aceia care nu trebuie să fie serviţi, îşi găseşte moartea, ca şi catâriţa îngreunată.[165] (370)

Ce să fac acum? Unde să plec? Cum să-mi redobândesc liniştea? Să mă duc la Pińgalaka. Poate că, văzând că mă pun sub ocrotirea lui, mă va cruţa şi nu-mi va lua viaţa. Căci se spune:

Dacă înţelepţilor, ale căror năzuinţe pe lumea aceasta se îndreaptă spre virtute, li se întâmplă cumva nenorociri din partea destinului, ei trebuie să se poarte cu şi mai mare înţelepciune încă, pentru a le face să înceteze. Căci în întreaga lume şi-a dobândit renume zicătoarea: «Stropirea cu foc este binefăcătoare pentru locurile peste care a trecut focul». (371)

Tot astfel:

În lumea celor purtători de trup, care-şi primesc totdeauna răsplata pentru faptele bune săvârşite odinioară[166], ceea ce trebuie să se întâmple, fie bun fie rău, se întâmplă negreşit şi cu prisosinţă, potrivit cu purtarea fiecăruia. (372)

Pe lângă aceasta, chiar de mă voi duce aiurea, tot mi

---

165 Aceasta-i o credinţă a indienilor.
166 Strofa aceasta arată credinţa că tot ce se întîmplă unui om este urmarea firească a faptelor săvîrşite de el într-o viaţă anterioară. De aceea Saipjîvaka socoate că fie îndrăzneala de-a se apropia de leu, pe care-1 crede că-i e duşman, fie rezultatul faptelor bune săvîrşite de el într-o altă existenţă, i-ar putea scăpa viaţa. Vezi Cartea a doua, str. 125-121

se va trage moartea din partea vreunei fiare care se hrăneşte cu carne. Atunci mai bine să mă omoare leul. Doar se spune:

Şi înfrângerea e lăudabilă, atunci când cineva se luptă cu unul mare. Elefanţii care caută să sfarme stâncile cu dinţii merită laudă, chiar când şi-i rup. (373)

De asemenea:

Şi cel umil dobândeşte glorie, când îşi găseşte pieirea din partea unuia mare, ca albina lacomă de sucul tâmplelor elefantului, care-i ucisă de urechile acestuia”. (374)

Hotărându-se astfel, pe când se apropia de locuinţa leului încet-încet, cu paşi şovăitori, recită în gând: „Ah, bine a zis cine a zis:

Ca de-o casă în care stă ascuns un şarpe, ca de-o pădure plină de fiare, ca de-un lac acoperit de umbra florilor încântătoare de lotus, dar plin de crocodili, ca de valurile oceanului: aşa se apropie lumea cu spaimă şi cu mari primejdii de palatul regilor, plin de fel de fel de oameni răi, iubitori de vorbe mincinoase şi nedemni” (375)

Pe când recita astfel, îl văzu pe Pińgalaka cu înfăţişarea de care-i vorbise Damanaka şi speriat, cu corpul pitit, se opri la o mare depărtare de el, fără ca măcar să se închine înaintea lui. Văzându-l că se poartă aşa, Pińgalaka dădu crezare vorbelor lui Damanaka şi înfuriat sări asupra lui. Atunci Saṃjīvaka, cu spinarea sfâşiată de ghearele ascuţite ale leului, îi spintecă pântecele cu coarnele şi cu mare greutate liberându-se de el, se opri gata de luptă, căutând să-l omoare cu coarnele. Când îi văzu pe cei doi semănând cu florile de palāśa[167] şi dorind să se ucidă unul pe altul, Karaṭaka zise către Damanaka:

---

167 Semănând cu florile de palāśa, fiindcă erau acoperiţi cu pete de sânge, care aveau înfăţişarea florilor roşii ale arborelui palāśa,

— Ah, neghiobule, rău ai făcut că ai stârnit această duşmănie între amândoi. Nu cunoşti principiile fundamentale ale diplomaţiei. Cei care cunosc diplomaţia spun:

Cei pricepuţi în diplomaţie, care prin iscusinţă şi vorbe blânde duc la capăt lucruri pentru care trebuie violenţă şi care numai cu multă greutate pot fi aduse la îndeplinire, aceia sunt adevăraţii sfetnici. Însă tronul regelui se clatină datorită faptelor nechibzuite ale acelora care caută să aducă la îndeplinire într-un mod nepotrivit, prin violenţă, lucruri al căror folos e cu totul mic şi neînsemnat. (376)

De aceea, dacă stăpânul nostru va fi rănit, ce se va face cu priceperea ta în a da sfaturi? Cât despre Saṃjīvaka, e cu neputinţă să nu fie omorât, pentru că altfel e în primejdie viaţa stăpânului. Cum poţi dar, nebunule, să mai râvneşti la rangul de sfetnic? Căci tu nu ştii cum se ajunge la ţintă prin blândeţe. De aceea zadarnică ţi-i năzuinţa spre strălucirea bastonului de sfetnic. Doar se spune:

Cel-de-sine-stătător[168] a spus că diplomaţia începe cu blândeţea şi sfârşeşte cu violenţa. Dintre acestea, violenţa e cea mai rea; de aceea să fie întrebuinţată cea din urmă. (377)

De asemenea:

Cel înţelept să folosească violenţa numai acolo unde nu izbuteşte cu blândeţe. Când gălbinarea dispare cu praf de zahăr, ce nevoie e de *paṭola*?[169] (378)

De asemenea:

---

168 în skr.: Svayaṃbhu, alt nume al lui Brahma.

169 Medicii indieni vindecă cazuri uşoare de gălbinare cu zahăr, pe care bolnavul îl ia în lapte sau cu unt topit, în cazuri grave, ei prescriu zeamă fiartă de *paṭola*, un fel de castravete foarte amar. Aceeaşi strofă se repetă sub altă formă şi în Cartea a treia, str. 131.

Cel ce are judecată să întrebuinţeze mai întâi blândeţea. Treburile ce se pot îndeplini prin blândeţe niciodată nu dau greş. (379)

Întunericul care provine de la duşmani nu-l poate alunga nici luna, nici buruienile vrăjite, nici soarele, nici focul, ci numai blândeţea. (380)

Aşa că pe nedrept râvneşti la rangul de sfetnic, pentru că nu ştii ce-i aceea un plan. Căci planul este alcătuit din cinci părţi şi anume: mijlocul de-a începe acţiunea, banii şi oamenii de care se dispune, cunoaşterea timpului şi a locului potrivit, preîntâmpinarea nenorocirii şi izbânda acţiunii. Acum însă e pe cale de-a se ivi nenorocirea unuia din doi, a stăpânului sau a sfetnicului, sau poate chiar a amândurora. Doar se spune:

Priceperea se arată în faptă: a sfetnicilor când împacă pe cei dezbinaţi, a medicilor când se iveşte o boală; căci atunci când lucrurile merg bine, cine nu-i învăţat? (381)

De aceea, nătărăule, tu nu eşti în stare să faci aşa ceva. Doar se spune:

Cel netrebnic se pricepe să strice treaba altuia, nu s-o aducă la îndeplinire. Şoarecele are puterea de-a răsturna coşuleţul cu mâncare, nu însă de a-l ridica. (382)

Însă aici nu e atât vina ta, cât mai ales a stăpânului, care dă crezare vorbelor tale. Doar se spune:

Regii care ascultă de oameni josnici şi nu merg pe calea ce le-o arată cei înţelepţi, intră într-o cuşcă a nenorocirilor plină de piedici, din care cu greu mai pot ieşi. (383)

De aceea[170] dacă vei deveni sfetnicul lui, niciun om de treabă nu se va mai apropia de el. Doar se spune:

Chiar dacă regele e un lăcaş al virtuţilor, dacă însă e înconjurat de sfetnici răi, nimeni nu se duce la el; pentru că este ca un lac cu apă limpede; şi dulce, dar plin de

---

170e personificată în zeiţa Srî.

crocodili primejdioşi. (384)

Astfel, părăsit de toţi, va pieri şi stăpânul. Doar se spune:

Când regii găsesc plăcere în servitorii care ştiu numai să spună tot felul de poveşti plăcute, dar care[171] nu mânuiesc arcul, atunci duşmanii acelora pun mâna pe tronul lor. (385)

Dar ce ajută să dai sfaturi unui neghiob? E numai un cusur şi nu un merit. Dear se spune:

Nu se-ndoaie lemnul ce nu se poate îndoi, nici din piatră nu se poate face brici. Află, Cioc-de-ac, că nu se dă povaţă celui care nu poate fi povăţuit. (386)

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea a şaptesprezecea
MAIMUŢELE ŞI CIOC-DE-AC

Într-o pădure se afla o ceată de maimuţe. Odată, în timpul iernii, maimuţele nu se puteau ogoi, tremurând din tot corpul din pricina crivăţului şi biciuite de revărsarea în torente a ploii din nori. Atunci câteva maimuţe se apucară să adune boabe de *guñjā*[172] semănând cu nişte scântei şi de dorul focului se aşezară roată şi începură a sufla. O pasăre, cu numele Cioc-de-ac, văzând truda lor zadarnică, le strigă:

— Hei, da neghioabe mai sunteţi toate! Acestea nu-s scântei, ci boabe de *guñjā*, care doar seamănă cu nişte scântei. De ce dar vă trudiţi degeaba? Nu vă puteţi apăra în felul acesta împotriva frigului. Căutaţi-vă mai bine un loc în pădure ferit de vânt sau vreo vizuină sau peşteră; căci norii încă se aud bubuind. Atunci una mai bătrână dintre maimuţe îi zise:

— Hei, ce te priveşte treaba asta? Caută-ţi de drum!

---

171 în skr.: „se desfată cu Fericirea lor". Fericirea regilor
172 Un arbust.

Bine a zis cine a zis:

Cine are minte şi-şi doreşte binele, să nu vorbească cu acela a cărui treabă întâmpină multe piedici, nici cu cel ce joacă în zaruri, nici cu cel care a fost învins de potrivnicul său. (387)

De asemenea:

Cine intră în vorbă cu un vânător, cu cel ce se munceşte în zadar, cu un neghiob sau cu cel care se află într-o nenorocire, acela o păţeşte. (388)

Aceea însă n-o ascultă, ci începu din nou să vorbească într-una către maimuţe:

— Hei, ce înseamnă truda asta zadarnică? Atunci, în timp ce pasărea nu mai înceta cu flecăreala, una din maimuţe, înfuriată de silinţa ci fără folos, o înşfăcă de aripi şi, izbind-o de-o lespede, îi puse capăt.

Iată de ce eu spun: „Nu se-ndoaie lemnul ce nu se poate îndoi” ş.a.m.d.

De asemenea:

Sfatul dat unor nebuni îi înfurie, nu-i linişteşte. Laptele este pentru şerpi o băutură care numai le sporeşte veninul. (389)

Nu trebuie să se dea sfaturi orişicui. Priveşte cum i-a fost distrusă de-o maimuţă idioată casa aceleia care avea o casă frumoasă. (390)

— Cum astă? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea a optsprezecea
MAIMUŢA ŞI VRABIA

Într-o pădure trăia odată o pereche de vrăbii, care-şi agăţaseră cuibul de craca unui să-mi[173]. Odată, pe când stăteau în tihnă împreună, se iviră nişte non negri şi începu să plouă din ce în ce mai tare. În acest timp o maimuţă, biciuită de vânt şi udată de ploaia care se

---
173 Un copac.

revărsa în şiroaie, cu părul zbârlit pe corp, clănţănind din dinţi şi tremurând, se duse de se aşeză la rădăcina acelui copac. Văzând-o în halul acesta, vrabia îi zise:

— Hei, prietenă, eşti rebegită de frig; proasto, de ce nu-ţi faci o casă? Doar ai mâini şi picioare şi chip de om! (391)

Auzind aceasta, maimuţa zise mâniată:

— De ce nu-ţi ţii pliscul? Ia te uită ce îndrăzneală din partea ei! să-şi bată joc acuma de mine!

Hei, Cioc-de-ac, ticăloaso care faci pe învăţata, nu ţi-i teamă să vorbeşti aşa-n neştire? Acuşi te omor! (392)

După ce se răsti astfel, continuă:

— Proasto, ce-ţi pasă ţie de mine? Doar se spune:

Trebuie să vorbim numai aceluia care are încredere în noi şi mai ales aceluia care ne-ntreabă.

Vorbele spuse celui care nu le crede sunt ca plânsul în pustiu[174]. (393)

Ce să mai lungesc povestea? În timp ce vrabia îi vorbea de pe cuib, maimuţa se caţără pe creangă şi prefăcu cuibul într-o sută de bucăţi. De aceea eu spun:

„Nu trebuie de dat sfaturi” ş.a.m.d.

Aşa că, nebunule, cu toate sfaturile ce ţi s-au dat, tu tot n-ai prins minte. Dar aceasta nu e vina ta; căci învăţătura foloseşte celui bun, nu celui rău. Doar se spune:

Ce folos poate să aducă învăţătura, când e pusă acolo unde nu trebuie? Ea e ca o lampă aşezată într-o oală acoperită de întuneric. (394)

Iată dar că ai dobândit o învăţătură care nu foloseşte la nimic. N-ai dat ascultare vorbelor mele şi de aceea nu-ţi găseşti tu însuţi linişte. Doar se spune:

Nemernicul nu ţine socoteală nici chiar de pieirea sa, bucurându-se numai de nenorocirea altuia. De obicei Kavandha[175], joacă de bucurie când se dă o luptă, cu toate

---

174 Cf. ,,Vox clamantis in deserto

175 Demon, căruia Indra îi vîrî capul în corp.

că-şi riscă capul. (395)

Nu degeaba se spune:

Am cunoscut pe cei doi: pe Cuget-drept şi pe Cuget-strâmb. Din pricina iscusinţei dăunătoare a fiului, tatăl a fost înăbuşit prin fum de către acela. (396)

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea a nouăsprezecea
CUGET-DREPT ŞI CUGET-STRÂMB

Într-o ţară trăiau odată doi prieteni: Cuget-drept şi Cuget-strâmb. Odată Cuget-strâmb se gândi: „Eu sunt prost şi sărac. De aceea vreau să merg împreună cu Cuget-drept în altă ţară şi, după ce voi câştiga avere cu ajutorul lui, am să-l înşel şi am să trăiesc în pace”. A doua zi Cuget-strâmb vorbi către Cuget-drept:

— Prietene, care-ţi sunt faptele de care-ţi vei aminti la bătrâneţe? Dacă nu vei fi văzut locuri străine, ce noutăţi ai să povesteşti, aflate de la oameni învăţaţi? Doar se spune:

Cine n-a călătorit de-a lungul pământului şi nu cunoaşte feluritele graiuri, porturi şi celelalte din ţări străine, acela în zadar s-a mai născut. (397) Tot astfel:

Atâta timp cât omul nu cutreieră voios pământul dintr-o ţară în alta, el nu dobândeşte temeinic nici învăţătură, nici avere, nici vreo meserie. (398) Auzind aceste cuvinte, Cuget-drept plin de bucurie îşi luă rămas bun de la părinţii săi şi într-o zi prielnică[176] plecă împreună cu tovarăşul său în altă ţară. Umblând pe-acolo, Cuget-strâmb dobândi cu ajutorul lui Cuget-drept o avere foarte mare. După ce se îmbogăţiră astfel amândoi, se îndreptară veseli şi plini de dor spre patrie. Doar se spune: Celor ce

---

176 Cf. credinţa populară de la noi de-a nu porni la drum într-o marţi sau în ziua de treisprezece, căci nu sunt prielnice.

trăiesc în ţară străină, după ce s-au ales cu învăţătură, cu avere sau cu vreo meserie, li se pare calea nesfârşită până la căminul lor, chiar dacă ajunge până acolo strigătul unui om. (399)

Când ajunse aproape de locul unde şedea, Cugetstrâmb zise către Cuget-drept:

— Dragul meu, nu-i bine să luăm acasă toţi banii aceştia, pentru că are să ne ceară familia şi rudele. De aceea să-i îngropăm undeva în pământ, în vreun desiş de pădure, şi să luăm cu noi acasă numai o parte din bani. Când vom mai avea nevoie, vom veni din nou în locul acesta şi vom lua cât ne va trebui. Doar se spune:

Înţeleptul să nu arate nimănui averea sa, fie şi pentru o clipă; căci şi un pustnic îşi pierde minţile când o vede. (400)

Tot astfel:

După cum carnea e mâncată în apă de peşti, pe pământ de fiare şi în văzduh de păsări, tot aşa e pretutindeni şi cu cel ce are avere. (401)

Auzind aceasta, Cuget-drept zise:

— Bine, prietene, să facem aşa! Pe urmă cei doi îngropară banii şi, ducându-se acasă, trăiră fără grijă. Într-o noapte însă Cuget-strâmb se duse la locul ştiut şi, după ce scoase toţi banii, astupă groapa din nou şi se întoarse acasă. A doua zi se duse la Cuget-drept şi-i zise:

— Prietene, noi suntem împovăraţi de-o familie numeroasă şi ne apasă sărăcia. Să mergem dar să scoatem ceva bani din locul acela. Cuget-drept răspunse:

— Să facem aşa, prietene! După aceea se duseră amândoi; dar când săpară în locul ştiu, găsiră oala deşartă. Atunci Cuget-strâmb dându-şi cu pumnii în cap strigă:

— Ah, Cuget-drept, nimeni altul nu mi-a furat banii afară de tine, căci groapa a fost astupată la loc. Dă-mi dar jumătate din ei; dacă nu, te voi pârî la judecătorii Celălalt răspunse:

— Ah, ticălosule, nu vorbi aşa! Doar eu sunt Cuget-drept. N-am săvârşit eu furtul acesta. Căci se spune:

Cine priveşte femeia altuia ea pe mama sa, averea altuia ea pe-un bulgăre de pământ, pe toate fiinţele ca pe sine însuşi: acela este înţelept. (402)

Tot certându-se astfel, cei doi merseră la judecători şi acolo începură a se învinovăţi unul pe altul. Atunci judecătorii îi puseră să jure. Dar Cugetstrâmb se împotrivi, zicând:

— N-aţi judecat bine pricina. Doar se spune:

La judecată se cercetează hârtiile, în lipsa lor martorii; iar când lipsesc şi aceştia, atunci învăţaţii indică jurăm Intui. (403)

În această pricină îmi sunt martore zânele pădurii. Acestea vor arăta care din noi doi este hoţ şi care-i de treabă. Atunci cu toţii ziseră:

— Bine ai vorbit. Doar se spune:

Când la un proces se iveşte un martor, chiar dacă-i din casta cea mai de jos, atunci nu mai are rost acolo jurământul; cu atât mai mult când martorii sunt zei. (404)

Pe lângă aceasta suntem şi noi tare curioşi cu privire la acest proces. De aceea veniţi amândoi mâine dimineaţă, împreună cu noi, la locul acela din pădure. Atunci Cuget-strâmb se duse la tatăl său şi-i zise:

— Tată, averea aceasta mare a mea e furată de mine de la Cuget-drept. Însă nu mă voi putea folosi de ea pe deplin decât numai prin mărturia ta. Altminteri se va duce odată cu ea şi viaţa mea!

— Fiule, zise acela, spune iute ce trebuie să vorbesc, ca să rămâi stăpân pe avere? Cuget-strâmb zise:

— Tată, este în locul acela un arbore înalt. Acesta are o scorbură mare. Intră în ea chiar acuma. Mâine dimineaţa, când voi rosti jurământul solemn, tu să spui aşa: „Cuget-drept este hoţul!” Zis şi făcut. A doua zi dimineaţa Cuget-strâmb se spălă şi însoţit de Cuget-drept

se îndreptă împreună cu judecătorii spre copac. Ajuns acolo, strigă cu voce tare:

Soarele şi luna, vântul şi focul, cerul, pământul şi apele, Moartea şi inima, ziua şi noaptea, zorile şi amurgul, Dreptatea: aceştia cunosc purtarea omului[177]. (405)

Spuneţi dar, zâne ale pădurii, care din noi doi e hoţul? Atunci tatăl lui Cuget-strâmb vorbi din scorbura în care stătea:

— Banii au fost furaţi de Cuget-drept! auzind aceasta, toţi judecătorii rămaseră cu ochii holbaţi de mirare; dar pe când se chibzuiau ce pedeapsă se cuvine după lege ca să i şedea lui Cuget-drept pentru furtul banilor, acesta astupă scorbura copacului cu vreascuri şi le dădu foc. Atunci scorbura se aprinse şi tatăl lui Cuget-strâmb ieşi din ea cu corpul pe jumătate ars, cu ochii ieşiţi din cap şi văietându-se jalnic. La întrebările celor de faţă el povesti tot ce pusese la cale Cuget-strâmb. Atunci oamenii stăpânirii îl spânzurară pe Cuget-strâmb de-o creangă a copacului şi lăudând pe Cuget-drept ziseră:

— Ah, bine se spune:

Înţeleptul să se gândească ce mijloc să întrebuinţeze, dar să se gândească şi dacă nu cumva mijlocul e primejdios. Bâtlanii au fost mâncaţi de ihneumon[178] sub ochii bâtlanului celui neghiob. (406)

— Cum asta? întrebă Cuget-drept. Aceia povestiră:

Povestea a douăzecea
BÂTLANUL ŞI IHNEUMONUL

Într-o pădure se afla un smochin, plin de-o mulţime de bâtlani. În scorbura lui trăia un şarpe.

Acesta mintea totdeauna puii de bâtlan, înainte de-a

---

177 Vezi str. 182, identică, şi n * de la p. 52.

178 Animal domestic întrebuinţat de indieni ca să stîrpească şerpii.

le fi crescut aripile. Atunci un bâtlan, deznădăjduit că-i fuseseră mâncaţi puii, se duse la ţărmul unui lac şi stătea acolo abătut şi cu ochii scăldaţi în lacrimi. Un rac, văzându-l în starea aceasta, îl întrebă:

— Scumpe prietene, ce ai azi de plângi aşa? Acela răspunse:

— Ce să fac, prietene? Un şarpe care trăieşte în scorbură mi-a mâncat, nenorocitul de mine, puii. Din cauza aceasta sunt mâhnit. De aceea spune-mi dacă este vreun mijloc de a-l omorî! auzind aceasta, racul se gândi: „Acesta e duşmanul meu din naştere. Am să-i dau un astfel de sfat, pe jumătate bun şi pe jumătate rău, încât să piară toţi bâtlanii. Doar se spune:

Să ne facem glasul asemenea untului proaspăt, dar inima fără îndurare şi să-l sfătuim aşa fel pe duşman, încât să moară împreună cu tot neamul lui”. (407)

Apoi zise:

— Scumpe prietene, dacă-i aşa, înşiră nişte bucăţi de carne de peşte de la gaura unui ihneumon până la scorbura şarpelui, pentru ca ihneumonul, mergând pe drumul acesta, să-l ucidă pe ticălosul cel de şarpe! Aşa se şi întâmplă. Ihneumonul se luă după bucăţile de carne de peşte şi omorî şarpele; dar după aceea mâncă treptat treptat pe toţi bâtlanii, câţi se aflau în copac. De aceea noi spunem: „Înţeleptul să se gândească ce mijloc să întrebuinţeze” ş.a.m.d.

Aşa şi Cuget-strâmb s-a gândit ce mijloc să întrebuinţeze, nu însă şi la primejdie. Şi a cules roadele acestui lucru. Tot astfel şi tu, nebunule, te-ai gândit numai ce mijloc să întrebuinţezi, nu însă şi la primejdie, ca şi Cuget-strâmb. De aceea eu am văzut că nu eşti de treabă, ci ai cuget strâmb, căci ai pus viaţa stăpânului nostru în primejdie. Ţi-ai dat singur pe faţă răutatea şi viclenia ta. Nu degeaba se spune:

Cine ar putea să vadă, oricât s-ar sili, locul pe unde

iese mâncarea la păuni, dacă n-ar juca nebuneşte, înveseliţi de tunetul norilor?[179] (408)

Apoi dacă pe stăpânul nostru l-ai adus într-un aşa hal, atunci cum are să-ţi pese de unii ca noi? De aceea să nu mai stai pe lângă mine. Doar se spune: O, rege, acolo unde şoarecii mănâncă un cântar de fier de o mie de kilograme, poate şi uliul să răpească un băiat; nu mai încape îndoială. (409)

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea a douăzeci şi una
CÂNTARUL MÂNCAT DE ŞOARECI

Într-un oraş era odată un fiu de negustor cu numele Scăpătatul. Acesta, fiindcă i se împuţinase averea, se gândi să plece în alt ţinut, zicându-şi: Cel care a gustat, pe cât i-a fost cu putinţă, din toate plăcerile într-o ţară sau într-un loc şi care rămâne acolo şi după ce şi-a pierdut averea, acela este cel din urmă dintre oameni. (410)

Tot astfel:

Cel care se jeleşte în locul unde odinioară a trăit mult timp mândru şi în desfătare, acela devine ocara celorlalţi. (411)

În casa aceluia se afla un cântar de fier, greu de o mie de kilograme, adus încă de strămoşii lui. Pe acesta îl încredinţă spre păstrare în casa unui alt negustor, iar el plecă în ţară străină. După ce umblă multă vreme prin străinătate, se întoarse iarăşi în oraşul său şi zise negustorului:

— Dă-mi cin tarul pe care ţi i-am dat în păstrare! Acela răspunse:

— Cântarul tău nu mai este. L-au mâncat şoarecii. Scăpătatul zise:

— Dacă l-au mâncat şoarecii, atunci nu e vina ta.

---

179 Despre acest pretins obicei al păunilor se vorbeşte adesea, în poezia indiană.

Aşa-i viaţa. Nimic nu e veşnic aici pe pământ. Acum însă vreau să mă duc la râu să mă scald. Trimite împreună cu mine pe băiatul tău, ca să-mi ducă lucrurile trebuitoare pentru baie. Acela, temându-se de el din pricina hoţiei, zise către băiat:

— Fiule, unchiul[180] acesta al tău se duce la râu să se scalde. Mergi împreună cu el şi du-i cele trebuitoare pentru baie! Ah, bine a zis cine a zis:

Nimeni nu face un bine cuiva din dragoste pentru el, ci sau de frică, sau din vreo dorinţă, sau dintr-un anumit motiv. (412)

De asemenea:

Acolo unde e prea multă consideraţie, fără vreun motiv lămurit, trebuie să avem bănuială, care în cele din urmă ne va prinde bine. (413)

După aceea fiul negustorului luă cele trebuitoare pentru baie şi plecă plin de bucurie împreună cu noul sosit. Negustorul, după ce se scălda, duse pe băiat într-o peşteră a râului şi astupă intrarea cu o lespede mare de piatră. După aceea se întoarse în grabă înapoi. Când negustorul îl întrebă:

— Spune-mi, unde-i băiatul meu, care s-a dus cu tine la râu? acela răspunse:

— L-a răpit un uliu, chiar pe malul râului!

— Mincinosule, strigă negustorul, este un uliu în stare să răpească un băiat? Dă-mi pe fiul meu, că de nu, te voi pârî la curtea regelui! Acela zise:

— Ascultă, tu care spui adevărul: după cum un uliu nu poate să ducă un băiat, tot aşa şi nişte şoareci nu pot să mănânce. un cântar de fier de-o mie de kilograme. De aceea, dac-ţi trebuie băiatul, dă-mi cântarul. Tot certându-se aşa, cei doi se duseră la curtea regelui. Acolo negustorul strigă cât îl ţinea gura:

— Ajutor, ajutor! Tâlharul acesta mi-a răpit băiatul!

---

180 Termen de respect.

Atunci judecătorii ziseră:

— Dă băiatul înapoi negustorului! Scăpătatul răspunse:

— Ce să fac? Băiatul a fost răpit de-un uliu chiar sub ochii mei, pe malul râului.

— Minţi, strigară judecătorii, cum poate un uliu să răpească un băiat?

— Ascultaţi ce vă spun, zise acela:

O, rege, acolo unde şoarecii mănâncă un cântar de fier, de-o mie de kilograme, poate şi uliul să răpească un băiat; nu mai încape îndoială. (414)

— Cum asta? întrebară aceia. Atunci Scăpătatul le povesti judecătorilor toată întâmplarea, de la început. Aceia începură să râdă; apoi sfătuindu-i cu binişorul pe amândoi, îi împăcară şi-i făcură să-şi dea înapoi unul altuia cântarul şi băiatul.

De aceea eu spun: „Acolo unde şoarecii”, ş.a.m.d.

Aşadar, nebunule, tu ai făcut aceasta fiindcă nu puteai suferi trecerea de care se bucura Saṃjīvaka. Bine se spune că:

De obicei pe lumea aceasta cel de neam prost defăimează pe cel de neam bun, cel nefericit pe cel răsfăţat de noroc, cei zgârciţi pe cei darnici, cei nedrepţi pe cei drepţi, cei săraci pe cei bogaţi, cei urâţi pe cei frumoşi, cei răi pe cei virtuoşi, cei neghiobi pe cel plin de tot felul de învăţături. (415)

De asemenea:

Cei proşti urăsc pe cei învăţaţi, cei săraci pe cei bogaţi, cei răi pe cei evlavioşi, femeile stricate pe cele cinstite. (416)

Aşadar, neghiobule, tu ai stricat ceea ce era bun. Doar se spune:

Mai bine un duşman învăţat, decât un prieten neghiob. Pe rege l-a omorât o maimuţă, iar pe preoţi i-a scăpat un hoţ. (417)

— Cum asta? întrebă Damanaka. Celălalt povesti:

Povestea a douăzeci şi doua

REGELE ŞI MAIMUŢA. DEVOTAMENTUL HOŢULUI

Un rege avea o maimuţă foarte credincioasă, care era servitoarea lui personală şi se bucura de-o mare încredere, astfel încât nu-i era oprită intrarea în harem. Odată, pe când regele dormea şi maimuţa îi făcea vânt cu un evantaliu, o muscă se aşeză pe pieptul lui. Deşi era necontenit alungată cu apărătoarea, ea se aşeza mereu în acelaşi loc. Atunci maimuţa, proastă şi neastâmpărată din fire, se înfurie şi, luând o sabie tăioasă, dădu cu ea o lovitură asupra muştei. Aceasta îşi luă zborul şi dispăru, iar pieptul regelui fu tăiat în două de sabia cu o sută de tăişuri[181], astfel încât acela muri. De aceea regele care vrea să aibă parte de-o viaţă lungă să nu ţină pe lângă el un servitor neghiob. Acum cealaltă:

Într-un oraş trăia un preot foarte învăţat, care mai pe urmă se făcu hoţ, din pricina vieţii sale de odinioară[182]. Văzând în oraşul acela pe nişte preoţi veniţi din altă parte, care-şi vindeau o mulţime de lucruri, el se gândi: „Cum să fac să pun mâna pe banii lor?” După ce se chibzui bine, le câştigă încrederea spunându-le o mulţime de vorbe învăţate şi înţelepte, foarte prietenoase şi dulci. După aceea se apuca să-i servească. Bine a zis cine a zis:

Femeia necinstită se face ruşinoasă, apa-i

---

181 Expresia aceasta înseamnă în skr.: „foarte ascuţită“
182 Binele sau răul, pe care l-a făptuit în timpul existenţei sale anterioare, determină soarta bună sau rea a cuiva în viaţa următoare. Vezi şi Cartea a doua, str. 125 – 127.
Acesta-i numele unui trib barbar de vînători. De altfel şi numele Palllpura – „oralul tribului sălbatic“ indică acest lucru.

răcoritoare când e sărată, înşelătorul se poartă cu băgare de seamă, pungaşul spune vorbe prietenoase. (418) Acum, în timp ce se afla în serviciul lor, preoţii îşi vândură toate lucrurile şi-şi cumpărară pietre scumpe de mare preţ. Pe acestea le puseră în faţa lui într-un loc tăinuit al corpului şi se pregătiră să plece în ţara lor. Atunci preotul pungaş, văzându-i gata de plecare, fu cuprins de nelinişte. „Ah! n-am putut cu niciun chip să mă fac stăpân pe averea lor. De aceea voi pleca împreună cu ei. Am să-i ucid undeva, pe drum, dându-le otravă. În felul acesta voi pune mâna pe toate pietrele preţioase". După ce se chibzui astfel, începu a se tângui jalnic înaintea lor, spunând:

— Prieteni, voi sunteţi gata de plecare şi pe mine mă lăsaţi singur. Sufletul meu, legat de voi cu legăturile dragostei, se tulbură numai la gândul că mă despart de voi, aşa că nu-şi poate găsi liniştea cu niciun chip. De aceea faceţi-mi un hatâr şi luaţi-mă împreună cu voi, ca tovarăş! Auzind aceste cuvinte de la el, li se făcu milă şi plecară împreună cu el spre ţara lor. Pe când cei cinci treceau prin oraşul Pallipura, nişte ciori începură să strige:

— Hei, kiraţi[183], veniţi iute. Trec nişte oameni putred de bogaţi. Omorâţi-i şi luaţi-le banii! Kiraţii, auzind vorbele ciorilor, alergară într-acolo, stâlciră cu ciomegele pe preoţi, îi dezbrăcară de haine şi le cercetară, dar nu găsiră nimic. Atunci kiraţii ziseră:

— Drumeţi, până acum niciodată ciorile n-au minţit. Trebuie să aveţi banii undeva la voi: daţi-i

Încoace; altfel vă ucidem pe toţi, vă jupuim pielea şi cercetând-o cu de-amănuntul vă luăm banii. Auzind această ameninţare din partea lor, preotul hoţ se gândi: „Dacă vor omorî pe preoţii aceştia şi cercetându-le corpul le vor lua pietrele preţioase, atunci mă vor ucide şi pe

183 Acesta-i numele unui trib barbar de vânători. De altfel şi numele Pallīpura - „oraşul tribului sălbatic" indică acest lucru.

mine. De aceea mă voi arăta mai întâi eu, ca să-i scap pe ei. Doar se spune: De ce tremuri în faţa morţii, prostule? Că ea doar nu cruţă pe cel îngrozit de ea[184]. Acum sau poate o sută de ani, moartea este inevitabilă pentru toată suflarea. (419)

Tot astfel:

Cine îşi dă viaţa pentru o vacă sau pentru un brahman, acela trece dincolo de calea străbătută de soare şi ajunge la fericirea supremă. (420)

Luând această hotărâre, zise:

— Hei, kiraţi, dacă-i aşa, omorâţi-mă mai întâi pe mine şi cercetaţi-mă! Aceia făcură aşa şi văzând că n-are bani dădură drumul celorlalţi patru.

De aceea eu spun: „Mai bine un duşman învăţat” ş.a.m.d.

Pe când cei doi vorbeau astfel între ei, Saṃjīvaka, după ce se luptă o clipă cu Pińgalaka, fu sfâşiat de ghearele ascuţite ale acestuia şi căzu fără suflare la pământ. Când îl văzu fără viaţă, Pińgalaka cu inima înduioşată la amintirea virtuţilor aceluia strigă:

— Ah, rău am făcut, ticălosul de mine, că l: am ucis pe Saṃjīvaka; căci nu există o faptă mai rea decât perfidia. Doar se spune:

Cel care ameninţă viaţa prietenului său, cel nerecunoscător şi cel care-i perfid: aceştia merg în iad, atâta timp cât vor sta luna şi soarele. (421)

Şi eu doar l-am lăudat totdeauna în faţa întregii adunări. Ce la voi spune acum?

Doar se zice:

Cel ce se teme să se dezmintă nu trebuie să vorbească de rău despre acela pe care odată l-a numit

---

184 Gf. Lucretius, D j natura re rum. Iiî: „Quid tibi tan toper e est, mirialis, quoi nimis aegris ĪMctibus indulges? quid mortem congjmls, ac fles? Au fer abhinc laerimas, balatro, ei compesoe querelas".

virtuos în plină adunare. (422)

Pe când se jelea astfel, Damanaka veni la el şi-i vorbi vesel:

— Mărita-ta, purtarea aceasta a ta e cu totul lipsită de bărbăţie, de vreme ce plângi aşa fiindcă l-ai ucis pe acela care uneltea împotriva ta şi care era un simplu mâncător de iarbă. Lucrul acesta nu se cade din partea unora care stăpânesc pământul. Doar se spune:

Fie tată, frate, fiu, soţie sau prieten, dacă-i pune viaţa în primejdie, nu-i o crimă pentru cel care-l omoară. (423)

Tot astfel:

Un rege îndurător, un brahman care mănâncă de toate[185], o soţie neascultătoare, un prieten perfid, un servitor îndărătnic, un slujbaş neglijent – aceştia trebuie evitaţi; tot astfel acela care nu ţine minte binele ce i s-a făcut. (424)

De asemenea:

Sinceri şi mincinoşi, aspri şi prietenoşi la vorbă, cruzi şi îndurători, hrăpăreţi şi darnici, cheltuitori şi cu venituri multe: iată caracterul schimbător al regilor ca şi al curtezanelor. (425)

În urma acestor poveţe, Pińgalaka lăsă la o parte mâhnirea sa pentru Saṃjīvaka şi-l făcu pe Damanaka sfetnicul regatului său.

Aici se sfârşeşte această întâia carte, numită *Dezbinarea prietenilor*.

Cartea a doua
DOBÂNDIREA PRIETENILOR

Acum începe această a doua carte numită: *Dobândirea prietenilor*, din care prima strofă este

---

185 Adică un brahman care nu păzeşte regulele castei sale privitoare Ia mîncare.

următoarea:

Înţelepţii cu minte multă şi foarte învăţaţi, chiar când sunt lipsiţi de mijloace, îşi aduc. repede la îndeplinire planurile lor, cum s-a întâmplat cu corbul, şoarecele, gazela şi broasca ţestoasă. (1)

Iată ce se povesteşte:

Este în Ţara de Sud[186] un oraş cu numele Mahilāropya. Nu departe de el era odinioară un smochin mare şi umbros, ale cărui fructe le mâncau tot soiul de păsări. Scorburile sale erau pline de gângănii, iar la umbra lui se odihneau mulţi drumeţi. Şi cu drept cuvânt; căci:

La umbra lui dorm animalele sălbatice, frunzele lui sunt smulse peste tot de stoluri de păsări, scorburile îi sunt pline de gângănii, pe umerii lui se odihnesc cete de maimuţe, florile lui sunt supte cu încredere de albine; copac ales, vrednic de lauda celor aleşi, dătător de mulţumire în fiecare parte a sa la o mulţime de fiinţe, încovoiat la pământ de povara pe care o poartă. (2)

Acolo trăia un corb cu numele Aripă-uşoară. Acesta, pe când pornea odată înspre oraş ca să-şi caute hrană, zări înaintea sa un om care ţinea în mână o plasă, foarte negru la corp, cu nişte picioare uriaşe şi cu părul zburlit, având o înfăţişare ca a servitorului Morţii. Când îl văzu, corbul se gândi: „Ticălosul ăsta se îndreaptă acum spre copacul ce-mi serveşte de adăpost. Nu ştiu, zău, dacă păsările cireşe află pe smochin vor scăpa azi cu viaţă”. Gândindu-se aşa, se întoarse îndată şi îndreptându-se spre smochin strigă către păsări:

— Hei, se apropie ticălosul acela de vânător, care ţine în mână o plasă şi grăunţe. Să nu care cumva să vă încredeţi în el. Are să întindă plasa şi are să vă arunce grăunţele. Să vă uitaţi la ele ca la otravă! N-apucă bine să sfârşească şi vânătorul veni la tulpina smochinului, întinse

---

186 Ţara de Sud – Deccanul.

Un arbust.

plasa, aruncă grăunţele asemănătoare boabelor de *sinduvāra*[187] şi se puse la pândă nu departe de acolo. Însă păsările din copac, oprite de vorbele corbului, se uitară la grăunţe ca la nişte buruieni otrăvitoare şi nu se clintiră din loc. Între acestea regele porumbeilor, cu numele Gât-pestriţ, înconjurat de o mie de însoţitori, tot rătăcind încoace şi încolo în căutarea hranei, zări de departe grăunţele; şi împins de lăcomie se lăsă în jos ca să le mănânce, deşi fusese prevenit de corb; dar se prinse împreună cu cei care-l însoţeau. Că nu degeaba se spune:

Celor lacomi şi proşti pieirea li se iveşte pe negândite ca peştilor din apă. (3)

La urma urmelor nici nu era vina lui. Doar se spune:

Paulastya cum de n-a ştiut că săvârşeşte o faptă rea răpind pe femeia altuia? Rāma cum de n-a băgat de seamă că gazela cea de aur e o nălucă? Yudhiṣṭhira cum de s-a nenorocit dintr-odată din pricina zarurilor?[188] Când nenorocirea pândeşte pe oameni, de obicei li se tulbură mintea şi o pierd[189]. (4) Tot astfel:

Când sunt prinşi în mrejele morţii şi când mintea le e lovită de destin, atunci şi judecata celor cu suflet mare începe să meargă strâmb. (5)

Intre acestea vânătorul, văzându-i prinşi, alergă plin de bucurie, cu bâta ridicată, ca să-i omoare. Când însă Gât-

---

187 Un arbust.

188 Paulastya sau Havana era un demon cu zece capete domn peste Răkşaşi şi rege al ţării Lankă. A fost învins de Rāma, pe-a cărui soţie, Sită, încercase s-o răpească. în acest scop prefăcuse într-o gazelă de aur pe unul din supuşii lui Rāma spre a-1 atrage pe acesta, îndepărtîndu-1 de Sită.

189 – Yudhiṣṭhira cel mai în vîrstă dintre fiii lui Pāṇḍu, fu învins într-o zi de vărul său, Duryodhana, la jocul de zaruri şi din această pricină fu silit să trăiască prin păduri 12 ani, împreună cu fraţii săi.

pestriţ înţelese că-i prins împreună cu însoţitorii săi şi când îl văzu pe vânător că se apropie, zise către porumbei:

— Nu vă temeţi. Doar se spune:

Cine nu-şi pierde cumpătul în nicio nenorocire, acela datorită acestei puteri trece peste toate cu bine, în mod neîndoios. (6)

De aceea să zburaţi uşor în sus şi să dispăreţi din ochii lui, cu tot, cu plasă şi cu laţuri, pentru ca pe urmă să ne liberăm. Altfel, dacă veţi fi zăpăciţi de frică, n-o să vă puteţi înălţa cu uşurinţă şi atunci vă veţi găsi moartea. Doar se spune:

Firele chiar când sunt subţiri şi întinse mereu, dacă însă sunt dese la un loc ele rezistă, datorită mulţimii lor, la multe sforţări. Tot astfel şi cei destoinici. (7)

Aşa şi făcură. Atunci vânătorul începu să alerge după porumbei, care zburau cu plasa prin văzduh. Şi pe când fugea astfel cu faţa în sus, recită o strofă: Păsările acestea zboară cu plasă cu tot, ţinându-se laolaltă. Însă dacă se vor sfădi, au să cadă sigur. (8) între acestea Aripă-uşoară, uitând de grija mâncării, se luă după ei, curios să vadă ce are să se întâmple. Vânătorul, văzând că porumbeii dispar din ochii săi, îşi pierdu speranţa şi, întorcându-se înapoi, recită strofa:

— Ce nu-i dat să se întâmple nu se-ntâmplă; ceea ce-i menit să se întâmple, se-ntâmplă fără greutate. Ceea ce nu-i sortit să rămână, dispare chiar şi din palmă. (9)

Tot astfel:

Dacă cumva soarta e potrivnică atunci când se iveşte vreun câştig, acesta se duce luând cu el şi restul, ca şi comoara cea de scoici[190][191]. (10)

---

190 Aceasta-i una din cele nouă comori ale Iui Kubera, zeul comorilor, eare corespunde în parte, cu Plutus, zeul bogăţiei la greci. Comoara de scoici a lui Kubera nu îngăduie să fie folosită şi de altcineva, afară de stăpînul ei.
191 În skr. hiranyuka înseamnă: „de aur“.

Acum, nu-i de-ajuns pierderea păsărilor, mi s-a dus şi plasa cu care-mi hrăneam pe ai mei, Gâtpestriţ, văzând că vânătorul nu se mai arată, zise către ai săi:

— Ticălosul cel de vânător s-a întors. Am scăpat teferi. Să mergem dar cu toţii spre partea dinspre miazănoapte şi răsărit a oraşului Mahilāropya. Acolo se află un şoarece, care mi-i prieten, cu numele Aurică[192]. El ne va roade legăturile la toţi. Doar se spune:

Dintre toţi muritorii nimeni altul afară de prieteni nu dă o mână de ajutor, atunci când se iveşte o nenorocire. (11)

Povăţuiţi astfel de Gât-pestriţ, porumbeii ajunseră în oraşul Mahilāropya, la cetatea în formă de gaură a lui Aurică. Acesta îşi petrecea timpul în tihnă, fără teamă de nicăieri, în gaura cu o mie de ieşiri, ce-i servea de cetate. Cu drept cuvânt se spune:

După cum şarpele lipsit de dinţi şi elefantul domolit pot fi stăpâniţi de toată lumea, la fel şi regele fără cetate. (12)

Tot astfel:

În război, ceea ce nu pot face regii cu o mie de elefanţi şi cu o sută de mii de cai, aceea o fac cu o singură cetate. (13)

Un singur arcaş ţine piept la o sută, când stă pe meterez; de aceea cei pricepuţi în ştiinţa politică laudă cetatea. (14)

Ajungând la gaură, Gât-pestriţ strigă cu glas tare:

— Hei, prietene Aurică, vino iute. Mă aflu în mare nevoie! Atunci Aurică, fără să iasă din cetate, strigă:

— Hei, cine eşti tu? Cu ce scop ai venit? De ce? Ce fel de nevoie e aceea în care te afli? Spune! Gât-pestriţ zise: Eu sunt Gât-pestriţ, regele porumbeilor şi prietenul tău. Vino iute. Am mare trebuinţă de tine! La auzul acestor cuvinte, Aurică cu perii zburliţi de bucurie prinse curaj şi

192 În skr. *hiraṇyaka* înseamnă: "de aur".

ieşi cu grăbire la iveală. Bine a zis cine a zis:

Prietenii iubitori, care pricinuiesc bucurie ochilor, vin totdeauna la casa ai cărei stăpâni sunt primitori. (15)

Tot astfel:

Fericirea din sufletul aceluia în a cărui casă mereu vin oaspeţi, nu se găseşte nici în cer. (16)

Când însă văzu pe Gât-pestriţ şi pe însoţitorii să-i legaţi, Aurică zise speriat:

— Ce-i asta? Acela răspunse:

— De ce mai întrebi, când vezi singur? Doar se spune:

De ce, prin cine, cum, când, ce, întrucât şi unde se săvârşeşte o faptă bună sau rea, de aceea, prin acela, aşa, atunci, aceea, într-atât şi acolo se săvârşeşte ea prin puterea destinului. (17)

Aşa şi eu am dat peste această nenorocire din pricina lăcomiei. Liberează-ne dar fără zăbavă din laţuri. Auzind aceasta, Aurică zise:

— Pasărea zăreşte prada de la o depărtare de-o poştă şi nu vede laţul destinului care se află chiar lângă ea. (18)

De asemenea:

Privind întunecimile de soare şi de lună datorite lui Rāhu[193], robia elefanţilor, a şerpilor şi a păsărilor, şi mizeria celor înţelepţi, mă gândesc: „Ah, cât e de puternic destinul 1” (19)

Tot astfel:

Păsările care cutreieră singurătăţile cerului dau şi ele peste nenorocire. Peştii sunt prinşi de către cei dibaci şi din apa fără fund a mării. Care faptă este rea pe lumea aceasta şi care faptă este bună? Şi ce folos că stă cineva într-un loc sigur, când Moartea cu mâna-i întinsă apucă chiar şi din depărtare pe toţi? (20)

După ce spuse aceste cuvinte, Aurică se pregăti să

---

193 Vezi Cartea întâi, str. 326, n. *.

roadă laţul lui Gât-pestriţ. Dar acesta îi zise:

— Nu, nu aşa, prietene. Roade mai întâi laţurile servitorilor mei şi la urmă pe-al meu! auzind aceasta, Aurică grăi supărat:

— N-ai dreptate, pentru că servitorii vin după stăpân!

— Prietene, răspunse celălalt, nu vorbi aşa. Toţi sărmanii aceştia se află sub ocrotirea mea. Pe lângă aceasta, ei şi-au părăsit familiile şi au venit cu mine. Deci, cum să nu le dau măcar atâta cinste? Doar se spune:

Regele care cinsteşte în mod deosebit pe servitorii săi, nu e părăsit niciodată de aceştia, chiar dacă-l văd că se află în lipsă. (21)

Tot astfel:

Încrederea este temelia izbânzii. Datorită ei ajunge elefantul conducătorul turmei sale. De leu se feresc animalele, deşi e stăpânul lor. (*22*)

Pe lângă aceasta, se poate întâmpla ca rozându-mi laţul să ţi se rupă dinţii; sau să sosească blestematul acela de vânător. Atunci căderea mea în iad e sigură. Doar se spune:

Stăpânul care trăieşte fără să-i pese, în timp ce servitorii săi virtuoşi se află în restrişte, acela se sduee în iad pe lumea cealaltă şi nici pe lumea aceasta nu-i merge bine. (23)

Auzind aceasta, Aurică zise plin de bucurie:

— Ştiu eu care sunt datoriile unui rege. Am voit numai să te pun la încercare. Voi roade laţurile la toţi. În acest chip te vor urma foarte mulţi porumbei. Doar se spune:

Regele care-i totdeauna milos şi darnic cu servitorii săi, e vrednic să aibă sub ocrotirea sa cele trei lumi. (24)

Zicând aşa, roase laţurile tuturor. Apoi Aurică îi spuse lui Gât-pestriţ:

— Prietene, du-te acum acasă! Şi când te va mai

ajunge vreodată nevoia, să vii iarăşi. După ce se despărţi astfel de ei, intră din nou în cetate. Iar Gât-pestriţ şi însoţitorii săi se împrăştiară pe la locuinţele lor. Cu drept cuvânt se spune:

Fiindcă cel *cer* are prieteni duce în capăt lucruri grele de îndeplinit, de aceea, omul să-şi facă prieteni care să-i semene. (25)

Aripă-uşoară, care văzuse cum fusese scăpat din laţ Gât-pestriţ, se gândi plin de mirare: „Ce deştept şi destoinic este acest Aurică şi ce cetate minunată are! Va să zică aşa sunt scăpate păsările care se prind în laţ! Eu însă nu mă-ncred în nimeni şi sunt nestatornic din fire. Totuşi, am să mi-l fac prieten. Doar se spune:

Înţelepţii, chiar când au de toate, trebuie să-şi facă prieteni. Şi oceanul, cât e el de plin, aşteaptă răsăritul lunii.”[194] (26)

Luând această hotărâre, se scoborî din copac şi ducându-se la intrarea găurii îl chemă pe Aurică cu acelaşi glas ca şi al lui Gâţ-pestriţ:

— Hei, Aurică, vino, vino! auzind vocea, Aurică se gândi: „Să-mi fi rămas oare vreun porumbel neliberat, camă cheamă?” Şi zise:

— Hei, cine eşti tu? Celălalt răspunse:

— Eu sunt corbul Aripă-uşoară. Atunci Aurică, ascunzându-se bine de tot, zise:

— Pleacă îndată de aici! Corbul zise:

— Eu am venit la tine cu o treabă de mare însemnătate. De ce nu vrei să te arăţi?

— N-am nevoie să mă-ntâlnesc eu ţine, răspunse Aurică…

— Ascultă, zise corbul, am văzut cum ai liberat din laţ pe Gât-pestriţ. Din această pricină am prins o mare dragoste pentru tine. Se prea poate ca odată şi odată să fiu

---

194 E vorba de fluxul şi refluxul oceanului, asupra căruia influenţează luna plină.

şi eu scăpat de tine, când am să fiu prins. Să legăm dar prietenie amândoi! Aurică zise:

— Dar bine, tu eşti cel care mă mănânci, iar eu sunt cel care-ţi servesc drept hrană. Atunci ce fel de prietenie poate fi între noi? Pleacă dar, căci o astfel de prietenie nu e potrivită. Doar se spune:

Prietenia şi căsătoria sunt cu putinţă numai între doi care au aceeaşi avere sau care sunt de acelaşi neam; nu însă între un bogat şi un sărac. (27) Tot astfel:

Nebunul cu mintea şubredă, care leagă prietenie cu unul care nu-i de seama lui, ci sau mai prejos sau mai presus, acela se face de râs. (28)

Du-te dar[195]! Corbul grăi:

— Ascultă-mă, Aurică: eu stau aici la intrarea cetăţii tale. Nu voi mintea, până nu legi prietenie cu mine; altfel mă las să mor de foame! Aurică zise:

— Cum să leg prietenie cu tine, când îmi eşti duşman? Doar se spune:

Cu duşmanul să nu se încheie alianţă, oricât ar fi de strânsă. Fie apa cât de fierbinte, vântul tot o răceşte. (29)

Corbul zise:

— De unde duşmănia, când nici măcar n-am dat ochii cu tine? De ce vorbeşti lucruri lipsite de noimă? Aurică zise:

— Duşmănia este de două feluri: din naştere şi prin faptă. Şi tu eşti duşmanul meu din naştere. Doar se spune:

D iş mânia prin faptă dispare iute prin servicii făcute; pe când cea înnăscută nu piere decât cu preţul vieţii. (30)

Corbul zise:

— Aş dori să aud care sunt semnele celor două feluri de duşmănii. Spune-mi-le! Aurică zise:

— Cea prin faptă provine dintr-o pricină oarecare.

195 Vedişti: care cunosc Vedele, cărţile sfinte ale brahmanilor.

De aceea ea se duce, dacă se face un serviciu egal cu ea. ia înnăscută însă nu se duce cu niciun chip. Astfel este bunăoară duşmănia dintre ihneumon şi şerpi, între animale care mănâncă iarbă şi cele înarmate cu gheare, apă şi foc, zei şi demoni, câini şi miţe, bogaţi şi săraci, între soţii rivale, lei şi elefanţi, vânători şi gazele, brahmani vedişti[196] şi cei care nu îndeplinesc riturile, proşti şi învăţaţi, soţii credincioase şi soţii adultere, buni şi răi, E drept că nu totdeauna se omoară între ei; totuşi, îşi fac viaţa amară.

— Şi aceasta fără cuvânt, zise corbul. Ascultă ce-ţi spun:

Dintr-o pricină se leagă prietenia şi tot dintr-o pricină se iveşte duşmănia. De aceea trebuie ca înţeleptul să lege prietenii pe lumea aceasta, nu să-şi facă duşmani. (31)

Vino dar şi dă ochi cu mine, în numele virtuţilor pe care le are prietenia! Aurică grăi:

— Ascultă chintesenţa artei de-a trăi în lume:

Cine caută să-şi facă din nou prieten pe unul care i-a devenit duşman o dată pentru totdeauna, acela îşi găseşte moartea, ca şi catâriţa îngreunată[197]. (32) Sau fiindcă sunt virtuos, să-mi închipui că nimeni n-are de ce să se poarte duşmănos cu mine? Nici asta nu-i de aşteptat. Doar se spune:

Un leu a răpit viaţa lui Pāṇini[198], cel care a alcătuit gramatica. Un elefant a zdrobit pe neaşteptate pe pustnicul Jaimini, care a întemeiat sistemul filosofic

---

196 *Vedişti:* care cunosc *Vedele,* cărţile sfinte ale brahmanilor.

197 Vezi Cartea întâi, str. 370, n. *.

198 Pānini este cel mai celebru dintre gramaticii indieni. Gramatica sa poartă numele Aṣṭādhyayī = Cele opt capitole (subînţeles: de reguli gramaticale). Se presupune că ar fi trăit prin sec. IV î.e.n.(Cf. Winternitz: Gesehichte der indi~ scksn Literatur, III, p. 3S3).

Mimānsa. Un crocodil a omorât pe ţărm pe Pińgala, o comoară de cunoştinţe în ale versificaţiei[199]. Ce le pasă de virtuţi animalelor turbate, cu mintea învăluită de ignoranţă? (33)

— Bine, aşa-i, zise corbul; totuşi ascultă: Prietenia între oameni se sprijină pe servicii, între animale şi păsări pe interes, între proşti pe teamă sau dorinţă, între cei buni pe cunoştinţă. (34) Şi eu sunt bun. Pe lângă aceasta, te voi face să n-ai frică, fie prin jurământ, fie prin orice alt mijloc.

— N-am încredere în jurămintele tale, zise Aurică. Doar se spune:

Să nu se încreadă nimeni în duşman, chiar dacă i-a jurat că-i va fi prieten. Vṛtra a fost omorât de Śakra[200], cu toate că-i jurase prietenie. (35)

Fără să i se fi câştigat încrederea un duşman nu poate fi biruit nici chiar de zei. Datorită încrederii lor au fost nimiciţi urmaşii Diti-ei de către Indra[201]. (36)

De asemenea:

Pe lumea aceasta nici în Bṛhaspati să nu se încreadă înţeleptul care doreşte prosperitate, viaţă lungă şi fericire. (37)

Tot astfel:

Când duşmanul pătrunde înăuntru printr-o gaură cât

---

199 Mimānsa este un sistem filozofic brahmanic, care cuprinde regulile de interpretare a cărţilor sfinte (Vedele) în ceea ce priveşte jertfele şi ritualul. Pińgala, despre care se crede că ar fi trăit prin sec. II î.e.n., este autorul unei metrici (Ckandassūtra).

200 la mitologia vedică Vṛtra, numit adesea şi Ahi, este balaurul care păzeşte apele cerului şi le ţine închise, pricinùind secetă. A fost ucis de îndra, numit aici Śakra (ef. în mitologia greacă omorârea şarpelui Python de către Apolon şi în basmele noastre balaurul, care-i ucis de Făt-frumos).

201 Vezi p. 30, n. *.

de mică, el distruge pe urmă cu încetul, ca şi apa care năvăleşte în corabie. (38)

Omul să nu se încreadă nici în cel ce nu se încrede, nici în cel ce se încrede. Din încredere răsare primejdia care distruge din rădăcină. (39)

Cel neîncrezător, oricât ar fi de slab, nu este ucis nici chiar de cei foarte puternici; pe când cei încrezători, oricât ar fi ei de puternici, uşor sunt ucişi chiar şi de cei foarte slabi. (40)

Fapta bună de Viṣṇugupta, *Dobândirea prietenilor* de Bhārgava şi *Neîncrederea* de Bṛhaspati cuprind în trei părţi toată ştiinţa purtării în lume[202]. (41)

Tot astfel:

Cine se încrede în soţiile sale cu totul indiferente faţă de el, chiar când dispune de-o avere mare, acela îşi găseşte din cauza aceasta pieirea. (42)

Auzind aceasta Aripă-uşoară, nefiind în stare să-i mai răspundă, se gândi: „Ah, cu câtă încredere vorbeşte acesta despre ştiinţa purtării! Tocmai de aceea vreau neapărat să mi-l fac prieten”. Apoi zise:

— Hei, Aurică.

Prietenia are şapte paşi[203]; aşa au spus oamenii adânc înţelepţi. Vrând nevrând, ai devenit prietenul meu; ascultă dar aceste vorbe ale mele: (43)

Dacă aşa n-ai încredere, atunci vei sta în cetate şi de acolo vei vorbi mereu cu mine; ne vom istorisi poveşti şi ne vom spune fel de fel de cugetări frumoase privitoare la

---

202 În această strofă avem titlurile a trei opere celebre despre ştiinţa purtării (mai ales în politică), numită de indieni nîti. Despre Viṣṇugupta (Cāṇakya), vezi Cartea a cincea, sfr. 47, n. *.

203 „Prietenia se dobândeşte prin şapte paşi“. Această expresie e lămurită prin cei „şapte paşi“ pe care trebuie să-i facă mireasa la celebrarea nunţii şi prin care căsătoria devine valabilă.

virtuţi şi la viţii.

Auzind aceasta, Aurică se gândi: „Acest Aripă-uşoară pare a fi priceput la vorbă şi deschis la suflet. De aceea n-ar fi rău să leg prietenie cu el. Niciodată însă nu-i va călea piciorul în cetatea mea. Doar se spune:

Ca mâna unui amant pe corpul unei femei, aşa se furişează la început duşmanul la pământ, încet-încet, cu mare băgare de seamă; pe urmă fără nicio sfială. (44)

Auzind aceasta, corbul grăi:

— Prietene, aşa să fie! De atunci cei doi gustară plăcerea de a-şi spune cugetări frumoase şi-şi petreceau timpul făcându-şi servicii unul altuia. Aripă-uşoară aducea pentru Aurică bucăţi de carne numai bună de jertfit, rămăşiţe de grăunţe aruncate şi felurite bucate, pe care le fura din prietenie pentru el. Iar Aurică fura noaptea pentru Aripă-uşoară grăunţe şi diferite alte lucruri de-ale mâncării şi i le dădea seara, când se-ntorcea. Şi era şi firesc ca cei doi să facă aşa. Doar se spune:

Şase semne are prietenia: dă şi primeşte, se destăinuieşte şi întreabă, se ospătează şi dă să mănânce. (45)

Fără servicii nu poate avea loc în niciun chip o prietenie cu cineva, de vreme ce înşişi zeii dau cele dorite primind în schimb prinosuri şi rugăciuni. (46)

Prietenia durează pe lume numai cât timp se aduc daruri. Când viţelul vede că mama sa nu mai are lapte, o părăseşte. (47)

Priveşte puterea darului, care pe dată trezeşte încredere şi datorită căruia duşmanul devine deodată prieten. (48)

Eu socot că darul pe care-l primeşte chiar şi o vilă fără judecată, îi este mai scump decât însuşi puiul ei; priveşte la bivoliţă; deşi are viţel, ea îşi dă tot laptele şi întotdeauna, în schimbul unor rămăşiţe stoarse de sesam. (49)

Ce să mai spun?

Legând o prietenie nedespărţită, greu de desfăcut ca unghia de carne, şoarecele şi corbul deveniră prieteni prin faptă. (50)

Şoarecele, încântat de atenţiile corbului, căpătă atâta încredere, încât stătea tot timpul de vorbă cu el sub aripile lui. Într-o zi corbul veni cu ochii plini de lacrimi şi zise cu voce întretăiată:

— Dragul meu Aurică, m-am dezgustat de locul acesta. Am să plec aiurea!

— Prietene, zise Aurică, de ce eşti dezgustat? Corbul răspunse:

— Ascultă, dragul meu. În ţinutul acesta s-a ivit o mare lipsă, din cauza secetei. Datorită lipsei, oamenii chinuiţi de foame nu mai aruncă la păsări nici măcar cele câteva grăunţe obişnuite. Ba încă în fiecare casă oamenii înflămânziţi au pregătit laţuri pentru a prinde păsări. Eu însumi abia am scăpat eu viaţă dintr-un laţ. Aceasta-i pricina dezgustului meu. De aceea, fiindcă sunt pe cale de-a pleca în ţară, străină, îmi curg lacrimile.

— Şi unde ai de gând să te duci? întrebă Aurică. Corbul răspunse:

— Este în ţinutul Deccanului un lac mare în mijlocul unei păduri dese. Acolo se află o broască ţestoasă, cu numele Încetinel, mai mare ca tine şi foarte bună prietenă a mea. Ea are să-mi dea carne de peşte. După ce-o voi mânca, îmi voi petrece vremea în tihnă, gustând împreună cu dânsa plăcerea de-a sta de vorbă şi de-a ne spune cugetări frumoase. Nu pot să privesc aici cum pier păsările prinse în laţ. Doar se spune:

Ce povară e prea grea pentru cei în stare s-o ducă? Ce e departe pentru cei energici? Care ţară e străină pentru cei învăţaţi? Cine-i duşmănos faţă de acela care-i vorbeşte cu prietenie? (51)

Învăţătura şi domnia nu sunt niciodată deopotrivă.

Regele este onorat numai în ţara sa, pe când cel învăţat e onorat pretutindeni. (52)

De asemenea:

Când ţara e ţintuită de secetă şi când recolta e pierdută, ferice de aceia care nu văd ruina ţării şi pieirea familiei lor. (53)

— Dacă-i aşa, zise Aurică, atunci merg şi eu cu tine. Şi eu am o mare supărare!

— Care-i supărarea ta? întrebă corbul, spune-mi-o. Aurică zise:

— E mult de spus în această privinţă. Când vom ajunge acolo, am să-ţi povestesc totul de-a-fir-a-păr! Corbul zise:

— Bine, dar eu merg prin văzduh; atunci cum ai să mergi cu mine? Celălalt răspunse:

— Dacă vrei să-mi scapi viaţa, atunci ia-mă în spate şi du-mă acolo. Altfel nu pot pleca. Auzind aceasta, corbul zise cu bucurie:

— Dacă-i aşa, sunt fericit că şi acolo voi trăi împreună cu tine. Eu cunosc opt feluri de zbor, începând cu cel însoţit. Suie-te dar în spatele meu, ca să te duc lin spre lacul acela.

— Aş dori să aud numele zborurilor, zise Aurică. Celălalt grăi:

— Zborul însoţit, zborul întins, zborul lung, zborul coborât, zborul pieziş, zborul drept, zborul urcat şi al optulea zborul uşor; acestea sunt denumirile lor. (54)

Apoi, cât ai clipi, Aurică se căţără pe corb. Iar acesta porni cu el lin, în zbor însoţit, şi ajunse la lac. Când îl văzu de departe pe Aripă-uşoară cu şoarecele în spate, încetişor, prudentă cum era şi socotind că acesta e un corb cu totul neobişnuit, se cufundă iute în apă. Aripă-uşoară, după ce puse pe Aurică în scorbura unui copac de pe ţărm, se sui în vârful unei crengi şi strigă cu glas tare:

— Hei, încetişor, vino, vino! Eu sunt corbul Aripă-

uşoară, prietenul tău, care am sosit plin de dorul tău, după al Ha amar de vreme. Vino dar de mă îmbrăţişează. Doar se spune:

Ce-i santalul amestecat eu camfor[204]? Ce-i zăpada cea răcoritoare? Ele nu preţuiesc nici cât o părticică mică din îmbrăţişarea unui prieten. (55)

Auzind aceasta, încetişor îl recunoscu şi, ieşind îndată din apă, zise cu ochii plini de lacrimi de bucurie:

— Vino, vino, prietene, şi mă îmbrăţişează. Nu te-am recunoscut din pricina timpului îndelungat de când nu ne-am mai văzut. De aceea m-am vârât în apă. Doar se spune:

Omul să se ferească de acela a cărui putere, familie şi purtare nu le cunoaşte; aşa a spus Bṛhaspati. (56)

După aceste cuvinte, Aripă-uşoară se coborî din copac şi-l îmbrăţişă. Nu degeaba se spune:

Chiar dacă corpul s-ar scălda în unde de nectar, ce înseamnă ele pe lângă îmbrăţişarea nepreţuită a unui prieten reîntors după vreme îndelungată? (57) După ce se îmbrăţişară, se aşezară plini de bucurie sub copac şi-şi povestiră în timp ţările lor. Iar Aurică, închinându-se înaintea lui Încetinel, se aşeză lângă corb. Încetinel îl văzu şi întrebă pe Aripă-uşoară:

— Cine-i acest şoarece? Trebuie să fie aici o pricină cu totul deosebită. Aripă-uşoară răspunse:

— Pe şoarecele acesta îl cheamă Aurică, Este prietenul meu şi mi-i scump ca ochii din cap. Ce să-ţi mai spun?

Cum sunt fără număr şuvoaiele lui Parjanya[205], stelele de pe cer şi firele de nisip, (58)

aşa sunt de nenumărate virtuţile acestui suflet ales. Fiind însă dezgustat, a venit la tine. (59)

— Şi care-i pricina dezgustului său? întrebă

204 Mijloace de-a se răcori la indieni.

205 Parjanya: zeul ploii, acelaşi ca şi Indra; vezi Cartea întâi, s‘.r. 211.

Încetinel. Corbul răspunse:

— L-am întrebat; însă el mi-a zis: „Sunt multe de spus; îţi voi povesti, după ce voi ajunge acolo! „Mie însă nu mi-a spus nimic. De aceea, dragă Aurică, spune-ne acum amândurora pricina dezgustului tău. Atunci acela povesti:

Povestea întâi
PĂŢANIILE LUI AURICĂ

Este în ţinutul Deccanului un oraş, cu numele Mahilāropya. Nu departe de el se aflã o mănăstire a venerabilului Śiva. Acolo stătea odată un călugăr, cu numele Tāmracūḍa[206]. Acesta îşi ducea viaţa cerşind prin oraş. Ceea ce-i rămânea din pomană o punea în oala sa de cerşetor, iar pe aceasta o atârna într-un cui de lemn; după aceea, noaptea, dormea. Dimineaţa dădea mâncarea la servitori, cărora le poruncea să măture prin templu, să-l ungă cu bălegar[207] şi să-l împodobească. Într-una din zile ai mei îmi ziseră:

— Stăpâne[208], în templu se găseşte totdeauna de mâncare în oala ceea de cerşetor, care de frica şoarecilor stă atârnată în cui. Noi n-o putem mintea; însă pentru tine, stăpâne, nimic nu este cu neputinţă de atins. Deci, de ce să mai cutreierăm în zadar prin alte locuri? Să mergem acolo chiar acum şi să mâncăm după pofta inimii, cu ajutorul tău. Auzind aceasta, mă dusei îndată într-acolo, urmat de toată ceata. Făcui o săritură şi ajunsei deasupra oalei. Acolo dădui servitorilor mei tot felul de bucate; pe urmă mâncai şi eu. După ce ne săturarăm cu toţii, pornirăm spre locuinţele noastre. În felul acesta îi mâncam mereu

---

206 Tāmracūda înseamnă în skr.: „Creastă-roşie“.

207 Vaca este un animal sfînt pentru brahmani şi ungerea cu bălegar face parte din ritual.

208 Aurică era un rege al şoarecilor; vezi mai departe, p. 166.

mâncarea. Călugărul, ce-i drept, o păzea cât putea mai bine. Însă cum îl fura somnul, mă suiam acolo şi-mi căutam de treabă. Odată acela se puse cu tot dinadinsul să se păzească de mine. Aduse o nuia despicată de trestie de mare. Cu aceasta lovea în oală, chiar când stătea culcat, fiindcă se temea de mine. De frica loviturii eu plecam şi lăsam mâncarea neatinsă. Astfel mă hărţuii cu el nopţi întregi o bună bucată de timp. Într-o zi sosi la schitul lui un oaspe călător. Acesta era un călugăr, eu numele Bṛhatsphig, prieten cu acela şi care se afla într-o călătorie spre un loc sfânt de scăldat. Cum îl văzu, călugărul celălalt îi ieşi întru întâmpinare cu cinste şi-l primi aşa cum se cuvine unui oaspe. După aceea, noaptea, se culcară amândoi împreună pe-un aşternut de fin şi începură să-şi povestească lucruri evlavia pase. Însă, în timp ce Bṛhatsphig îi vorbea, Tāmracūḍa, plin de teamă din pricina şoarecului, lovea mereu cu varga în oala cu pomană, dându-i răspunsuri anapoda. Absorbit cu totul în îndeletnicirea sa, ajunse să nu mai rostească o vorbă. Atunci oaspele în culmea mâniei zise:

— Hei, Tāmracūḍa, văd eu bine că nu-mi eşti prieten, căci nu eşti bucuros să stai de vorbă cu mine. De aceea voi părăsi încă în noaptea asta schitul tău şi mă voi duce la alt schit. Doar se spune:

„Vino, apropie-te, aşază-te pe scaunul acesta, de ce te arăţi aşa de rar? Ce mai veste? Eşti tare slăbit. Ce mai faci? Mă bucur că te văd!” Cei care înveselesc în felul acesta, prin cinstea. pe care le-o fac, pe prietenii lor iubiţi care sosesc ca oaspeţi – în casa acelora cu drept cuvânt se cuvine să se meargă totdeauna fără sfială. (60)

Dacă însă gazda priveşte cu nelinişte în juru-i sau în jos, atunci când zăreşte pe vreun oaspe, cei care intră în casa aceea sunt nişte oameni lipsiţi de demnitate. (61)

Acolo unde gazda nu se scoală pentru a saluta pe oaspe, nu-i spune vorbe prietenoase şi nu-i povesteşte

despre virtuţi şi viţii, în casa aceea nu calcă nimeni. (62)

Eşti îngâmfat că ai şi tu o chilie. Ţi-ai pierdut dragostea pentru prietenii tăi. Nu ştii că, sub aparenţa unui adăpost, prin chilia ta ţi-ai dobândit iadul. Doar se spune:

Dacă ţi-i gândul la iad, n-ai decât să te faci popă numai pe-un an sau să conduci o mănăstire timp de trei zile; altceva nu-ţi trebuie. (63)

De aceea, nebunule, eşti de plâns pentru îngâmfarea ta. Am să părăsesc chilia şi am să plec! La auzul acestor cuvinte Tāmracūḍa zise speriat:

— Nu, cucernice părinte, nu vorbi aşa. N-am pe nimeni care să-mi fie prieten ca tine. Află pricina neatenţiei mele la vorbele tale. Este acolo un ticălos de şoarece, care sare şi se avântă deasupra oalei cu pomană, deşi stă agăţată tare sus, şi stând acolo îmi mănâncă resturile de mâncare. Din pricina lipsei acesteia nu se mai face curăţenie prin mănăstire. De aceea, pentru a speria şoarecele, bat într-una cu nuiaua în oală. Aceasta-i toată pricina. Unde mai pui şi ciudăţenia acestui ticălos, care prin săriturile lui întrece până şi pisicile şi maimuţele. Bṛhatsphig zise:

— Dar ştii în care parte-i gaura lui?

— Habar n-am, cucernice, răspunse Tāmracūḍa. Acela zise:

— Să ştii că gaura lui trebuie să fie deasupra unei comori. Ei i se datorează înflăcărarea cu care se avântă. Doar se spune:

Înflăcărarea provenită din bogăţie sporeşte puterea muritorilor. Cu atât mai vârtos folosinţa ei, însoţită de fapte milostive. (64)

Tot astfel:

Nu degeaba vrea să dea cumătră Chāṇḍilī sesaiu cojit pe altul necojit; trebuie să fie o pricină la mijloc. (65)

— Cum asta? întrebă Tāmracūḍa. Celălalt povesti:

Povestea a doua
SESAM COJIT PE SESAM NECOJIT

Aflându-mă odată într-o localitate în anotimpul ploios, rugai pe-un brahman să mă găzduiască, fiindcă aveam de îndeplinit o făgăduinţă religioasă. Auzind cererea mea el mă servi, iar eu mă cufundai netulburat în meditaţie. A doua zi, când mă trezii în zori, trăsei cu urechea la cele ce vorbeau brahmanul şi nevastă-sa. Brahmanul spunea:

— Azi soarele apucă pe drumul de miazăzi[209]; aceasta are să-mi aducă o mulţime de pomeni. De aceea mă duc în sat, să le primesc. Tu de asemenea, fiindcă azi e ziua sfântului soare, trebuie să dai ceva de mâncare acestui brahmani Auzind aceasta, nevasta brahmanului începu să-l ocărască cu vorbe foarte tari, zicându-i:

— Dar de unde vrei să ia mân care un calic ca tine? Cum de nu ţi-i ruşine să mai vorbeşti aşa? De când m-am măritat cu tine, niciodată n-am avut parte de vreo bucurie, nici n-am gustat vreo mâncare mai bună, nici n-am căpătat vreo podoabă de pus la gât, la braţe sau la picioare! La aceste cuvinte preotul şopti speriat:

— Nevastă, nu se cade să vorbeşti aşa. Doar se spune:

De ce nu se dă şi celor săraci măcar o jumătate de îmbucătură? Cine va avea vreodată parte de o bogăţie care să corespundă dorinţei sale? (66) Răsplata, pe care şi-o iau cei bogaţi prin pomeni multe, o dobândeşte cel sărac cu un bănuţ. Acestea sunt învăţăturile noastre sfinte. (67)

E vrednic de respect cel care dă, oricât ar fi de neînsemnat, nu cel zgârcit, chiar dacă-i mare datorită bogăţiei lui. Fântâna care cuprinde în ea apă dulce face bucurie oamenilor, nu marea. (68)

---

209 Adică: „Azi e solstiţiul de vară“.

Tot astfel:

Ce preţ are numele deşert de rege al regilor, dacă nu e însoţit de gloria dărniciei? Doar cei înţelepţi nu-l socotesc pe păzitorul comorilor drept cel mai mare stăpân, ci pe Śiva[210]. (69)

De asemenea:

Elefanţii cărora mereu le curge sudoarea tâmplelor sunt vrednici de laudă, chiar când sunt istoviţi. Pe când măgarul e un obiect de dispreţ, chiar când e gras la trup, pentru că lui nu-i curg tâmplele[211]. (70) Norul deşi dă numai apă, bucură pe toată lumea; pe când aceia care-i veşnic cu mâna întinsă, nu poate fi privit (cu plăcere) chiar dacă-i un prieten[212]. (71)

Cunoscând aceasta, chiar şi cei apăsaţi de sărăcie trebuie să dea măcar cât de puţin la timpul potrivit celor care merită. Doar se spune:

Darul pe care-l dau din toată inima cei înţelepţi unui om bun şi vrednic de el, în locul şi la timpul potrivit, aşa cum se cuvine, le asigură cerul pe vecie. (72)

Tot astfel:

---

210 Śiva, deşi sărac (vezi mai departe, str. 159), este dătătorul tuturor "bunătăţilor"; păzitorul comorilor este Kubera, numit aci „regele regilor".

211 În strofa aceasta este un joc de cuvinte: *dāna.* înseamnă în skr."cel care dă" şi "lichidul care curge de pe tâmplele unui elefant în rut"; *sadādāna* poate însemna deci; "cel ce dă totdeauna" sau: "cel căruia îi curg totdeauna tîmplele" (se referă la elefant); *adāna* înseamnă: "cel care nu dă" sau: "cel căruia nu-i curg tâmplele" (vorbind despre măgar).

212 Şi aici avem un joc de cuvinte; în textul skr.: *kara* înseam nă ,,mână" şi "rază" , iar *mitra:* "prieten" şi "soare", aşa că versul al doilea mai poate însemna: "Chiar şi soarele poate fi privit, dacă mereu trimite raze".

Dorinţa nici să nu fie părăsită, dar nici să nu fie prea mare. Când cineva e cuprins de-o dorinţă prea mare, i se face moţ în cap. (73)

— Cum asta? întrebă nevasta brahmanului. Celălalt povesti:

Povestea a treia
ŞACALUL LACOM

Într-o pădure trăia un Pulinda[213]. Acesta plecă odată la vânătoare. Pe când mergea, îi ieşi înainte un mistreţ. mare cât piscul muntelui Aňjana. Când îl văzu, vânătorul îl lovi cu o săgeată ascuţită trasă până la vârful urechii. Însă mistreţul înfuriat spintecă cu colţii săi, strălucitori ca luna în creştere, pântecele vânătorului, care căzu fără suflare la pământ. După omorârea vânătorului, îşi dădu sfârşitul şi mistreţul din cauza durerii pricinuite de rana săgeţii. Între acestea un şacal, care nu mai avea mult de trăit, pe când rătăcea încoace şi încolo, veni şi la locul acela. Văzând pe cei doi, mistreţul şi vânătorul, el se gândi cu bucurie: „Ah, norocul mi-i prielnic. Datorită lui mi-a ieşit în cale pe negândite hrana asta. Bine se spune că:

Rodul faptelor, bune sau rele, săvârşite de oameni în altă viaţă, iese la iveală orânduit de destin, fără vreo strădanie din partea lor.[214] (74)

Tot astfel:

În acelaşi loc, în acelaşi timp şi la aceeaşi vârstă când a săvârşit cineva o faptă bună sau rea, se bucură el de roadele ei. (75)

De aceea voi mânca aşa fel, încât să-mi rămână de mâncare pe multe zile. Deocamdată am să rod coarda care-i legată de capetele arcului. Doar se spune: înţelepţii să

---

213 Pulinda este numele unui trib barbar; la fel se numeşte şi cel care face parte din el.
214 Vezi mai departe str. 125 – 127.

întrebuinţeze puţin câte puţin averea agonisită de ei, ca pe-un elixir al vieţii[215], nicidecum însă în mod uşurat ic”. (76)

După ce se hotărî astfel, apucă în gură capătul legat de arc şi se puse să-l roadă. Atunci coarda rupându-se, capătul arcului îi străbătu cerul gurii şi-i ieşi prin vârful capului, astfel încât şacalul muri. De aceea eu spun:

Dorinţa nici să nu fie părăsită, dar nici să nu fie prea mare. Când cineva e cuprins de-o dorinţă prea mare, i se face moţ în cap. (77)

După ce fu povăţuită astfel, femeia brahmanului zise:

— Dacă-i aşa, eu am în casă puţin sesam. Am să-l cojesc şi am să-l ospătez pe brahman cu făină de sesam! Pe urmă brahmanul plecă în sat. Nevasta lui muie sesamul în apă fierbinte, îl împărţi în grămezi şi-l puse la căldură la soare. Dar pe când era ocupată cu trebile casei, un câine udă sesamul[216]. Femeia îl văzu şi se gândi: „Ia te uită ce nenoroc pe minei Acum sesamul acesta nu mai este bun de mâncat. De aceea am să-l iau şi am să mă duc la vreo casă, unde voi lua sesam necojit în schimbul celui cojit. Oricine are să-mi dea aşa”. Şi tocmai în casa în care intrasem pentru a cere de pomană intră şi ea cu sesamul, ca să facă schimb. Şi zise:

— Cine vrea să primească sesam cojit pe sesam necojit? însă pe când gospodina intra cu sesamul cojit, pe care-l luase dând sesam necojit, un fiu al ei, uitându-se în cartea lui Kāmandaki[217], îi spuse:

— Mamă, să nu primeşti seminţele acestea de sesam cojit, pe care ţi le dă ea în schimbul celui necojit. Trebuie

215 Elixirul vieţii este o băutură, despre care se crede că prelungeşte viaţa necontenit (cf. „apa vieţii“).
216 Ar fi fost de-ajuns şi simpla atingere, căci cîinele e considerat de indieni ca un animal necurat.
217 Kămandaki a fost uîi discipol al lui Cāṇakya, ministrul lui Candragupta.

să fie aici vreo pricină, de vreme ce dă sesam cojit pe sesam necojit. Auzind aceasta, ea renunţă la sesam. De aceea eu zic:

Nu degeaba vrea să dea cumătră Chāṇḍilī sesam cojit pe altul necojit; trebuie să fie o pricină la mijloc. (78)

După ce spuse acestea, Bṛhatsphig întrebă din nou:

— Dar ştii pe unde merge acela? Tāmracūḍa răspunse:

— Ştiu, cucernice părinte, fiindcă el nu vine singur. El vine cu toţi ai lui şi după ce se plimbă sub ochii mei, înconjurat de-o ceată fără număr, se duce.

— Ai ceva ca să sap? întrebă oaspele.

— Desigur că am, răspunse celălalt. Uite hârleţul acela mic, de fier!

— Atunci, zise oaspele, trebuie să ne sculăm mâine dis-de-dimineaţă, ca să ne putem lua după urmele picioarelor lui, înainte ca pământul să fie murdărit de picioarele oamenilor[218].

Când am auzit cuvintele sale, m-am gândit: „Vai de mine, sunt pierdut; căci vorbele lui au fost spuse cu un gând anumit. Mai mult ca sigur că, după cum ştie de comoară, tot astfel va afla şi de cetatea noastră. Aceasta se cunoaşte după intenţia sa. Doar se spune:

O singură dată dacă-l văd pe-un om, cei înţelepţi ştiu cât preţuieşte; după cum cei deprinşi ştiu cât cântăreşte o bucată de carne numai ţinând-o în mână. (79) Presupunerea arată oamenilor cu mult înainte ce li se va întâmpla, fie bun, fie rău, din partea altuia; tot astfel vedem, cum puiul de păun, chiar înainte de a-i fi crescut coada care-l împodobeşte, se retrage de-a-ndărătelea de la lac[219]. (80)

---

218 „tnainte ca pămîntul să fie murdărit de picioarele oame~ nilor“ (care vin la mînăstire, şi înainte ca urmele şoarecilor să fie astfel şterseV.

219 Aceasta o face din instinct, după ce-a băut apă din lac,

Atunci eu, cu sufletul tulburat de spaimă, lăsai drumul spre cetate şi apucai alt drum împreună cu însoţitorii mei. Pe când mergeam în fruntea lor, îmi ieşi înainte un cotoi uriaş. Acesta, cum zări grămada de şoareci, se aruncă deodată în mijlocul lor. Şoarecii care scăpară cu viaţă, văzând că merg pe-un drum greşit, mă învinovăţiră şi, părăsindu-mă aruncat la pământ şi plin de sânge, intrară în cetate. Bine se spune:

După ce căprioara a ros laţul, după ce a scăpai din cursă, după ce a rupt cu puterea ei plasa, după ce a ieşit din pădurea înconjurată de un brâu de flăcări şi după ce în fugă a sărit cu iuţeală dincolo de locul până unde ajungeau săgeţile vânătorilor, ea cade într-o fântână! Ce poate să facă eroismul, când destinul este potrivnic? (81)

Atunci am plecat eu singur în altă parte. Iar ceilalţi, în prost ia lor, intrară în cetate. Între acestea ticălosul acela de călugăr, observând că pământul este pătat de picături de sânge, veni pe drumul care ducea spre cetate şi se opri chiar lângă ea. După aceea începu să sape cu hârleţul cel mic. Atunci dădu peste comoara pe care stăteam totdeauna şi datorită căreia fiind înflăcărat ajungeam până la locul acela, de care era foarte greu să te apropii. Atunci oaspetele zise plin de bucurie către Tāmracūḍa:

— Cucernice părinte, de-acuma poţi să dormi fără grijă. Datorită înflăcărării ce i-o dădea comoara, te făcea şoarecele să stai de veghe! Zicând aceasta, cei doi luară comoara şi se îndreptară spre chilie. Când mă dusei într-acolo, nici nu fui în stare să mă uit măcar la locul unde stătuse comoara, aşa-mi era de neplăcut şi de grozav. Atunci mă gândii: „Ce să fac? încotro s-o apuc? Cum aş putea să-mi găsesc liniştea?” Tot gândindu-mă aşa, cu chiu cu vai trecu şi ziua aceea. După ce asfinţi soarele, intrai în chilie neliniştit şi abătut, urmat de suita mea. Auzind

---

ca să nu-şi ude coada, când se-ntoarce.

foşnetul pe care-l făceau supuşii mei, Tāmracūḍa începu din nou să lovească cu varga în oala cu pomană. Atunci oaspele îi zise:

— Prietene, de ce nu te culci fără grijă, măcar acum?

— Cucernice părinte, răspunse acela, iar a venit blestematul cel de şoarece. De frica lui dau cu nuiaua în oală. Atunci oaspele începu să râdă, zicând:

— Nu te teme, prietene. Odată cu bogăţia i s-a dus şi puterea de-a mai sări. Aceasta-i soarta tuturor fiinţelor. Doar se spune: Faptul că un muritor e totdeauna energic, că-i învinge pe ceilalţi, că vorbeşte cu mândrie: toată această putere a sa provine din bogăţie. (82) Auzind aceasta fui cuprins de furie şi sării cât putui de sus spre oala cu pomană; dar căzui la pământ fără s-o ajung. Duşmanul acela al meu auzi căderea mea şi, începând să râdă, zise către Tāmracūḍa:

— Priveşte, priveşte minunăţia! Şi adaugă:

Oricine e puternic prin bogăţie. Cine-i bogat, acela-i învăţat. Priveşte: şoarecele acesta lipsit de avere a devenit la fel ca şi semenii săi. (83)

Dormi dar fără grijă. Ceea ce era pricina săriturii sale a ajuns în mâinile noastre. Bine se spune că: Cum e şarpele lipsit de dinţi şi elefantul domolit, tot aşa e şi omul fără avere: un simplu purtător de nume. (84)

Auzind aceasta, mi-am zis în gând: „Vai de viaţa omului sărac, de vreme ce n-are putere ca să sară nici măcar de-un deget în sus. Doar se spune:

Tot ce întreprinde omul sărac, care din această pricină are şi minte puţină, se pierde ca pârâiaşele în timpul arşiţei de vară. (85)

Ca spicele seci de orz, ca seminţele de sesam sălbatic, aşa sunt oamenii lipsiţi de avere: numai cu* numele, nu şi în realitate. (86)

Chiar şi virtuţile sunt fără strălucire la cel sărac, fiindcă par altfel. După cum soarele face să apară tot ce

există, tot aşa prosperitatea scoate la iveală virtuţile. (87)

Pe lumea aceasta nu suferă atâta cel sărac din naştere, cât acela care a pierdut bogăţiile câştigate, după ce a dus o viaţă fericită. (88)

Mai bună-i soarta unui copac uscat, ros de viermi, ars peste tot de foc şi care stă pe-un pământ sterp, decât a celui sărman. (89)

Sărăcia este totdeauna de temut, căci îi ia omului demnitatea. Lumea îl lasă pe cel sărac şi trece pe lângă el, chiar când vine să aducă vreun serviciu. (90)

Năzuinţele celor săraci, oricât ar căuta ele să se înalţe, atârnă în inimile lor, ca sânii unei văduve. (91)

Cel sărac e veşnic învăluit de întunericul mizeriei, chiar ziua în amiaza mare. Chiar când stă în faţă, nimeni nu-l vede pe lumea aceasta, cu toată silinţa ce şi-o dă". (92)

După ce mă tânguii astfel, văzând comoara pusă drept pernă, cu curajul frânt mă dusei în zori la cetatea mea. Dimineaţa supuşii mei se adunară şi începură să vorbească între ei:

— Ăsta nu-i în stare să ne umple burta. Ba încă, fiindcă ne ţinem de el, cad pe capul nostru numai nenorociri, din partea miţelor şi a altora. Ce să-l mai servim dar degeaba? Doar se spune:

Stăpânul de la care nu-i câştig, ci numai nenorocire, trebuie ocolit de departe de către cei care servesc. (93)

Auzind aceste cuvinte ale lor, intrai în cetatea mea. Fiindcă însă nimeni nu venea la mine, mă gândii: „Blestemată să fie sărăcia! Bine se spune că: „Mort e omul cel sărac, moartă perechea fără copii, mort e praznicul fără preot, moartă e jertfa fără pomană". (94)

Pe când meditam astfel, servitorii mei se şi puseseră în slujba duşmanilor. Aceştia, văzându-mă singur, începură a-şi bate joc de mine. Atunci, adâncit în meditaţie, nici gândii din nou: „Să mă duc la locuinţa acelui ticălos de

ascet, când va dormi, să fac pe nesimţite o gaură în punga cu bani, care se află învălătucită şi-i serveşte de pernă şi să aduc banii la cetatea mea, pentru ca prin puterea lor să devin iarăşi domn. Doar se spune:

Oamenii lipsiţi de avere îşi chinuiesc mintea grozav cu sute de dorinţe nesatisfăcute, ca văduvele de familie nobilă. (95)

Mizeria este cea mai mare suferinţă a muritorilor, făcându-i să fie desconsideraţi; căci, deşi trăiesc, ei sunt socotiţi ea morţi până şi de-ai lor. (96)

Acela pe care-l pătează sărăcia continuă şi care-i un lăcaş al nenorocirilor, îşi merită mizeria. Şi umilinţa supremă. (97)

Rudele se ruşinează de cel sărac şi ascund înrudirea lor cu ol. Prietenii îi devin duşmani. (98) Neînsemnătatea întrupată, lăcaş al nenorocirilor, a doua moarte: aceasta-i sărăcia pentru muritori. (99)

Cum se feresc cu spaimă oamenii de colbul caprelor, de praful măturii şi de umbra patului în lumina lămpii[220]: aşa se feresc ei de cel sărac. (100)

Până şi bucăţica de săpun de pământ, rămasă după spălat, mai poate fi folosită la ceva. Dar omul sărac nu e bun de nimic. (101)

Chiar când cel sărac vine la casa celor bogaţi cu dorinţa de-a da, ei tot cred că-i unul care cere. Ah, blestemată să fie sărăcia muritorilor! (102)

De aceea, chiar de mi s-ar întâmpla să mor încercând să fur banii, încă e mai bine. Doar se spune: Când cineva nu-şi apără averea, atunci când vede că-i este furată, strămoşii săi nu vor să primească nici cei doi pumni de apă, ce le oferă. (103)

Tot astfel:

Cine îşi dă viaţa în luptă pentru o vacă, pentru un

220 A sta în umbra patului o considerat ca ceva rău, care poate aduce nenorocire.

brahman sau când i se răpeşte soţia sau averea, aceluia îi sunt asigurate pe vecie cele trei lumi. (104) Luând această hotărâre, mă dusei noaptea acolo, în timp ce acela dormea; dar abia apucai să fac o gaură în pungă şi ticălosul cel de ascet se trezi. Atunci fui trăsnit atât de tare cu varga peste cap, încât era cât pe ce să mor şi abia ieşii de acolo cu ceva viaţă în mine. Doar se spune:

Omul capătă ce se poate dobândi. Nici regele nu poate să treacă peste el. De aceea nici nu mă jelesc nici nu mă mir. Ce-i al nostru nu-i a altora. (105) Corbul şi broasca ţestoasă întrebară:

— Cum asta? Aurică povesti:

Povestea a patra
CARTEA DE PREŢ

Într-un oraş era un negustor cu numele Sāgaradatta. Fiul acestuia cumpăra o carte cu o sută de rupii[221]. În ea stătea scris:

Omul capătă ce se poate dobândi. Nici regele nu poate să treacă peste el. De aceea nici nu mă jelesc, nici nu mă mir. Ce-i al nostru nu-i al altora. (106) Când o văzu, Sāgaradatta întrebă pe fiul său;

— Fiule, cât ai dat pe cartea asta? Acela răspunse;

— O sută de rupii. Auzind aceasta, Sāgaradatt zise:

— Să-ţi fie ruşine, neghiobule! Dacă dai tu o sută de rupii pe-o carte în care-i scrisă o singur strofă, atunci cu mintea asta cum ai să faci avere? De aceea, de azi înainte să nu mai calci în casa mea! După ce-l ocărî astfel, îl dădu afară. De scârbă fiul se duse departe în ţară străină şi, ajungând într-un oraş, poposi acolo. Peste câteva zile fu întrebat de-un locuitor al acelui oraş:

— De unde eşti? Cum te numeşti? El răspunse:

— Omul capătă ce se poate dobândi. Fiind întrebat şi

---

221 Monedă indiană.

de altul, dădu acelaşi răspuns. În felul acesta, deveni bine cunoscut în oraş sub porecla de: Cesepoatedobândi. Într-o zi fiica regelui, cu numele Candravatī[222], în floarea tinereţii şi a frumuseţii, ieşi să se plimbe. prin oraş însoţită de-o prietenă. Din întâmplare ochii îi căzură asupra unui prinţ foarte chipeş şi drăguţ. Cum îl zări, pe dată şi fu atinsă de săgeata de flori a Amorului[223] şi zise către prietena ei:

— Draga mea, fă ce-ţi stă în putinţă ca să mă-ntâlnesc azi cu el! auzind aceasta, prietena ei se duse îndată la acela şi-i zise:

— M-a trimis la tine Candravatī. Ea îţi vorbeşte astfel: „De cum te-am văzut, Amorul m-a adus într-o stare deplâns”. De aceea, dacă nu vii îndată la mine, moartea mi-i scăparea. Auzind aceasta, acela zise:

— Dacă trebuie neapărat să mă duc acolo, spune-mi în ce chip să intru! Atunci prietena aceleia îi zise:

— Ai să te sui acolo noaptea pe-o curea puternică, atârnată de zidul palatului. Fiul de rege răspunse:

— Dacă aţi hotărât aşa, aşa voi face! După această înţelegere, prietena se întoarse la Candravatī. Când sosi noaptea, prinţul se gândi: „Ah, asta-i o faptă urâtă. Doar se spune:

Cine seduce pe lumea aceasta pe fiica învăţătorului, pe soţia prietenului, pe a stăpânului sau pe a servitorului, pe acela oamenii îl numesc ucigaş de brahman. (107)

De asemenea:

Fapta prin care se atrage ruşine, din care provine moartea şi prin care se pierde împărăţia cerului, să nu fie

---

222 Numele acesta înseamnă: „Cea luminată de lună", frumoasă „ca luna între stele“.

223 Cf. Eminescu:
„Aripi are, iar în tolbă-i/El păstrează ca săgeţi/Numai flori înveninate/De la Gangele măreţ./Puse-o floare atunci în arcu-i, /Mă lovi cu ea în piept, Şi de-atunciîn orice noapte,/ Plîng pe patul meu deştept". (Kamadeva),

săvârşită”. (108)

După ce se gândi astfel bine, nu se mai duse la ea. Însă Cesepoatedobândi, pe când hoinărea noaptea prin preajma palatului, zări cureaua care atârna şi minat de curiozitate se agăţă de ea şi se urcă sus. Acolo fiica regelui, încredinţată că este el, îl primi cu cinste şi-i dădu apă de spălat, mâncare, băutură, haine ş.a.m.d. După aceea, stând cu el în pat, cu membrele înfiorate de plăcerea ce i-o producea atingerea corpului său, îi zise:

— Numai cât te-am văzut şi m-am îndrăgostit de tine. De aceea m-am dat ţie. Afară de tine nimeni altul nu-mi va fi soţ, nici măcar în gând. De ce dar nu vorbeşti cu mine? Acela zise:

— Omul capătă ce se poate dobândi. Atunci ea se gândi: „Acesta-i altul”[224], şi-i dădu drumul, scoborându-l de pe terasă. Acela se duse să se culce într-un templu în ruină. Acolo însă veni un paznic, căruia îi dăduse întâlnire o femeie desfrânată. Văzând pe cel care dormea, ca să nu i se descopere taina, îl întrebă:

— Cine eşti? Celălalt răspunse:

— Omul capătă ce se poate dobândi. Auzind aceasta, paznicul zise:

— Templul e pustiu. Du-te şi dormi în locul meu! Acela primi, dar din greşeală se culcă în alt pat. Acum, fata mai mare a păzitorului, tânără şi frumoasă, cu numele Virginica[225], dăduse întâlnire unui bărbat de care era îndrăgostită şi se culcase acolo în pat. Când îl văzu pe celălalt că vine, fiindcă era noapte, crezu că este iubitul ei şi înşelată de întunericul beznă se sculă, îi dădu să mănânce şi să se învelească, şi se împreună cu el prin căsătoria Gāndharva[226]. Apoi, stând aşa cu el în pat, îl

---

224 în skr. Vinaiiavatî: „Cu purtare frumoasă, virtuoasă^.
225 1n skr. Vinayavati: "Cu purtare frumoasa, virtuoasa".
226 Vezi p. 60, n. ****.

întrebă cu faţa zâmbitoare ca o floare de lotus:

— De ce nu îndrăzneşti să vorbeşti azi cu mine? Acela răspunse:

— Omul capătă ce se poate dobândi. Auzind aceasta, ea se gândi: „Iată urmările unei fapte nechibzuite”, şi foarte tulburată îl dădu afară. Pe când trecea prin piaţă, veni înspre el în sunet de muzici, un alai de nuntă al unui mire cu numele Varakīrti, care locuia în alt ţinut. Atunci Cesepoatedobândi începu să meargă împreună cu ei. Clipa prielnică pentru nuntă sosise; fiica starostelui negustorilor, gătită în haine de nuntă şi încinsă cu funia de mireasă, stătea la uşa casei tatălui ei, la marginea drumului domnesc; în faţa casei se afla un foişor de nuntă cu un altar. Deodată se ivi un elefant furios, care omorâse pe conducător şi pricinui învălmăşeală în mulţimea care fugea scoţând ţipete. Când îl văzură, toţi nuntaşii împreună cu mirele se făcură nevăzuţi, împrăştiindu-se care încotro. În clipa aceea Cesepoatedobândi zări pe fată singură, cu privirile speriate, şi-i strigă:

— Nu te teme; am să te scap! După ce o îmbărbătă astfel, o apucă de mâna dreaptă şi cu mare îndrăzneală se răsti cu vorbe aspre la elefant. În cele din urmă, din fericire, elefantul se duse; dar trecuse şi momentul prielnic. Când se întoarse Varakīrti împreună cu rudele şi cu prietenii săi, văzu că fata e ţinută de mână de-un altul şi zise:

— Dragă socrule, nu te-ai purtat frumos cu mine. După ce mi-ai dat-o mie pe fiica ta, acum văd că-i dată altuia! Acela răspunse:

— Şi eu am fugit de frica elefantului şi m-am întors odată cu domnia-ta; aşa că nu ştiu ce s-a petrecut aici. Zicând acestea, începu s-o cerceteze pe fiica sa:

— Copila mea, nu-i frumos ce ai făcut. Spune-mi, ce înseamnă întâmplarea asta? Ea răspunse:

— Acesta m-a scăpat de la moarte; de aceea nimeni

altul afară de el nu va căpăta mâna mea. Odată cu această veste rea se iviră şi zorile. Dimineaţa se adună o mulţime de lume. Aflând de această întâmplare neplăcută, sosi acolo şi fata regelui. Pe urmă veni şi fiica paznicului, care auzise şi ea prin zvon despre aceasta. În sfârşit, auzind că se adunase atâta lume, se duse şi regele într-acolo şi-l întrebă pe Cesepoatedobândi:

— Spune-mi fără înconjur ce s-a întâmplat? Acela răspunse:

— Omul capătă ce se poate dobândi. Fiica regelui, aducându-şi aminte, zise:

— Nici regele nu poate să treacă peste el. Atunci fata paznicului grăi:

— De aceea nici nu mă jelesc, nici nu mă mir. Auzind toată întâmplarea, fiica negustorului vorbi:

— Ce-i al nostru, nu-i al altora. Atunci regele îi spuse să nu aibă teamă şi află de la el de-a fir-a-păr tot ce se întâmplase. Pricepând cum stau lucrurile, îi dădu cu multă cinste pe fiica sa în căsătorie, gătită cu toate podoabele şi urmată de alai, îi dărui *o* mie de sate şi-l unse ca moştenitor la tron, spunându-i de faţă cu norodul:

— Tu eşti fiul meu! La rândul său şi paznicul îşi dădu fiica după Cesepoatedobândi, cinstindu-l după puterile sale cu daruri în haine şi altele. După aceea Cesepoatedobândi îşi aduse în oraşul acela cu mare cinste pe părinţii săi, cu întreaga lor familie. Apoi trăi în tihnă cu ai săi, gustând din toate plăcerile. De aceea eu spun: Omul capătă ce se poate dobândi. Nici regele nu poate să treacă peste el. De aceea nici nu mă jelesc, nici nu mă mir. Ce-i al nostru nu-i al altora. (109)

Astfel, trecând prin toate aceste plăceri şi neplăceri şi ajungând în culmea deznădejdei, am fost adus la ţine de prietenul acesta. Iată pricina dezgustului meu! Încetinel zise:

— Dragul meu, nu mai încape îndoială că acesta-i un

prieten, de vreme ce te-a adus în spate şi nu te-a în încât pe drum, cu toate că era lihnit de foame, că ţi-i duşman din naştere şi că eşti hrana lui. Doar se spune:

Cu prietenul nobil, al cărui suflet niciodată nu se schimbă din pricina averii, să se lege cea mai strânsă prietenie. (110)

Acestea sunt semnele prin care pot fi puşi la încercare în mod sigur prietenii, ea prin foc. Ele au fost arătate de învăţaţii înţelepţi. (111)

Tot astfel:

Prietenia la nevoie, aceea-i prietenie. Când lucrurile merg bine şi duşmanul devine prieten. (112) De aceea şi eu am căpătat acum încredere în el, pentru că prietenia aceasta dintre animalele de apă şi corbi, care se hrănesc cu carne, este împotriva învăţăturilor ştiinţei purtării. Bine se spune că: Nimeni nu e cu totul prietenul sau duşmanul cuiva. Câteodată vedem pe unul care a fost distrus de un prieten, cum e scăpat printr-un serviciu pe care i-l face duşmanul. (113)

Fii dar bine venit. Stai pe ţărmul acestui lac ca la tine acasă. Şi nu te mai amărî că ţi-ai pierdut averea şi c-ai ajuns să trăieşti în ţară străină. Doar se spune:

De umbra unui nor, de prietenia unui ticălos, de bucate şi de femei nu te poţi folosi decât pentru scurt timp: tot astfel de tinereţe şi de avere. (114)

De aceea cei care au judecată şi sunt stăpâni pe ei nu doresc bogăţia. Doar se spune:

Bogăţiile îngrămădite şi păzite ca viaţa, dar nefolosite, nu însoţesc, vai, crude ce sunt, nici cinci paşi pe stăpânul lor. În drumul spre lăcaşul Morţii. (115) De asemenea:

După cum carnea e mâncată în apă de peşti, pe pământ de fiare şi-n văzduh de păsări, tot aşa e pretutindeni şi cu cel ce are avere. (116)

Celui bogat regele îi găseşte pricină, chiar când nu e

vinovat; pe când cel sărac, chiar dacă are vreo vină, este totdeauna lăsat în pace. (117)

Necaz e în dobândirea averii şi necaz în păstrarea ei; necaz e la venirea ei şi necaz la plecare; o, avere, izvor de mizerii! (118)

Dacă din suferinţele pe care le îndură omenirea aceasta în dorinţa ei de-a se îmbogăţi, ar primi să ia asupră-şi numai a sula parte în dorinţa de-a se elibera, ea ar dobândi liberarea[227]. (119)

Cât despre aceea că trăieşti în ţară străină, nici de asta nu trebuie să fii mâhnit. Fiindcă:

Care-i patria celui înţelept şi tare, sau care ţară îi e străină? Ţara în care se duce, pe aceea şi-o face a sa prin puterea braţului său. În pădurea în care pătrunde prin loviturile date cu colţii, cu ghearele şi cu coada, leul îşi astâmpără setea cu sângele elefantului măreţ, pe care l-a ucis. (120)

Cine este înţelept, acela, chiar dacă nu are avere şi se află în ţară străină, niciodată nu se duce la fund. Doar se spune:

Ce povară e prea grea pentru cei în stare s-o ducă? Ce e departe pentru cei energici? Care ţară e străină pentru cei învăţaţi? Cine-i duşmănos faţă de acela care-i vorbeşte cu prietenie? (121)

Şi domnia-ta eşti doar o comoară de înţelepciune şi nu te asemeni cu oamenii de rând. Pe lângă aceasta, averea se poate pierde şi după ce a fost agonisită, dacă aşa-i e sortit de mai înainte. De aceea ea ţi-a aparţinut numai un anumit număr de zile. Iar dacă nu-i e dat cuiva s-o aibă, n-o capătă spre folosinţă nici măcar pentru o clipă. Chiar şi aceea care vine singură e răpită de destin.

Cine câştigă avere, nu dobândeşte totdeauna şi folosinţa ei. Aşa s-a întâmplat cu prostul de Somilaka,

---

227 Liberarea de existenţă şi de şirul de renaşteri, la care tind asceţii caro au renunţat Ia această lume.

atunci când a ajuns în pădurea cea mare. (122)

— Cum asta? întrebă Aurică. Încetinel povesti:

Povestea a cincea
SOMILAKA CEL SĂRAC

Într-un târg locuia odată un postăvar cu numele Somilaka. Acesta lucra haine care ar fi stat bine şi unui rege, croite din felurite stofe colorate. Însă, deşi avea o deosebită iscusinţă în a lucra fel de fel de stofe, nu putea cu niciun chip să strângă avere, ci numai atât cât îi trebuia ca să se hrănească şi să se îmbrace. Pe când ceilalţi postăvari din târg, deşi se pricepeau să lucreze numai haine proaste, deveneau foarte bogaţi. Atunci el zise nevestei sale:

— Draga mea, priveşte la postăvarii aceştia care fac stofe grosolane; cât bănet şi cât aur au ei! De aceea nu mai pot să sufăr locul acesta. Mă duc în altă parte să fac avere.

— Scumpul meu, zise ea, greşit se spune că cei care se duc aiurea se îmbogăţesc, iar cei care rămân în ţara lor, nu. Doar se spune:

Până şi faptul că păsările se înalţă în văzduh sau se coboară la pământ, le e dat de soartă. Nimic nu ni se întâmplă fără ea. (123)

De asemenea:

Ce nu-i dat să se întâmple, nu se-ntâmplă; ceea ce-i menit să se-ntâmple, se întâmplă fără greutate. Ceea ce nu-i sortit să rămână, dispare chiar şi din palmă. (124)

După cum viţelul îşi găseşte mama chiar şi printr-o mie de vaci, tot astfel fapta săvârşită odinioară îl urmează pe făptuitor. (125)

Fapta pe care a săvârşit-o altă dată cineva doarme împreună cu el când doarme şi-l însoţeşte atunci când merge; căci e nedezlipită de suflet. (126)

După cum umbra şi lumina sunt veşnic strâns legate

una de alta, astfel fapta şi făptaşul sunt prinşi unul de altul. (127)

De aceea fii energic aici pe loc! Postăvarul zise:

— Draga mea, n-ai grăit cum trebuie. Fără muncă încordată fapta nu dă roade. Doar se spune:

După cum bătaia din palme nu se poate face cu o singură mână, tot aşa fapta fără silinţă nu aduce folos. (128)

Priveşte: mâncarea dobândită prin faptă nu poate cu niciun chip să intre în gură la vremea mesei fără silinţă din partea mâinilor. (129)

Tot astfel:

Izbânda vine la omul energic şi cu suflet de leu; numai oamenii nevrednici spun mereu: „Destinul e destin". Biruie destinul şi fă o faptă eroică, după puterile tale. Dacă eu toată sforţarea ta nu izbuteşti, ai oare vreo vină în aceasta? (130)

De asemenea:

Treburile izbutesc prin silinţă, nu prin dorinţe. Vânatul nu intră în gura leului adormit. (131) O, rege, fără silinţă nu se îndeplinesc dorinţele. Numai cei fără curaj spun: „Ce e dat să se întâmple, se întâmplă". (132)

Dacă destinul nu dă izbândă faptei pe care o săvârşeşte omul după puterile sale, nu trebuie învinovăţit omul; bărbăţia lui a fost înfrântă de destin. (133)

De aceea trebuie cu orice preţ să plec în alt ţinut! Luând această hotărâre, se duse în oraşul Chiabureni[228], unde stătu trei ani; şi după ce strânse trei sute de galbeni, se întoarse din nou spre căminul său. La mijlocul drumului, pe când trecea printr-o pădure, îl apucă noaptea. De frica fiarelor, se urcă într-un smochin mare. Dar abia aţipi şi auzi în întuneric doi oameni cu înfăţişarea grozavă[229]

---

228 în skr. oraşul poartă numele Vardhamānapura (azi Burdvan).

229 Vezi p. 181, unde în loc de „auzi" stă: „văzu".

vorbind între ei. Unul din ei spunea:

— Ziditorule, nu ştii oare că lui Somilaka nu-i e dat să aibă avere, ci doar atât cât îi trebuie ca să mănânce şi să se îmbrace? De ce dar i-ai dat trei sute de galbeni?

— Destinule, răspunse acela, eu trebuie să dau celor harnici; sfârşitul însă atârnă de tine.

Când postăvarul îşi pipăi nodul de la haină în care ţ nea aurul, văzu că-i gol. Atunci se gândi scârbit: „Ah, ce să fie asta? Banii pe care i-am câştigat cu atâta trudă s-au dus într-o clipă. Cum am să mă arăt acum soţie i şi prietenilor mei, după ce am muncit în zadar şi fără niciun ban?” Gândindu-se astfel, plecă înapoi spre oraşul de unde venise. Acolo într-un singur an câştigă cinci sute de galbeni. Apoi se îndreptă din nou spre locul său de baştină. La jumătatea drumului, pe când străbătea din nou pădurea pe la asfinţitul soarelui, se temu să nu piardă aurul. De aceea, deşi era foarte obosit, nu se odihni, ci, cuprins de dorul de casă, îşi grăbi mersul. Deodată văzu înaintea sa doi oameni care se apropiau vorbind între ei. Unul din ei spunea:

— Ziditorule, de ce i-ai dat acestuia cinci sute de galbeni? Nu ştii că el nu poate avea nimic decât pentru mâncare şi îmbrăcăminte? Celălalt răspunse:

— Eu trebuie să dau celor sârguitori. Însă sfârşitul atârnă de tine. De ce dar mă dojeneşti? auzind aceasta, Somilaka îşi cercetă nodul din haină şi văzu că aurul nu mai era. Atunci, în culmea deznădejdii, se gândi: „Ah, la ce mi-i bună viaţa, după ce mi s-a luat avutul? Am să mă omor, spânzurându-mă de smochinul acesta”. Luând această hotărâre, făcu o funie din darbha[230] şi, trecându-şi gâtul prin laţ, se legă de-o cracă. Dar tocmai când să-şi dea drumul, un om care stătea în văzduh îi zise:

— Hei, Somilaka, nu te apuca de năzbâtii. Eu sunt cel care ţi-am luat averea. Peste mâncare şi îmbrăcăminte

230# # Un fel de iarbă.

nu-ţi îngădui să ai niciun ban. Du-te dar acasă. Totuşi îndrăzneala ta îmi place. De aceea să nu-ţi fie fără folos că m-ai văzut. Cere un lucru pe care-l doreşti. Somilaka zise:

— Dacă-i aşa, atunci dă-mi să am bani mulţi! Celălalt întrebă:

— Ce-ai să faci cu banii, de vreme ce nu te poţi folosi de ei? Căci ţie nu-ţi este dat să ai decât hrană şi îmbrăcăminte. Doar se spune:

Ce foloseşte fericirea care aparţine numai unuia, ca o soţie, şi care nu-i gustată în comun, ca o curtezană de către drumeţi? (134)

Somilaka zise:

— Chiar dacă nu mi-ar folosi, doresc să am bani. Doar se spune:

Chiar cel zgârcit şi din neam de rând este veşnic servit de oamenii care caută sprijinul lui. Acela-i om pe lumea aceasta, care şi-a strâns avere. (135) De asemenea:

Slabe sau bine prinse, or cădea sau n-or cădea, draga mea, sunt cincisprezece ani de când le tot privesc. (136)

— Ce-i asta? întrebă necunoscutul. Celălalt povesti:

Povestea a şasea
AŞTEPTARE ZADARNICĂ

Într-un loc se afla odată un taur mare, care se chema Corn-ascuţit. Acesta, fiind din cale afară de neastâmpărat, îşi părăsi turma şi începu să-şi ducă viaţa prin pădure, răscolind cu coarnele malurile râului şi păscând în voie iarba verde ca smaraldul[231]. Acum în pădurea aceea locuia un şacal, cu numele Pofticiosul. Odată acesta stătea tolănit în voie pe malul acelui râu, împreună cu femeia sa. Tocmai atunci Corn-ascuţit se cobora pe malul nisipos ca să bea

---

231 Un pasaj identic la Povestea introductivă, p. 13; rîul trebuie să fie, deci, Yamunâ.

apă. Văzând cum îi atârnă boaşele, femeia şacalului zise:

— Ia te uită, bărbate, la cele două bucăţi de carne ale taurului, cum atârnă. Au să cadă îndată sau cel mult în câteva ceasuri. De aceea trebuie să te ţii de el! Şacalul răspunse:

— Draga mea, nu se ştie dacă vor cădea sau nu. De ce-mi dai o muncă zadarnică? Dacă rămân pe loc, voi mânca împreună cu tine guzganii care vin să bea apă, pentru că acesta le e drumul. Dacă însă te las singură şi mă duc după taur, are să vină altul şi are să ocupe locul. Deci nu-i bine să fac asta. Doar se spune:

Cine lasă cele sigure şi umblă după cele nesigure, aceluia i se duc şi cele sigure şi cele nesigure. (137) Femeia şacalului zise:

— Eşti un netrebnic; te mulţumeşti cu ce capeţi. Doar se spune:

Uşor se umple un biet pârâiaş; uşor se umplu şi mâinile întinse rugător[232] ale unui şoarece; uşor se mulţumeşte un om de nimic; măcar cât de puţin, tot îi ajunge. (138)

De aceea omul trebuie să fie totdeauna harnic. Doar se spune:

Acolo unde-i hărnicie şi hotărâre de-a începe, unde lenea-i înfrânată, unde înţelepciunea se uneşte cu puterea, acolo e sigur că şi norocul e statornic. (139)

De aceea omul să nu înceteze de-a se sili, gândindu-se.: „aşa mi-i soarta”; fără silinţă nu se face ulei din sesam. (140)

De asemenea:

Omul prost, care se mulţumeşte cu puţin, e părăsit şi de puţinul noroc ce i-a fost dat să aibă. (141) Iar când spui: „Acestea poate au să cadă, poate nu”, nici asta nu se potriveşte. Doar se spune:

Cei hotărâţi sunt vrednici de laudă. Nu situaţia înaltă

---

232 Vezi Cartea întâi, str. 25 şi p. 9#, n.*.

este aceea de care se poate folosi cineva. Cine-i oare bietul cuc, căruia însuşi Indra îi aduce apă?[233] (142)

Afară de asta, eu sunt sătulă de carne de guzgan. Şi bucăţile cele de carne par gata să cadă. De aceea trebuie cu orice chip să faci aşa cum ţi-am spus! auzind aceasta, şacalul părăsi locul unde prindea guzgani şi se luă după Corn-ascuţit. Bine a zis cine a zis:

Omul este stăpân pe faptele sale atâta timp cât nu e pironit cu forţa de vorbele străpungătoare, ca nişte suliţi ale nevestei sale. (143)

Îmboldit de vorbele femeii, omul crede că-i cu putinţă ceea ce nu se poate, că-i uşor de ajuns la ceea ce nu se poate ajunge, că se poate mintea ceea ce nu e de mâncat. (144)

Astfel cutreieră el mult timp împreună cu femeia sa pe urmele aceluia. Dar nici că se desprinseră bucăţile de carne. Atunci lehămetisit, după cincisprezece ani de zile, şacalul zise către femeia sa:

Slabe sau bine prinse, or cădea sau n-or cădea, draga mea, sunt cincisprezece ani de când le tot privesc. (145)

Şi nici de-acum înainte n-au să cadă. Mai bine să ne-ntoarcem la locul nostru. De aceea eu spun:

Slabe sau bine prinse, or cădea sau n-or cădea, draga mea, sunt cincisprezece ani de când le tot privesc. (146)

Necunoscutul zise:

— Dacă-i aşa întoarce-te din nou la Chiabureni. Acolo locuiesc doi negustori: unul are avere ascunsă, celălalt avere folosită. După ce vei cunoaşte condiţia fiecăruia, vei

---

233 Pilda celui hotărît o dă micul cuc indian, care trăieşte numai cu apă de ploaie; pilda măririi deşarte o dă Indra, zeul dătător de ploaie, care, cu toată strălucirea lui, trebuie să îndeplinească o treabă servilă pentru mica pasăre.

cere, după alegere, una sau alta. Dacă-ţi trebuie avere nefolosită, te voi face şi pe tine cu avere ascunsă. Dacă însă vrei avere de dat şi de folosit, îţi voi da avere folosită. Zicând aşa, se făcu nevăzut. Somilaka, plin de mirare, se înapoie în oraşul Chiabureni. Abia înspre seară ajunse obosit în oraş şi întrebă de casa celui cu avere ascunsă. Cu multă greutate o află şi intră acolo tocmai când apunea soarele. Atunci cel cu avere ascunsă împreună cu nevasta şi cu copiii săi îl ocărîră şi abia îl lăsară să intre în casă şi să se aşeze. La masă îi dădură şi lui ceva de mâncare, însă fără niciun pic de consideraţie. După ce mâncă, pe când stătea culcat privind în întuneric, văzu pe cei doi oameni cum se sfătuiau între ei. Unul zicea:

— Ziditorule, de ce ai hotărât pentru acesta cu avere ascunsă o cheltuială mai mare decât se cuvine? căci i-a dat să mănânce şi lui Somilaka. N-ai făcut bine! Celălalt răspunse:

— Destinule, nu e vina mea aici. Eu trebuie să dau omului putinţa de-a dobândi. Sfârşitul însă atârnă de tine. A.poi, când se sculă, într-o clipă cel cu avere ascunsă se îmbolnăvi, fiind apucat de vărsături şi pântecăraie. Din această pricină trebui a doua zi să postească. Dimineaţa, Somilaka plecă de acolo şi se duse la casa celui cu avere folosită. Acesta îl primi frumos, sculându-se înaintea lui, şi-l cinsti ospătându-l şi dăruindu-i haine. Apoi Somilaka se culcă într-un pat bun şi adormi. Noaptea, când deschise ochii, văzu cum se sfătuiau între ei aceiaşi doi necunoscuţi. Unul din ei spunea:

— Ziditorule, acesta a făcut mari cheltuieli găzduindu-l pe Somilaka. Spune-mi, cum va putea să le plătească? El a luat totul pe datorie din prăvălia negustorului. Celălalt răspunse:

— Destinule, aceasta-i treaba mea. Sfârşitul însă atârnă de tine. A doua zi dimineaţa veni un slujitor al regelui cu o sumă de bani dăruită de rege celui cu avere

folosită. Văzând aceasta, Somilaka se gândi: „Deşi fără avere, totuşi e mai bine de cel cu avere folosită decât de cel cu avere ascunsă. Doar se spune:

Folosul *Vedelor* e jertfa focului, folosul învăţăturii sfinte este purtarea bună, folosul soţiei este plăcerea şi copiii, folosul averii este dăruirea şi folosinţa ei. (147)

De aceea doresc ca destinul să-mi dea avere de dat şi de folosit. Nu-mi trebuie avere ascunsă”. Şi Somilaka avu parte de avere folosită. Iată de ce eu spun:

Cine câştigă avere, nu dobândeşte totdeauna şi folosinţa ei. Aşa s-a întâmplat cu prostul de Somilaka, atunci când a ajuns în pădurea cea mare. (14S)

De aceea, dragă Aurică, înţelegând aceste lucruri, nu trebuie să-ţi faci inimă rea dinspre partea averii. De altfel chiar şi averea pe care o are cineva trebuie socotită ca şi cum n-ar avea-o, dacă nu se foloseşte de ea. Doar se spune:

Dacă oamenii sunt bogaţi prin aceea că au bani îngropaţi în casă, de ce n-am fi şi noi bogaţi tot cu banii aceia? (149)

De asemenea:

Dărnicia păstrează averea agonisită ca şanţul de scurgere apele îngrămădite în albia unui lac. (150)

Tot astfel:

Dăruirea, folosinţa şi pierderea sunt cele trei stări ale bogăţiei; cine nici nu dă nici nu se foloseşte, aceluia îi rămâne starea a treia. (151)

Înţelegând aceasta, cel cu judecată nu trebuie să strângă avere ca să stea degeaba, pentru că aceasta va fi spre mâhnirea lui. Doar se spune:

Fericirea celor cu sufletul calm, care au gustat din plin din ambrozia mulţumirii, de unde s-o aibă cei lacomi de avere, care aleargă de colo până colo? (152)

Cea mai mare fericire este a acelora care sorb mulţumirea ca pe-un nectar; pe când cei nemulţumiţi

suferă necontenit. (153)

Când mintea-i înfrânată, toate simţurile sunt înfrânate; după cum când soarele e acoperit de nori şi razele îi sunt acoperite. (154)

Marii profeţi liberaţi de patimi au numit înlăturarea dorinţei „bunăstare”[234]. Dorinţa nu încetează prin bogăţii, după cum nici setea nu se potoleşte prin adorarea focului. (155)

Muritorii vorbesc de rău şi despre ceea ce nu merită să fie vorbit de rău, şi laudă în gura mare şi ceea ce nu trebuie să fie lăudat. Ce nu fac ei pentru bani? (156)

Pe lumea aceasta averea nu aduce noroc nici chiar aceluia care o are în vederea faptelor bune. E mult mai bine să nu fie atins cineva de noroi, decât să se spele de el. (157)

Nu este vreo comoară egală cu dărnicia; nu-i alt duşman mai mare pe pământ decât lăcomia; nu se află podoabă la fel ca un caracter ales; nu există bogăţie egală cu mulţumirea. (158)

Cât despre aceea că cel mai trist aspect al sărăciei ar fi lipsa de consideraţie – Śiva, cu toate că n-are decât un taur bătrân[235], este totuşi stăpânitorul suprem. (159)

Înţelegând aceasta, dragul meu, trebuie să fii mulţumit! auzind vorbele lui Încetinel, corbul grăi:

— Prietene, trebuie să te hotărăşti să faci aşa după cum spune Încetinel. Bine se zice:

O, rege, uşor se găsesc oameni care să vorbească totdeauna lucruri plăcute; însă greu se găseşte cineva care să spună un lucru neplăcut, dar folositor, sau cineva care să-l asculte. (160)

Cei care spun pe lumea aceasta lucruri neplăcute dar folositoare, aceia sunt numiţi prieteni adevăraţi; ceilalţi nu poartă decât numele de prieten. (161) Pe când

234 În skr. svâsthyam, care mai înseamnă şi „fericire".

235 Vezi p. 13, n. ***.

vorbeau astfel, o gazelă cu numele Tărcata, speriată de vânători, intră în lac. Văzând-o cum soseşte în goană, Aripă-uşoară se sui într-un copac. Aurică se furişă într-un desiş de trestii; iar Încetinel intră în apă. Când Aripă-uşoară văzu că-i o gazelă, zise către Încetinel:

— Vino, vino, dragă Încetinel, asta-i o gazelă, care chinuită de sete a venit aici şi a intrat în lac. De la ea provine acest zgomot, nu de la oameni. Auzind aceasta, Încetinel zise cu prudenţă[236]:

— Aripă-uşoară, gazela aceasta, după cât se vede, gâfâie tare şi se uită în toate părţile cu Ochi neliniştiţi; deci ea nu-i însetată, ci desigur speriată de vânători. De aceea vezi dacă aceştia sosesc pe urma ei sau nu. Doar se spune: Omul speriat gâfâie mult şi des şi se uită în toate părţile; nu-şi găseşte linişte cu niciun chip. (162)

Auzind aceasta, Tărcata zise:

— Hei, Încetinel, ai înţeles bine pricina spaimei mele. Cu mare greutate am scăpat de săgeţile vânătorilor şi am venit aici. Turma mea trebuie să fi fost ucisă de vânători. Am venit să-ţi cer adăpost; arată-mi un loc unde să nu poată ajunge vânătorii. Auzind aceasta, Încetinel zise:

— Tărcato, ascultă învăţătura ştiinţei purtării:

Două mijloace se spune că se întrebuinţează pe lumea aceasta la vederea duşmanului: unul stă în mişcarea mâinilor, celălalt în iuţeala picioarelor. (163)

De aceea intră iute în pădurea asta deasă, până nu sosesc dintr-o clipă într-alta ticăloşii cei de vânători. Între acestea Aripă-uşoară se întoarse îndată îndărăt şi zise:

— Încetinel, vânătorii s-au îndreptat spre casele lor, ducând cu ei carne multă. De aceea poţi să ieşi din apă fără nicio teamă! apoi tuspatru legară prietenie între ei şi-şi petreceau amiezile netulburaţi în preajma lacului,

---

236 În skr.: deśakālocitam „potrivit cu locul şi cu timpul”. Prudent e cel care cunoaşte locul şi timpul (potrivit) (ser. *deśakālajña*)

desfătându-se, la umbra copacului, cu povestiri şi cugetări frumoase[237]

Cu drept cuvânt se spune:

Chiar şi fără tovărăşia femeilor, cei înţelepţi se desfată gustând nectarul cugetărilor frumoase. (164)

De asemenea:

Cine nu prinde ceea ce s-a spus o singură dată sau cine n-o spune şi el la rândul său, cine nu are un mic tezaur de vorbe de spirit şi de povestiri frumoase – ce farmec mai are conversaţia aceluia? (165)

Într-o zi, gazela nu veni la vremea când obişnuiau să stea de vorbă. Atunci ceilalţi începură să vorbească îngrijoraţi între ei: Oare de ce nu vine azi prietena noastră? Poate c-a fost omorâtă de un leu sau de vreun alt animal sau de vânători; sau poate a căzut în foc sau în vreo groapă, atrasă de pofta ierbii fragede. Bine se spune că:

Chiar când cineva e-n grădina casei sale, cei cărora li-i drag sunt îngrijoraţi, închipuindu-şi că i s-ar putea întâmpla vreun rău; cu atât mai vârtos când el se află în mijlocul unei păduri înfricoşătoare şi pline de primejdii. (166)

Atunci Încetinel vorbi către corb:

— Aripă-uşoară, eu şi cu Aurică nu suntem în stare s-o căutăm, din pricina încetinelii cu care mergem. De aceea du-te tu şi caut-o prin pădure; poate s-o zăreşti undeva în viaţă. Auzind aceasta, Aripă-uşoară nu merse tocmai departe şi văzu pe Tărcata prinsă în laţ pe malul unui lac.

---

237 De aici înainte găsim această poveste redată pe scurt în fabula lui La Fontaine: Le corbeau, la gazelle, la tortue et le rat, care începe astfel:
„La gazelle, le reel, le corbeau, la tortue,/Vivaient ensemble unis; douce société. /Le choix d'une demeure aux humains inconnue/Assurait leur félicité”.
La sfîrşitul fabulei La Fontaine arată de unde a împrumutat subiectul: „Pilpay conte qu'ainsi la chose s'est passée”.

Când o văzu, îi zise plin de mâhnire:

— Ce-i asta, draga mea? Văzându-l pe corb, Tărcata se întristă şi mai tare.

Şi cu drept cuvânt.

De obicei durerea muritorilor, chiar după ce s-a micşorat sau a dispărut, se reaprinde din nou şi mai tare la vederea celor scumpi. (167)

După ce i se opriră lacrimile, Tărcata zise către Aripă-uşoară:

— Prietene, de-acum mi s-a apropiat moartea. Noroc că mi-a fost dat să te mai văd o dată. Doar se spune:

Dacă poţi să-ţi vezi prietenul, atunci când viaţa ţi-i în primejdie de moarte, aceasta-i o mângâiere pentru amândoi, fie că mai trăieşti după aceea, fie că mori. (168)

Iartă-mă dacă te-am jignit vreodată în convorbirile noastre pline de cugetări înţelepte. Aceasta s-o spui în numele meu şi lui Aurică şi lui Încetinel!

Tot ce-am vorbit nelalocul său, cu ştiinţă sau din neştiinţă, să-mi ierte acum amândoi cu bunătate. (169)

Auzind aceasta, Aripă-uşoară zise:

— Draga mea, nu trebuie să te temi, când ne ai pe noi ca prieteni. Mă duc să-l iau pe Aurică şi mă-ntorc îndată. Oamenii aleşi nu-şi pierd cumpătul în nenorocire. Doar se spune:

Cel care nu se veseleşte la izbândă, cel care nu e abătut în restrişte, cel care nu se teme în luptă – rar naşte o mamă un astfel de copil, menit să fie o podoabă a celor trei lumi. (170)

După ce spuse aceste cuvinte, îmbărbătând-o pe Tărcata, Aripă-uşoară se duse unde stăteau Aurică şi Încetinel şi le povesti cum a căzut Tărcata în cursă. Apoi luă în spate pe Aurică şi plecă din nou cu grăbire, hotărât s-o elibereze pe Tărcata din laţ. Acesteia, când îl văzu pe şoarece, îi veni puţin inima la loc şi zise:

Cei înţelepţi să-şi facă prieteni sinceri, ca să

îndepărteze nenorocirile. Nu trece cu bine peste nenorocire cel care-i lipsit de prieteni pe lumea aceasta. (171).

Aurică zise:

— Prietenă, după cât se vede, tu eşti o bună cunoscătoare a ştiinţei care ne învaţă com să ne purtăm. Cum de-ai căzut dar în capcană? Aceea răspunse:

— Nu e timpul de vorbit acum. Mai bine roade-mi iute laţul de la picior, până nu vine ticălosul cel de vânător! auzind aceasta, Aurică zise râzând:

— De ce te mai temi de vânător, când sunt eu aici? apoi de aceea am căpătat un mare dezgust pentru învăţătură, dacă până şi una ca tine, care cunoaşte ştiinţa purtării, ajunge într-un asemenea hal. Iată de ce te întreb. Gazela răspunse:

— Şi mintea poate fi lovită de destin. Doar se spune: Când sunt prinşi în mrejele morţii şi când mintea le e lovită de destin, atunci şi judecata celor cu suflet mare începe să meargă strâmb. (172)

Ghirlanda de litere pusă pe fruntea lor de către destin n-o pot şterge prin puterea lor nici cei mai învăţaţi[238]. (173)

Pe când cei doi vorbeau astfel, Încetinel, cu inima chinuită de nenorocirea prietenei sale, se apropia încet-încet de locul unde stăteau. Când o văzu, Aripă-uşoară zise către Aurică:

— Ah, ce întâmplare nenorocită! Aurică întrebă:

— Nu cumva se apropie vânătorul? Aripă-uşoară răspunse:

— Nu e vorbă acum de vânător. Iată, vine Încetinel. A făcut o imprudenţă, căci din pricina ei avem să ne găsim şi noi pieirea, în caz că vine blestematul cel de vânător. De aceea eu am să mă înalţ în văzduh; tu te vei furişa într-o

---

238 Cf. proverbul românesc: "Ce ţi-i scris, în frunte ţi-i pus“.

gaură; iar Tărcata va porni iute în altă parte. Cât despre această broască ţestoasă, sunt tare îngrijat, căci ce-o să se facă ea pe uscat? între acestea sosi şi Încetinel. Aurică zise:

— Rău ai făcut c-ai venit aici. Întoarce-te iute, până nu soseşte vânătorul!

— Dragul meu, ce era să fac? zise Încetinel. Nu puteam să stau acolo şi să îndur arsura de foc ce-mi pricinuia nenorocirea prietenei mele. De aceea am venit aici. Bine se spune:

Cine ar putea să sufere despărţirea de o fiinţă iubită sau pierderea averii, dacă n-ar avea alături pe un prieten, care să-i fie asemenea unei minunate buruieni de leac? (174)

Nu isprăvi bine de vorbit şi sosi şi vânătorul cu arcul întins până la ureche. Cum îl văzu, într-o clipă şoarecele roase laţul gazelei. Atunci Tărcata o luă îndată la fugă, uitându-se mereu în urmă; Aripă-uşoară se sui într-un copac; iar Aurică intră într-o gaură din apropiere. Atunci vânătorul, dezamăgit din pricina plecării gazelei şi a trudei sale zadarnice, zări pe încetişor cum înainta încet-încet pe uscat. Şi se gândi: „Cu toate că soarta mi-a luat gazela, în schimb mi-a ieşit înainte această broască ţestoasă, ca să am ce mintea. Carnea ei va fi azi o mâncare gustoasă pentru mine şi ai mei". Gândindu-se aşa, o înveli în nişte ierburi, o ridică cu arcul şi punând-o pe umăr porni spre casă. Între acestea Aurică, văzând-o cum e dusă, începu să se bocească plin de durere:

— Ah, ce nenorocire mi s-a întâmplat, ce nenorocire!

Nici n-am ajuns bine la capătul unei supărări, ca la ţărmul unui ocean, că dă peste mine alta. În restrişte se înmulţesc nenorocirile. (175)

Dacă destinul a făcut să-mi pierd averea, de ce mi-a răpit şi prietena, care pentru mine era ca odihna pentru drumeţul obosit? A doua prietenă la fel ca Încetinel n-am

să mai am. Doar se spune:

Cel mai mare câştig în restrişte, destăinuirea şi liberarea din nenorocire: acestea sunt cele trei foloase ale prieteniei. (176)

Aşadar, n-am să mai am altă prietena după ea. Ah, de ce revarsă destinul fără încetare nenorociri asupra mea, ca nişte săgeţi? Mai întâi mi-am pierdut averea, după aceea supuşii, apoi mi-am părăsit patria şi-n cele din urmă am fost despărţit de prietena mea. Aceasta-i legea vieţii tuturor fiinţelor. Doar se spune:

În corp sunt îngrămădite primejdii, din fericire izvorăşte nefericirea, după întovărăşire vine despărţirea, tot ce se naşte piere. (177)

Tot astfel:

Loviturile cad neîncetat asupra celui rănit. Când averea e sleită, atunci creşte şi arsura stomacului[239], în nenorocire răsar duşmăniile. În restrişte se înmulţesc nenorocirile. (178)

Ah, bine a spus cineva:

Ocrotitor la vreme de primejdie, vas al iubirii şi al încrederii – de cine oare a fost creată această perlă, numită amic în două silabe? (179)

Între acestea sosiră acolo şi Tărcata şi Aripă-uşoară, scoţând strigate deznădăjduite. Atunci Aurică zise:

— La ce aceste bocete zadarnice? Mai bine să ne chibzuim cum să scăpăm pe Încetinel, cât timp nu dispare din ochii noştri. Doar se spune:

Cine numai se vaietă ca un prost, când dă peste el o nenorocire, acela nu face decât să sporească jalea, dar n-o înlătură. (180)

Cei învăţaţi în ale ştiinţei purtării spun că singurul leac al nenorocirii este încercarea de-a o curma şi lepădarea desperării. (181)

De asemenea:

---

239 Adică: foamea.

Cea mai bună chibzuinţă este aceea care are în vedere redobândirea averii pierdute, dobândirea celei viitoare şi liberarea celui căzut într-o nenorocire. (182)

Auzind aceasta, corbul zise:

— Dacă-i aşa, atunci faceţi ce vă spun: Tărcata să apuce acelaşi drum ca şi vânătorul şi când va ajunge la vreun lac, să cadă nemişcată pe mal. Eu mă voi sui pe capul ei şi cu lovituri uşoare de cioc o voi ciocăni, pentru ca vânătorul, văzând loviturile mele de cioc, s-o creadă moartă şi, lăsând la pământ pe Încetinel, să alerge după gazela. În acest timp tu îi vei rupe în bucăţi legăturile de iarbă, pentru ca Încetinel să poată intra iute în lac. Tărcata zise:

— Planul tău e bun. Fără îndoială că Încetinel poate fi socotit ca şi scăpat. Doar se spune:

Cel dintâi dintre toţi muritorii ştie înţeleptul, şi nimeni altul, dacă sforţarea voinţei prevesteşte izbândă sau neizbândă. (183)

Să facem întocmai! Zis şi făcut. Vânătorul zări pe Tărcata pe ţărmul unui lac, la marginea drumului, cu corbul pe ea, Când o văzu, se gândi cu bucurie: „De buna seamă că biata gazelă, din cauza durerilor pricinuite de laţ, după ce l-a rupt, s-a târât cum a putut cu rămăşiţa de viaţă ce mai avea şi, intrând înăuntrul pădurii, a murit. Broasca aceasta ţestoasă se află în puterea mea, căci e bine legată. Să iau dar gazela”. Luând această hotărâre, puse broasca ţestoasă jos şi alergă la gazelă. În aceeaşi clipă Aurică roase cu dinţii lui tăioşi ca diamantul legăturile de iarbă ale lui Încetinel, care ieşi din ele şi intră în lac. La rândul ei Tărcata, înainte de-a ajunge vânătorul la ea, dispăru îndată împreună cu corbul. Ruşinat şi dezamăgit vânătorul se întoarse; dar când se uită mai bine, ia broasca ţestoasă de unde nu-i. Atunci se aşeză la pământ şi recită în gând această strofă:

— Vânatul acesta mare, cu toate că mi-a căzut în

cursă, mi-a fost răpit de tine. Broasca ţestoasă pe care am găsit-o, a dispărut şi ea, desigur că tot prin voinţa ta. Lihnit de foame cutreier prin pădurea aceasta, departe de nevastă şi de copii. O, moarte, fă ceea ce n-ai făcut încă, stăpână; sunt gata. (184)

Astfel se tângui el în fel şi chip şi se duse acasă. După ce plecă acela, se adunară cu toţii: corbul, broasca ţestoasă, gazela şi şoarecele şi plini de bucurie se îmbrăţişară, părându-le ca şi cum s-ar fi născut din nou. Apoi se îndreptară spre lac, unde-şi petrecură restul zilelor în mare fericire, desfătându-se în convorbiri pline de cugetări frumoase. Cunoscând aceasta, cel ce ace judecată să caute să-şi facă prieteni; iar după aceea să se poarte cu ei sincer. Doar se spune:

Cine-şi face prieteni şi nu se poartă strâmb faţă de ei, acela niciodată nu suferă durerea umilinţei. (185)

Aici se sfârşeşte această a doua carte, numită *Dobândirea prietenilor*.

Cartea a treia
POVESTEA CORBILOR ŞI A BUFNIŢELOR

Acum începe această a treia carte numită *Povestea corbilor şi a bufniţelor,* din care prima strofă este următoarea:

Nu trebuie să ne încredem în acela care a fost mai înainte împotriva noastră şi care din duşman s-a făcut prieten. Priveşte cum a ars ascunzătoarea cea plină de bufniţe, datorită focului adus de corbi. (1)

Iată ce se povesteşte:

Este în ţinutul Deccanului un oraş cu numele Mahilāropya. În apropierea acestuia se afla un smochin mare, plin de o mulţime de păsări şi acoperit de un frunziş foarte des. Acolo trăia odinioară regele corbilor, cu numele Culoare-de-nor, înconjurat de nenumăraţi corbi. Acesta îşi făcuse acolo o cetate, în care-şi petrecea timpul cu supuşii săi. Însă într-o ascunzătoare din munţi, care-i servea de cetate, locuia regina bufniţelor, cu numele Zdrobitoarea-de-duşmani. Aceea venea noaptea şi zbura împrejurul smochinului. Pe orice corb îi ieşea în cale îl omora. În felul acesta, încetul cu încetul, datorită vizitelor regulate ale aceleia, smochinul fu golit de corbi. Şi era şi firesc să se întâmple aceasta, fiindcă:

Cine priveşte nepăsător cum înaintează pe furiş duşmanul sau boala, acela cu încetul e distrus din această pricină. (2)

Tot astfel:

Cine nu înlătură duşmanul şi boala de îndată ce se ivesc, aceia, chiar puternic fiind, este omorât de ei, de cum prind putere. (3)

Într-o zi regele corbilor chemă pe toţi sfetnicii săi şi le zise:

— Duşmanul nostru, fiind foarte puternic şi îndrăzneţ, pândeşte prilejul şi vine în fiecare noapte şi ne

măcelăreşte. Cum să i-o plătim oare? Noi fireşte, nu vedem noaptea, nici nu cunoaştem cetatea sa, ca să putem merge s-o atacăm. De aceea care din aceste mijloace să alegem? Pace, război, plecare, rămânere, alianţă sau perfidie? Atunci aceia ziseră:

— Bine ai făcut, Măria-ta, că ne-ai pus această întrebare. Doar se spune:

Chiar şi atunci când nu-i întrebat, sfetnicul trebuie să vorbească ceva. Însă când e întrebat, el trebuie să spună îndată ceea ce-i prielnic, fie că-i plăcut, fie că-i neplăcut. (4)

Sfetnicul care fiind întrebat nu spune ceea ce-i prielnic şi ceea ce aduce în cele din urmă fericire, ci numai vorbeşte pe placul regelui, e socotit ca duşman. (5)

O, rege, uşor se găsesc oameni care să vorbească totdeauna lucruri plăcute; dar greu se găseşte cineva care să spună un lucru neplăcut, dar folositor, sau cineva care să-l asculte. (6)

De aceea trebuie neapărat să ne chibzuim, iar pe urmă să ne silim să aducem la îndeplinire planul.(7)

Regele acela avea cinci sfetnici ereditari[240], ale căror nume erau: Zbor-în-sus, Zbor-împreună, Zborin-urmă, Zbor-inainte şi Viaţă-lungă. Dintre aceştia, regele întrebă mai întâi pe Zbor-în-sus:

— Ce părere ai, prietene, despre situaţia noastră? Acela răspunse:

— Măria-ta, cu cel tare să nu te masori. Fiindcă-i puternic şi atacă atunci când îi vine bine, trebuie să ni-l facem aliat. Doar se spune:

După cum râurile nu se întorc înapoi, tot astfel şi izbânda nu se îndepărtează de acela care se închină celui mai puternic, dar care-l atacă la vremea potrivită. (8)

Cu duşmanul care-i sincer, virtuos, nobil, cu fraţi mulţi, puternic şi adesea biruitor: cu acela trebuie să se

240 Vezi p. H2, n. **.

încheie pace. (9)

Când vede că viaţa îi este în primejdie, omul să încheie pace chiar şi cu unul care nu e nobil. O dată ce viaţa e la adăpost, totul e la adăpost. (10)

Cine-i învingător în multe lupte, cu acela mai ales trebuie să se încheie pace. Doar se spune:

Când cineva încheie pace cu unul care a învins în multe lupte, atunci prin ajutorul acestuia duşmanii săi repede i se supun. (11)

Omul să prefere pacea chiar cu acela care-i este egal; căci biruinţa în luptă este îndoielnică. Să nu săvârşească o faptă nesocotită. Aşa a vorbit Bṛhaspati[241]. (12)

Fiindcă biruinţa este totdeauna nesigură pentru cei care se încumetă să dea lupta, de aceea să nu se recurgă la ea decât după ce s-au încercat primele trei mijloace[242]. (13)

Cel orbit de trufie, care nu încheie pace şi care-i bătut cu desăvârşire de egalul său, pricinii este distrugerea amândurora, ca şi o oală nearsă lovită de alta. (14)

Lupta cu cel tare e spre pierzarea celui slab. Cel tare rămâne în picioare, neatins, ca şi piatra care sfarmă oala. (15)

Pământul, prietenii şi aurul sunt cele trei foloase ale luptei; fără ea niciunul din ele nu se poate dobândi în niciun chip. (16)

Leul care scormoneşte gaura unui guzgan, plină de sfărâmături de piatră, îşi rupe unghiile sau nu se alege decât c-un guzgan. (17)

De aceea, acolo unde nu e un folos însemnat, ci numai luptă, aceasta nu trebuie cu niciun chip să fie

241 Bṛhaspati este învăţătorul zeilor.

242 Sînt patru mijloace care duc la izbîndă: dezbinarea, blîndeţea, corupţia şi forţa.

stârnită sau dată. (18)

Cel atacat de unul mai puternic să facă la fel ca trestia[243], niciodată însă ca şarpele, dacă vrea ca fericirea sa să fie nezdruncinată. (19)

Făcând ca trestia, el ajunge la o mare prosperitate; pe când o purtare ca a şarpelui nu duce decât la pieire. (20)

Cel prudent să sufere loviturile, strângându-se ca broasca ţestoasă; însă când i se iveşte prilejul să se ridice ca şarpele cel negru[244]. (21)

Când se vede că războiul e aproape, să-l evite prin cuvintele cele mai împăciuitoare. Să nu atace vijelios, căci biruinţa nu e sigură. (22)

Tot astfel:

Niciun autor nu spune ca să se dea lupta cu cel care-i puternic; căci niciodată norul nu merge împotriva vântului. (23)

Astfel îşi dădu Zbor-în-sus părerea în sprijinul unei purtări binevoitoare şi a păcii. După ce o auzi, regele grăi către Zbor-împreună:

— Prietene, aş dori să aud şi părerea ta! Acela zise:

— Măria-ta, eu nu găsesc că-i bine să facem pace cu duşmanul. Doar se spune:

Cu duşmanul să nu se încheie alianţă, oricât ar fi de strânsă. Fie apa cât de fierbinte, vântul tot o răceşte. (24)

Unde mai pui că-i crud, lacom şi fărădelege. De aceea cu atât mai mult nu trebuie să închei pace cu el. Doar se spune:

Cu cel lipsit de sinceritate să nu cumva să se încheie pace. Oricât de strânsă ar fi alianţa cu el, nu trece mult şi din pricina răutăţii sale el se schimbă din nou. (25)

De aceea eu socot că trebuie să ne războim cu dânsul. Doar se spune:

243♦ Vezi str. 126, p. 224, n. *.

244 Cobra, foarte primejdios.

Duşmanul care se arată crud, lacom, leneş, neglijent, fricos, prost şi dispreţuitor, acela-i un luptător care uşor poate fi nimicit. (26)

Afară de aceasta, noi am fost bătuţi de el. De aceea, dacă veţi încheia pace cu dânsul, are să facă din nou prăpăd printre corbi. Doar se spune:

Vorbele împăciuitoare nu sunt la locul lor, când duşmanul poate fi învins prin al patrulea mijloc[245]. Care-i înţeleptul care stropeşte cu apă pe cel cuprins de friguri, în loc să-l facă să asude?[246] (27)

Vorbele blânde mai degrabă aţâţă pe cel înfuriat, ca şi picăturile de apă turnate deodată peste untul fierbinte. (28)

Cât despre ceea ce spui Măria-ta, că duşmanul e puternic, şi aceasta-i fără temei. Doar se spune:

Leul însufleţit de un mare curaj pune piciorul pe capul elefantului îndârjit, cu toate că acesta e mai mare decât el. (29)

Cine-i energic, acela poate omorî pe duşman, chiar dacă acesta e mare, iar acela mic; astfel povestesc Bharadvajii[247] c-a omorât leul pe elefant. (30) Duşmanii a căror putere e mai mare trebuie ucişi prin viclenie, cum a făcut Bhīma cu kiciakii[248], travestindu-se în femeie. (31)

Tot astfel:

---

245 Vezi p. 197, n. **.

246 Cf. Cicero, In Catilinam, I, 31: „Adesea oamenii bolnavi de-o boală grea, dacă beau apă rece, atunci cînd sint scuturaţi de frigurile care-i ard, mai întii parcă se simt uşuraţi, dar pe urmă se îmbolnăvesc şi mai tare".

247 Bharadvajii formau o şcoală vedică şi studiau o variantă a Yajurvedei negre, una din Vede, cărţile sfinte ale brahmanilor.

248în Mahābhārata eroul Bhīma, al doilea fiu al lui Pandu, regele antic al oraşului Delhi, a învins poporul kiciakilor travestindu-se în femeie.

Regelui neîndurător duşmanii i se supun ca Morţii; pe când pe cel care rabdă totul ei îl consideră ca pe un fleac. (32)

Acela a cărui strălucire nu întunecă strălucirea celor străluciţi – la ce s-a mai născut degeaba răpind numai tinereţea mamei sale? (33)

Fericirea al cărei trup nu e ud de sângele duşmanilor, roşu ca şofranul, oricât ar fi ea de fermecătoare, nu aduce bucurie sufletului celor înţelepţi. (34) Regele al cărui pământ nu e stropit de sângele duşmanilor şi de lacrimile care curg din ochii văduvelor lor – ce slavă are el în viaţă? (35)

Astfel îşi dădu părerea Zbor-împreună în favoarea războiului. După ce-l ascultă şi pe el, regele grăi către Zbor-în-urmă:

— Prietene, dă-ţi şi tu părerea! Acela, luând cuvântul, zise:

— Măria-ta, duşmanul nostru e rău, mai puternic decât noi, şi nelegiuit. De aceea nu sunt potrivite pentru el nici pacea, nici războiul. Singurul lucru nimerit e plecarea. Doar se spune:

Faţă de un duşman mai puternic şi nelegiuit nu se recomandă nici pacea, nici războiul, ci numai plecarea. (36)

La vreme de primejdie plecarea este de două feluri: una are de scop scăparea vieţii şi a averii, cealaltă se spune că este a celui care doreşte să învingă. (37) Plecarea în ţara duşmanului a celui care-i doritor de biruinţă şi superior în putere se recomandă în lunile *Kārttika* şi *Caitra*[249]; în alt timp nu. (38) Însă orice timp este nimerit, atunci când duşmanul poate fi surprins aflându-se într-o nenorocire sau având părţi slabe. (39)

Numai după ce şi-a întărit bine propria-i reşedinţă cu

---

249 în lunile Kārttika şi Caitra se recomandă să se pornească împotriva duşmanului, fiindcă atunci nu plouă.

luptători viteji, destoinici şi puternici, să pornească regele în ţara duşmanului, trimiţând înainte iscoade. (40)

Însă cine pătrunde în regatul duşman fără a cunoaşte drumurile, aliaţii naturali[250], apele şi ogoarele, acela nu se mai întoarce în regatul său. (41) De aceea ar fi nimerit să te retragi. De asemenea: Aici e nimerit, stăpâne, să recurgi la al doilea mijloc, la plecare, nu la război, nici la pace cu răufăcătorul acesta puternic. (42)

Pe lângă aceasta cei prudenţi, când se retrag, au în vedere un scop. Doar se spune:

Berbecele se dă înapoi ca să atace. Regele animalelor, când e din cale afară de furios, se piteşte gata să se arunce. Cei cuminţi, care-şi ascund gândurile în sufletul lor şi nu-şi dau pe faţă planurile şi acţiunile, chibzuindu-se bine, aceia înving. (43)

De asemenea:

Cel care, văzând că duşmanul său e tare, pleacă în pribegie, acela ca şi Yudhiṣṭhira[251], trăind şi nemurind, îşi recapătă ţara. (44)

Când cel slab, cuprins de îngâmfare, se ia la luptă cu cel puternic, el face tocmai ceea ce doreşte duşmanul şi pricinuieşte pieirea familiei sale. (45) Aşadar, fiindcă eşti atacat de-un duşman puternic, nu e timpul acum nici de pace nici de război, ci de retragere. Acesta fu sfatul lui Zbor-în-urmă, privitor la retragere. Auzind aceasta, regele zise către Zbor-înainte:

— Prietene, spune-ţi şi tu părerea ta! Acela zise:

— Măria-ta, mie nu-mi place niciunul din cele trei

---

250 Se cheamă „aliat natural" în tratatele dé politică şi de guvernămînt ale indienilor un rege care-i despărţit de altul printr-un stat la mijloc.

251 Yudhiṣṭhira, cel mai în vîrstă dintre fiii lui Pāṇḍu, fu învins într-o zi de vărul său Duryodhana la jocul de zaruri şi din această pricină fu silit să trăiască prin păduri 12 ani, împreună cu fraţii săi.

mijloace: pacea, războiul şi plecarea; găsesc însă cât se poate de nimerită rămânerea pe loc. Doar se spune:

Crocodilul, când se află în locul său prielnic, îl trage până şi pe elefantul măreţ; pe când dacă-i afară din locul său, e biruit şi de un câine. (46)

De asemenea:

Cel atacat de unul mai tare să stea cu precauţie în cetate. Acolo să-şi cheme prietenii, ca să-l scape. (47)

Cel care, la vestea că se apropie duşmanul, îşi părăseşte spăimântat cetatea, acela nu se mai întoarce acolo. (48)

După cum oricine se poate apropia de un şarpe lipsit de dinţi şi de un elefant domolit, tot astfel şi de un rege fără cetate. (49)

Un singur om care se află în cetate poate să se lupte cu o sută de duşmani puternici; de aceea să nu-şi părăsească cetatea. (50)

De aceea regele să-şi zidească o cetate puternică, cu provizii şi aliaţi naturali, prevăzută cu ziduri, şanţuri, maşini şi celelalte. (51)

Acolo să stea veşnic gata de luptă; dacă scapă cu viaţă, îşi recapătă domnia; dacă moare, merge în rai. (52)

De asemenea:

Chiar cei slabi, dacă sunt uniţi, nu pot fi învinşi de unul puternic, cum e învins copacul singuratic de potrivnicul său, vântul. (53)

Căci copacul care creşte singur, oricât ar fi de mare şi oricât de bine înţepenit ar fi din toate părţile. poate fi clătinat chiar de un vânt foarte lin. (54) Tot astfel duşmanii socotesc că pot face rău unui om când e singur, chiar dacă-i viteaz – şi de aceea îi şi fac. (55)

Aceasta fu părerea lui Zbor-înainte, privitoare rămânerea pe loc. Auzind aceasta, regele se îndreptă către Viaţă-lungă:

— Prietene, spune şi tu părerea ta! Acela grăi:

— Măria-ta, dintre cele şase mijloace[252] alianţa mi se pare cea mai potrivită. Aceasta trebuie s-o facem. Doar se spune: Cel fără aliat, chiar dacă-i destoinic şi puternic, ce poate el să facă? Focul izbucnit se stinge de la sine, dacă nu e vânt. (5)

De aceea trebuie să rămâi pe loc şi să te uneşti cu unul destoinic, care să te scape din nenorocire. Dacă însă îţi vei părăsi cetatea şi vei pleca, atunci nimeni n-are să-ţi vorbească măcar de vreun ajutor. Doar se spune:

Când focul arde pădurea, vântul este aliatul său; dar tot el stinge lampa. Cine se uită la un om slab? (57)

Însă nu-i nevoie neapărat ca cineva să se unească cu unul puternic. Şi unirea cu cei mici poate să te apere. Doar se spune:

După cum un tufiş de bambu, format din trestii dese, nu poate fi smuls, tot aşa nu poate fi distrus un rege, chiar dacă-i foarte slab[253]. (58)

De aceea arborii care sunt deşi şi bine înţepeniţi de jur-împrejur, nu sunt doborâţi nici chiar de furtună, fiindcă sunt uniţi între ei; (59)

pe când copacul singuratic, chiar dacă-i mare, puternic şi bine înţepenit, cu uşurinţă poate fi doborât de vânt. (60)

Ce se spune însă când alianţa se face cu unul foarte însemnat? Se spune:

Unirea cu un om mare pe cine oare nu-l înalţă? Apa care stă pe frunza de lotus capătă strălucire de mărgăritare[254]. (61)

Aşadar, fără unire nu e putinţă de scăpare. De aceea trebuie de făcut mai întâi alianţă şi după aceea război; aceasta-i părerea mea! Acesta fu sfatul lui Viaţă-lungă. După ce acela vorbi astfel, regele Culoare-de-nor se plecă

---

252 Vezi p.319, n.**.

253 Subînţeles „Cu condiţia ca să se alieze cu mai mulţi”.

254 Vezi Cartea întâi, str. 250, n.*.

spre un vechi sfetnic al tatălui său, un bătrân cu numele Viaţă-tare, care cunoştea întreaga învăţătură cu privire la arta de a domni, şi-i zise:

— Scumpul meu[255], am întrebat pe aceşti sfetnici de faţă cu tine, ca să-i auzi pe toţi şi, cunoscându-le părerea, să-mi arăţi ce-i de făcut. Spune-mi dar, cum e mai bine?

— Fiule zise acela, toţi sfetnicii au vorbit aşa cum stă şi-n cărţile care învaţă arta de a domni. Învăţăturile acestea îşi au rostul la timpul lor. Însă împrejurarea de faţă cere prefăcătorie. Doar se spune:

Totdeauna, şi-n timp de pace şi-n război, omul trebuie să fie neîncrezător şi să recurgă la prefăcătorie faţă de-un duşman mai puternic. (62)

De aceea duşmanul e răpus lesne de acei care-i câştigă încrederea, fără însă a se încrede şi ei în el. Şi care-i aţâţă lăcomia. Doar se spune:

Uneori cei înţelepţi fac ca să-i meargă bine duşmanului pe care au de gând să-l distrugă. Flegma este sporită cu ajutorul zahărului, pentru ca să dispară. (63)

Tot astfel:

Pe lumea aceasta cel care-i sincer faţă de femei, faţă de duşmani, faţă de un prieten prefăcut şi mai ales faţă de curtezane, acela nu trăieşte mult. (64) Datoria faţă de rege, faţă de brahmani, faţă de sine însuşi şi faţă de învăţător, trebuie să şi-o îndeplinească omul cu sinceritate; restul cu prefăcătorie. 165)

Sinceritatea este de lăudat numai la asceţii cu sufletul purificat, nu şi la oamenii obişnuiţi, poftitori de femei, şi mai ales nu la domnitori[256][257]. (66) De aceea, dacă vei recurge la prefăcătorie, nu ornai că vei rămânea pe loc, dar ademenindu-l pe duşman îl vei alunga. Pe lângă

255# *# In textul skr. tata: „tată" (termen de respect).
256 Astfel de principii imorale se găsesc în tratatele de politică indiene, vezi şi p. 111, n. ***
257

aceasta, dacă vei vedea la el vreo parte slabă, te vei duce şi-l vei omorî. Culoare-de-nor zise:

— Scumpul meu, eu nici măcar nu ştiu unde şade. Cum să-i cunosc dar partea slabă? Viaţă-tare răspunse:

— Fiule, cu ajutorul iscoadelor îţi voi arăta nu numai cetatea lui, dar şi părţile-i slabe. Doar se spune:

Vacile văd prin miros, brahmanii văd prin *Vede*, regii văd prin iscoade, ceilalţi oameni prin ochi. (67) la această privinţă se spune:

Regele care cunoaşte prin iscoadele sale ascunse pe puternicii săi şi mai ales pe ai duşmanilor, acela nu dă peste nenorocire. (63)

Culoare-de-nor zise:

— Scumpul meu, cine sunt cei puternici şi câţi la număr? Ce sunt spionii ascunşi? Lămureşte-mi toate acestea. Acela grăi:

— În această privinţă sfântul Narada[258] îi spune lui Yudhişţhira că la duşmani sunt optsprezece puternici, iar cei proprii cincisprezece. Aceştia se pot cunoaşte prin câte trei spioni ascunşi. O dată cunoscuţi, atât cei care sunt ai noştri, cât şi cei care sunt de partea duşmanului se află în puterea noastră. Doar Narada îi spune lui Yudhişţhira:

Pe cei optsprezece puternici ai duşmanului şi pe cei cincisprezece ai tăi îi cunoşti prin câte trei iscoade ascunse. (69)

Prin cuvântul „puternic” se înţelege un dregător de seamă. Dacă ei se poartă rău, aceasta-i spre pierzarea stăpânului lor; dacă însă sunt de treabă, aceasta-i spre binele lui. Aceştia sunt: cancelarul, preotul casei, căpetenia oştirii, prinţul moştenitor, uşierul, duhovnicul, strângătorul de biruri, mai marele peste harem, slujitorul care-i de serviciu, primul judecător, cel care primeşte jălbile, ministrul de război, cel ce are în grija sa elefanţii, vistiernicul, comandantul cetăţii, mai marele peste

258 Narada este numele unui întelept divin.

perceptori, păzitorul hotarelor şi vătaful curţii. Prin trădarea acestora duşmanul repede e învins. Cei care fac parte dintre puternicii proprii sunt: regina, mama regelui, camerierul, grădinarul, păzitorul patului domnesc, iscoada, cititorul în stele, medicul, cel care aduce apa, cel care păstrează betelul, învăţătorul, straja, intendentul, purtătorul de umbrelă şi curtezana. Duşmănia acestora este poarta pierzării pentru domnitor şi pentru ai săi. Tot astfel: Medicul, cititorul în stele şi învăţătorul află totul, dacă sunt puşi ca spioni printre ai lor; tot astfel îmblânzitorii de şerpi şi nebunii printre duşmani. (70).

De asemenea:

O dată ce spioni iscusiţi au găsit intrare cu ajutorul celor puternici, să caute să iscodească şi fundul, acest duşman al apelor adânci. (71)

Auzind cuvintele sfetnicului său, Culoare-de-nor zise:

— Scumpul meu, oare din ce pricină dăinuieşte această necontenită duşmănie pe viaţă şi pe moarte între corbi şi bufniţe? Acela răspunse:

— Fiule, odinioară lebedele, papagalii, bâtlanii, cucii, vrăbiile, bufniţele, păunii, porumbeii, turturelele, scurmătoarele şi toate celelalte păsări s-au întrunit şi au început să se sfătuiască cu mare înfierbântare:

— Cu toate că regele nostru este Vainateya, spuneau dânsele, el se ţine de venerabilul Vasudeva[259] şi nici nu-i pasă de noi. Degeaba mai avem un stăpân, dacă nu ne ocroteşte pe noi, care veşnic suntem prinse în laţurile vânătorilor. Doar se spune:

Cine nu ocroteşte pe oamenii spăimântaţi şi asupriţi necontenit de duşmani, acela fără îndoială că sub înfăţişarea de rege este Moartea însăşi. (72) Dacă regele nu-şi cârmuieşte bine supuşii, oamenii se rătăcesc ca o

---

259 Vainateya: numele său obişnuit este Garūda. Aceasta-i pasărea pe care călăreşte Vișṇu, numit aici Vasudeva. Vezi pL 59, n. ***.

corabie fără cârmaci. (73)

Ca pe-o corabie sfărâmată pe ocean să-i părăsească omul pe aceştia şase: pe învăţătorul care nu-i în stare să înveţe pe alţii, pe preotul care nu studiază cărţile sfinte[260]. (74)

Pe regele care nu ocroteşte, pe soţia rea de gură, pe păstorul doritor de-a trăi în sat şi pe bărbierul doritor de-a fi în pădure. (75)

Gândindu-ne la aceasta, să ne alegem alt rege. Atunci, văzând-o pe bufniţă cu înfăţişarea ei frumoasă, toate păsările strigară într-un glas:

— Bufniţa aceasta să fie regina noastră. Să se aducă dar cele trebuitoare pentru încoronarea reginei. Atunci se pregăti apă de la diferite scăldători sfinte, se făcu o grămadă dintr-o sută şi opt rădăcini descântate, se aşeză tronul, se aduse un tablou care înfăţişa pământul cu cele şapte insule, se aşternu blana de tigru, se umplură cu apă vasele de aur, se aprinseră lămpile pline cu untdelemn şi se sună din surle. Oglinzile şi celelalte lucruri aducătoare de noroc stăteau pregătite, cei mai buni dintre cântăreţi recitau odele[261]lor, brahmanii înflăcăraţi rosteau în cor imnuri vedice, fecioarele cântau, totul era gata pentru încoronare. Dar tocmai când bufniţa se aşeza pe tron, iată că de undeva sosi un corb. Acesta se gândi „Ce înseamnă oare această adunare de păsări şi sărbătoarea aceasta mare?” Când îl văzură, păsările îşi ziseră între ele:

— Se ştie că cel mai isteţ între păsări e corbul Doar se spune:

Cel mai viclean dintre oameni e bărbierul, dintre zburătoare e corbul, dintre fiare şacalul, dintre asceţi

---

260 „Cărţile sfinte" sînt Vedele.

261 Sa descrie pregătirea de încoronare ca şi cum ar fi vorba de un rege adevărat; animalele în fabulele indiene se poartă şi vorbesc întocmai ca oamenii.

cerşetorul în haine albe.[262]. (76)

De aceea să-l auzim şi pe el. Doar se spune: Planurile puse la cale de cei pricepuţi, chibzuite şi bine cercetate în toate chipurile împreună cu mulţi, niciodată nu dau greş. (77)

Atunci corbul apropiindu-se de ele zise:

— Ce înseamnă această mulţime adunată şi această sărbătoare măreaţă? Acelea răspunseră:

— Noi, păsările, n-avem regină. De aceea am pus la cale încoronarea acestei bufniţe ca regină a păsărilor. Dă-ţi acum şi tu părerea. Ai sosit tocmai la timp! Atunci corbul începu a râde şi zise:

— Este o nebunie să se încoroneze ca regină bufniţa aceasta chioară în timpul zilei, cu faţa ei grozavă, când sunt atâtea păsări de seamă ca: păunul, lebăda, cucul, fenicopterul, papagalul, turturica, cocorul şi altele. De aceea eu nu sunt de această părere. Pentru că: Fără să fie mâniată, şi ce înfiorătoare şi neprietenoasă la vedere este bufniţa aceasta cu nasul ei coroiat şi cu ochii ceia albi! D-apoi când va fi mânioasă, cum are să mai arate! (78)

De asemenea:

Dacă punem ca regină bufniţa, care prin însăşi firea ei e înfiorătoare, grozavă, sălbatică şi neprietenoasă la vedere, atunci ce noroc vom mai avea?[263] (79) Pe lângă aceasta, când Vainateya e stăpânul nostru, la ce să ne mai luăm ca stăpână şi pe bufniţa asta-i? De aceea, chiar de-ar avea însuşiri, totuşi, de vreme ce avem un stăpân, nu mai are rost al doilea.

Un singur domn peste o ţară, plin de strălucire, este prielnic. Când îs mai mulţi „aduc pierzare, ca serii la sfârşitul lumii[264]. (80)

---

262 „Cerşetorul în haine alb.?“, probabil un ascet din secta Śvetāmbara. („purtători de haine albe“.)

263 Cf. aceeaşi credinţă despre bufniţă şi la noi.

264 La sfîrşitul unui kalpa, spune tradiţia, vor apărea şapte

Numai cât vor auzi de numele lui (Vainateya), şi duşmanii voştri nu se vor atinge de voi. Doar se spune:

E de-ajuns să afle numai numele unui stăpân cu faimă mare, şi într-o clipă duşmanii se liniştesc. (81)

Tot astfel:

Pomenindu-i pe cei mari, avem izbânda cea mai mare. Fiindcă au pomenit de lună, iepurii au trăit în pace. (82)

— Cum asta? întrebară păsările. Corbul povesti:

Povestea întâia
IEPURELE ŞI ELEFANTUL

Într-o pădure trăia odată un elefant uriaş, cu numele Patru-dinţi, care era regele turmei sale. Odată se ivi acolo o secetă mare, care ţinu mulţi ani. Din cauza ei secară lacuri, smârcuri, mlaştini şi bălţi. Atunci toţi elefanţii grăiră către regele lor:

— Măria-ta, puii noştri sunt chinuiţi de sete şi trag să moară; unii au şi murit. Să căutăm un lac, unde să bea apă şi să se învioreze. După ce se gândi mult, regele elefanţilor zise:

— Este în inima unui ţinut, într-un loc singuratic, un lac mare, totdeauna plin cu apă din Gangele care curge pe sub pământ. Să mergem într-acolo! Zis şi făcut. Merseră ei cinci nopţi de-a rândul şi ajunseră la lac. Acolo intrară în apă şi nu ieşiră decât atunci când apuse soarele. Însă de jur-împrejurul acelui lac se aflau nenumărate gropi, făcute de iepuri în pământul foarte moale. Acestea fură stricate de elefanţi, pe când umblau încoace şi încolo. Mulţi iepuri se aleseră cu picioarele, capetele şi gâturile strivite; unii

---

sori, care vor arde universul. (Kalpa este o perioadă a lumii, egală cu o zi a lui Brahma). în privinţa cugetării cf. versului: nNu e bună domnia multora; unul singur să fie domn (Homer, Iliada, II, 204).

din ei muriră, alţii abia scăpară cu viaţă. După ce se depărtă turma de elefanţi, iepurii, tulburaţi, văzându-şi locuinţele distruse de picioarele elefanţilor, unii din ei cu picioarele rupte, alţii cu corpul stâlcit şi plin de sânge, alţii iarăşi cu puii omorâţi, se întruniră cu ochii în lacrimi şi începură a se sfătui.

— Vai, suntem pierduţi! spuneau ei. Turma ceea de elefanţi are să vină mereu, pentru că nu-i apă aiurea. Aşa că vom pieri cu toţii. Doar se spune: Elefantul omoară chiar când atinge, şarpele chiar când miroase, regele chiar când râde, omul rău chiar când cinsteşte. (83)

Să ne gândim dar la vreun mijloc de scăpare. Atunci unul din ei zise:

— Să părăsim acest ţinut şi să plecăm. Ce putem face altceva? Doar Mānu şi Vyāsa[265] au spus:

Omul să părăsească pe unul pentru familie, familia s-o părăsească pentru sat, satul să-l părăsească pentru ţară şi pământul întreg pentru sine însuşi. (84) Regele să-şi părăsească ţara fără a sta la gânduri, dacă aceasta-i spre binele său, chiar dacă-i sănătoasă, roditoare şi prielnică creşterii vitelor. (85) Omul să-şi păstreze averea pentru vreo nenorocire, nevasta să şi-o păstreze cu ajutorul averii, iar pe sine să se păstreze sacrificând şi nevastă şi avere. (86)

Atunci unii ziseră:

— Nu se poate părăsi aşa deodată locul strămoşesc. De aceea să ne gândim ia vreun mijloc de a-i speria, ca să nu vină cumva din nou. Doar se spune:

Şi şarpele care nu-i veninos trebuie să-şi ridice creasta; veninos sau nu, creasta-i ridicată insuflă groază. (87)

Atunci alţii ziseră:

— Dacă-i aşa, este un mijloc foarte bun de a-i speria

---

265 Vyāsa este autorul legendar al Vedelor, cărţile sfinte ale brahmanilor.

în aşa fel, încât să nu se mai întoarcă. Însă izbutirea acestui mijloc atârnă de un sol iscusit. Fiindcă iepurele Vijayadatta, regele şi stăpânul nostru, locuieşte în lună, de aceea să se trimită un sol prefăcut la regele elefanţilor, care să-i spună: „Luna te opreşte să vii aici la lac, pentru ca de jur-împrejurul lui locuiesc supuşii ei”. Dacă i se va vorbi astfel, poate că va da crezare vorbelor solului şi va pleca. Atunci alţii iarăşi ziseră:

— Dacă-i aşa, este în mijlocul nostru un iepure cu numele Clăpăug. Acela-i meşter la vorbă şi cunoscător în ale soliei. Să-l trimitem pe dânsul acolo. Doar se spune:

Acela este trimis ca sol din partea regelui, care-i chipeş, fără dorinţe, cu darul vorbirii, cunoscător a tot felul de cărţi şi care ştie să pătrundă gândul altora. (88)

De asemenea:

Cel care recurge la un uşier domnesc neghiob sau plin de lăcomie, dar mai cu seamă mincinos, acela nu izbuteşte în ceea ce întreprinde. (89)

Să vedem deci dacă putem să scăpăm teferi din această pacoste! Atunci ceilalţi ziseră:

— Aşa-i bine. Alt mijloc de scăpare nu-i. Să facem aşa! Atunci fu ales Clăpăug, ca să meargă la regele turmei de elefanţi; şi Clăpăug porni. Când ajunse aproape de drumul elefanţilor, se sui pe o movilă, de care nu se putea apropia nimeni altul, şi vorbi către elefant:

— Hei, elefant păcătos, cum de-ai îndrăznit să intri, aşa niciuna nici două şi fără să-ţi pese, în lacul acesta al lunii? Să nu mai calci pe aici; pleacă! auzind aceasta, elefantul zise mirat:

— Dar tu cine eşti? Acela răspunse:

— Eu sunt iepurele

Vijayadatta şi locuiesc în lună. Sfânta lună m-a trimis acum la tine, pentru că vorbele ei să aibă mai multă crezare. Atunci elefantul zise:

— Hei, iepure, spune-mi porunca sfintei luni, ca s-o

îndeplinesc îndată! Iepurele răspunse:

— Ziua trecută ai venit împreună cu turma ta şi ai strivit o mulţime de iepuri. Cum de nu ştii că aceştia sunt sub stăpânirea lunii? De aceea, dacă ţii la viaţă, sub niciun cuvânt să nu mai vii aici. Aceasta-i porunca lunii! Elefantul întrebă:

— Şi unde se află acum stăpâna voastră, sfânta lună? Iepurele răspunse:

— Ea a venit acum aici, la lac, ca să aducă mângâiere iepurilor care au mai rămas în viaţă dintre cei zdrobiţi de turma ta. Iar eu am fost trimis la tine. Elefantul zise:

— Dacă-i aşa, arată-mi pe stăpâna mea, ca să mă închin la ea şi să plec aiurea! Iepurele zise:

— Vino numai tu cu mine, ca să ţi-o arăt! Zis şi făcut. Seara iepurele îl duse pe elefant la ţărmul lacului şi, arătându-i chipul lunii în apă, îi zise:

— Stăpâna noastră stă cufundată în meditaţie în mijlocul apei. Închină-te ei în tăcere şi pleacă iute. Altfel, dacă-i tulburi meditaţia, se va supăra din nou şi mai tare. Atunci elefantul, înfricoşat, se închină la lună şi apoi se depărtă. Din ziua aceea iepurii trăiră în tihnă în vizuinile lor, împreună cu ai lor. De aceea eu spun:

Pomenindu-i pe cei mari, avem izbânda cea mai mare. Fiindcă au pomenit de lună, iepurii au trăit în pace. (90)

Tot astfel:

Odinioară iepurele şi Kapiñjala, voind cu orice preţ să se judece şi dând peste un judecător mişel, şi-au găsit pieirea amândoi. (90)

— Cum asta? întrebară păsările. Corbul povesti:

Povestea a doua
POTÂRNICHEA, IEPURELE ŞI MOTANUL

Mai înainte eu locuiam într-un copac. Dedesubt, într-o scorbură, locuia o potârniche, cu numele Kapiñjala. Totdeauna, când ne întorceam la apusul soarelui, ne petreceam vremea amândoi spunându-ne o mulţime de cugetări frumoase şi istorisindu-ne faptele străvechi ale înţelepţilor divini, brahmani şi regeşti, sau multele minunăţii văzute în timpul călătoriilor; ceea ce ne făcea o mare plăcere. Odată Kapiñjala se duse împreună cu alte potârnichi să-şi caute hrana într-un ţinut străin, plin cu lanuri de orez. Dar, când se ivi noaptea, nu se mai întoarse şi atunci mă gândii neliniştit şi întristat de lipsa ei:. „Ah, oare de ce n-a venit azi Kapiñjala? Nu cumva a fost prinsă în laţ de vreun vânător? Sau poate a omorât-o cineva? Oricum, dacă i-ar merge bine, n-ar sta ea fără mine. Astfel măfrămiutai, cu gândul multe zile. O lată însă, pe la asfinţitul soarelui, intră în scorbură un iepure, cu numele Mers-iute. Fiindcă pierdusem orice nădejde în privinţa lui Kapiñjala, îl lăsai. A doua zi însă, făcându-i-se dor de casă, numai iată că soseşte şi Kapiñjala, grasă ca o minge de mult orez ce mâncase. Bine a zis cine a zis:

Nici în cer nu gustă muritorii aşa fericire, ca aceea pe care o are şi cel mai sărac în ţara sa, în oraşul său, în casa sa. (92)

Când văzu iepurele în scorbură, potârnichea zise supărată:

— Hei, dar casa asta este a mea. De aceea fă bine şi ieşi numaidecât! Iepurele răspunse:

— Casa asta nu-i a ta, ci a mea. De ce dar rosteşti în zadar cuvinte de ocară? Doar se spune:

Nu se mai poate pune stăpânire pe iazuri, fântâni, temple şi copaci, o dată ce au fost părăsite[266] (93) De asemenea:

Acolo unde cineva s-a folosit în văzul tuturor de o

266 Strofa aceasta e a lui Mānu, autorul celebrului cod de legi indian numit Manusmṛti.

casă sau de altceva timp de zece ani, dovada hotărâtoare este folosinţa, nu martorul nici actele. (94) Aceasta-i legea cu privire la oameni, aşa cum ne învaţă înţelepţii; iar adăpostul animalelor şi al păsărilor e numai pentru puii lor. (95)

Aşadar, casa asta este a mea, nu a ta! Kapiñjala zise:

— Dacă recunoşti ca autoritate legea, vino cu mine, să întrebăm pe un învăţat; şi cui i-o va da, acela să aibă casa. Atunci mă gândii: „Ce are să iasă oare de aici? Vreau să văd şi eu judecata”. Apoi de curiozitate mă luai după ei. Între acestea un cotoi sălbatic, cu numele Dinţi-ascuţiţi, care auzise sfada lor, se duse la malul unui râu din apropierea drumului, luă un pumn de iarbă sfântă şi stând c-un ochi închis, cu braţele ridicate şi abia atingând pământul cu vârful picioarelor[267], începu să propovăduiască virtutea, cu faţa spre sfântul soare, în felul următor:

— Ah, existenţa aceasta pământească nu preţuieşte nimic, viaţa se duce ca o clipă, unirea cu fiinţele scumpe e trecătoare ca un vis, familia este asemenea reţelei fermecate a lui Indra[268]. De aceea nu e altă mântuire decât în virtute[269]. Doar se spune:

Acela ale cărui zile vin şi se duc lipsite de fapte bune, nu trăieşte, ca şi foalele unui fierar, deşi suflă. (96)

După cum o coadă de câine nu acoperă părţile ruşinoase nici nu alungă insectele şi ţânţarii, tot astfel învăţătura fără virtute nu e de niciun folos. (97) De asemenea:

Ca neghina între grâne, ca o pasăre necurată, ca ţânţarii între fiinţe: aşa sunt aceia al căror ţel nu e

---

267 Motanul e comparat cu un ascet care se chinuieşte.
268 Reţeaua lui Indra: simbol al iluziei deşarte.
269Aproape aceleaşi învăţături, sub o formă puţin schimbată, se găsesc la hoţul din Cartea întâi, povestea a patra.

virtutea. (98)

Mai presus sunt florile şi fructele decât copacul, mai presus se spune că e untul decât laptele acru, mai presus untdelemnul decât plăcinta prăjită în el, mai presus e virtutea decât omul. (99)

Oamenii lipsiţi de virtute trăiesc ca vitele, numai pentru a mânca şi a-şi face nevoile, deşi au fost creaţi în scopul cel mai înalt: să facă fapte bune. (100)

Învăţaţii care cunosc ştiinţa purtării laudă statornicia în toate faptele. Deşi în calea ei stau multe piedici, pasul Dreptăţii este grăbit. (101)

Oameni, virtutea se poate arăta pe scurt (ce aveţi nevoie de multe amănunte?): a face bine altuia este o virtute; a-l asupri este o faptă rea. (102)

Ascultaţi chintesenţa virtuţii şi după ce veţi auzi, meditaţi asupra ei: omul să nu facă altora ceea ce-i rău pentru el. (10)

Auzindu-i învăţăturile privitoare la virtute, iepurele zise:

— Kapiñjala, colo pe malul râului stă un pustnic, care predică virtutea. Să-l întrebăm pe el. Kapiñjala răspunse:

— Dar acesta-i duşmanul nostru din naştere! De aceea să ne ţinem departe de el, când îl vom întreba. S-ar putea ca făgăduinţa sa religioasă să fie şubredă. Atunci îi ziseră de departe:

— Hei, pustnicule, care cunoşti legile, între noi doi este o neînţelegere. De aceea dă-ne o hotărâre întemeiată pe pravilă. Cine va pierde procesul, acela să fie mâncat! Cotoiul răspunse:

— Dragii mei, lui, nu vorbiţi aşa. Eu m-am depărtat de drumul faptei rele, care duce la iad. Nevătămarea fiinţelor este calea virtuţii. Doar se zice:

Fiindcă cei drepţi au spus că înaintea virtuţii merge nevătămarea fiinţelor, de aceea trebuie cruţate până şi

ploşniţele, păduchii şi celelalte insecte[270]. (104)

Cine vatămă chiar şi fiinţele vătămătoare, acela-i crud; acela se duce în iadul cel grozav; cu atât mai mult cel care vatămă fiinţele bune. (105)

Chiar şi cei pricepuţi în ale jertfei, care ucid animale atunci când jertfesc, sunt lipsiţi de minte. Ei nu cunosc înţelesul adevărat al învăţăturii sfinte. E drept că acolo se spune să se jertfească ţapi. Dar „ţapi” se numesc boabele de orez vechi de şapte ani, şi nu un soi anumit de animale[271]. Doar se spune: Dacă cineva merge la cer tăind copaci, omorând animale şi vărsând sânge, atunci cine se mai duce în iad? (106)

De aceea eu n-am să vă mănânc nici pe unul, nici pe celălalt. Voi hotărî numai cine câştigă şi cine pierde. Eu însă mi-s bătrân şi nu prea aud bine de departe. Având în vedere lucrul acesta, apropiaţi-vă şi spuneţi cum stă pricina, pentru ca să dau hotărârea în deplină cunoştinţă de cauză şi astfel să nu-mi fie închisă intrarea în cer. Doar se spune: Bărbatul care din trufie sau din lăcomie sau din mânie sau de teamă dă o hotărâre nedreaptă, acela merge în iad. (107)

Tot astfel:

Judecătorul care dă o hotărâre nedreaptă cu privire la un cal, ucide unul; cu privire la o vacă, ucide zece; cu privire la o fată, ucide o sută; cu privire la un bărbat, ucide o mie. (108)

Cel care, stând în sala unde se judecă, nu arată limpede cum stă lucrul, acela trebuie îndepărtat; afară numai dacă cercetarea nu descoperă adevărul. (109)

De aceea vorbiţi-mi cu încredere la ureche! mai este

270# Persiflarea este evidentă. Autorul îşi bate joc de respectul pe care-1 au pustnicii brahmani pentru orice vietate.

271 Şi aici avem o persiflare a felului cum se interpretau textele sfinte.

nevoie să continui povestea? Ticălosul acela câştigă repede încrederea amândurora, astfel încât, pierzându-şi minţile, se apropiară de el. Atunci în acelaşi timp unul fu înşfăcat de cotoi cu gheara, iar cealaltă cu dinţii săi ca ferăstrăul. După aceea fură ucişi şi mâncaţi. De aceea eu spun:

Odinioară iepurele şi Kapiñjala, vrând cu orice preţ să se judece şi dând peste un judecător mişel, şi-au găsit pieirea amândoi. (110)

Tot astfel şi voi, alegându-vă ca regină bufniţa şi neputând vedea noaptea, veţi merge pe drumul iepurelui şi al lui Kapiñjala. Acum, când ştiţi aceasta, faceţi ce trebuie de făcut! auzind cuvintele corbului, păsările strigară:

— Bine a vorbit acesta; ne vom aduna altă dată, ca să ne sfătuim asupra alegerii unui rege. Zicând aceasta, se împrăştiară toate care încotro. Rămăsese singură bufniţa, aşezată pe tron în aşteptarea încoronării, având alături pe soţul ei. Într-un târziu ea vorbi:

— Cine-i acolo? De ce nu sunt încoronată? Atunci soţul ei zise:

— Ţi-a pus piedică corbul. Păsările s-au dus la cuiburile lor. Singur corbul acesta mai stă aici, nu ştiu din ce pricină. Scoală-te dar, ca să te conduc la locuinţa ta! auzind aceasta, bufniţa grăi amărâtă către corb:

— Ah, nemernicule, ce rău ţi-am făcut că mi-ai împiedicat încoronarea? De astăzi înainte între noi va fi o duşmănie pe care o vor moşteni şi urmaşii noştri! Doar se spune:

Se vindecă rana pricinuită de săgeţi; se vindecă şi copacul lovit de secure; dar vorba rea scârbeşte; şi rana pe care o pricinuieşte vorba nu se mai vindecă. (111)

Zicând acestea, plecă acasă împreună cu soţul ei. Atunci corbul spăimântat se gândi: „Cum de mi-am atras fără niciun motiv această duşmănie prin vorbele mele? Doar se spune:

Vorbele pe care le rosteşte cineva nelalocul lor şi

nelatimpul lor, neprielnice pentru viitor, neprietenoase, înjositoare pentru el şi fără îndreptăţire.

— Acelea nu sunt vorbe, ci otravă. (112)

Omul cuminte, chiar când e puternic, să nu-şi facă singur duşmani. Care-i omul cu mintea întreagă, care să înghită otravă fără motiv spunându-şi: „Am eu doctor?” (113)

Zicând aşa, porni şi corbul spre locuinţa sa. De aici se trage, fiule, duşmănia din tată în fiu, care-i între noi şi bufniţe! Culoare-de-nor zise:

— Scumpul meu, dacă aşa stau lucrurile, ce trebuie de făcut?

— Fiule, răspunse acela, cu toate că lucrurile stau astfel, afară de cele şase mijloace[272] mai este şi o hotărâre energică. Îmi iau asupra mea sarcina de-a o aduce la îndeplinire; mă voi duce acolo; îi voi înşela pe duşmani şi-i voi omorî. Doar se spune:

Cei cu minte multă şi cu judecată sănătoasă sunt în stare să înşele pe cei tari, cum au făcut hoţii cu brahmanul[273], luându-i ţapul. (114)

— Cum asta? întrebă Culoare-de-nor. Celălalt povesti:

Povestea a treia
BRAHMANUL PĂCĂLIT

Într-un oraş locuia odată un brahman cu numele Mitraśarman[274], care practica cultul focului. Odată, prin luna lui ianuarie, pe când sufla vântul rece dinspre

---

272 Vezi p. 319, n. **.

273 Brahmanul este tare, fiindcă îi poate blestema; şi blestemul unui brahman se împlineşte totdeauna.

274 Cuvîntul acesta înseamnă: „Cel ocrotit de Mitra“ (o divinitate vedică): vezi p. 43, n.**.

miazănoapte, cerul era acoperit de nori şi Parjanya[275] lăsa să cadă ploaia monoton, brahmanul se duse într-un sat, ca să ceară un animal pentru jertfit. Acolo merse la un om cu dare de mână şi zise:

— Vreau să jertfesc în cea dintâi noapte cu lună nouă. De aceea dă-mi un animal, să-l jertfesc. Acela îi dădu un ţap foarte gras. Brahmanul, văzând că ţapul umblă de colo până colo, cum era voinic, îl luă pe umeri şi porni grăbit spre oraş. Pe când mergea pe drum, îi ieşiră înainte trei hoţi cu gâtlejul lihnit de foame. Când zăriră ţapul cel gras pe umerii brahmanului, îşi ziseră între ei:

— Dacă mâncăm animalul acesta, puţin ne pasă de ploaia rece de azi. Să-l păcălim dar pe brahman şi să i-l luăm! Atunci unul din ei, schimbându-şi straiele, îi ieşi înainte pe alt drum şi-i zise:

— Hei, da prost mai eşti părinte! De ce faci pe dos ca ceilalţi oameni şi te expui batjocurii purtând pe umeri câinele acela spurcat? Doar se spune:

Atingerea câinelui, a cucoşului, a unui paria este socotită la fel; mai ales însă cea a măgarului şi a cămilei. De aceea nu trebuie atinse. (115)

Atunci brahmanul zise furios:

— Da’ ce, eşti chior, mă, că iei un ţap drept câine?

— Nu te supăra, părinte, răspunse celălalt, du-te unde-ţi place! Pe când trecea printr-o pădure, îi ieşi înainte al doilea hoţ, care-i zise:

— Vai, părinte, ce păcat! Oricât ai ţine la viţelul cela mort, nu trebuia să-l iei pe umeri. Doar se spune:

Nebunul, care se atinge de un animal sau de un om mort, nu se poate curăţa decât prin cele cinci lucruri ale

275 Zeul ploii; acelaşi ca şi Indra.

vacii[276], sau postind după mersul lunii[277]. (116)

Atunci brahmanul zise cu mânie:

— Da’ ce, eşti chior, de spui că ţapul ăsta ar fi un viţel mort?

— Nu te supăra, sfinţia ta, răspunse hoţul, n-am ştiut şi de aceea am vorbit. Fă dar cum crezi! mai merge el puţin prin pădure şi numai ce-i iese în cale al treilea hoţ şi-i zice:

— Părinte, nu faci bine că porţi în spate un măgar. Dă-l jos. Doar se spune:

Cel ce se atinge de un măgar, cu ştiinţă sau fără ştiinţă, trebuie să se scalde cu haine cu tot, ca să şteargă păcatul. (117)

Lasă-l dar, până nu te vede cineva. Atunci brahmanul, crezând că are de-a face cu diavolul[278], de frică aruncă ţapul la pământ şi o luă la fugă spre casă. Apoi cei trei hoţi se adunară şi luând ţapul se puseră să ospăteze în voie. De aceea eu spun:

Cei cu minte multă şi cu judecată sănătoasă sunt în stare să înşele pe cei tari, cum au făcut hoţii cu brahmanul, luându-i ţapul. (118).

Căci nu degeaba se spune:

Cine n-a fost înşelat pe lumea aceasta de purtarea frumoasă a servitorilor luaţi de curând, de veştile aduse de oaspeţi, de lacrimile femeilor şi de potopul de vorbe a celor de rea credinţă? (119)

---

276 Vaca este un animal sfânt pentru brahmani; cele cinci lucruri ale vacii sînt: laptele, iaurtul, untul, urina şi bălegarul.

277 Postul acesta e în legătură cu creşterea şi descreşterea lunii. în fiecare zi numărul îmbucăturilor scade cu cîte una, de la cincisprezece, cînd e lună plină, la nici una, cînd e lună nouă; după aceea creşte la fel.

278 Brahmanul crede că ţapul e un „duh necurat", fiindcă toţi pe cîţi îi întîlnea îl luau drept un animal impur.

Acum vreau să-ţi spun ceva: Gândeşte-te bine şi pe urmă fă cum îţi spun!

— Vorbeşte, zise regele. Voi face întocmai după sfatul tău. Viaţă-tare zise:

— Află atunci, fiule, ce mijloc am ales, trecând peste blândeţe şi celelalte. Este al cincilea. Dojeneşte-mă cu vorbe aspre de tot, spunând că-ţi sunt duşman. Şi pentru ca iscoadele duşmanului să fie pe deplin încredinţate, mânjeşte-mă cu sânge şi aruncă-mă sub smochin. După aceea pleacă spre muntele Rṣyamūkha. Stai acolo cu supuşii tăi, până ce voi câştiga încrederea vrăjmaşilor printr-un mijloc dibaci şi astfel mi-i voi face binevoitori. O dată scopul meu atins şi cunoscând cum e cetatea pe dinăuntru, te voi lua şi-i voi omorî, căci ei ziua sunt orbi. Văd bine că altă scăpare nu-i. Uită-te şi tu şi vezi: Cetatea noastră n-are drum de retragere, aşa că nu e bună decât pentru a fi măcelăriţi în ea. Doar se spune:

Cei pricepuţi în ale ocârmuirii numesc cetate aceea care-i prevăzută şi cu drum pentru retragere. Cea care nu are drum de retragere e numai o închisoare cu aparenţă de cetate. (120)

Nu trebuie să-ţi fie milă de mine. Doar se spune: Chiar şi servitorii dragi ca viaţa, ocrotiţi şi răsfăţaţi, care şi-au arătat destoinica în luptă, trebuie priviţi ca o cunună veştedă de flori. (121 Tot astfel:

Servitorii să fie ocrotiţi ca viaţa, să fie lăsaţi să prospereze ca propriile interese, necontenit, în vederea unei singure zile, când va fi întâlnirea cu duşmanul. (122)

De aceea nu trebuie să mă opreşti într-o asemenea împrejurare. Zicând aceasta, se prefăcu că se ceartă cu el. Curtenii regelui, auzindu-l pe Viaţă-tare vorbind cu voce ridicată, se pregătiră să-l omoare; dar Culoare-de-nor zise:

— Opriţi-vă! Am să-l pedepsesc eu singur pe trădătorul acesta ticălos! zicând aşa, se sui deasupra lui şi lovindu-l uşor cu ciocul îl umplu de sânge. După aceea

plecă spre locul hotărât de mai înainte, împreună cu curtenii săi. Atunci soţul bufniţei, care era iscoada duşmanului, povesti reginei bufniţelor toată păţania sfetnicului şi plecarea lui Culoare-de-nor:

— Duşmanul tău, zise iscoada, a plecat undeva, împreună cu ceata lui, fiindu-le frică. Auzind aceasta, bufniţa porni la apusul soarelui împreună cu sfetnicii şi cu suita ei, ca să omoare pe corbi.

— Hei, zise ea, grăbiţi-vă; mulţumită faptelor noastre bune săvârşite altă dată[279], vom pune gheara pe duşman, care-i speriat şi cu gândul numai la fugă. Doar se spune:

Când fuge duşmanul, acesta-i un prilej bun pentru a-l ataca; şi când îşi caută scăpare aiurea, el cade în puterea regelui, datorită vegherii servitorilor săi. (123)

Fără prilej un duşman nu poate fi biruit nici chiar de zei. Fiindcă a găsit un prilej, Indra a nimicit pe urmaşii Ditiei[280]. (124)

Zicând aşa, după ce dădură târcoale smochinului din toate părţile, se lăsară jos. Deoarece nu se vedea niciun corb, regina bufniţelor se sui în vârful unei crengi şi în mijlocul uralelor zise veselă:

— Hei, cercetaţi şi vedeţi pe ce drum au dispărut corbii. Dacă ne luăm după ei înainte de-a se adăposti în vreo cetate, îi putem omorî. Doar se spune:

Chiar dacă se adăposteşte după un gard, duşmanul nu poate fi ucis de cel dornic de a birui; cu al it mai puţin când se află într-o cetate cu toate cele de trebuinţă. (125)

În clipa aceea Viaţă-tare începu să scoată gemete slabe de tot. Atunci toate bufniţele se repeziră să-l omoare. Dar corbul grăi:

---

279 Binele sau răul, pe care 1-a făptuit cineva în existenţa sa anterioară, determină soarta sa, bună sau rea, în viaţa următoare. Vezi şi Cartea a doua, strofele 125 – 127.

280 Diti este mama demonilor Daityas, pe care i-a ucis Indra.

— Ascultaţi, eu sunt Viaţa-tare, sfetnicul lui Culoare-de-nor. El m-a adus în halul acesta. Spuneţi aceasta stăpânei voastre; am multe de vorbit cu ea. Când i se aduse la cunoştinţă aceasta, regina bufniţelor fu cuprinsă de mirare şi ducându-se la el îi zise:

— Cum de ai ajuns în starea asta? Vorbeşte! Viaţă-tare zise:

— Ascultă-mă, regină. În ziua trecută ticălosul Culoare-de-nor, văzând că au fost ucişi o mulţime de corbi de către Măria-ta, fu cuprins de mâhnire şi de mânie şi era gata să pornească la luptă împotriva voastră. Atunci eu i-am zis: „Stăpâne, nu e bine să porneşti împotriva lor. Doar se spune:

Cel care vrea să-i meargă bine, dacă-i neputincios, nici măcar să nu se gândească la duşmănie cu unul mai puternic. Cel ce se poartă ca trestia, nu e omorât pe lumea aceasta. Însă pieirea e sigură pentru cei care se poartă ca fluturele[281]. (126)

De aceea trebuie să încheiem pace cu regina bufniţelor, aducându-i daruri. Doar se spune:

Cel ce are minte, dacă vede că duşmanul e tare, să-şi scape viaţa, dându-i şi averea întreagă. O dată ce viaţa-i scăpată, averea se poate face la loc”. (127) Atunci acela, aţâţat de nişte ticăloşi şi bănuind că am trecut de partea ta, m-a adus în halul acesta. Aşa că acum mântuirea mea e la picioarele Măriei-tale. Îţi făgăduiesc numai atât: De îndată ce voi putea să mă mişc, te voi duce la adăpostul său şi voi face să fie măcelăriţi toţi corbii! auzind aceasta, Zdrobitoarea-de-duşmani chemă pe sfetnicii săi ereditari şi ţinu sfat împreună cu ei. Ochi-roşu, Ochi-groaznic, Ochi-

---

281 Ambele comparaţii se găsesc adesea în literatura politică (vezi Cartea întâi/str. 325). Gel care se îndoaie ca trestia în faţa furtunii, acela nu-i distrus; pe cînd cel care atacă pe unul mai puternic, piere ca fluturele care zboară spre flacără.

aprins şi Nas-coroiat: aceştia erau cei patru sfetnici ai ei. Mai întâi fu întrebat Ochi-roşu:

— Prietene, sfetnicul acesta al duşmanului se află în gheara mea. Ce să facem cu el? Acela răspunse:

— Măria-ta, acesta-i sfetnicul cel mai de frunte al duşmanului; deşi e înstrăinat de el numai deocamdată, din pricina bârfelilor celor răuvoitori, totuşi vorbele lui trebuie ascultate; căci nu se cuvine ca un domnitor să se gândească necontenit la război. Doar se spune:

Celor care se gândesc într-una la război li se sleieşte visteria; pentru ei nu-i nici somn, nici dorinţă de a petrece, nici vreo plăcere. (128)

De aceea, prin mijlocirea acestuia, să trăim în pace cu regele corbilor. Doar se spune:

Cel-de-sine-stătător[282] a spus că diplomaţia începe cu blândeţea şi sfârşeşte cu violenţa. Dintre acestea violenţa e cea mai rea; de aceea să fie întrebuinţată cea din urmă. (129)

Tot astfel:

Treburile care se pun la cale prin blândeţe, nu dau greş niciodată. Totdeauna ele aduc mulţumire, ca şi cugetul celor virtuoşi. (130)

Nebunul, care întrebuinţează forţa în treburile care se pot îndeplini prin blândeţe, face ca cel bolnav de gălbinare, care bea zeamă amară de castraveţi ca să se vindece, în loc de a lua zahăr[283]. (131) Că unii zic că duşmanii pot fi biruiţi numai prin forţă, nu prin blândeţe, nici aceasta nu-i adevărat. Doar se spune:

Şi gazelele, care se sperie numai la auzul unui foşnet de frunze, iată că totdeauna sunt ucise de vânători prin

---

282 În skr. Svayatnbhū, alt nume al iui Brahma.

283 Medicii indieni lecuiesc cazuri uşoare de gălbinare cu zahăr, pe care bolnavul îl ia în lapte sau cu unt topit. în cazuri grave ei prescriu zeamă fiartă de patola, un fel de castravete foarte amar.

blândeţe[284]. (132)

Pentru a distruge pe duşman nu se află buruiană mai vrăjită decât vorba blândă. Oare iarna lotusul nu se ofileşte din pricina căderii line a zăpezii? (133) De aceea, dacă vreţi să ascultaţi sfatul meu, trebuie întrebuinţată blândeţea, fie pentru a încheia pace cu duşmanul, fie pentru a-l nimici. Căci ştiinţa diplomaţiei spune:

Ce încet îşi mişcă bâtlanul picioarele prin apă, în care-şi duce viaţa, ca şi cum i-ar fi milă de celelalte vieţuitoare şi ar fi cel mai virtuos![285] (134) După ce află părerea aceluia, regina bufniţelor întrebă pe Ochi-groaznic:

— Prietene, doresc să aflu şi părerea ta. Ce trebuie să fac în împrejurarea de faţă?

— Măria-ta, răspunse acela, nu văd de ce folos poate fi blândeţea faţă de un duşman din naştere. Doar se spune:

Vorbele împăciuitoare nu sunt la locul lor, când duşmanul poate fi învins prin al patrulea mijloc.

Care-i înţeleptul care stropeşte cu apă pe cel cuprins de friguri, în loc să-l facă să asude[286]? (135)

De aceea un duşman înverşunat trebuie răpus prin dezbinare. Doar se spune:

Chiar un duşman foarte puternic poate fi învins prin dezbinare; de aceea, cel care vrea să biruie pe duşman, trebuie să recurgă la dezbinare[287]. (136) Cine vede că

---

284 Adică prin vicleşug, prin curse.

285* * * Bîtlanul (ibis), care merge cu băgare de seamă şi încet prin apă, ca şi cum s-ar teme să vatăme vreo vietate mică, îşi inşală şi-şi omoară duşmanii săi, peştii., prin însăşi această încetineală.

286 Al patrulea mijloc e dezbinarea. în privinţa comparaţiei vezi p. 199, n. **.

287* ** Cuvîntul „dezbiaare“ este traducerea exactă a skr. bheda, care mai înseamnă şi „trădare, corupere"; aceste cuvinte pot fi substituite cuvîntului „dezbinare" în pasajul

duşmanul său nu poate fi învins, să atragă de partea sa pe o rudă a aceluia, destoinică şi care râvneşte la tron, cum a făcut Rāma cu Vibhīṣaṇa[288]. (137)

Omiil care are trecere la duşmani să fie răpus prin documente plăsmuite sau prin daruri în bani, cum a făcut Viṣṇugupta cu Rākṣasa[289]. (138)

Regele să dezbine oştirea duşmanului, chiar dacă-i greu de dezbinat, prin bani, ca s-o poată folosi uşor, ca lemnul tare dar plin de care. (139)

Gândindu-se la aceasta, cel cu judecată trebuie să recurgă la dezbinare, spre a supune pe duşman. Orice duşman, oricât ar fi de cuceritor şi de înzestrat cu însuşiri, prin dezbinare va ajunge în puterea ta. Doar se spune:

Chiar şi acela care caută liberarea de renaşteri, care-i stăpânit de bunătatea absolută, neîmpiedicat de patimi, virtuos în faptă şi frumos la suflet, rămâne legat de lanţul nesfârşit al renaşterilor, dacă-i dezbinat înăuntrul său[290]. (140)

De aceea, dacă vrei să-mi asculţi sfatul, să te fereşti de trădare din partea alor tăi şi s-o pui la cale prin cei care sunt de partea duşmanului. După ce află părerea aceluia, regina întrebă pe Ochi-aprins:

— Prietene, ce părere ai în această afacere? Acela răspunse:

în care-i întrebuinţat.

288 Rāma, eroul celebrei epopei Rămăyana, ademeni pe Vibhîşana, fratele lui Răvaria, ca să-i arate puterea acestuia, promiţîndu-i tronul ţării Lańkā.

289 Rākṣasa a fost mai întâi ministrul lui Nanda; după moartea acestuia el deveni sfetnicul lui Malayaketü, fiul lui Parvatendra. Datorită uneltirilor lui Cāṇakya (Vişuu-gupta), Rākṣasa fu bănuit de principe, care-1 îndepărtă.

290 Strofa aceasta mai înseamnă: „Oricât ar fi mărgăritarul de limpede, de neted, de rotund şi de frumos, cînd e găurit, el poate fi legat”.

— Regină, mie nu-mi plac aceste două mijloace: blândeţea şi dezbinarea, pentru că nici prin blândeţe nici prin dezbinare nu poate fi răpus duşmanul, aşa cum e răspuns când e lacom de bani şi când i se câştigă încrederea prin daruri. Doar se spune:

Când omul e stăpânit de lăcomie, el se uită la bani şi nu la pierzarea sa. Căci şi cotoiul se uită la lapte, nu la ciomăgeală. (141)

Pentru a pune frâu poftei duşmanului, domnitorul înţelept îl împacă prin blândeţe, cum face oceanul cu focul[291] (142)

Chiar dacă i-a ucis părintele, duşmanul, dacă se lasă ademenit de bani şi capătă încredere, se predă potrivnicului său. (143)

Chiar şi în cetate duşmanii pot fi omorâţi cu ajutorul banilor, aşa cum sunt omorâţi peştii de către pescari, care le aruncă o bucăţică de carne. (144) Pe lângă aceasta, cei care nu oferă bani duşmanilor fac rău, pentru că sub aparenţa banilor se ascunde nimicirea duşmanilor. Doar se spune:

Uneori cei înţelepţi fac ca să-i meargă bine duşmanului pe care au de gând să-l distrugă. Flegma este sporită cu ajutorul zahărului, pentru ca să dispară. (145)

După ce auzi vorbele acestuia, regina zise către Nas-coroiat:

— Spune-mi, ce părere ai? Acela răspunse:

— Ce să spun, Măria-ta, decât că din cele trei păreri niciuna nu s-a spus potrivit cu principiile diplomaţiei; pentru că aceste mijloace: blândeţea, dezbinarea, banii, sunt pentru cei neputincioşi; însă pentru cei puternici, când e vorba de duşman, e numai forţa. Doar se spune:

Când un rege întrebuinţează faţă de duşman alte

---

291 Focul surghiunit în ocean usucă o întindere de 12 *Krośa* (*Krośa* e o distanţă pînă unde ajunge strigătul unui om).

mijloace decât forţa, atunci acela, dându-şi seama că-i e frică, îl atacă de la sine. (146)

Afară de aceasta, fericirea domnitorilor care se reazemă pe blândeţe şi pe celelalte mijloace, în loc de forţă, nu e de lungă durată. Doar se spune:

Ce folos de fericirea care nu e dobândită prin bărbăţie, chiar dacă-i înfloritoare? Şi un bou bătrân mănâncă iarba ce-i răsare datorită întâmplării. (147) În închipuire fericirea se află în mâna tuturor oamenilor; însă în realitate ea se supune numai celor cu puterea braţelor neîncătuşată. (148

Fericirea e adorată în gând de cei lipsiţi de curaj ca şi o femeie greu de dobândit; însă cei viteji o cuceresc prin putere, în luptă, ca pe o amantă. (149 Omul nu gustă fericirea, dacă nu pune piciorul pe capetele duşmanilor, strălucitoare de razele pe care le împrăştie pietrele nestemate din diademe. (150)

Fericirea este cucerită de braţele vânjoase ca trompa elefantului măreţ, în jurul cărora scapără fulgerele paloşului sclipitor tras cu mânie din teacă. (151) Fericirea ajunge în puterea duşmanului prin atacul vitejesc al acestuia şi devine stăpâna casei lui, chiar dacă adineauri încă dormea în braţele altuia. (152)

Cel care-i totdeauna energic şi care se poartă ca leul, să se folosească el de fericirea duşmanului, apucând-o de păr, ca pe o femeie cu purtare rea. (153)

Aceasta fu a patra părere, aceea a lui Nas-coroiat, privitoare la întrebuinţarea forţei.

După ce ascultă şi cuvântarea lui, regina îl întrebă pe Urechi-de-meterez, un sfetnic bătrân care judeca fără părtinire:

— Dă-ţi şi tu părerea!

— Măria-ta, răspunse acela, să nu-l omori; mai ales că a trecut de partea ta şi te-a rugat să-l scapi. Du-l în cetate şi cinsteşte-l. Pe urmă, călăuziţi de el, îi vom ucide

pe corbi. Doar se spune:

Peştele atacă peştele şi ruda pe rudă, nu mai încape îndoială. Pentru a-l distruge pe Rāvana, Rāma l-a omorât pe Vibhīṣaṇa[292]. (154).

Afară de aceasta, omorârea lui ar fi un mare păcat. Doar se spune:

Cei care pe lumea aceasta lovesc în mod laş şi fără milă pe cei care-şi povestesc nenorocirea şi care se roagă de ajutor, plini de răni – aceia stau în iadul Raurava şi în celelalte (iaduri)[293]. (155)

De asemenea:

Folosul care provine dintr-o jertfă de cai[294], însoţită de daruri bogate, îl capătă pe de-a-ntregul acela care ocroteşte pe unul care-i cere ajutor. (156)

Aceasta fu a cincea părere, aceea a lui Urechi-de-meterez. După ce-l ascultă şi pe el, Zdrobitoarea-de-duşmani luă la rândul ei cuvântul:

— Şi eu sunt de această părere. E sigur că acesta nu-i un trădător. Din pricina mea a fost alungat de stăpânul său. De aceea se cuvine să-l primim în cetate. Urechi-de-meterez a vorbit bine. Dacă însă corbul acesta va fi părăsit sau omorât, vom săvârşi păcatul nerecunoştinţei. De asemenea:

Pentru cel care ucide pe un brahman, pentru cel care bea, pentru tâlhar, pentru cel care-şi calcă făgăduinţa religioasă şi pentru cel care înşală, înţelepţii au orânduit ispăşire. Însă pentru cel nerecunoscător nu există ispăşire. (157)

Tot astfel:

Celor care nu-s recunoscători că au fost primiţi cu omenie şi satisfăcuţi, acelora după moarte nici corbii nu le mănâncă carnea. (158)

---

292 Vezi str. 137, n.****, p. 227.

293 După credinţa indiană există 21 de iaduri.

294 Jertfa de cai era cea mai însemnată la vechii indieni.

De aceea am să-i dau cinstea cuvenită 1 Auzind aceasta, Nas-coroiat zise:

— Măria-ta, nu e bine să se arate cetatea celor care sunt de partea duşmanului. Doar se spune:

Când în cetatea unui rege pătrund necunoscuţi, nu trece mult şi pătrund în ea şi duşmanii; asta-i sigur. (159)

Atunci Zdrobitoarea-de-duşmani zise:

— N-ai grăit bine. „Cetatea-i cetate”; aceasta-i vorba pe care o spun într-una cei fricoşi. Dar cetatea celor viteji stă în puterea braţelor lor. Doar se spune:

Cel înzestrat de la natură cu putere nu e doborât de duşmani. Nici vântul cel mai puternic nu poate face să tremure lumina unei pietre preţioase. (160) Chiar acela care se adăposteşte într-o cetate, tot piere când îi vine timpul[295]. Doar se spune:

Şi Rāvana a pierit prin puterea destinului, el, care avea ca cetate muntele Trikūţa, ca şanţ oceanul, ca luptători demonii, ca avere comorile lui Kubera[296], şi pe care-l învăţase ştiinţa diplomaţiei însuşi śukra[297]. (161)

După aceste cuvinte, grăi către corb:

— Viaţă-tare, iată, eu te primesc şi te ocrotesc împotriva părerii curtenilor mei. Vino dar în cetatea mea. Acolo te vei purta potrivit cu neamul din care te tragi. Atunci corbul zise zâmbind:

— Viaţă-tare nu vorbeşte mult, nici în deşert. Te vei încredinţa de nobleţea mea la sfârşit! Când auzi aceasta, Nas-coroiat strigă:

— S-a dus pe copcă neamul nostru!

Acel plan se împlineşte, acel gând, acea idee şi aşa fel sunt prietenii, cum e hotărât să fie de către destin. (i62)

Din vina reginei bufniţelor ni s-a apropiat sfârşitul.

---

295 În skr.: Kala înseamnă: „timp, moarte şi destin".

296 Kubera este zeul comorilor; Trikūţa înseamnă: „cu trei piscuri*.

297 Śukra sau Uëanas este zeul înţelepciunii.

Dar cui s-o spui? Doar se zice:

Când poporul e năpăstuit, să-şi spună tot păsul regelui; dar când însuşi domnitorul poartă vina, cine să-l oprească? (163)

Astfel, fără a-l băga în seamă, regina bufniţelor se duse în cetatea ei împreună cu Viaţă-tare. Când văzu cât e de greu de pătruns în cetate, Viaţă-tare îşi zise în gând: „Cetatea asta într-adevăr e greu de luat, după cum se şi spune, dar nu-i chiar de tot puternică. De-acuma cei care se află înăuntrul ei sunt în puterea mea, prinşi în mrejele morţii. Sfetnicul Nas coroiat, care a spus stăpânei sale despre mine: «Să fie omorât Viaţă-tare», este singurul care cunoaşte ştiinţa diplomaţiei dintre toate bufniţele şi singurul care le vrea binele. Celelalte sunt nişte neghioabe, în frunte cu regina lor!” Apoi regina zise către bufniţe:

— Să i se dea lui Viaţă-tare o locuinţă mai de seamă! auzind aceasta, Viaţă-tare îşi zise: „Trebuie să mă gândesc numaidecât la vreun mijloc cum să le omor. Însă dacă voi locui printre ele, nu-mi voi putea ajunge scopul, căci vor fi cu ochii în patru. De aceea voi căuta să locuiesc aici la poarta cetăţii, pentru ca aici să-mi pot aduce la îndeplinire gândul”. Atunci el zise către regina bufniţelor:

— Măria-ta, lucrul acesta e demn de tine. Dar şi eu cunosc ştiinţa purtării şi-ţi doresc binele. Cu toate că-ţi sunt într-adevăr devotat şi mi-i cugetul curat, nu sunt vrednic să locuiesc înăuntrul cetăţii tale. De aceea voi sta aici, la poarta cetăţii, unde te voi servi statornic şi cu credinţă. Văzând cum stau lucrurile, Nas-coroiat îşi cheamă pe ai săi şi le zise:

— De-acum s-a sfârşit şi cu cetatea, şi cu prosperitatea reginei noastre. Să plecăm cu toţii spre alt munte şi să ocupăm altă cetate. Doar se spune:

Cine se îngrijeşte de viitor, aceluia îi merge bine. Cine însă nu se îngrijeşte de viitor, acela jeleşte. M-au

ajuns bătrâneţele, de când mă aflu în pădurea asta, dar niciodată n-am auzit glasul peşterii. (164)

— Ce-i asta? întrebară celelalte. Nas-coroiat povesti:

Povestea a patra
ŞACALUL ŞI PEŞTERA CU GRAI

Într-o pădure locuia odată un leu, cu numele Gheare-ascuţite. Odată, istovit de foame, rătăci încoace şi încolo fără să întâlnească nicio pradă.[298]

Pe la asfinţitul soarelui găsi o peşteră mare; intră în ea, căci se gândi: „La noapte sigur că trebuie să vină la peştera asta vreun animal. De aceea am să aştept în linişte”. Pe când stătea acolo, veni un şacal cu numele Coadă-bârligată, care era stăpânul acelei peşteri. Uitându-se mai de aproape, văzu urme de leu, care duceau la peşteră, dar nu ieşeau de acolo. Atunci îşi zise: „Vai de mine, sunt pierdut. De bună seamă că înăuntru e un leu. Ce să mă fac? Cum să plec?” După ce se gândi astfel, începu a striga de departe: „Hei, peştera”; după un răstimp strigă din nou: „Hei, nu ştii oare că avem o învoială noi amândoi? Eu trebuie să te strig de afară, când sosesc, iar tu să mă chemi. De aceea, dacă nu mă chemi, mă duc la altă peşteră”. Auzind aceasta leul se gândi: „Se vede că peştera aceasta îl cheamă totdeauna, când soseşte. Dar acum n-a zis nimic de frica mea. Bine se spune:

Când cineva e înspăimântat, mâinile şi picioarele lui nu-şi mai îndeplinesc treaba, glasul i se opreşte şi un tremur puternic îl apucă. (165)

De aceea am să-l chem, pentru ca să vină înăuntru şi să-l mănânc!” După această hotărâre, îl strigă. La răgetul

---

298 Corbul este candăla (paria) printre păsări şi de aceea au e vrednic să trăiască în cetate. Locui său e în afară de porţi.

leului peştera se umplu de o sută de ecouri, astfel încât puse pe fugă şi pe celelalte animale, care se aflau departe. Iar şacalul o rupse şi el la fugă, recitind în gând strofa:

Cine se îngrijeşte de viitor, aceluia îi merge bine. Cine însă nu se îngrijeşte de viitor, acela jeleşte. M-au ajuns bătrâneţele de când mă aflu în pădurea asta; dar niciodată n-am auzit glasul peşterii. (166)

Vedeţi dar cum stau lucrurile; de aceea haideţi cu mine! Zicând aceasta, Nas-coroiat plecă în alt ţinut împreună cu ai lui.

După plecarea lui Nas-coroiat, Viaţă-tare se gândi vesel: „Ce noroc a dat peste noi! Pe neghiobii ăştia fără pereche am să-i omor cu cea mai mare uşurinţă. Doar se spune:

Regele, ai cărui sfetnici nu sunt ereditari şi nu văd departe, îşi găseşte sigur pieirea în curând. (167) Bine a zis cine a zis:

Cei înţelepţi trebuie să considere ca duşmani cu înfăţişare de sfetnici pe aceia care, lăsând deoparte politica cea bună, îl servesc pe dos pe regele lor”. (168) După ce se gândi astfel, aduse în cuibul său câte un beţişor în fiecare zi, ca să dea foc ascunzătoarei. Bufniţele proaste nu băgară de seamă că el îşi măreşte cuibul, ca pe urmă să-l ardă. Bine se spune: Când sunt prinşi în mrejele morţii şi când mintea le e lovită de destin, atunci şi judecata celor cu suflet mare începe să meargă strâmb. (169)

După ce fură îngrămădite o mulţime de vreascuri la poarta cetăţii, sub pretext de a-şi face un cuib, într-o dimineaţă, la răsăritul soarelui, când bufniţele nu puteau să vadă, Viaţă-tare se duse la muntele Reyamuhka şi zise lui Culoare-de-nor:

— Stăpâne, am pregătit ascunzătoarea duşmanului pentru a-i da foc.

Vino dar cu toţi curtenii tăi, luaţi fiecare de capăt câte un băţ aprins şi azvârliţi-l în cuibul meu, la intrarea

ascunzătoarei, pentru ca toţi duşmanii să ardă ca în iad! auzind aceasta, Culoare-de-nor zise vesel:

— Scumpul meu, spune-mi cum ţi-a mers? De mult nu te-am văzut. Acela răspunse:

— Fiule, nu e acuma timpul de vorbit; căci s-ar putea ca vreo iscoadă de-a duşmanului să-i dea de şi are despre întâlnirea noastră, şi atunci, prinzând de veste, vor fugi. În altă parte. De aceea. grăbiţi-vă, grăbiţi-vă! Doar se spune:

Cine se codeşte, atunci când are de făcut o treabă ce trebuie îndeplinită iute, pe acela se mânie zeul şi-i pune piedici la înfăptuirea ei. (170).

Tot astfel:

Când o faptă, mai ales aceea care-i menită să dea roade, nu-i îndeplinită. repede, timpul îi suge sucul. (171)

De aceea îţi voi povesti totul – cu de-amănuntul şi-n linişte după ce te vei întoarce acasă şi după ce-ţi vei fi nimicit duşmanii. Auzind aceasta, regele corbilor şi însoţitorii săi luară fiecare în cioc capătul unui băţ aprins şi când ajunseră la intrarea ascunzătorii duşmanilor, aruncară beţele în cuibul lui Viaţă-tare. Atunci îşi aduseră aminte toate bufniţele de sfatul lui Nas-coroiat; dar, fiindcă intrarea le era astupată, nu putură să iasă şi îşi găsiră pieirea în ascunzătoarea lor, arzând ca-n iad. După ce nimici astfel pe toţi duşmanii, Culoare-de-nor se întoarse din nou la cetatea sa din smochin. Acolo, bine dispus şi aşezat comod în mijlocul adunării, îl întrebă pe Viaţă-tare:

— Scumpul meu, cum ai petrecut atâta timp la duşmani? Sunt curios să ştiu aceasta. Vorbeşte dar! Viaţă-tare răspunse:

— Cei care doresc un folos în viitor, nu bagă în seamă relele pe care le îndură. Doar se spune:

Chiar şi un om înţelept şi puternic, trebuie fireşte să stea şi printre oameni grozavi ca trăsnetul, mişei şi răi, în aşteptarea clipei prielnice. Preaputernicul *Bhīma*[299] n-a

299 Eroul Bhīma, fiul lui Pāṇḍu, a servit ca bucătar în

pregătit el plăcinte, în palatul lui Matsya, cu mâna-i ocupată mereu cu lingura, mânjit de fum şi istovit de muncă? (172)

Tot astfel:

Nu mai încape îndoială că atunci când urmăresc un scop, tuturor muritorilor li se pare chiar şi otrava că are gust de ambrozie. (173)

De asemenea:

Omul înţelept, doritor de izbândă, trebuie să-şi înfrâneze puterea, chiar dacă-i curajos şi energic, şi trebuie să se arate tare pas cu pas în mersul destinului. Oare odinioară, în locuinţa lui Virāṭa, n-a fost mult timp chinuit fiul lui Dharma[300], care era venerat de fraţii săi, puternici ca regele zeilor şi înzestraţi cu o mulţime de virtuţi? (174)

Tot astfel:

Cel ce doreşte să-şi redobândească averea, trebuie să-şi petreacă zilele după hotărârea destinului, chiar dacă e de o frumuseţe fără seamăn, tânăr, virtuos şi născut din cea mai nobilă familie. Oare Draupadi[301] n-a pisat santal în palatul regelui Matsyaşilor, de frica poruncilor date cu dispreţ, fiind strigată jignitor: „servitoare” de către fetele de acolo? (175)

De aceea numai acela cunoaşte ştiinţa purtării, care suferă chiar şi umilinţe pentru a-şi atinge scopul. Doar se spune:

Aceasta-i măreţia celor cu suflet mare, că ei nu se

---

palatul regelui Matsyaşilor, Virāṭa, în timpul exilului Pāndavaşilor. Aceştia sunt fiii lui Pāṇḍu, care fură siliţi să trăiască în exil 13 ani. Povestea lor se găseşte în Mahābhāratā.

300 Yudhiṣṭhira, fiul lui Yama (Dharma), a servit in palatul lui Virăţa ca brahman.

301 Draupadi, soţia lui Bhīma, a trăit la curtea lui Firăţa, regele Matsyaşilor, în serviciul reginei Sudeśnā.

lasă de ceea ce au început, nici când se iveşte nenorocirea în calea lor. (176)

Tot astfel:

Cei de rând nu încep nimic, fiindcă se tem de piedici; cei mediocri, după ce au început, se lasă respinşi de piedici; dar cei aleşi între aleşi nu părăsesc ceea ce au început, chiar dacă sunt opriţi de mii de piedici. (177)

Culoare-de-nor zise:

— De-acum regatul meu e curăţat de spini, mulţumită ţie, care ai stârpit pe vrăjmaşi. Asta o pot face numai acei care cunosc ştiinţa purtării. Doar se spune:

Rămăşiţa dintr-o datorie, rămăşiţa unui foc şi rămăşiţa de duşman cresc neîncetat din nou; de aceea nu trebuie îngăduită rămăşiţa. (178).

De aceea nu se află un al doilea sfetnic aşa de isteţ ca tine; căci, fără să fi slobozit o singură săgeată, ai nimicit pe duşmani prin iscusinţa ta. Nu degeaba se spune:

Duşmanii loviţi de săgeţi nu sunt nimiciţi; însă cei loviţi cu ajutorul minţii sunt nimiciţi cu desăvârşire. O săgeată omoară numai corpul unui om; pe când mintea distruge şi neamul, şi puterea, şi gloria[302]. (179)

Viaţă-tare zise:

— Strălucirea de acum a Măriei-tale arată creşterea puterii tale în viitor. Eu însă sunt prost şi mi-am făcut numai datoria. Doar se spune:

Când omului îi e dat să izbândească, inteligenţa să se pune în mişcare, atunci când întreprinde un lucru, năzuinţa sa devine statornică, planul său nu dă greş, arătându-i foloasele, fapta sa dă roade pe de-a-ntregul, sufletul i se simte înălţat şi sortit să prospereze şi bărbatul e mulţumit de fapta-i vrednică de laudă. (180)

De aceea, din greşeala duşmanului eu am cunoscut izbânda ta viitoare şi soarta aceluia. Pentru că cei pricepuţi ştiu de mai înainte izbânda oamenilor, după

---

302 Vezi Cartea întâi, str. 206.

faptele lor. Doar se spune:

Presupunerea arată oamenilor cu mult înainte ce li se va întâmpla, fie bun, fie rău, din partea altuia; tot astfel vedem cum puiul de păun, chiar înainte de a-i fi crescut coada care-l împodobeşte, se retrage de-a-ndărătelea de la lac[303]. (181)

De aceea, acela căruia îi surâde norocul este deştept ca tine. Doar se spune:

Zeii nu păzesc cu bâta, ca ciobanii. Pe acela căruia li voiesc binele ei îl înzestrează cu minte. (182) Zeii nu omoară cu paloşul, mânioşi ca nişte duşmani. Cui vor să-i facă rău, îi iau minţile[304]. (183) Când mintea-i întunecată şi când pierzarea e aproape, purtarea nechibzuită cu aparenţa de chibzuinţă nu se mai dezlipeşte de suflet. (184)

Aşa şi-a pierdut minţile şi duşmanul tău!

Şi aici se sfârşeşte această a treia carte, numită: *Povestea corbilor şi a bufniţelor*.

Cartea a patra
PIERDEREA AGONISITEI

Acum începe cartea a patra, numită *Pierderea Agonisitei*, din care prima strofă este aceasta:

Cine nu-şi pierde cumpătul când se iveşte nevoia, acela trece strâmtoarea, ca maimuţa care a stat în apă. (1)

Iată ce se povesteşte:

Într-un loc din apropierea mării se afla odată un măr mare, totdeauna plin de fructe. Acolo locuia o maimuţă, pe care o chema Bot-roş. Odată ieşi din apa mării un crocodil cu numele Bot-groaznic şi se întinse sub copac pe nisipul moale şi mărunt de la marginea apei. Atunci Bot-roş îi zise:

303♦ Vezi Cartea a doua, str. 80, n. *.

304 Cf. dictonul latinesc: „Quem deus vuit pevdere, prius dementat“. Vezi şi Cartea a doua, sir. 4.

— Dumneata eşti oaspetele meu. Mănâncă merele acestea cu gust de ambrozie, pe care ţi le dau! Doar se spune: Prieten sau duşman, prost sau învăţat, oaspetele care-i de faţă la sfârşitul jertfei ce se aduce tuturor zeilor[305] este scara care duce la cer. (2)

La jertfa adusă tuturor zeilor şi la aceea adusă manilor[306] să nu se întrebe oaspetele cărei şcoli vedice aparţine, cum îl cheamă, dacă cunoaşte învăţătura şi iută sau din ce neam se trage. Aşa a spus Mānu[307]. (3) Cine primeşte cu cinste pe oaspetele obosit de-un drum lung şi care soseşte la sfârşitul jertfei ce se aduce tuturor zeilor, acela dobândeşte fericirea supremă. (4)

Zicând acestea, îi dădu merele. Crocodilul le mâncă şi, după ce gustă timp îndelungat plăcerea de-a vorbi cu ea, se întoarse acasă. Astfel îşi petreceau mereu timpul împreună în mod plăcut, maimuţa şi crocodilul, la umbra mărului, vorbind despre tot felul de învăţături. Crocodilul aducea acasă fructele care rămâneau după ce se sătura şi le dădea nevestei sale. Într-o bună zi, ea îl întrebă:

— Bărbate, unde găseşti fructe atât de minunate, cu gust ca de ambrozie[308]? Crocodilul răspunse:

— Drăguţă, am un prieten foarte bun, pe care-l cheamă Bot-roş. Acela îmi dă cu drag aceste mere. Atunci crocodiloaica zise:

— Cine mănâncă mereu fructe de acestea trebuie să aibă inima numai din ambrozie. De aceea, dacă ţii la

---

305 Jertfa aceasta trebuie să fie adusă înainte de masa de dimineaţă şi de seară, din mîncăruri proaspăt gătite. Ea cuprinde prinosuri aduse diferitelor zeităţi şi se sfîrşeşte cu acela oferit tuturor zeilor.
306 Sufletele morţilor.
307•• Vezi povestea introductivă, p. 3, n. 2.
308 Ambrozia este mîncarea zeilor şi face nemuritor pe cel care o mănîncă.
•• Vezi Cartea întâi, str. 260, n. *.

nevasta ta, adă-mi inima lui, pentru ca, mâncând-o, să gust plăceri împreună cu tine, ferită de bătrâneţe şi de moarte.

— Vai, draga mea, nu vorbi aşa, zise crocodilul; acela mi-i ca un frate! Pe lângă aceasta nici nu poate fi omorât. Lasă dar la o parte încăpăţânarea asta zadarnică. Doar se spune: în primul rând vorba este aceea care-i izvorul prieteniei dintre oameni şi pe urmă mama. Se spune că prietenul născut din vorbă e mai presus decât acel născut din aceeaşi mamă. (5)

Atunci crocodiloaica zise:

— Niciodată n-ai ieşit din cuvântul meu. Numai că trebuie să fie o maimuţă la mijloc, de dragul căreia îţi pierzi acolo toată ziulica. Te cunosc eu bine cine-mi eşti. Pentru că:

Nu-mi vorbeşti decât în silă, nu-mi îndeplineşti nicio dorinţă, noaptea într-una îmi oftezi, suflând fierbinte ca para focului, îmbrăţişările tale sunt reci, nici nu te gândeşti să mă săruţi. Toate acestea, perfidule, arată că-n inima ta se află altă iubită! (6)

Atunci el îi îmbrăţişă picioarele, o aşeză pe genunchii săi şi, văzând-o înfuriată la culme, îi zise cu adâncă mâhnire:

— Draga mea, care altul, îndrăgostit ca mine, ţi-ar cădea la picioare şi s-ar face sclavul tău, căutând să-ţi potolească mânia? (7)

Auzind aceste vorbe, ea îi zise cu faţa brăzdată de şiroaie de lacrimi:

— Perfidiile, iubita ta îţi stă în inimă cu o sută de dorinţe, fermecătoare în iubirea ei prefăcută. Pentru mine nu e loc de fel acolo; de aceea te-ai prefăcut că-mi cazi la picioare. (8)

Şi la urma urmei, dacă nu ţi-i amantă, de ce nu Trei s-o omori, când îţi spun eu? Iar dacă-i un maimuţoi, ce aşa mare dragoste e între tine şi el? Dar ce să mai continui? Dacă nu-i mănânc inima, să ştii că mă las să mor de foame!

Văzând hotărârea ei, crocodilul se gândi cu inima plină de îngrijorare: „Bine a zis cine a zis:

Cimentul de diamant[309], prostul, femeile şi racul apucă odată şi bine – ca şi peştii, vopseaua albastră şi beţivul. (9)

Ce să fac dar? Cum să-l omor?” Cugetând astfel, ajunse la maimuţă. Aceasta, văzându-l că vine cu întârziere şi tulburat, îi zise:

— De ce vii aşa de târziu? De ce eşti trist şi n-ai chef de vorbă şi de ce nu mai reciţi cugetări frumoase?

— Prietene, răspunse crocodilul, nevastă-mea m-a ocărit cu vorbe aspre, zicându-mi: „Nerecunoscătorule, să nu te mai arăţi înaintea mea; pentru că mereu îmi vii după ce te îmbuibi pe socoteala prietenului tău; iar tu în schimb nu-i răsplăteşti bunătatea nici măcar arătându-i casa ta. N-ai să ispăşeşti aşa de uşor asta. Doar se spune:

Pentru cel care ucide pe un brahman, pentru cel care bea, pentru tâlhar şi pentru cel care-şi calcă făgăduinţa religioasă înţelepţii au orânduit ispăşire, însă pentru cel nerecunoscător nu se află ispăşire. (10)

De aceea să-mi vii chiar azi cu fratele tău de cruce ca să-ţi răsplătesc. Altfel nu ne mai vedem decât pe lumea cealaltă!” în urma celor spuse de ea, am venit la tine. De aceea am zăbovit atâta, sfădindu-mă cu ea. Aşadar, Arino acasă la mine. Soţia mea te aşteaptă cu nerăbdare, gătită cu mărgăritare şi rubine, în odaia de primire, pe a cărei uşi atârnă ghirlandele de bun sosit.

— Frate, zise maimuţa, soţia ta are dreptate. Doar se spune:

Cel înţelept să se ferească de prietenul care face ca ţesătorul şi trage mereu la el cu lăcomie[310]. (11)

Tot astfel:

---

309 Vezi Cartea întâi, str. 260, n. *

310 Ţesătorul indian trage spre el o curea, care pune în mişcare suveica.

Şase semne are prietenia: dă şi primeşte, se destăinuieşte şi întreabă, se ospătează şi dă să mănânce. (12)

Însă noi maimuţele suntem animale de pădure iar casa voastră e în apă. Deci nu-i chip să merg acolo. Mai bine vino cu soţia ta aici, ca să-i prezint omagiile mele şi să primesc salutul ei. Crocodilul răspunse:

— Casa noastră se află în mare, pe-o limbă de nisip de toată frumuseţea. Suie-te dar în spatele meu şi vino comod şi fără teamă! auzind acestea, maimuţa zise bucuroasă:

— Apoi, dacă-i aşa, ce mai zăboveşti, prietene? Grăbeşte-te! Iată-mă-s în spatele tău! Când însă îl văzu pe crocodil cum merge prin apa fără fund, maimuţa zise speriată:

— Frate, mergi încetişor. Valurile îmi acoperă corpul. Atunci crocodilul se gândi: „Asta-i în puterea mea, căci apa e adâncă tare, iar dânsa stând pe spinarea mea nu se poate clinti nici cât un grăunte de sesam. De aceea am să-i spun gândul meu, ca să-şi amintească pentru ultima oară de zeitatea ei favorită[311]. Şi zise:

— Prietene, ţi-am câştigat încrederea şi te-am adus ca să te omor, după îndemnul soţiei mele. Aşadar fă-ţi rugăciunea cea de pe urmă![312]

— Frate, zise maimuţa, dar ce rău v-am făcut eu vouă, că v-aţi hotărât să mă ucideţi? Crocodilul răspunse:

— Nevestei mele i s-a făcut poftă straşnică de inima ta gustoasă, fiindcă mănânci fructe cu sucul ca ambrozia. De aceea am făcut asta. Maimuţa zise:

— Aşa-i vorba, prietene? Dar bine, de ce au mi-ai

---

311 La zeitatea favorită se gîndesc oamenii când se află în primejdie, cerându-i ajutor.

312 În skr. avem în acest pasaj: „Gândeşte-te la zeitatea ta favorită" (adică: „cheamă în ajutorul tău zeitatea la care ţii mai mult“).

spus acolo? Inima mea totdeauna mi-o ascund cu îngrijire într-o scorbură a mărului. Hai, s-o aduc dar nevestei tale. De ce m-ai luat fără inimă? auzind aceasta, crocodilul plin de bucurie zise:

— Prietenă, dacă-i aşa, dă-mi inima, pentru ca ticăloasa cea de muiere a mea s-o mănânce şi să înceteze de-a mai posti. Am să te duc la mărul acela.

După aceste cuvinte se întoarse şi se îndreptă spre rădăcina copacului. Maimuţa, care în acest răstimp se închina cu foc la zeitatea ei, făcându-i tot felul de juruinţi, ajunse în sfârşit la mal. Şi dintr-o săritură uriaşă fu în copac, unde se gândi: „Ah, am scăpat! Bine a zis cine a zis:

Omul să nu se încreadă nici în cel ce nu se încrede, nici în cel ce se încrede. Din încredere răsare primejdie, care distruge din rădăcină. (13).

Azi m-am născut a doua oară”. Pe când se gândea astfel, crocodilul zise:

— Hei, prietenă, dă-mi odată inima ceea, ca s-o mănânce nevastă-mea şi să înceteze de-a mai posti! Atunci maimuţa prinse a râde şi batjocorindu-l îi zise:

— Să-ţi fie ruşine, gogomane, perfidule; cum poate cineva să aibă două inimi? Cară-te dar. Să nu-mi mai vii aici sub copacul acesta. Doar se spune:

Cine caută să-şi facă din nou prieten pe unul care i-a devenit duşman o dată pentru totdeauna, acela îşi găseşte moartea, ca şi catâriţa îngreunată. (14) Auzind aceasta, crocodilul se gândi ruşinat: „Ah, neghiob ce sunt, cine m-a pus să-mi dau pe faţă gândul meu? Trebuie să încerc acum să-i câştig încă o dată încrederea; poate se va încrede din nou”. Şi-i zise:

— Prietene, am făcut numai o glumă, ca să-ţi aflu gândul. Nevastă-mea n-are nevoie câtuşi de puţin de inima ta. De aceea vino ca oaspe în casă la noi. Nevastă-mea te aşteaptă cu nerăbdare! Dar maimuţa zise:

— Pleacă de aici, ticălosule! Acuma nu mai merg eu!

Doar se spune:

Ce rău nu face cel flămând? Oamenii lihniţi sunt fără milă. Spune-i, scumpa mea, lui Drăguţu, că Gangadatta nu se mai întoarce în fântână. (15).

— Cum asta? întrebă crocodilul. Aceea povesti:

Povestea întâi
BROASCA ŞI ŞARPELE

Într-o fântână trăia odată regele broaştelor, cu numele Gangadatta. Fiindcă era prigonit de rude, într-o bună zi se sui pe ciutura de la roata fântânii şi ieşi. După aceea se gândi: „Cum să mă răzbun pe rudele mele? Doar se spune:

Omul care se răzbună pe acela care i-a făcut rău când se afla în nenorocire, sau care a râs de el când era la strâmtoare, acela cred că se naşte din nou”. (16)

Pe când se gândea astfel, zări un şarpe care intra în gaura sa. Văzându-l, se gândi iarăşi: „Am să-l aduc în fântână şi am să-mi stârpesc toate rudele. Doar se spune:

Omul să ridice împotriva duşmanului său pe alţi duşmani şi împotriva celui puternic pe altul şi mai puternic; căci pierzarea acestuia nu e nicio pagubă pentru scopul său. (17)

Tot astfel:

Înţeleptul să înlăture pe un duşman înverşunat printr-alt duşman, tot atât de înverşunat – ca pe-un spin care-l doare, printr-alt spin care-i aduce alinare”. (18)

După ce se chibzui astfel, merse la deschizătura găurii şi-l chemă:

— Vino, vino, Drăguţule, vino! auzind aceasta, şarpele se gândi: „Mă cheamă cineva, care nu-i din neamul meu, căci glasul lui nu e de şarpe. Eu n-am legături de prietenie cu nimeni pe lumea aceasta. De aceea să stau deocamdată aici, în locul acesta sigur, ca să văd cine-i.

Doar se spune:

Omul să se ferească de a se întovărăşi cu acela al cărui caracter, al cărui neam şi ai cărui prieteni nu-i cunoaşte; aşa grăit-a Bṛhaspati[313]. (19)

Ah, poate mă cheamă vreun vrăjitor, sau vreunul care poartă cu el buruieni descântate, ca să mă prindă. Sau poate mă cheamă vreunul care-i în duşmănie cu altcareva şi vrea să mă dea lui să mă mănânce.”[314] Apoi zise:

— Hei, cine eşti dumneata? Acela răspunse:

— Eu sunt Gangadatta, regele broaştelor; am venit la tine, ca să legăm prietenie! auzind aceasta, şarpele zise:

— Hei, iată un lucru de necrezut: focul să se împace cu paiele!

Doar se spune:

Cel care prin însăşi firea lui poate fi omorât de altul, nu se apropie de el nici în vis. De ce dar mai vorbeşti aşa? (20)

Gangadatta zise:

— Asta aşa-i. Tu eşti din natură duşmanul nostru. Însă fiindcă am fost umilit de duşmani, am venit la tine. Doar se spune:

Când cineva e gata să-şi piardă întreaga avere şi când însăşi viaţa îi este în primejdie, să se plece şi înaintea duşmanului, ca să-şi scape viaţa şi averea. (21)

— Spune-mi, cine te-a umilit? întrebă şarpele. Regele broaştelor răspunse:

— Rudele.

---

313 Brhaspati este autorul celebru al unei opere despre legi şi a*alteia despre nili (ştiinţa purtării). Aceasta din urmă trata despre Neîncredere (Aoiśvāsa).

314 Vezi Cartea a cincea, povestea a douăsprezecea, Prinţesa cu trei sâni, unde se povesteşte despre încercarea prinţesei cu trei sâni de a-şi otrăvi bărbatul cu o mâncare de şarpe.

— Şi unde ţi-i locuinţa: în vreun iaz, în vreo baltă sau în vreun lac? întrebă din nou şarpele. Spune-mi unde stai. Acela răspunse:

— Într-o fântână zidită din piatră. Şarpele zise:

— Bine, dar eu n-am picioare. Prin urmare nu pot să intru acolo. Şi chiar de-aş intra, n-am acolo niciun loc, unde să stau şi de unde să pot omorî pe rudele tale. Du-te, deci. Doar se spune:

Ceea ce se poate mânca şi ceea ce o dată mâncat se poate mistui şi ceea ce în cele din urmă prieşte, aceea să mănânce cel care îşi doreşte binele. (22)

Gangadatta zise:

— Vino cu mine. Te fac eu să intri uşor acolo. În mijlocul fântânii, drept la marginea apei, se află o scobitură tare plăcută de stat în ea. De acolo vei omorî cu uşurinţă pe rudele mele. Auzind aceasta, şarpele se gândi: „Eu sunt de-acuma bătrân. Cu multă greutate mai prind uneori câte un şoarece. Acest distrugător al propriului său neam mi-a arătat un mijloc lesnicios de trai. De aceea am să mă duc şi am să mănânc broaştele alea.

Bine a zis cine a zis:

Cel cuminte, când vede că nu mai are mult de trăit şi că-i părăsit de prieteni, să-şi aleagă orice mijloc de trai, numai să fie lesnicios. (23)

După ce se gândi astfel, zise:

— Bine, Gangadatta, dacă-i aşa, mergi înainte şi eu te urmez! Gangadatta grăi:

— Drăguţule, am să te duc acolo într-un chip uşor şi-ţi voi arăta locul. Însă va trebui să cruţi pe însoţitorii mei. Numai pe aceia îi vei putea mânca, pe care ţi-i voi arăta eu. Şarpele zise:

— De-acum tu eşti prietenul meu. De aceea nu te teme. Rudele tale vor fi mâncate după cum îmi vei spune! Zicând aşa ieşi din gaură şi, după ce-l îmbrăţişă, porni cu el. Ajungând la fântână, regele broaştelor conduse pe

şarpe la locul său pe drumul străbătut de ciutura roţii. După ce Gangadatta îl aşeză pe şarpe în scobitură, îi arătă rudele. Acestea fură mâncate de şarpe treptat, treptat. Pe urmă, când nu mai fură broaşte, şarpele zise:

— Prietene, duşmanii tăi au fost nimiciţi. Dă-mi acum să mănânc altceva; căci tu m-ai adus aici! Dragul meu, zise Gangadatta, ţi-ai făcut datoria de prieten. De aceea pleacă pe drumul roţii de la fântână! Dar şarpele zise:

— Gangadatta, n-ai grăit cum trebuie. Cum să mă-ntorc acolo? Gaura ce-mi servea de cetate, de bună seamă c-a fost ocupată de altcineva. De aceea am să stau aici, iar tu-mi vei da zilnic pe câte unul din însoţitorii tăi; altfel îi mănânc pe toţi! auzind aceasta, Gangadatta foarte tulburat se gândi: „Vai de mine, ce-am făcut? l-am adus pe şarpele acesta! Dacă-l opresc, îi mănâncă pe toţi. Cu drept cuvânt se spune:

Cine se împrieteneşte cu un duşman mai tare decât el, acela înghite otravă cu bună ştire; asta-i sigur. (24)

De aceea am să-i dau în fiecare zi pe câte unul din prietenii mei. Doar se spune:

Cei prudenţi caută să-l mulţumească măcar cu ceva pe duşmanul care plănuieşte să le răpească întreg avutul, aşa cum face oceanul cu focul din fundul său[315]. (25)

Tot astfel:

Cel care-i slab şi care nu dă de bunăvoie celui mai puternic, când îi cere, un degetar de făină, nici nu face ceea ce-i spune – acela îi va da în schimb un sac întreg. (26)

Tot astfel:

Când e în primejdie să piardă totul, cel cuminte jertfeşte jumătate. Cu jumătate el îşi atinge scopul; pe când pierderea întreagă cu greu se suportă”. (27)

---

315 Focul surghiunit în ocean usucă o întindere de 17 Krośa (*Krośa* este o distanţă până unde ajunge strigătul unui om).

Judecând astfel, îi arăta mereu când pe unul când pe altul. Şarpele însă, după ce-i mânca, mai mânca pe ascuns şi pe alţii. Bine a zis cine a zis:

— După cum cel ce are haine murdare se aşază oriunde, tot aşa celui cu purtare şovăielnică nu-i mai pasă de ceea ce-a rămas bun în el. (28)

Într-o zi şarpele, după ce mâncă pe celelalte broaşte, mâncă şi pe fiul lui Gangadatta, cu numele Lăţilă. Când află c-a fost mâncat, Gangadatta nu mai contenea ţipând cât îl lua gura:

— Valeu, valeu 1 Atunci nevastă-sa îi zise:

— Ce strigi, tu care ai rămas fără prieteni şi care ţi-ai nimicit singur neamul? Cine are să te ocrotească acum, după ce au fost nimiciţi ai tăi? (29)

Mai bine gândeşte-te cum să ieşi şi cum să-l omori pe şarpe! După ce trecu o bucată de timp, tot neamul broaştelor fu mâncat. Mai rămăsese numai Gangadatta. Atunci Drăguţu îi zise:

— Hei, Gangadatta, mi-e foame. N-a mai rămas nicio broască. Dă-mi ceva să mănânc, căci tu m-ai adus aici!

— Prietene, răspunse regele broaştelor, să n-ai nicio grijă; îngrijesc eu de asta. Dacă-mi dai voie să plec, am să ademenesc broaştele din celelalte fântâni şi am să le aduc aici. Şarpele zise:

— Pe tine, fireşte, nu te pot mâncă, fiindcă-mi eşti frate. Dacă însă vei face aşa cum spui, îmi vei fi ca un tată. Fă dar aşa! auzind aceasta, regele broaştelor se sui pe ciutura roţii şi, rugându-se în gând la toţi zeii, ieşi cu bine din fântână. Iar Drăguţu stătea acolo şi-l aştepta cu dor. Trecu însă mult şi bine fără ca Gangadatta să se întoarcă. Atunci Drăguţu zise unei şopârle, care locuia în altă scobitură:

— Draga mea „dă-mi o mână de ajutor; că noi doar ne cunoaştem. Du-te de-l caută pe Gangadatta undeva în vreo baltă, şi spune-i din partea mea să vie îndată, chiar şi

singur, dacă nu vor să vie celelalte broaşte. Nu pot să stau aici fără el. Drept chezăşie că nu-i voi face niciun rău, este binele pe care i l-am făcut! Atunci şopârla porni repede să-l caute pe regele broaştelor şi-i zise:

— Dragă Gangadatta, prietenul tău, Drăguţu, stă şi te aşteaptă să vii. Haide dar iute. Pe lângă aceasta, binele ce ţi l-a făcut îţi este chezăşie împotriva vreunei neplăceri. De aceea vino fără teamă! auzind aceasta Gangadatta zise:

— Ce rău nu face cel flămând? Oamenii lihniţi sunt fără milă. Spune-i, scumpa mea, lui Drăguţu, că Gangadatta nu se mai întoarce în fântână. (30)

Zicând acestea, o trimise înapoi.

Iată de ce, animal de apă păcătos ce eşti, şi eu, ca şi Gangadatta, nu voi merge în ruptul capului la tine acasă, după ce-am văzut primejdia! auzind aceasta, crocodilul zise:

— Prietenă, nu se cade să faci aşa. Trebuie cu orice preţ să îndepărtezi de la mine păcatul nerecunoştinţei, venind în casa mea. Altminteri mă voi lăsa să mor de foame aici, din pricina ta.

— Măi prostule, zise maimuţa, dar ce sunt eu, măgarul Blegu, care, cu toate c-a văzut primejdia cu ochii săi, s-a întors singur acolo şi a pierit?

Cu toate că plecase după ce văzuse puterea leului, neghiobul fără urechi şi fără inimă[316] s-a întors şi a fost omorât de acela! (31)

— Prietenă, cine-i măgarul acela Blegu? întrebă crocodilul. Cum de-a văzut primejdia şi totuşi a murit? Spune-mi asta. Maimuţa povesti:

Povestea a doua
MĂGARUL FĂRĂ INIMĂ ŞI FĂRĂ URECHI

---

316 La indieni, ca şi la latini şi la greci, inima este nu numai locul sentimentelor, ci şi al inteligenţei.

Într-o pădure locuia odată un leu cu numele Coamă-groaznică. Acela avea ca servitor pe un şacal, cu numele Suru, care-l însoţea pretutindeni. Odată leul se luă la luptă cu un elefant şi primi nişte lovituri, de pe urma cărora nu mai putea să mişte măcar un picior". Din pricina neputinţei leului de-a se mişca, Suru, lihnit de foame, slăbi. Într-o zi el zise către leu:

— Stăpâne, sunt atât de chinuit de foame, că nu pot nici măcar să-mi mişc picioarele, necum să te servesc! Leul răspunse:

— Du-te de caută vreun animal, ca să-l omor chiar în starea în care mă aflu 1 Auzind aceasta, şacalul se puse pe căutat şi ajunse la un sat din apropiere. Acolo zări la marginea unui heleşteu un măgar, cu numele Blegu, care se trudea să pască nişte fire de iarbă rare şi colbăite. Atunci se apropie de el şi-i zise:

— Unchiule4[317][318], primeşte omagiile mele respectuoase. De mult nu te-am văzut. De ce eşti aşa de slab? Acela răspunse:

— Nepoate, ce să-ţi spun? Un boiangiu fără inimă mă chinuieşte cu poveri din cale afară de grele şi nu-mi dă nici măcar un pumn de nutreţ. Nu mănânc decât fire de iarbă uscată, pline de colb. Cum vrei dar să fiu gras?

— Unchiule, zise şacalul, dacă-i aşa, este un loc minunat de frumos, acoperit cu iarbă verde ca smaraldul, lângă un pârâu. Hai dar cu mine, să gustăm în tihnă plăcerea de-a ne povesti lucruri frumoase!

— Bine ai grăit, nepoate, zise Blegu. Eu însă sunt un animal de casă şi poate să mă sfâşie vreo fiară. Atunci la ce mi-i bun locul acela frumos? Şacalul răspunse:

— Unchiule, nu vorbi aşa. Locul acela e apărat de braţul meu. Nu-i acolo niciun duşman. Dimpotrivă, din

317 Vezi aceeaşi întîmplare tn Cartea întâi, povestea a unsprezecea şi a şaisprezecea.

318 Termen de respect.

cauza unei soarte la fel cu a ta, Se află acolo trei măgăriţe fără sprijin pe care de asemenea le chinuise vopsitorul. Acelea s-au îngrăşat şi, fiindcă-s pline de tinereţe şi de putere, mi-au zis aşa:

— Dacă eşti cu adevărat unchiul nostru, du-te într-un sat şi adă-ne un bărbat vrednic de noi! Pentru asta te duc acolo. Auzind vorbele şacalului, măgarul, cu corpul străbătut de fiorii dragostei, îi zise:

— Dragul meu, dacă-i aşa, mergi înainte, că eu te urmez! Bine a zis cine a zis:

Nici ambrozia, nici otrava nu sunt nimic pe lângă o femeie frumoasă. Cine-i unit cu ea, acela trăieşte; iar cine-i despărţit de ea, acela moare. (32)

Tot astfel:

Când o femeie, fără a fi văzută şi fără a fi îmbrăţişată, trezeşte iubirea numai prin numele ei, e o minune dacă cineva o vede şi o îmbrăţişează şi nu se topeşte. (33)

După aceea măgarul merse împreună cu şacalul la leu. Când îl văzu, leul se sculă, aşa chinuit de dureri cum era, însă măgarul o luă la fugă. În timpul fugii leul îi dădu o lovitură de gheară. Dar aceasta fu tot atât de nefolositoare ca şi strădania unui om fără noroc. Atunci şacalul îi zise plin de necaz:

— Dar bine, ce fel de lovitură este asta, că şi un măgar îţi scapă de sub nas? Cum ai să te lupţi atunci cu un elefant? Acum am văzut ce poţi! Atunci leul zise c-un zâmbet ruşinat:

— Ce era să fac? Nu eram pregătit de atac. Căci altfel şi un elefant nu-mi scapă, când îl atac! Şacalul zise:

— Am să-l mai aduc o dată azi la tine. Dar să fii gata să-l ataci. Leul răspunse:

— Cum are să se mai întoarcă, după ce m-a văzut cu ochii săi şi a fugit? Caută-mi mai bine alt animal!

— Ce te priveşte asta? zise şacalul; stai numai

pregătit ca să-l ataci. Apoi şacalul se luă după măgar şi-l găsi păscând în acelaşi loc. Când îl văzu pe şacal, măgarul zise:

— Hei, nepoate, da-n bun loc m-ai adus! Cât pe ce era să nimeresc în braţele morţii! Ia spune-mi, ce fiară era aceea, de a cărei lovitură de gheară, asemenea trăsnetului celui grozav, abia am scăpat? auzind aceasta, şacalul îi zise râzând:

— Dragul meu, n-a fost decât o măgăriţă, care văzând că te apropii, se sculase plină de dragoste pentru tine, ca să te îmbrăţişeze; iar tu de frică ai dispărut. Ea însă nu mai poate de dorul tău. Asta-i pricina pentru care a întins laba după tine, ca să te oprească, atunci când fugeai. Vino dar. Din cauza la ea a hotărât să postească până va muri. Ea spune aşa: „Dacă Blegu nu devine bărbatul meu, atunci ori mă arunc în foc, ori mă înec, ori mă otrăvesc. Nu mai pot să rabd a doua oară să fiu despărţită de el”. De aceea fie-ţi milă de ea şi du-te acolo. Altfel vei avea pe cuget omorul unei femei şi pe lângă asta venerabilul zeu al Amorului se va mânia pe tine. Doar se spune:

Cei nebuni şi fără minte, care umblă după răsplată închipuită şi nesocotesc femeia, simbolul de mare preţ al Amorului, care aduce izbândă în toate trebile – pe aceia el îi îngenunchează fără milă, făcându-i pe unii să fie cerşetori goi şi ea. Şi, pe alţii să poarte zdrenţe roşii şi părul împletit, pe alţii iarăşi să poarte căpăţâni de om.[319] (34)

Atunci măgarul dădu crezare vorbelor şacalului şi porni din nou cu el. Doar nu degeaba se spune:

Prin voinţa destinului omul săvârşeşte o faptă nepotrivită, chiar când îşi dă seama de aceasta. Altfel, cum de-i place cuiva pe lumea aceasta o faptă nepotrivită? (35)

---

319 Aceştia sînt adoratorii zeiţei Devî, cu proastă reputaţie. Strofa aceasta arată în mod sarcastic ascetismul ca’ o urmare a mîniei lui Cuoidon.

Între acestea Blegu fu omorât de leu, care se pregătise de atac. După ce-l ucise, leul puse pe şacal să-l păzească, iar el se duse la râu să se scalde. Însă şacalul, cuprins de nerăbdare din pricina lăcomiei, mâncă urechile şi inima măgarului. Leul făcu baie, se închină la zei şi sătură pe mani[320]; dar când se întoarse, văzu că măgarul nu mai avea nici inimă, nici urechi. Atunci înfuriat zise către şacal:

— Hei, mişelule, cum de-ai avut obrăznicia să mănânci inima şi urechile ăstuia?

— Nu vorbi aşa, stăpâne, răspunse şacalul; măgarul acesta n-a avut nici inimă, nici urechi. Doar din pricina asta s-a întors aici, cu toate că mai fusese o dată şi te văzuse![321]. Atunci leul, luând de bune spusele şacalului, împărţi măgarul cu el şi-l mâncă nesupărat. De aceea eu spun: Cu toate că plecase după ce văzuse puterea leului, neghiobul fără urechi şi fără inimă s-a întors şi a fost omorât de aceia. (36)

Aşa şi tu, neghiobule, ai căutat să mă-nşeli. Dar nu ţi-a mers, pentru că ai fost sincer, ca şi viteazul din poveste. Bine a zis cine a zis:

Vicleanul care uită că-i în joc propriul său interes şi spune adevărul, acela-i un prost şi îşi pierde singur interesul, ca şi viteazul[322] din poveste. (37)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuţa povesti:

Povestea a treia
FALSUL EROU

---

320 Adică: aduse jertfe sufletelor morţilor'*.

321# * La fol păcăleşte şacalul pe leu în povestea a şaisprе* zecea din Cartea întâi.

322 În skr. yudhiṣṭhira înseamnă „erou“, însă e şi nume propriu. Cuvântul e anume ales spre a face aluzie la celebrul erou al Mahābhāratei, Yudhiṣṭhira, care se distingea prin dragostea sa pentru adevăr.

Într-un oraş trăia odată un olar. Într-una din zile fiind beat, pe când alerga în goana mare, căzu peste marginea ascuţită a unei oale sparte. Cu fruntea jupuită de-un colţ al oalei şi eu corpul plin de sânge, abia putu să se ridice şi să meargă acasă. Din pricina relei îngrijiri, rana să se făcu groaznică şi cu multă greutate se vindecă. Odată ţinutul acela fu bântuit de foamete şi atunci olarul, sfârşit de foame, se duse cu mai mulţi slujitori domneşti în altă ţară, unde intră în slujba unui rege. Acesta, văzând rana cea grozavă de pe fruntea lui, se gândi: „Trebuie să fie un viteaz. De bună seamă că pe din faţă a căpătat lovitura în frunte”. Din pricina aceasta regele îi arătă o favoare deosebită, onorându-l de faţă cu toţi oştenii. Aceştia, văzând marea favoare a aceluia, fură cuprinşi de-o invidie fără margini; dar de teama regelui nu ziseră nimic. Într-o zi regele îşi adună vitejii, căci se iscase un război, îşi pregăti elefanţii, puse hamurile la cai şi întocmi rândurile de luptători. Cu acest prilej îl întrebă pe olar fără înconjur:

— Spune, ostaşule, în ce bătălie ai primit rana ceea de pe frunte? Acela răspunse:

— Măria-ta, asta nu-i o rană pricinuită de sabie. Eu sunt olar de meserie. În casa mea se aflau o mulţime de oale sparte. Odată, după ce băusem, am alergat şi am căzut peste un ciob. De pe urma loviturii m-am ales pe frunte cu o rană, care a căpătat această înfăţişare grozavă. Atunci regele zise ruşinat:

— Ah, am fost păcălit de olarul ăsta, care făcea pe războinicul. Înşfăcaţi-l iute şi daţi-l afară! Meşterul olar zise:

— Nu, nu face aceasta. Ai să vezi cât sunt de destoinic în luptă!

Dar regele zise:

— Vei fi fiind tu înzestrat cu toate însuşirile. Totuşi pleacă. Doar se spune:

Fiule, eşti viteaz, eşti învăţat, eşti chipeş; dar în neamul din care te tragi nu se omoară elefanţi. (38)

— Cum asta? întrebă olarul. Regele povesti:

Povestea a patra
PUIUL DE ŞACAL ŞI PUII DE LEI

Într-o pădure locuia odată o pereche de lei. Leoaica născu doi pui. Leul omora gazele şi le aducea leoaicei. Odată însă el nu găsi nimic, cu toate că cutreieră pădurea până ce asfinţi soarele. Pe când venea spre locuinţa sa, dădu peste un pui de şacal. Gândindu-se că-i numai un pui, îl luă cu băgare de seamă în dinţi şi-l aduse viu leoaicei... Aceasta îl întrebă:

— Dragă bărbate, ne-ai adus ceva de mâncare?

— Draga mea, răspunse leul, n-am găsit azi niciun animal, afară de puiul acesta de şacal. M-am gândit că-i mic şi de aceea nu l-am omorât. Doar se spune:

Chiar când îi este în primejdie viaţa, niciodată să nu lovească cineva pe-o femeie, pe-un ascet, pe-un preot sau pe-un copil; dar mai ales pe cei ce se încred în el. (39)

Acum mănâncă-l, ca să te întremezi. Mâine am să găsesc eu altceva! Leoaica răspunse:

— Dragă bărbate, dacă tu nu l-ai omorât, gândindu-te că-i un pui, atunci cum să-l omor eu, ca să-mi satur pântecele? Doar se spune:

O faptă rea să nu fie săvârşită, nici chiar când e-n primejdie viaţa, nici să nu se lase deoparte ceea ce trebuie de îndeplinit. Aceasta-i o lege veşnică. (40).

De aceea acesta va fi al treilea copil al meu. Zicând aşa, îl crescu şi pe el, hrănindu-l cu lapte de la sânul ei. În felul acesta îşi petrecură copilăria cei trei pui, jucându-se împreună, fără a cunoaşte deosebirea de naştere ce era între ei. Odată zăriră un elefant, care cutreiera prin pădure. Când îl văzură, cei doi pui de lei înaintară spre el

cu feţele înfuriate; dar puiul de şacal le strigă:

— Hei, acesta-i un elefant, duşmanul neamului vostru. Nu trebuie să-l atacaţi! Zicând acestea, fugi spre casă. Din pricina fugii celui mai mare, prinseră şi ei frică. Bine se spune că:

E de-ajuns curajul unui singur viteaz într-o luptă, pentru ca armata întreagă să devină vitează. Dar când curajul îi e frânt, toată armata este înfrântă. (41)

De aceea domnitorii doresc să aibă războinici puternici, eroici, hotărâţi şi viteji şi se feresc de cei laşi. (42)

După aceea cei doi povestiră râzând părinţilor lor purtarea fratelui lor mai mare, cum a fugit numai câţ l-a zărit de departe pe elefant. Auzind aceasta, şacalul se înfurie şi cu buzele tremurătoare, eu ochii întunecaţi şi roşii şi cu fruntea încruntată li ocărî cu vorbe foarte tari. Atunci leoaica îl luă deoparte şi-l povăţui, zicându-i:

— Fiule, să nu vorbeşti niciodată aşa cu fraţii tăi mai mici! Dar şacalul în culmea furiei îi zise:

— Întrucât sunt eu mai prejos de ei în ceea ce priveşte vitejia, frumuseţea sau învăţătura, că îndrăznesc să-şi bată joc de mine? Am să-i omor numaidecât! Atunci leoaica, dorindu-i binele, îi zise:

— Fiule, eşti viteaz, eşti învăţat, eşti chipeş; însă în neamul din care te tragi nu se omoară elefanţi. (43)

Tu nu eşti decât un fiu de şacal, pe care te-am crescut de milă, dându-ţi să sugi laptele meu. De aceea, până nu află aceştia doi că eşti un şacal, pleacă repede şi trăieşte între cei de-un neam cu tine. Altfel, vei fi doborât de ei şi vei apuca pe drumul morţii. La aceste cuvinte, şacalul, înspăimântat, se făcu nevăzut într-o clipă.

Tot aşa şi tu, du-te cât mai repede, până nu află războinicii că eşti un simplu olar. Altminteri au să te facă de ocară. Auzind aceasta, olarul îşi luă tălpăşiţa.

De aceea eu spun:

— Ai dat peste această neplăcere din pricina sincerităţii tale, ca şi viteazul de mai sus. Aşadar, crocodil ticălos, te-ai dat singur de gol prin vorbele tale, cu şi olarul. Doar se spune:

Papagalii şi sturzii[323] sunt prinşi fiindcă nu-ţi ţin gura; pe când bâtlanii nu sunt prinşi; tăcerea face să izbutească orice. (44)

Doar se spune:

Măgarul, cu toate că era foarte bine ascuns şi ferit, şi cu toate că avea o înfăţişare cumplită, fiind acoperit cu pielea de tigru, a fost omorât din pricina glasului său. (45)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Acela povesti:

Povestea a cincea
MĂGARUL ÎN PIELE DE TIGRU

Într-un sat trăia odată un vopsitor de stofe, pe care-l chema Haină-curătă. Acela avea un măgar. Acesta, neavând ce să mănânce, era din cale-afară de slab. Odată vopsitorul găsi undeva o piele de tigru. Atunci el se gândi: „Ce întâmplare cu noroc! Am să pun pielea asta pe măgar şi am să-i dau drumul noaptea prin lanuri. Vecinii vor crede că-i un tigru şi nu-l vor alunga de pe ogor. Zis şi făcut. Noaptea măgarul mintea la orz cât îi plăcea. Când se crăpa de ziuă, vopsitorul îl aducea acasă. În felul acesta, după câtva timp, măgarul se făcu foarte gras. Abia se mai lăsa să fie legat. Într-una din zile, auzind în depărtare zbieretul unei măgăriţe, i se făcu dor de ea şi începu să zbiere şi el, tare. Atunci jitarii se gândiră: „Ăsta-i un măgar, ascuns sub o piele de tigru”; şi-l omorâră, cu ciomege, cu pietre şi cu săgeţi.

De aceea eu spun:

Măgarul, cu toate că era foarte bine ascuns şi ferit şi

---

323 ln skr. sarika, o pasăre indiană, adesea asociată In poezie cu papagalul.

cu toate că avea o înfăţişare cumplită, fiind acoperit cu pielea de tigru, a fost omorât din pricina glasului său. (46)

Aşadar ce vrei? Să plec după ce vei fi izgonit ca Śyamalaka, fiindcă înghiţea toate jignirile?

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuţa povesti:

Povestea a şasea
CEI TREI GINERI

Este pe pământul acesta un oraş cu numele Vikantaka[324]. Acolo locuia odinioară un negustor foarte bogat, pe care-l chema Chiaburu. Odată îi veniră ca oaspeţi din ţinutul Ujjāynī patru gineri. Aceştia fură primiţi de el cu multă cinste, fiind ospătaţi şi căpătând în dar haine şi alte lucruri. Astfel petrecură ei acolo şase luni. Atunci Chiaburu zise către soţia sa:

— Ginerii aceştia, fiindcă li se dă toată cinstea, nici nu se gândesc să plece pe la casele lor. Ce zici? Fără vreo jignire n-au să se care. De aceea azi la masă să nu le dai apă de spălat pe picioare, pentru ca, dându-şi seama de jignire, să ne lase şi să se ducă. Zis şi făcut. Garga plecă supărat că nu avu apă ca să-şi spele picioarele, Soma, pentru că i se dădu un scaun prost, Datta, fiindcă avu mâncare rea. Astfel îi lăsară cei trei şi plecară; însă cel de al patrulea, Śyamalaka, nevoind să se dea dus, fu apucat de gât şi dat afară. De aceea eu spun:

Garga a plecat fiindcă nu şi-a putut spăla picioarele, Soma fiindcă i s-a dat un scaun rău, Datta fiindcă a mâncat prost, iar Śyamalaka fiindcă a fost izgonit. (47)

Atunci ce? sunt eu neghiob, ca rotarul acela, ca să mă încred în tine, după ce ţi-ai dat arama pe faţa? Doar se spune:

Prostul poate fi îmbrobodit cu vorbe dulci, chiar când vede cu ochii că i se pricinuieşte un rău. Rotarul a

---

324 Vikantaka înseamnă: „fără spini"; cf. în rom. Spineni.

purtat pe cap pe nevastă-sa împreună cu ibovnicul ei. (48)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuţa povesti:

Povestea a şaptea
SOŢUL PĂCĂLIT

Într-un oraş oarecare locuia odată un rotar. Femeia lui îi punea coarne şi lumea bârfea pe socoteala ei. Atunci el se gândi: „Oare cum s-o pun la încercare? E adevărat că nu se cuvine să fac aşa ceva. Pentru că:

Nu trebuie cercetate râurile, familiile, asceţii cu suflet mare şi femeile cu purtare rea. (49)

Un pustnic a iubit pe fiica lui Matsya, născută dintr-un zeu. Şi astfel s-a născut Vyāsa, cel împodobit cu o sută de virtuţi. Ce e ciudat în aceasta? El s-a făcut vestit prin faptul că a răspândit *Vedele* şi a devenit strămoşul neamului împuţinat al Kuruilor. Ah, cât sunt de nepătrunse căile destinului! (50).

Cât despre strofa privitoare la familii, nu trebuie cercetată nici originea vitejilor urmaşi ai lui Pāṇḍu, căci se spune că s-ar fi născut din flori. Când se aruncă lumină asupra relei purtări a femeilor, ies la iveală o mulţime de păcate de-ale lor. Tot astfel: Când va fi focul rece şi luna arzătoare sau când omul rău va fi binevoitor, atunci va fi şi virtute printre femei. (51)

Totuşi, vinovată sau nevinovată, vreau să ştiu, din pricina gurii lumii. Doar se spune:

Tot ce nu s-a văzut şi nu s-a auzit, nici în *Vede*, nici în cărţile de ştiinţă, tot ce se află cuprins în oul lui Brahma[325], asta o ştie lumea. (52)

Luând această hotărâre, o chemă şi-i zise:

— Dragă nevastă, mâine plec într-un sat. Acolo voi sta câteva zile. De aceea pregăteşte-mi ceva merinde pentru drum. Auzind aceasta, femeia, bucuroasă şi plină

---

325 Oul lui Brahma = universul.

de nerăbdare, lăsă baltă toate trebile şi se apucă să gătească bucate cu unt din belşug şi presărate cu zahăr. Bine a zis cine a zis:

Când bărbatul le e plecat departe şi când ziua e urâtă şi înnourată, iar străzile oraşului greu de străbătut, atunci e bucuria cea mare pentru femeile uşuratice. (53)

A doua zi el se sculă cu noaptea în cap şi ieşi din casă. Văzând c-a plecat, femeia lui se găti zâmbitoare şi abia putu să aştepte ca să treacă ziua. După-amiază se duse la casa unui ibovnic al ei şi-l îmbie la ea, spunându-i:

— Păcătosul de bărbatu-meu e dus într-alt sat. Vino dar azi acasă la mine, după ce se va fi culcat toată lumea! între acestea rotarul, care petrecuse ziua într-o pădure, intră spre seară în casă pe uşa din dos şi, vârându-se sub pat, stătu acolo nemişcat. Nu mult timp după aceea veni şi ibovnicul şi se sui în pat. Când îl văzu, rotarul, cuprins de furie, se gândi: „Să ies şi să-l omor sau să-i ucid pe amândoi în somn, fără multă bătaie de cap? Dar vreau să văd mai întâi ce are să facă ea şi să aud vorbele lor”. Între acestea femeia închise binişor uşa şi se sui în pat. Dar, în timp ce se suia, atinse cu piciorul corpul rotarului. Atunci ea se gândi: „Ăsta trebuie să fie ticălosul de rotar, care vrea să mă surprindă. Ia să întrebuinţez eu vicleşugul femeiesc!” Pe când se gândea astfel, ibovnicul ei deveni nerăbdător s-o cuprindă. Atunci ea întinse rugătoare mâinile spre el şi-i zise:

— Mărinimosule, nu te atinge de mine, căci eu sunt femeie cinstită şi credincioasă bărbatului meu. Altfel voi arunca blestemul asupra ta şi te voi preface în cenuşă! Atunci acela o întrebă:

— Dacă-i aşa, de ce m-ai adus aici? Ea îi răspunse:

— Ascultă-mă cu luare-aminte. Azi-dimineaţă m-am dus la templul zeiţei Durgā[326], pentru a mă închina ei. Acolo răsună deodată un glas în văzduh. „Ce să-ţi fac, fiica

326 Soţia lui Śiva.

mea? îmi eşti credincioasă, însă peste şase luni vei deveni văduvă, prin voinţa destinului. Atunci eu i-am zis: „Sfânto, după cum cunoşti asta, tot aşa trebuie să cunoşti şi un mijloc de scăpare.

Este oare chip ca bărbatul meu să trăiască o sută de ani?” zeiţa mi-a răspuns: „Este şi nu este, pentru că scăparea atârnă de tine”. Auzind aceasta, eu i-am răspuns: „Dacă aceasta atârnă de viaţa mea, porunceşte-mi; am s-o fac”. Atunci zeiţa mi-a spus: „Dacă te vei culca împreună cu alt bărbat şi-l vei îmbrăţişa, moartea înainte de vreme va trece de la bărbatul tău asupra lui, iar el va mai trăi încă două sute de ani”. De aceea te-am rugat să vii. Acum fă ce vrei; căci vorbele zeiţei se vor împlini; de asta sunt încredinţată! Când auzi aceste cuvinte ale ei, rotarul cel neghiob ieşi de sub pat şi plin de bucurie zise:

— Bravo! femeie curată şi credincioasă; bravo! bucuria familiei, bravo! Aveam nelinişte din pricina bârfelilor unor ticăloşi şi ca să te pun la încercare m-am prefăcut că mă duc într-alt sat şi am stat ascuns aici sub pat. Vino, dar de mă îmbrăţişează! Zicând acestea, o îmbrăţişă, o ridică pe umerii săi şi zise ibovnicului: „Mărinimosule, faptele mele bune din ceea lume[327] mi te-au adus aici. Mulţumită ţie am dobândit azi o viaţă lungă de două sute de ani. De aceea îmbrăţişează-mă şi tu şi suie-te pe umărul meu! Zicând aşa îl îmbrăţişă pe ibovnic, cu toată împotrivirea lui, şi-l sui pe umărul său. După aceea, jucând în sunetul muzicii, trecu pe dinaintea uşilor de la toate casele. De aceea eu spun:

Prostul poate fi îmbrobodit cu vorbe dulci, chiar când vede cu ochii că i se pricinuieşte un rău. Rotarul a purtat pe cap pe nevastă-sa împreună cu ibovnicul ei. (54)

Aşadar, neghiobule, te-am văzut cine-mi eşti. Cum vrei dar să merg acasă la tine? Însă nu e vina ta că încerci să mă atragi din nou, pentru că aşa-i soiul vostru, rău din

---

327 Vezi Cartea a doua, str. 74 şi 75.

fire, care nu se îmblânzeşte chiar când vine în atingere cu cei învăţaţi. Aşa-i felul celor răi şi pace. Doar se spune:

Chiar când e povăţuit de cei buni, omul rău la suflet şi cu deprinderi rele nu se face curat, ca şi cărbunele, oricât l-ai freca. (55)

Bine se spune că:

După ce nu l-a voit de bărbat pe Soare, pe Parjanya[328], pe Vânt şi pe Munte, fata de şoarec s-a întors iarăşi la neamul ei. E greu să treci peste neamul din care faci parte. (56)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuţa povesti:

Povestea a opta
FATA DE ŞOAREC

Într-o pădure de asceţi, dintr-o localitate oarecare, un pustnic cu numele de Śalankayana se duse odată la Gange, ca să facă baie. Pe când se închina la soare, chiar în locul acela un uliu apucă în căngile-i ascuţite un şoricel. Văzând aceasta, pustnicul, cu inima înduioşată de milă, strigă:

— Dă-i drumul! dă-i drumul! şi zvârli c-o piatră după el. Ameţit de lovitura pietrei, uliul scăpă şoricelul şi căzu la pământ. Şoricelul, spăimântat şi neştiind ce să facă, se vârî sub picioarele pustnicului, strigând:

— Scapă-mă! Scapă-mă! Însă uliul, după ce-şi veni în fire, zise pustnicului:

— N-ai făcut bine că m-ai lovit cu piatra. Nu ţi-e frică de această nelegiuire? Dă-mi-l dar pe şoricelul acesta. Altfel îţi vei atrage un mare păcat! La aceste vorbe ale uliului, pustnicul răspunse:

— Pasăre netrebnică, viaţa fiinţelor trebuie cruţată; cei răi trebuie pedepsiţi; cei buni trebuie cinstiţi; zeii trebuie slăviţi. De ce dar vorbeşti lucruri fără noimă? Uliul

---
328 Parjanyà este zeul ploii.

răspunse:

— Pustnicule, tu nu cunoşti legea mai înaltă. Când Destinul a creat fiinţele de pe pământ, el le-a hotărât tuturor a ce să mănânce. De aceea, după cum ţie ţi-a fost orânduită mâncarea gătită, tot aşa şi nouă ne-a fost dat să mâncăm şoareci şi altele. De ce dar mă învinuieşti, când năzuiesc la hrana mea? Doar se spune:

Orice hrană orânduită pentru oricine nu e necurată pentru el. Dacă ar mânca ceva oprit, atunci ar fi un mare păcat. De aceea nu trebuie să se facă vreo abatere. (57)

După cum rachiul nu e pentru brahmani, nici libaţiunea pentru beţivi – fiindu-le oprită întrebuinţarea, deşi nu sunt oprite pentru alţii – tot astfel, brahmane, e şi cu celelalte. (58)

Cei care mănâncă ceea ce li-i îngăduit să mănânce o fac spre binele lor; însă a mânca ceva oprit e un mare păcat. Deci, cum poţi să mă pedepseşti, ca şi cum aş fi săvârşit vreo abatere? (59)

Nu aceasta este legea asceţilor; căci ei doar slăvesc indiferenţa faţă de cele văzute şi auzite, lipsa de dorinţe şi pacea.

Doar se spune:

Acelaşi faţă de duşmani şi faţă de prieteni, acelaşi faţă de o bucată de lemn, de piatră sau de aur, indiferent faţă de prieteni şi de binevoitori, la mijloc între cei ce-l urăsc şi cei care-l iubesc. (60)

Pentru cei virtuoşi, fără prihană şi cu purtarea nobilă, este superior un suflet egal faţă de cei buni ca şi faţă de cei răi. (61)

Yoginul să stea în singurătate, veşnic cufundat în meditaţie. De aceea, din pricina acestei fapte, degeaba te-ai chinuit până acum.

Doar se spune:

„Dă-i drumul 1 dă-i drumul! cade una”; „nu-i da drumul! a cade şi a doua; văzând căderea amândurora, se

gândi: „Tăcerea face să izbutească totul”. (62)

— Cum asta? întrebă Śalankayana. Uliul povesti:

Povestea a noua
CEI TREI PUSTNICI

Pe malul unui râu făceau penitenţă trei fraţi pustnici, care se numeau: Întâiul, Al Doilea şi Al Treilea. Prin puterea penitenţei lor, când făceau baie, hainele lor spălate şi încă ude stăteau în aer, fără a fi atârnate, de frică să nu atingă pământul. Într-o zi, la fel ca şi mine, un vultur prinsese prin vicleşug o broscuţă. Când o văzu în ghearele lui, cel mai bătrân dintre ei, cu inima înmuiată de înduioşare, rosti ca şi tine:

— Dă-i drumul! dă-i drumul! Pe dată haina lui spălată căzu din văzduh la pământ. Văzând aceasta, Al Doilea de frică strigă: „Nu-i da drumul! nu-i da drumul!”; dar îndată ce rosti aceste cuvinte, căzu şi a lui. Atunci Al Treilea, care văzuse căzând la pământ hainele spălate ale celorlalţi doi, tăcu. De aceea eu spun:

„Dă-i drumul! dă-i drumul!”, cade una; „nu-i da drumul!” cade şi a doua; văzând căderea amândurora, se gândi: „Tăcerea face să izbutească totul”. (63)

Auzind aceasta, pustnicul începu să râdă şi zise:

— Pasăre neghioabă ce eşti, legea aceasta era în vârsta de aur. În acea vârstă era un păcat chiar dacă numai vorbea cineva cu un om rău; de aceea au căzut cele două haine spălate, pentru că s-a vorbit unei fiinţe rele şi nu pentru că nişte oameni virtuoşi ar fi rostit cuvinte nepotrivite. Însă aceasta este vârstă a patra. Toţi care fac parte din ea sunt răi. De aceea fără vreo faptă săvârşită nu se iveşte păcatul. Doar se spune:

În celelalte vârste oamenii se molipseau de păcate. Însă în vârsta a patra, plină de păcate, numai cine le săvârşeşte e pătat de ele. (64)

Păcatele săvârşite prin şedere, somn, mers, întovărăşire şi mâncare în vârstă de aur se-ntind tot mai mult, întocmai ca o picătură de untdelemn în apă. (65)

De aceea degeaba te plângi. Pleacă. De unde nu, te blestem! După plecarea uliului, şoricelul zise către pustnic:

— Sfinte, du-mă acasă la tine! Altfel are să mă omoare vreo altă duşmancă de pasăre. Acolo, în locuinţa ta, am să-mi duc viaţa cu un pumn de mâncare, ce-mi vei da. Atunci pustnicul, care era bun la inimă, se gândi înduioşat: „Cum am să ţin în palmă şoricelul acesta? căci are să stârnească râsul oamenilor. Am să-l prefac într-o fetiţă şi am s-o iau cu mine”. Şi astfel, şoricelul fu prefăcut într-o copiliţă. Nevasta ascetului, văzându-i însoţit de-o fată, îl întrebă:

— Sfinte, de unde-i fata asta? Acela răspunse:

— Asta-i un şoricel, care mi-a cerut ajutor de frica unui uliu şi pe care ţi l-am adus acum acasă, sub chipul unei fetiţe. Păzeşte-o cu grijă! mai târziu am s-o prefac iarăşi în şoarece.

— Sfinte, să nu faci asta, îi zise nevasta. După lege tu eşti tatăl ei. Doar se spune:

Cel care dă viaţă, cel care aduce, cel care învaţă, cel care hrăneşte şi cel care apără – aceştia cinci sunt socotiţi ca părinţi. (66)

Aşadar, tu i-ai scăpat viaţa. Pe de altă parte eu n-am copii. De aceea ea va fi copila mea!

Aşa şi făcu. Fetiţa creştea mereu, ca luna în cele două săptămâni ale luminii. Era supusă pustnicului şi soţiei lui şi în curând ajunse fată mare. Văzând aceasta, Śalankayana zise soţiei sale:

— Nevastă, fata aceasta s-a făcut mare. Ea numai trebuie să stea în casa mea. Doar se spune:

Când în casa cuiva o fată ajunge la pubertate şi încă nu-i măritată, manii[329] aceluia cad din cer din pricina

329 MANI s. m. pl. Nume dat în mitologia romanilor şi a

acestui păcat. (67)

S-o dăm dar după un bărbat, care va fi mai de seamă. Doar se spune:

Fata se uită la bărbat, mama la avere, tatăl la învăţătură, rudele la familie, ceilalţi oameni doresc numai un ospăţ ales. (68)

Tot astfel:

Cât timp fata încă nu se ruşinează, cât timp se joacă în nisip, cât timp şade în drum, atunci să fie măritată. (69)

Mama, tatăl şi fratele mai mare: aceştia trei se duc în iad, dacă ajung să vadă pubertatea fetei. (70)

Tot astfel:

Familia, caracterul, ocrotirea, învăţătura, averea, frumuseţea şi vârsta: la aceste şapte calităţi să se uite cei înţelepţi, atunci când îşi dau fata, de rest nu trebuie să le pese. (71)

De asemenea:

Cei înţelepţi să nu-şi dea fata după cei care stau departe, după cei fără învăţătură, după cei care urmează legea liberării[330], după viteji şi după cei care n-au nimic. (72)

De aceea am să-l chem pe sfântul Soare, şi dacă va fi pe placul ei, îi dau fata. Doar se spune:

Cel care doreşte fericirea fetei sale să nu-i dea un bărbat care nu-i place, chiar dacă-i chipeş. (73)

— Nu stă nimic împotrivă, zise ea; fă aşa! Atunci pustnicul chemă Soarele, care veni într-o clipă, zicându-i:

— Spune repede, sfinte, de ce m-ai chemat? Pustnicul răspunse:

— Iată, asta-i fiica mea; dacă te vrea de bărbat, ia-o

---

vechilor popoare italice sufletelor morţilor, considerate zei ocrotitori ai căminului.

330 Aceştia sunt asceţii. Legea liberării: liberarea de existenţă şi de şirul de renaşteri, la care tind asceţii cari au renunţat la această lume.

de soţie! Zicând aceasta, îl arătă fetei, pe care o întrebă:

— Copila mea, îţi place sfântul acesta, lumina celor trei lumi?

— Tată, răspunse ea, prea e aprins din fire. Nu-l vreau. Cheamă pe unul mai puternic decât el! auzind aceste cuvinte ale ei, Soarele, care ştia că-i fată de şoarec, zise cu nepăsare:

— Sfinte, este cineva cu mult mai puternic decât mine, Norul; pentru că, atunci când mă acoperă, nici de nume nu mi se mai ştie! Atunci pustnicul chemă Norul şi întrebă pe fată:

— Dar acesta îţi place? Iar ea răspunse:

— Dă-mă după unul mai puternic şi decât Norul! Atunci pustnicul întrebă şi pe Nor:

— Este cineva mai puternic decât tine? Acela răspunse:

— Este unul mai puternic decât mine, Vântul. Când mă bate Vântul, mă risipesc în mii de fâşii. Auzind aceasta, pustnicul chemă Vântul şi zise fetei:

— Acesta-i Vântul atotputernic; îţi place? Ea răspunse:

— Deşi e foarte puternic, însă e nestatornic. De aceea, adă-mi pe unul mai puternic decât el, care să fie mai bun! Pustnicul întrebă:

— Vântule, este cineva mai puternic decât tine? Acela răspunse:

— Mai puternici decât mine sunt munţii, care ni se pun în cale şi ne opresc, oricât am fi de puternici. Atunci pustnicul chemă pe regele munţilor şi-l arătă fetei, zicând:

— Copila mea, vrei să te dau acestuia? Ea răspunse:

— Tată, acesta are inima de piatră. De aceea dă-mă altuia! Atunci pustnicul întrebă muntele:

— O, rege al munţilor, este vreunul mai puternic decât tine? Acela răspunse:

— Da, şoarecii sunt mai puternici decât mine, pentru

că ei îmi găuresc corpul peste tot, fără ca să mă pot împotrivi. Auzind aceasta, pustnicul chemă pe regele şoarecilor şi-l arătă fetei, zicând:

— Fiica mea, acesta-i regele şoarecilor; spune-mi dacă-ţi place, ca să fac cele de cuviinţă! Când îl văzu, fata se gândi: „Acesta-i din neamul meu”, şi cu părul zburlit de bucurie strigă:

— Tată, fă-mă şoarece şi dă-mă acestuia, ca să-mi împlinesc datoriile de soţie, aşa cum sunt orânduite neamului meu! auzind aceasta, pustnicul, care cunoştea firea femeilor, o prefăcu într-un şoarece şi o dădu şoarecului. Bine se spune că: Femeile îndrăgostite nu doresc atâta nici aur, nici pietre scumpe, niciun regat, pe cât doresc un bărbat, pe care să-l îndrăgească din suflet. (74)

Aşadar, după cum fata de şoarec a renunţat la rangul zeiesc din pricina neamului din care se trăgea şi s-a unit cu unul de rând, tot astfel şi tu, cu toate că ai stat împreună cu mine şi ai fost primit cu dragoste, te-ai dovedit rău, din pricina caracterului neamului tău. De aceea eu spun:

După ce nu l-a voit de bărbat pe Soare, pe Parjanya[331], pe Vânt şi pe Munte, fata de şoarec s-a întors iarăşi la neamul ei. E greu să treci peste neamul din care faci parte. (75)

De aceea, prostule şi muieraticule, care te afli sub papucul femeii, şi alţii care sunt la fel ca tine îşi părăsesc din această pricină treburile, averea şi prietenii. Doar se spune:

Aceea care totdeauna avea scârbă de mine, acum mă strânge în braţe. O, binefăcătorule, fii binecuvântat! Ia tot ce am. (76)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuţa povesti:

Povestea a zecea

---

331 Vezi p. 268, n. *.

SOŢUL BĂTRÂN, NEVASTA TÂNĂRĂ ŞI HOŢUL

Era odată într-un oraş un negustor bătrân şi putred de bogat, pe care-l chema Kāmārtta[332]. Acesta, murindu-i nevasta, se îndrăgosti de fata unui om sărac, cu care se însură în schimbul unei mari sume de bani. Ea însă era tare mâhnită şi nici măcar nu putea să se uite la negustor, de bătrân ce era. Bine a zis cine a zis:

Când femeile văd semnul alb al părului pe capul bărbaţilor, pricina supremă de dispreţ pentru aceştia, ele îi ocolesc de departe ca pe fântâna unui paria, lângă care-i înfiptă o frântură de os, ca semn. (77)

Tot astfel:

Corpul îi e gârbov, mersul nesigur, dinţii stricaţi, ochii tulburi; statura i se micşorează, gura-i lasă bale; prietenii nu-i spun măcar o vorbă, soţia nu-l mai ascultă. Vai de omul copleşit de bătrâneţe! Până şi copiii săi îl dispreţuiesc. (78)

Odată, pe când stătea în pat împreună cu el, dar cu faţa întoarsă, intră în casă un hoţ. Când îl zări, femeia îngrozită strânse în braţe pe soţul ei, aşa bătrân cum era. Acesta, uimit şi străbătut prin tot corpul de fiori de plăcere, se gândi: „Ce are ea oare, de mă îmbrăţişează azi? Ciudat lucru!” Dar, când privi mai cu luare-aminte, văzu că intrase un hoţ, care stătea într-un ungher. Atunci el se gândi din nou: „Nu mai încape îndoiala că ea mă strânge în braţe de frica hoţului”. Încredinţat de aceasta, zise către hoţ:

— Aceea care totdeauna avea scârbă de mine, acum mă strânge în braţe. O, binefăcătorule, fii binecuvântat! Ia tot ce am. (79)

Când hoţul dădu să iasă, îi vorbi din nou:

— Hoţiile, să vii în fiecare noapte. Averea mea îţi aparţine! De aceea eu spun:

---

332 Cuvântul acesta înseamnă „chinuit de dragoste".

Aceea care totdeauna avea scârbă de mine, acum mă strânge în braţe. O, binefăcătorule, fii binecuvântat! Ia tot ce am. (80)

Ce să-ţi mai spun? Afemeiatul acela dădu toată averea sa hoţului. La fel ai făcut şi tu! Pe când cei doi vorbeau astfel, veni un animal de apă şi zise:

— Crocodilule, femeia ta, care se pusese pe postit, a murit de dorul tău, fiindcă zăboveai. Auzind aceasta, crocodilul, peste măsură de tulburat, se gândi: „Vai, nenorocitul de mine, ce mi-a fost dat să păţesc! Doar se spune:

Adevărata casă nu e casă, ci soţia; aşa se spune. Căci o casă fără soţie e mai rea decât o pustietate. (81) Unde stă soţia, acolo este şi casa, chiar şi la rădăcina unui copac. Şi un palat, dacă-i lipsit de ea, se zice că este asemenea unei pustietăţi. (82)

Tot astfel:

Acela în a cărui casă nu se află o mamă sau o soţie care să-i vorbească cu iubire, să se ducă în pustietate; căci casa aceluia este asemenea unui pustiu. (83)

De aceea, prietene, iartă-mi răul pe care ţi l-am făcut. Acum, fiindcă am rămas fără de ea, am să mă arunc în foc! auzind aceasta, maimuţa zise râzând:

— He-hei, am cunoscut eu din capul locului că te afli sub papucul nevestei tale. Acum am căpătat din nou dovada. Dar bine, nebunule, de ce eşti deznădăjduit, când dimpotrivă ar trebui să te bucuri când moare o nevastă atât de rea, se cuvine să se dea o petrecere. Doar se spune:

O soţie rea şi care veşnic se ţine de gâlceavă trebuie privită de cei cuminţi ea o pacoste ce te îmbătrâneşte şi la care numai înfăţişarea-i de soţie. (84) De aceea, cine vrea să aibă linişte să se ferească cu orice preţ până şi de numele oricărei femei. (85) Cine nu-şi găseşte pieirea când se apropie de femeie, ca fluturele de loc, fiindcă,

necunoscând-o bine, socoate că-i drăgălaşă? (86)

Căci femeile au firea asemănătoare cu fructele de *guñja*: pe dinăuntru sunt pline de otravă, iar pe dinafară au o înfăţişare drăguţă. (87)

Ce-i înăuntru nu-i pe limbă; ce-i pe limbă nu-i afară; ce-i afară aceea nu fac[333]. Ciudată[334] mai e şi purtarea femeilor! (88)

Chiar de-ar fi bătute cu băţul şi tăiate în bucăţi cu cuţitul, femeile tot nu se supun; nici darurile, nici laudele nu ajută. (89)

Dar să lăsăm! Ce să mai vorbim de celelalte răutăţi ale femeilor pe lumea aceasta? Ele îşi ucid pe propriul lor copil, pe care l-au purtat în sânul lor. (90)

Numai un nebun îşi poate închipui să găsească o dragoste adâncă la o fată care-i aspră, înduioşare la una care-i crudă, simpatie la una care-i nepăsătoare. (91)

Crocodilul zise:

— Fie aşa cum spui. Dar ce să mă fac acum? Au căzut două nenorociri peste mine: una-i ruina casei mele, cealaltă e desfacerea prieteniei cu o prietenă ca tine. Dar aşa se-ntâmplă cu aceia pe care-i loveşte destinul. Doar se spune:

După cum e deşteptăciunea mea, aşa-i de două ori pe atâta a ta. Nici tu ibovnic, nici tu bărbat; ce te uiţi aşa, fetiţo? (92)

— Cum asta? întrebă maimuţa. Crocodilul povesti:

Povestea a unsprezecea
FEMEIA NECREDINCIOASĂ ŞI HOŢUL

Într-un sat locuia odată un plugar cu nevastă-sa. Aceasta, fiindcă bărbatul îi era bătrân, era totdeauna cu

---

333 Adică: „Ce-i în inima lor, nu e pe limbă; ce ie e pe limbă, aceea n-o spun; ceea ce spun, aceea n-o fac“.
334 În skr. vicitra, care înseamnă: „ciudat44 şi „variat14.

gândul la altul şi nu putea defel să stea acasă. Umbla numai după bărbaţi. Odată puse ochii pe ea un hoţ iscusit, care-i zise:

— Drăguţo, mi-a murit nevasta şi datorită frumuseţii chipului tău simt în inimă chinurile săgeţii Amorului. De aceea dăruieşte-mi dragostea ta! Atunci ea îi zise:

— Iubitule, dacă-i aşa, bărbatul meu are mulţi bani; însă din pricina bătrâneţii nu poate măcar să se mişte. Am să-i iau banii şi voi veni într-acoace. Apoi vom pleca în altă parte, unde vom gusta împreună fericirea plăcerilor. Acela răspunse:

— Şi eu găsesc că-i bine aşa. Vino mâine dimineaţă în locul acesta, ca să plecăm în vreun oraş frumos de tot şi să gustăm împreună toate plăcerile din lumea celor vii!

— Bine, zise ea, şi se duse veselă acasă. Noaptea, pe când bărbatul ei dormea, îi luă toţi banii şi în zori alergă spre locul pe care i-l arătase hoţul. Acesta se îndreptă cu paşi grăbiţi, împreună cu ea, spre ţinutul de la miazăzi[335]. După ce merseră o bucată bună, hoţul văzând înaintea sa un râu, se gândi: „Ce-am să fac cu femeia asta, care-i la sfârşitul tinereţii? Mă tem să nu ne ajungă cineva din urmă. Am să pun dar mâna pe bani şi am să plec singur”. Luând această hotărâre, zise: „Draga mea, râul acesta e foarte greu de trecut. De aceea am să duc dincolo mai întâi banii şi pe urmă am să mă-ntorc să te iau şi pe tine în spate, pentru ca astfel să te trec mai uşor.

— Fă aşa, dragul meu! zise ea şi-i încredinţa toată averea ei. Atunci el îi zise:

— Draga mea, dă-mi încoace şi haina de deasupra, ca să mergi fără teamă prin apă. După ce *ea*, făcu aşa hoţul îi luă toată averea şi se duse p-aci încolo. Pe când ea şedea pe malul râului, deznădăjduită şi cu amândouă mâinile la gât, veni acolo o şăcăliţă, ţinând în gură o bucată de carne. Uitându-se în jurul ei, şăcăliţa văzu pe malul râului un

335 Spre Deccan.

peşte mare, care ieşise din apă. Cum îl văzu, lăsă bucata de carne şi alergă la peşte. Însă în acelaşi timp un vultur zări bucata de carne şi, înşfăcând-o, se înălţă cu ea în văzduh; iar peştele, la vederea şacalului, se afundă în apă[336]. În timp ce şăcăliţa privea vulturul, dezamăgită că osteneala îi fusese zădarnică, femeia îi zise râzând:

— Vulturul ţi-a furat carnea, iar peştele a intrat în apă. Ce te mai uiţi, şăcăliţo, după ce-ai pierdut şi peştele şi carnea? (93)

Auzind aceasta, şăcăliţa zise înfuriată:

— După cum e deşteptăciunea mea, aşa-i de două ori pe atâta a ta. Nici tu ibovnic, nici tu bărbat; ce te uiţi aşa, fetiţo? (94)

Tocmai pe când crocodilul povestea aceasta, veni din nou un animal de apă şi-i zise:

— Casa ta a fost ocupată de alt crocodil. Auzind aceasta, crocodilul plin de supărare se gândi acuma cum să-l alunge pe celălalt din casă. Apoi zise:

— Ah, ia te uită la soarta mea!

Prietenul mi-a devenit duşman, nevasta mi-a murit, casa mi-i ocupată de altul; ce are să mi se mai întâmple azi? (95)

Cu drept cuvânt se spune că: „În restrişte se înmulţesc nenorocirile”.

Ce să fac dar? Să mă iau la luptă cu el sau să-l scot din casă, sfătuindu-l cu binişorul, sau să-l învrăjbesc cu cineva, sau să-l ademenesc cu daruri? Tot mai bine s-o întreb pe prietena mea, maimuţa. Doar se spune:

Cine se apucă de un lucru, după ce mai întâi cere sfat de la ai săi mai bătrâni, care pot fi întrebaţi şi care îi doresc binele, aceluia nu i se ivesc piedici în nicio întreprindere. (96)

După ce se chibzui astfel, zise din nou către

---

336 Cf. La Fontaine: Le chien qui lâche sa proie pour l'ombre.

maimuţă, care stătea cocoţată în măr:

— Prietenă, priveşte la nenorocirea mea: Acum şi casa mi-i ocupată de-un crocodil puternic. De aceea te-ntreb: Ce să fac? Dintre toate mijloacele[337], începând cu blândeţea, care-i cel mai nimerit acum? Maimuţa răspunse:

— O, nerecunoscătorule, ce te ţii scai de mine, cu toate că te-alung mereu? Unui neghiob ca tine nu-i dau sfat. Doar se spune:

Nu trebuie să se dea sfaturi oricui. Priveşte cum i-a fost distrusă de-o maimuţă idioată casa aceleia care avea o casă frumoasă. (97)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuţa povesti:

Povestea a douăsprezecea
MAIMUŢA ŞI VRABIA[338]

Într-o pădure locuia o pereche de vrăbii, care-şi făcuseră cuibul în crengile unui copac. Odată o maimuţă bătută de ploaia ce se ivise pe neaşteptate şi cu corpul tremurând din pricina vântului rece veni la rădăcina acelui copac, clănţănind din dinţi şi cu mâinile şi picioarele zgârcite de frig. Atunci vrabia îi zise:

— Te bate vântul rece, proasto! de ce nu-ţi faci casă? Doar ai mâini şi picioare şi chip de om! (98)

Auzind aceasta, maimuţa se gândi: „Cât de mulţumită de sine este lumea, de vreme ce până şi păcătoasa asta de vrabie îşi închipuie că-i mare lucru.

Cine nu are gânduri trufaşe? Pescăruşul stă pe spate, cu picioarele în sus, ca şi cum s-ar teme să nu cadă cerul peste el.”[339] (99)

---

337 Vezi Cartea a treia, p. 197 şi urm., unde se vorbeşte pe larg despre ele.
338 Cf. aceeaşi poveste la p. 123 – 124.
339 Vezi p.'$8, n. **.

Gândindu-se astfel, îi zise:

— Hei, Cioc-de-ac, târfă ticăloasă care te crezi înţeleaptă, tacă-ţi pliscul; că de nu, te fac eu fără casă. (100)

Totuşi vrabia, deşi fusese oprită, o necăji din nou, sfătuind-o să-şi facă un adăpost. Atunci maimuţa se sui în copac şi-i sfărâmă cuibul în bucăţi. De aceea eu spun:

Nu trebuie să se dea sfaturi oricui. Priveşte cum i-a fost distrusă de-o maimuţă idioată casa aceleia care avea o casă frumoasă. (101)

Auzind aceasta, crocodilul zise:

— Prietenă, chiar dacă sunt vinovat, spune-mi totuşi ce să fac, în numele prieteniei noastre de mai înainte! maimuţa zise:

— N-o fac, fiindcă tu ai ascultat de vorbele nevestei tale şi m-ai luat ca să mă îneci în mare. Asta nu se cuvenea s-o faci. Chiar dacă nevasta ar fi mai scumpă decât lumea întreagă, tot nu trebuie înecaţi în mare prietenii, rudele şi alţii după spusele ei. De aceea eşti un prost şi un neghiob, fiindcă de hatârul femeii tale te-ai apucat să săvârşeşti o asemenea faptă. Căci omul nu trebuie să se încreadă câtuşi de puţin în femei.

Aceea pentru care ara lăsat pe ai mei şi mi-am dat jumătate din viaţă, mă părăseşte fără niciun pic de dragoste. Care bărbat mai poate avea încredere în femei? (102)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuţa povesti:

Povestea a treisprezecea
FEMEIA BRAHMANULUI ŞI OLOGUL

Într-un oraş trăia odată un brahman. Acela avea o soţie, la care ţinea nud mult decât la viaţa sa. Ea însă se certam fiecare zi cu neamurile lui şi nu contenea măcar o clipă. Atunci brahmanul, nemaiputând să rabde atâta

sfadă, îşi părăsi pe ai săi de dragul nevestei şi plecă cu ea într-un ţinut îndepărtai. Pe când se aflau în mijlocul unei păduri, femeia brahmanului îi zise:

— Dragă bărbate, mă chinuieşte setea. Adă-mi apă de undeva! Atunci el plecă să-i aducă apă; dar când se întoarse, o găsi moartă. În timp ce se jelea plin de deznădejde, din pricina dragostei fără margini ce-o avea pentru dânsa, auzi un glas în văzduh spunându-i:

— Brahmane, dacă-i dai jumătate din viaţă, femeia ta va învia. Atunci brahmanul se spălă[340] şi rosti de trei ori cuvintele prin care îşi dădea jumătate din viaţă.[341] Abia rosti acele cuvinte şi femeia brahmanului învie. După ce băură şi mâncară fructe din pădure, porniră la drum. La poarta unui oraş intrară într-o grădină de flori, unde brahmanul zise către nevastă-sa:

— Draga mea, stai aici până mă întorc, că eu mă duc să găsesc ceva de-ale mâncării. Zicând aşa, plecă în sat. Între acestea, în grădină, un olog care învârtea roata de la fântână începu să ciute cu o voce divină. Când îl auzi, femeia fu străpunsă de săgeata Amorului şi mergând la el îi zise:

— Dragul meu, dacă nu mă iubeşti, îţi încarci sufletul eu omorul unei femei! Ologul întrebă:

— Dar ce-ai să faci c-un bolnav ea mine? Ea răspunse:

— De azi înainte îţi aparţin pentru toată viaţa. Gândeşte-te la aceasta şi vino şi tu cu noi.

— Bine, zise acela. Pe urmă sosi şi brahmanul cu merinde şi începu a mintea împreună cu nevastă-sa. Ea, însă, îi zise:

— Ologul acesta-i flămând. Dă-i şi lui ceva să

---

340 înainte de-a face un dar solemn, cel care-1 dă atinge apa sau se scaldă.

341 Adică repetînd de trei ori cuvintele: „Iţi dau“, pentru ca actul să fie mai solemn.

îmbuce! După ce brahmanul făcu aceasta, femeia îi zise din nou:

— Părinte, n-ai niciun tovarăş. Când pleci în vreun sat, n-am cu cine să schimb o vorbă. De aceea să luăm cu noi pe ologul acesta! Brahmanul răspunse:

— Tu nu eşti în stare să te duci pe tine; d-apoi încă să-l mai porţi în spate şi pe olog!

— Am să-l duc într-un coş, zise ea. Atunci brahmanul, înşelat de vorbele ei prefăcute, îi dădu voie. Într-o zi, pe când brahmanul se odihnea la marginea unui puţ, femeia lui, care se îndrăgostise de olog, îi dădu brânci şi-l aruncă înăuntru. Iar ea îl luă pe olog şi intră într-un oraş. Acolo oamenii stăpânirii, care cutreierau încoace şi încolo spre a păzi pe locuitori de furturi, văzând coşul de pe capul ei, i-l luară cu sila şi-l aduseră la rege. Când puse să-l deschidă, regele văzu în el pe olog. Tocmai atunci sosi bocindu-se şi femeia brahmanului, care se luase după slujitori.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă regele. Ea răspunse:

— Acesta-i bărbatul meu bolnav, pe care, fiindcă-l prigoneau rudele sale numeroase, l-am purtat pe cap, din dragoste şi grijă mare pentru el, şi l-am adus înaintea ta! auzind aceasta, regele zise:

— Tu eşti sora mea. ia-ţi în stăpânire două sate şi gustă în tihnă plăcerile vieţii, împreună cu bărbatul tău! Soarta însă voi ca brahmanul să fie scos din puţ de un om cumsecade. Rătăcind încoace şi încolo, nimeri tocmai în acel oraş. Cum îl văzu, nevasta cea rea îl pârî regelui, zicând:

— Măria-ta, a sosit aici vrăjmaşul bărbatului meu! Atunci regele dădu poruncă să fie omorât. Însă acela zise:

— Femeia aceasta mi-a luat ceva ce-mi aparţine. De aceea, dacă eşti iubitor de dreptate, fă ca să-mi dea înapoi! Regele vorbi:

— Draga mea, ai luat ceva ce aparţine acestuia? Dă-i înapoi!

— Măria-ta, zise femeia, eu n-am luat nimic de la el! Dar brahmanul zise:

— Ţi-am dat jumătate din viaţa mea, repetând de trei ori cuvintele: „Îţi dau”. Dă-mi-o înapoi! Atunci ea, de frica regelui, zise de trei ori: îţi dau viaţa mea înapoi! Şi cum spuse aceste cuvinte, muri. Atunci regele îl întrebă uimit:

— Ce-i asta? Iar brahmanul îi povesti toată întâmplarea de-a fir-a-păr. De aceea eu zic:

Aceea pentru care mi-am lăsat pe ai mei şi mi-am dat jumătate din viaţă, mă părăseşte fără niciun pic de dragoste. Care bărbat mai poate avea încredere în femei? (103)

Auzind aceasta, crocodilul zise:

— Prietenă, cu toate că m-am purtat cu viclenie, fie-ţi milă de mine şi dă-mi un sfat bun, cu ajutorul căruia să-mi pot redobândi uşor casa. Atunci maimuţa îi zise:

— Măi, prostule, chiar de ţi-aş spune, tot n-ai s-o faci. Fiindcă:

Cel care din prostie nesocoteşte sfatul celor buni, acela îşi găseşte pierzarea ca şi puiul de cămilă din partea leului. (104)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuţa povesti:

Povestea a paisprezecea
LEUL ŞI CĂMILA

Într-un oraş locuia odată un rotar, pe care-l chema Capprost. Acesta, fiindcă nu se pricepea la meşteşugul lui, cumpără o cămilă. Pe aceasta o crescu, dându-i mâncare, apă şi aşa mai departe. Când îi veni timpul, cămila fătă. Ea se îngrăşa mâncând toată ziua mlădiţele de la fel de fel de copaci dintr-o grădină de la marginea oraşului, iar puiul se făcea mare. Rotarul mulgea în fiecare zi cămila şi cu laptele ei îşi hrănea pe ai săi. Fiindcă ţinea mult la puiul de cămilă, îi legă de gât o talangă. Mai târziu rotarul se

gândi: „Am să mă las de celelalte treburi, că tot nu-mi merg. Cămila asta este un mijloc cât se poate de bun pentru a-mi hrăni pe-ai mei. Ce-mi mai trebuie altă îndeletnicire? Voi lua pe ea ca zălog o mulţime de bani”. Făcându-şi această socoteală, se duse acasă şi zise nevestei sale:

— Am să capăt mulţi bani pe cămila asta, dând-o ca zălog. De aceea ai grijă de ea până mă întorc, căci vreau să-mi mai cumpăr o cămilă! apoi luă cu el bani şi se duse în satul Gujerat, unde cumpără nişte cămile tinere. Făcu din ele o turmă mare şi dădu păzitorilor ca plată câte un pui de cămilă pe an; iar lapte aveau voie să bea cât pofteau. În felul acesta rotarul ducea o viaţă tihnită, ocupându-se numai cu creşterea cămilelor. Acestea se duceau să-şi caute hrana într-o pădurice a oraşului. După ce mâncau lianele fragede şi beau apă dintr-un lac mare, seara se întorceau toate acasă, mergând agale şi jucându-se. Însă cămila care fusese cumpărată cea dintâi, fiind zburdalnică, rămânea mereu în urmă, până ce se alipea şi ea de turmă. Atunci celelalte ziseră:

— Cămila asta fără minte se răzleţeşte de turmă, merge la coadă şi face să sune talanga; abia după aceea vine şi ea. Dacă dă peste ea vreo fiară, apoi piere singură! Odată, pe când se înfundau în pădure, veni un leu atras de dangătul tălăngii. Uitându-se mai bine, văzu cum mergea turma de cămile. Şi, în timp ce una din ele zburda în urmă şi păştea în treacăt lianele, celelalte, după ce băuseră, se îndreptau spre casă. Când, în sfârşit, ieşi din pădure şi cămila care rămăsese în urmă şi se uită împrejur, nu mai ştiu drumul. Rătăcită astfel de turmă, pe când înainta încet, zbierând cât se putea, i se ivi deodată înainte, gata să sară asupra ei, leul, care o urmărise după glas. Când se apropie cămila, dintr-o săritură leul o apucă de beregată şi o omorî. De aceea eu spun:

Cel care din prostie nesocoteşte sfatul celor buni,

acela îşi găseşte pierzarea, ca şi puiul de cămilă din partea leului. (105)

Auzind aceasta, crocodilul zise:

— Prietenă, oamenii învăţaţi spun că prietenia are şapte paşi. Ascultă ce-ţi voi spune cu privire la prietenie: (106)

Oamenilor care dau povaţă cuiva şi-i doresc binele nu li se iveşte vreo nenorocire, nici pe lumea aceasta nici pe cealaltă. (107)

De aceea, deşi sunt un nerecunoscător, fie-ţi milă de mine şi dă-mi un sfat.

Ce merit are bunătatea celui bun faţă de cei care fac bine? Cine-i bun faţă de cei care fac rău, acela-i numit bun de către cei virtuoşi. (108)

Auzind aceasta, maimuţa zise:

— Prietenă, dacă-i aşa, du-te şi te ia la luptă cu acela. Doar se spune:

Celui foarte puternic să i se închine; pe cel viteaz să-l dezbine; celui de rând să-i dea ceva; cu cel de-o seamă cu el să se lupte. (109)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Aceea povesti:

Povestea a cincisprezecea
ŞIRETENIA ŞACALULUI

Într-o pădure locuia odată un şacal pe care-l chema Mare-şiret[342]. Odată acesta găsi în pădure un elefant mort. Îi dădu târcoale, însă nu putea să-i sfâşie pielea, căci era foarte tare. Într-acestea veni într-acolo un leu. Când îl văzu, şacalul i se închină cu botul până la pământ şi-i zise:

— Stăpâne, eu păzesc elefantul, căci sunt paznicul tău. Mănâncă dar! Leul răspunse:

— Eu nu mănânc niciodată un animal omorât de altul. Îţi dăruiesc elefantul! auzind aceasta, şacalul zise cu

---

342 în skr. Mahăcaturaka.

bucurie:

— Iată o faptă vrednică de stăpânul meu! Doar se spune:

Un om superior nu-şi leapădă virtuţile, chiar când se află în împrejurarea cea mai grea, fiindcă-i curat la suflet. Scoica nu-şi pierde albeaţa nici când e mistuită de foc. (110)

Auzind aceasta, leul plecă. După plecarea lui, veni un tigru. Când îl văzu, şacalul se gândi: „Pe-un ticălos, pe leu, e adevărat că l-am mătrăşit, închinându-mă lui. Dar pe acesta cum să-l îndepărtez? E viteaz; fără dezbinare n-am să pot scăpa de el. Doar se spune:

Când nu se poate întrebuinţa nici blândeţea, nici puterea banilor faţă de cineva, trebuie de pus la cale dezbinarea, pentru că aceasta îl aduce la supunere. (111)

Chiar şi acela care-i înzestrat cu toate însuşirile poate fi încătuşat prin dezbinare. Doar se spune:

Chiar şi acela care caută liberarea, care-i stăpânit de bunătatea absolută, neîmpiedicat de patimi, virtuos în faptă şi frumos la suflet, rămâne legat de lanţul nesfârşit al renaşterilor, dacă-i dezbinat înăuntrul său”. (112)

Luând această hotărâre, îi ieşi înainte şi ridicând puţin gâtul îi zise:

— Prietene, ai intrat aici în gura morţii. Elefantul acesta a fost omorât chiar adineauri de leu. M-a pus să-l păzesc, iar el s-a dus să facă baie. La plecare mi-a poruncit: „Dacă vine tigrul, să mă înştiinţezi în taină, ca să curăţ pădurea de el; pentru că un tigru mi-a mâncat odată pe furiş dintr-un elefant ucis de mine, lăsându-mi rămăşiţele. Auzind aceasta, tigrul zise spăimântat:

— Nepoate, scapă-mi viaţa; nu-i spune leului nimic despre mine, oricât de târziu s-ar întoarce! Zicând aşa, se făcu îndată nevăzut. După ce plecă acela, veni o maimuţă. Când o văzu, şacalul se gândi: „Asta are dinţi tari; de aceea am s-o pun să găurească pielea elefantului”. După ce

se hotărî astfel, îi zise:

— Hei, nepoată, da' de mult nu te-am văzut... Mi-ai venit ca musafir şi pari flămândă. Uite aici un elefant, pe care l-a ucis leul şi pe care-l păzesc. Mănâncă din carne, până ce te vei sătura şi după aceea pleacă, înainte de-a sosi leul. Maimuţa răspunse:

— Unchiule, dacă-i aşa, mai bine mă lipsesc de carne. Cel care trăieşte are parte de sute de bucurii. Doar se spune:

Ceea ce se poate mânca şi ceea ce o dată mâncat se poate mistui şi ceea ce în cele din urmă prieşte, aceea să mănânce cel care îşi doreşte binele. (113)

De aceea mă duc! Dar şacalul zise:

— Mănâncă fără grijă. Am să-ţi spun când îl voi vedea de departe că soseşte. Maimuţa îl ascultă. Când şacalul văzu că pielea e găurită, zise:

— Hei, nepoată, pleacă iute, iată că vine leul! auzind aceasta, dispăru şi maimuţa. Însă în timp ce şacalul mânca din carnea elefantului prin gaura pe care o făcuse maimuţa, se apropie un şacal furios. Când îl văzu, îşi aminti de strofa:

Celui foarte puternic să i se închine; pe cel viteaz să-l dezbine; celui de rând să-i dea ceva; cu cei de-o seamă cu el să se lupte. (114)

După ce-l birui, făcându-l ferfeniţă cu dinţii, şi-l puse pe fugă, şacalul mâncă multă vreme din carnea elefantului, singur şi-n tihnă. Tot aşa şi tu, învinge-l pe crocodil în luptă şi pune-l pe fugă. Altfel vei pieri. Doar se spune:

Trebuie să te aştepţi: la câştig, când ai vaci; la ispăşire, când e la mijloc un brahman; la nestatornicie, când e vorba de femei şi la primejdie din partea rudelor. (115)

Tot astfel:

Sunt acolo tot felul de lucruri bune de mâncat, iar gospodinele nu bagă de seamă. Un singur cusur are ţara

străină: că te prigonesc cei de un neam cm tine. (116)

— Cum asta? întrebă crocodilul. Maimuţa povesti:

Povestea a şaisprezecea
CÂINELE ÎN ŢARA STRĂINĂ

Într-un oraş trăia odată un câine pe care-l chema Bălţatu[343]. Odată se ivi o foamete mare. Neavând ce mintea, întreg neamul câinesc pieri. Atunci Bălţatu, lihnit de foame, se duse în altă ţară unde auzise că-i belşug. Acolo intră într-o casă şi se sătură, folosindu-se de neatenţia stăpânei. Însă, când ieşi, îl înşfăcară cu dinţii nişte câini şi, trăgându-l în toate părţile, îl făcură ferfeniţă. Atunci el se gândi: „Tot mai bine-n ţara ta, unde, chiar dacă-i foamete, cel puţin trăieşti nesupărat şi nu te hărţuieşte nimeni. De aceea am să mă întorc în patria mea”. Aşa şi făcu. Când se întoarse din ţara străină, toate neamurile îl întrebară:

— Hei, Bălţatule, ce-ai văzut prin meleagurile străine? Cum e pe acolo? Ce fel de oameni sunt? Acela răspunse:

— Ce să vă spun în privinţa ţării?

Sunt acolo tot felul de lucruri bune de mâncat, iar gospodinele nu bagă de seamă. Un singur cusur are ţara străină: că te prigonesc cei de-un neam cu tine! (117)

Auzind aceasta şi hotărât să moară, crocodilul îşi luă rămas bun de la maimuţă şi plecă acasă. Acolo se luă la luptă cu acela care-i pătrunsese în casă şi, după ce-l omorî, locui în ea nesupărat. Bine a zis cine a zis:

Ce folos de fericirea care nu e dobândită prin bărbăţie, chiar dacă-i uşor de folosit? Şi un bou bătrân, oare nu mănâncă el iarba ce răsare datorită întâmplării? (118)

Aşa se sfârşeşte cartea a patra, numită *Pierderea*

---

343 în skr. Citrânga.

agonisitei.

Cartea a cincea
FAPTA NECHIBZUITĂ

Acum începe cartea a cincea, numită *Fapta nechibzuită*, din care cea dintâi strofă e următoarea:

Ceea ce n-a văzut bine, n-a înţeles bine, n-a auzit bine şi n-a cercetat bine, aceea nu trebuie s-o facă cineva; aceea a făcut-o bărbierul. (1)

Iată ce se povesteşte:

Povestea întâi
BĂRBIERUL ŞI CĂLUGĂRII

Este în Ţara de la miazăzi un oraş cu numele Pāṭaliputra. Acolo locuia odată un staroste de negustori, pe care-l chema Manibhadra. Soarta voi să-şi cheltuiască averea în fapte bune, în afaceri şi-n petreceri. Din pricina nesfârşitelor umilinţe pe care le îndura în urma pierderii averii sale, ajunse în culmea deznădejdii. Odată, pe când stătea culcat noaptea, se gândi: „Ah, blestemată să fie sărăcia! Doar se spune: Caracterul frumos, cinstea, stăpânirea de sine, bunătatea, buna-cuviinţă, nobleţea: toate acestea nu au strălucire la omul fără avere. (2)

Demnitatea, mândria, învăţătura, farmecul, inteligenţa: toate dispar, de-ndată ce omul nu mai are avere. (3)

Cum se scutură florile frumoase ale primăverii când le bate v în tul rece: aşa se macină zi cu zi mintea celor înzestraţi cu minte, din cauza grijii pentru familia care-i împovărează. (4)

Se pierde şi mintea celui înzestrat cu o inteligenţă mare, când omul n-are noroc şi trebuie să se gândească necontenit la unt, sare, ulei, orez, îmbrăcăminte şi lemne.

(5)

Ca cerul fără stele, ca lacul fără apă, ca cimitirul înfiorător: astfel e casa celui sărac, oricât ar fi de prietenoasă la înfăţişare. (6)

Cei umili şi săraci nu sunt luaţi în seamă de cei bogaţi, chiar dacă locuiesc sub ochii lor; ei sunt asemenea băşicilor de apă, care apar şi dispar fără încetare la suprafaţă. (7)

Mulţimea îl părăseşte pe cel nobil, inteligent şi bun şi este atrasă de cel lipsit de nobleţe, de inteligenţă şi de caracter, dacă-i bogat – întocmai ca de pomul dorinţelor.[344] (8)

Faptele bune săvârşite odinioară nu sunt de niciun folos pe lumea aceasta. Chiar cei învăţaţi şi care se trag dintr-o familie nobilă devin robii aceluia care a dobândit avere. (9)

Lumea nu spune despre mare: «e neînsemnată», atunci când mugeşte dezlănţuită. Tot ce fac pe lumea aceasta cei ce trăiesc în belşug nu e ruşinos". (10)

După ce medită astfel, iarăşi se gândi: „Am să mă las să mor de foame. La ce să mă agăţ de-o viaţă nenorocită şi fără folos?" Cu această hotărâre adormi. Atunci i se arată în somn Padmanidhi[345], sub înfăţişarea unui călugăr budist, şi-i zise:

— Negustorule, nu fii abătut. Eu sunt una din comorile lui Kubera, pe care au strâns-o şi ascuns-o strămoşii tăi. Mâine dimineaţă voi veni la tine sub înfăţişarea asta. Ai să-mi dai în cap c-un ciomag, ca să mă prefac într-o grămadă de galbeni şi să rămân aşa pentru totdeauna. În dimineaţa următoare, când se trezi şi-şi aminti de visul pe care-l avusese, un roi de gânduri îl

344* Pom mitologic din cerul lui Indra, care împlineşte toate dorinţele.

345 Una din cele 9 comori ale lui Kubera. Kubera este zeul comorilor şi corespunde, în parte, Iui Plutus la greci.

năpădi: „Ah, nu ştiu: o fi adevărat visul acesta sau nu? Mai degrabă trebuie să fie neadevărat, fiindcă mă gândesc mereu numai la avere. Doar se spune:

Visul pe care-l visează cel bolnav, cel amărât, cel copleşit de griji, precum şi cel chinuit de dragoste sau cel beat – acela e-n deşert”. (11)

Între acestea nevasta lui chemă pe un bărbier să-i spele picioarele. În acelaşi timp se ivi pe neaşteptate şi călugărul, aşa cum fusese arătat. Când îl văzu, negustorul, plin de bucurie, puse mâna pe-un ciomag de lângă el şi-l lovi în cap. În aceeaşi clipă călugărul se prăbuşi la pământ şi se prefăcu într-o grămadă de galbeni. Atunci negustorul îi ascunse în casă şi dăruind ceva şi bărbierului îi zise:

— Ia banii aceştia şi hainele pe care ţi le dăruiesc. Dar să nu spui la nimeni, prietene, întâmplarea asta! Ajungând acasă, bărbierul se gândi: „De bună seamă că toţi aceşti călugări, când sunt loviţi cu bâta peste cap, se prefac în aur. De aceea, mâine dimineaţă, am să chem număr mare dintre ei şi am să-i lovesc cu ciomagul în cap, ca să dobândesc aur mult”. Tot chibzuindu-se aşa, cu multă greutate trecu şi noaptea. A doua zi se sculă în zori şi după ce-şi pregăti o bâtă zdravănă, se duse la o mănăstire de călugări budişti, ocoli de trei ori statuia lui Buddha, îngenunche şi apucând cu gura pulpana hainei recită cu glas tare următoarea strofă:

— Să triumfe acei sfinţi Jaina[346], al căror suflet pătruns de cunoaşterea supremă a devenit de la naştere un pustiu, în care nu mai poate răsări nicio dorinţă. (12)

De asemenea:

Aceea-i limbă adevărată, care slăveşte pe un Jaina; aceea-i minte adevărată, care găseşte mulţumire într-un

---

346 Jaina e un budist „care l~a biruit pe duşman1*, Buddha e adesea numit „Stăpînul Jainilor“. Statuile lui Buddha sînt adorate de budişti şi capela mînăstirii în care s-a dus bărbierul avea şi ea una.

Jaina; acele mâini sunt de lăudat, care-l venerează pe el. (13)

Tot astfel:

„Te prefaci că meditezi? La care femeie te gândeşti, deschizând o clipă ochii? Iată, cu toate că eşti un ocrotitor, de ce nu ne aperi pe noi, care suntem chinuite de săgeata Amorului?

Nu-i adevărat că eşti milos; care altul e mai crud decât tine?” Să vă ocrotească Jaina, căruia îi vorbesc în felul acesta, cu invidie, femeile diavolului. (14)

După ce-i slăvi astfel, se duse la mai marele lor şi îngenunchind îi zise:

— Închinare ţie, binecuvântează-mă! Acela îi dădu binecuvântarea sa, zicând:

— Să sporească virtutea! şi-l povăţui cu bunătate să îndeplinească o faptă cucernică. Bărbierul, după ce-şi legă nodul de la manta, zise cu umilinţă:

— Părinte, vino azi în casa mea, împreună cu toţi călugării, ca să vă ospătez. Acela răspunse:

— Fiule, cum poţi să vorbeşti astfel, când cunoşti canoanele noastre? Suntem noi oare la fel ca brahmanii, de ne pofteşti în tine? Noi totdeauna căutăm să fim primiţi numai în treacăt şi pentru o clipă de către învăţăceii noştri; numai când vedem pe unul din ei că-i plin de râvnă, ne ducem în casa lui, cu multă greutate înduplecaţi de rugăminţile sale. În casa aceluia noi mâncăm atât cât ne trebuie ca să ne ţinem viaţa. Du-te dar, şi să nu mai vorbeşti altă dată aşa. Auzind aceasta, bărbierul zise:

— Părinte, eu cunosc canoanele voastre. Însă pe dumneavoastră vă poftesc mulţi mireni. Eu am pregătit stofe de mare preţ pentru învelit cu ele cărţile. De asemenea am pus deoparte o sumă de bani pentru cei care copie cărţile. De aceea trebuie neapărat să faceţi aşa cum cere împrejurarea de faţă.

După aceea bărbierul plecă. Ajungând acasă, îşi

pregăti o bâtă din lemn de *khadira*, potrivi bine canaturile uşii şi cam pe la amiază se duse din nou la poarta mănăstirii şi după rugămintea stareţului îi duse acasă la el pe toţi, care cum ieşea. Ispitiţi de bani şi de stofe, ei uitară de mirenii lor cunoscuţi şi credincioşi şi plini de bucurie merseră după ei. Nu degeaba se spune:

Până şi călugărul cerşetor şi gol – care trăieşte singuratic, după ce şi-a părăsit casă, şi care bea cu pumnul – e mânat pe lumea aceasta de dorinţe. Iată un lucru ciudat! (15)

Celui care îmbătrâneşte îi îmbătrâneşte părul; celui care îmbătrâneşte îi îmbătrânesc dinţii; ochii şi urechile îi îmbătrânesc: numai dorinţa rămâne veşnic tânără! (16)

După ce-i aduse în casă, încuie binişor uşa şi începu să-i lovească cu bâta peste cap. În urma loviturilor unii muriră, alţii se aleseră cu capetele sparte şi începură să ţipe. Auzind strigătele lor, străjerii cetăţii ziseră:

— Hei, ce să însemne tărăboiul acesta mare din oraş? Haideţi, să mergem îndată! Atunci toţi urmară îndemnul conducătorului lor şi alergară într-un suflet la casa bărbierului. Aici văzură pe călugări cum fugeau scăldaţi în sânge. Bărbierul fu legat şi împreună cu cei care scăpaseră cu viaţă fu dus înaintea judecătorilor. Aceştia îl întrebară:

— Cum de-ai săvârşt această ticăloşie? Acela răspunse:

— Ce să fac? Am văzut o întâmplare la fel în casa negustorului Manibhadra. Şi le povesti toată întâmplarea, aşa cum o văzuse. Atunci aceia chemară pe starostele negustorilor şi-i ziseră:

— Negustorule, ai omorât un călugăr? La rândul său acela le povesti întreaga întâmplare cu călugărul. Atunci aceia ziseră:

— Să fie tras în ţeapă ticălosul ăsta de bărbier, care nu s-a gândit bine ce face! După ce porunca lor fu

împlinită, ei grăiră:

Ceea ce n-a văzut bine, n-a înţeles bine, n-a auzit bine şi n-a cercetat bine, aceea nu trebuie s-o facă cineva; aceea a făcut-o bărbierul. (17)

Cu drept cuvânt se spune:

Nu trebuie să se facă nimic fără a cerceta; înainte de-a face un lucru, acesta trebuie bine cercetat. Altfel vine în urmă căinţa, cum s-a întâmplat cu nevasta brahmanului din pricina ihneumonului. (18)

Manibhadra întrebă:

— Cum asta? Judecătorii povestiră:

Povestea a doua
IHNEUMONUL ŞI ŞARPELE

Într-un oraş locuia odată un brahman pe care-l chema Devaśarman[347]. Femeia lui îi născu un băiat.

În aceeaşi zi o femelă de ihneumon fătă şi ea. Femeia brahmanului prinse dragoste pentru puiul de ihneumon şi-l crescu ca pe propriul ei copil, dându-i lapte, ungându-l şi îngrijindu-l. Totuşi n-avea încredere în el, pentru că se gândea: „S-ar putea să-i facă vreun neajuns copilului meu, din pricina soiului rău din care face parte”. Doar se spune:

Şi un copil rău, cu purtare urâtă, slut, prost, pătimaş şi ticălos, este o bucurie pentru inima celor care-l au. (19)

Aşa spune lumea: „E răcoritor santalul, fără îndoială; însă atingerea corpului unui copil e mai presus de santal”. (20)

Nici chiar legătura dintre noi şi prieteni, părinţi sau acei care nevoiesc binele ori ne ocrotesc, nu ne este atât de scumpă ca aceea care ne leagă de copil. (21)

Odată ea culcă copilul în leagăn şi luând un urcior

---

347 *Devaśarman* înseamnă: „cel ocrotit de zei“. Terminaţia – *śarman* „ocrotire” este frecventă la numele proprii de brahmani.

zise bărbatului ei:

— Brahmane, eu mă duc la iaz, ca s-aduc apă. Vezi de păzeşte copilul împotriva ihneumonului. Însă, după ce plecă ea, brahmanul lăsă şi el casa singură şi se duse undeva la cerşit. Între acestea ieşi din întâmplare dintr-o gaură un şarpe negru. Când ihneumonul văzu pe duşmanul său de moarte, se luă la luptă cu şarpele, ca să-l apere pe fratele său de lapte şi-l făcu bucăţi. După aceea, cu botul plin de sânge, ieşi vesel înaintea mamei copilului, ca să-i arate isprava pe care o făcuse. Mama copilului, văzând ihneumonul cu botul plin de sânge, se gândi înspăimântată: „Ticălosul acesta mi-a mâncat copilul", şi în furia ei aruncă asupra lui urciorul cu apă. După ce-l omorî pe ihneumon, intră văicărindu-se în casă şi, când colo, ce să vadă? Copilul dormea aşa cum îl lăsase, iar lângă el se afla şarpele cel negru făcut bucăţi. Atunci, de mâhnire că-şi omorâse copilul de suflet, începu să se lovească peste cap şi peste piept. Între acestea sosi brahmanul cu pomana căpătată şi văzu pe nevastă-sa bocindu-se plină de durere din pricina copilului de suflet pe care-l omorâse:

— Ah, nesăţiosule, îi zise ea, din pricina lăcomiei tale n-ai ascultat de vorbele mele. Acum, în urma morţii copilului, copacul amărăciunii şi-a dat roadele. Bine se spune că:

Dorinţa nici să nu fie părăsită, dar nici să nu fie prea mare. Când cineva e cuprins de-o dorinţă prea mare, i se învârteşte roata pe cap. (22)

— Cum asta? întrebă brahmanul. Atunci ea povesti:

Povestea a treia
CEI PATRU BRAHMANI

Într-un oraş locuiau patru brahmani, care se împrieteniseră. Aflându-se în mizerie, se sfătuiră între ei:

— Ah, blestemată să fie sărăcia! Doar se spune:

Mai bine pădurea locuită de tigri, de elefanţi şi de alte fiare, lipsită de apă şi plină de mărăcini; mai bine un culcuş de paie şi o îmbrăcăminte de scoarţă, decât un trai în mizerie printre rude. (23)

Tot astfel:

Pe omul care n-are avere îl urăşte stăpânul, oricât de bine l-ar servi; îl părăsesc îndată rudele, chiar ceţe bune; meritele sale nu sunt luate în seamă, copiii îl lasă, nenorocirile îl năpădesc, soţia, chiar dacă-i dintr-o familie bună, nu-l iubeşte, iar prietenii, de la care cu drept cuvânt s-ar aştepta la o mână de ajutor, se îndepărtează. (24)

În lumea aceasta a oamenilor, muritorul fără avere nu dobândeşte glorie nici cinste, chiar dacă-i viteaz, frumos, priceput la arme şi la învăţătură şi cu darul vorbirii. (25)

Simţurile îi sunt întregi, numele-i acelaşi, mintea nu-i e vătămată, glasul lui e acelaşi: şi, totuşi, dacă-i lipsit de avântul pe care-l dă averea, omul pe dată devine un cadavru. Ciudat mai e şi lucrul acesta! (26)

De aceea să pornim încotrova, ea s-a facem avere. După ce se sfătuiră în felul acesta, îşi părăsiră ţara, oraşul cu prieteni şi cu rude, şi casă, şi plecară. Bine se spune că:

Pe lumea aceasta, omul neliniştit de griji îşi lasă rudele devotate, îşi părăseşte repede mama şi patria, se desparte de cei care-i sunt scumpi şi pleacă în ţară străină. (27)

Mergând aşa, ajunseră în oraşul Ujjayinī. Acolo, după ce se scăldară, în apele râului Siprā şi se închinară în templul lui Śiva, la ieşire se întâlniră cu un yogin, pe care-l chema Bhairavānanda[348]. Îl salutară în felul cum obişnuiesc brahmanii şi merseră împreună cu el la chilia sa. Acolo el îi întrebă:

— De unde veniţi? Unde vă duceţi? Ce treabă aveţi?

348 Bhairavānanda -. „Bucuria lui Bhairava" (alt nume al lui Siva).

Aceia răspunseră:

— Noi călătorim ca să învăţăm vrăjitoria şi ne ducem acolo unde sau vom da de bogăţie, sau ne vom găsi moartea. Aşa ne-am hotărât.

Doar se spune:

Averile mari, râvnite şi greu de dobândit, le capătă oamenii îndrăzneţi, care aleg bine momentul potrivit. (28)

Tot astfel:

Uneori apa cade din nori în fântână; însă ea iese şi din adâncimile infernului[349][350]. Nepătruns este destinul; dar silinţa omului este aceea care are putere prin faptă. (*29*)

Izbânda dorită se realizează în întregime prin silinţa pe care şi-o dă omul. Destinul, de care se vorbeşte, nu e decât însuşirea omului, numită „Nevăzutul”[351]. (30)

Fără îndoială, cei îndrăzneţi socotesc ca un lucru de nimic frica fără seamăn pe care o au unii faţă de oamenii puternici, şi tot astfel socotesc ei şi viaţa. Iată o purtare minunată! Este purtarea celor aleşi (31) Pe lumea asta fericirea nu se dobândeşte uşor, dacă nu se expune corpul la suferinţă. Viṣṇu îmbrăţişează pe Lakṣmī cu braţele obosite de mestecat. (32) Cum să nu fie nestatornică soţia lui Viṣṇu, oricât de mare erou ar fi, când doarme întruna,

---

349 Adică: „Pentru a avea apa, omul işi sapa fintini şi n.u atirnă numai de destin“.

350 Nevăzutul (in skr. adrşţâ) este însuşirea pe care o capătă sufletul prin fapte bune sau rele (dharma şi adkarmaj. însuşirea aceasta, adică binele sau răul, pe care 1-a făptuit în timpul existenţei sale anterioare, determină soarta bună sau rea a cuiva în viata următoare. Vezi Cartea a doua,str. 125 – 127.

351 Aluzie la mestecarea oceanului de către zei, pentru a căpăta ambrozia, cu care prilej s-a născut Lakşnū, care-1 luă pe Viṣṇu de soţ.

timp de patru luni, în fundul apelor?[352] (33)

Fericirea supremă e greu de dobândit, atâta timp cât omul nu face o sforţare eroică. Şi soarele învinge grămezile de nori abia după ce intră în zodia balanţei[353]. (34)

De aceea spune-ne vreun mijloc de îmbogăţire: putinţa de-a pătrunde într-o gaură, puterea asupra demonului Śākini, şederea în cimitir, vânzarea de carne de om[354], fitilul magic sau altceva. Se spune că ai o putere minunată. La rândul nostru şi noi avem foarte mare îndrăzneală. Doar se spune:

Numai cei mari sunt în stare să îndeplinească fapte de oameni mari. Afară de ocean, care altul poate să suporte focul din fundul său?[355] (35)

Atunci Bhairavānanda luă patru fitiluri magice, de-o putere foarte mare, şi le dădu lor, ca să le împlinească dorinţa, spunându-le:

— Duceţi-vă înspre ţinutul Himalayei. Când veţi ajunge, unde va cădea fitilul, acolo sigur veţi găsi o comoară. Veţi săpa în locul acela, veţi ridica comoara şi vă veţi înapoia. Atunci ei porniră la drum. Pe când mergeau, unuia îi căzu din mână fitilul. Săpând în locul acela, găsi pământul plin cu aramă. Atunci el zise:

— Luaţi aramă cât vreţi! Ceilalţi însă ziseră:

— Prostule, ce-o să facem cu ea? Oricât ar fi de multă, tot nu înlătură nevoia. Scoală dar şi să mergem înainte!

---

352 Strofa aceasta dă o explicaţie glumeaţă a nestatorniciei zeiţei norocului (Lakşmī).

353 ’strofa aceasta mai poate însemna: „Soarele învinge norii abia cînd puterea sa ajunge deopotrivă cu a lor“ (prin silinţă încordată).

354 Carne de om sau de vacă, elefant, cal, urs., bivol, cămilă şi şarpe, oferită de śaktaşi zeiţei Devī.

355 Vezi Cartea a patra, str. 25, n. *.

— Plecaţi voi, răspunse acela, eu nu merg mai departe!

Zicând acestea, luă aramă cât putu şi se întoarse cel dintâi înapoi. Ceilalţi trei porniră înainte. Merseră ei cât merseră şi numai ce-i cade fitilul celui care se afla în frunte. Când începu să sape şi el, văzu că pământul e plin cu argint. Atunci, foarte vesel zise:

— Luaţi argint cât poftiţi. Nu-i nevoie să mergem mai departe! Ceilalţi doi ziseră:

— Îndărătul nostru pământul e plin cu aramă, înaintea noastră cu argint. Mai mult ca sigur că mai încolo trebuie să aibă aur. Cu argintul acesta, oricât de mult ar fi, tot nu scăpăm de sărăcie. De aceea noi doi mergem înainte. Zicând aceasta, cei doi porniră mai departe; iar al treilea luă argint cât putu şi se întoarse. Pe când ceilalţi doi mergeau, îi căzu celui dinainte fitilul. Plin de bucurie săpă şi el şi dădu peste aur. Atunci zise celuilalt:

— Ia-ţi aur cât îţi place. Nu cred să fie ceva mai presus decât aurul! Dar acela răspunse:

— Prostule, habar n-ai de nimic. Mai întâi a fost aramă, după aceea argint, acum aur. De aceea eu sunt sigur că mai încolo au să fie pietre scumpe. Cu una singură din ele am scăpat de sărăcie. Scoală dar să se mergem mai departe. Ce ne foloseşte aurul acesta, chiar dacă-i mult? că nu-i decât o povară! Celălalt răspunse:

— Du-te tu. Eu stau aici şi te aştept. Atunci celălalt porni singur. Însă chinuit de arşiţa soarelui de vară şi plin de sete, se abătu din drumul care ducea spre ţara vrăjită a minunilor şi cutreieră încoace şi încolo. Pe când rătăcea astfel, zări pe-un dâmb un om cu corpul scăldat în sânge, care purta pe cap o roată ce se învârtea. Atunci alergă la el şi-l întrebă:

— Hei, cine eşti? De ce stai aşa cu roata care ţi se învârteşte pe cap? Spune-mi dacă este undeva pe aici apă.

Abia rosti aceste cuvinte şi într-o clipă roata se

desprinse de pe capul aceluia şi se aşeză pe capul brahmanului.

— Ce-i asta, prietene? strigă el. Acela răspunse:

— Tot aşa s-a aşezat ea şi pe capul meu!

— Spune-mi atunci, când se va coborî? căci simt o durere groaznică. Acela răspunse:

— Când va veni unul ţinând ca şi tine un fitil fermecat şi-ţi va vorbi la fel, atunci roata se va aşeza pe capul lui.

— Cât timp ai stat aşa? întrebă brahmanul. Omul zise:

— Cine domneşte acum pe pământ? Brahmanul răspunse:

— Regele Vīṇavatsa. Omul zise:

— Eu nu ştiu să socotesc timpul. Însă pe când era rege Rama, fiind sărac, am luat un fitil fermecat şi am venit într-acoace. Atunci am văzut pe-un altul, care purta pe cap o roată, şi l-am întrebat. Şi atunci mi s-a întâmplat asta. Brahmanul întrebă:

— Prietene, cum ai putut să mănânci şi să bei, când te aflai în starea asta? Omul răspunse:

— Prietene, Dătătorul-de-bogăţii[356] înspăimântă în felul acesta pe vrăjitori, de frică să nu-i ia comorile. Din pricina aceasta nu vine nimeni. Dacă totuşi soseşte careva, aceluia nu-i este nici foame, nici sete, nici somn, nici nu îmbătrâneşte, nici nu moare, ci numai suferă durerea în felul acesta. Lasă-mă acum să plec, căci sunt liber. Mă duc acasă. Zicând aşa, plecă. Între acestea, văzând că tovarăşul său întârzie, cel ce dobândise aurul porni în căutarea lui, luându-se după urmele paşilor aceluia. După ce merse o bucată prin pădure, îl văzu cum şedea cu corpul scăldat în sânge şi cu o roată ascuţită ce i se învârtea pe cap, făcându-l să strige de durere. Atunci se apropie de el şi cu ochii plini de lacrimi îl întrebă:

356 Dătătorul de bogăţii este Kubera, zeul comorilor.

— Ce-i asta, prietene? Celălalt răspunse:

— Asta-i hotărârea Destinului!

— Cum aşa? întrebă cel dintâi. Spune-mi pricina acestui lucru. Atunci acela îi povesti întreaga întâmplare cu roata. Când o auzi, celălalt îl dojeni, zicându-i:

— Te-am prevenit în repetate rânduri, dar n-ai ascultat de vorbele mele. Ce să-i faci? Poate să fie cineva învăţat şi nobil şi să nu aibă minte. Bine se spune că:

Mai bună-i mintea decât ştiinţa; mintea e mai presus de ştiinţă. Cei care n-au minte pier, cum au pierit cei care au făcut leul. (36)

— Cum asta? întrebă cel cu roata. Cel care dobândise aurul povesti:

Povestea a patra

ÎNVĂŢĂTURĂ FĂRĂ MINTE ŞI MINTE FĂRĂ ÎNVĂŢĂTURĂ

Într-un oraş locuiau odată patru brahmani, care legaseră o strânsă prietenie între ei. Trei din ei erau tobă de carte, dar n-aveau minte. Unul singur avea minte, însă nu-i plăcea cartea. Odată prietenii aceia se chibzuiră între ei:

— Ce foloseşte învăţătura, dacă nu se câştigă prin ea avere, plecând în altă ţară şi făcând plăcere regilor cu ea? Să mergem dar în ţara dinspre soare-răsare! Cum ziseră, aşa şi făcură. După ce merseră o bucată de drum, cel care era mai în vârstă zise:

— Al patrulea dintre noi are numai minte, dar n-a învăţat nimic. Însă favoarea regilor nu se câştigă numai prin deşteptăciune, fără învăţătură. De aceea eu n-am să-i dau nimic din ceea ce voi agonisi. Să plece acasă! Atunci al doilea zise:

— Măi, deşteptule, du-te acasă, căci tu n-ai

învăţătură! Dar al treilea zise:

— Nu-i frumos să facem aşa, pentru că noi ne-am jucat împreună din copilărie. Vino cu noi, prea nobile prieten; vei fi părtaş la averea pe care o vom câştiga. Doar se spune:

Ce foloseşte fericirea care aparţine numai unuia, ca o soţie, şi care nu-i gustată în comun, ca o curtezană de către drumeţi? (37)

Tot astfel:

„Acesta-i unul de-ai noştri" sau: „acesta-i un străin"; aşa judecă cei cu minte puţină; însă pentru cei nobili la suflet pământul întreg e familia lor. (38)

De aceea să vină şi el! Zis şi făcut. Porniră la drum şi într-o pădure zăriră oasele unui leu mort. Atunci unul din ei zise:

— Ia să punem la încercare ştiinţa noastră. Uite, colo seaflă un animal mort. Să-i dăm viaţă prin puterea învăţăturii noastre. Eu am să-i aşez oasele. Zicând acestea, aşază iute oasele. Al doilea prinse pielea, carnea şi sângele. Dar când se pregăti cel de-al treilea să-i dea viaţă, deşteptul îl opri şi-i zise:

— Stai, prietene; acesta-i un leu, care-i gata să învie. Dacă-i dai viaţă, are să ne omoare pe toţi! La aceste cuvinte celălalt răspunse:

— Măi, prostule, eu nu vreau ca învăţătura mea să fie fără folos! Atunci deşteptul zise:

— Aşteaptă dar o clipă, până mă sui într-un copac. Aşa şi făcu. Îndată ce învie, leul se sculă şi ucise pe tustrei. Iar cel din copac se scoborî şi se duse acasă. De aceea eu spun:

Mai bună-i mintea decât ştiinţa; mintea e mai presus de ştiinţă. Cei care n-au minte pier, cum au pierit cei care au făcut leul. (39)

Şi tot de aceea se spune:

Chiar cei cu carte multă, dacă nu cunosc mersul

lunii, se fac de râs, ca învăţaţii cei neghiobi. (40)

— Cum asta? întrebă cel cu roata. Celălalt povesti:

Povestea a cincea
PROSTIA CELOR PATRU BRAHMANI ÎNVĂŢAŢI

Într-un oraş locuiau odată patru brahmani, care se împrieteniseră între ei. Pe când erau încă copii, le veni în gând să plece în altă ţară, pentru a dobândi învăţătură. Într-o zi brahmanii luară împreună hotărârea şi se duseră în oraşul Kanyakubja. Acolo intrară în şcoala unei mănăstiri şi se puseră pe învăţat. Doisprezece ani de zile se ţinură numai de asta şi-n cele din urmă se făcură toţi tobă de carte. Atunci cei patru se întruniră şi unul din ei luă cuvântul:

— Noi am isprăvit toată învăţătura. Să ne luăm dar rămas bun de la învăţătorul nostru şi să ne-ntoarcem acasă.

— Aşa să facem, răspunseră ceilalţi brahmani şi, despărţindu-se de învăţătorul lor, îşi luară cărţile şi plecară. Merseră ei o bucată de drum şi ajunseră la o răspântie. Toţi se opriră. Atunci unul întrebă:

— Ce drum apucăm? Tocmai atunci se ducea o mulţime de lume la înmormântarea unui negustor, care murise în acel oraş. Unul din cei patru brahmani luă cartea şi citi:

— „Pe unde merge mulţimea, acela-i drumul”. Să mergem dar odată cu mulţimea! Pe când mergeau împreună cu gloata, învăţaţii văzură un măgar în cimitir. Atunci cel de-al doilea deschise cartea şi citi:

— „Cel care stă lângă un bolnav, lângă unul peste care a dat o nenorocire, la vreme de foamete, când e primejdie din partea duşmanului, la uşa regelui sau în cimitir – acela-i prieten”. (41)

De aceea acesta-i prietenul nostru! Atunci unul din ei

îl cuprinse pe măgar de gât; altul îi spălă picioarele. După aceea, pe când priveau în toate părţile, zăriră o cămilă.

— Ce-i asta? întrebară ei. Al treilea deschise la rândul său cartea şi citi:

— „Pasul Dreptăţii[357] este grăbit”. Asta-i deci Dreptatea! Al patrulea zise:

— Iubirea să fie unită cu Dreptatea.

Atunci ei legară pe măgar de gâtul cămilei. Cineva încunoştinţă despre aceasta pe stăpânul măgarului, un boiangiu. Când îl văzură venind ca să-i ciomăgească, învăţaţii cei neghiobi se făcură nevăzuţi. Nu merseră mult înainte şi ajunseră la un râu. Văzând o frunză mare de palaśa, care venea pe apă, unul din învăţaţi zise:

— Ceea ce va verii într-acoace ne va duce dincolo, şi se lăsă să cadă peste frunză. Văzându-l târât de râu, alt învăţat îl apucă de păr şi zise:

— Când e în primejdie să piardă totul, cel cuminte jertfeşte jumătate. Cu jumătate el face ce trebuie de făcut; pe când pierderea întreagă e greu de suportat. (42)

Zicând acestea, îi tăie capul. Apoi ceilalţi plecară mai departe şi ajunseră într-un sat. Locuitorii îi poftiră şi-i conduseră pe fiecare la câte o casă. Unuia i se dădu să mănânce macaroane gătite cu unt şi cu zahăr. Dar învăţatul, după ce stătu şi se gândi, zise:

— Cel ce se lungeşte se prăpădeşte! Zicând aceasta, lăsă mâncarea neatinsă şi plecă. Celui de-al doilea i se dădură nişte plăcinte întinse şi subţiri. Acesta zise:

— Ceea ce-i prea subţire şi întins nu dă viaţă lungă!

---

357 Strofa completă e astfel: „O clipă durează mintea, o clipă averea, o clipă trăieşte omul. Moartea n-are milă; pasul Dreptăţii este grăbit." Cf. versurile lui Schiller, din Wilhelm Tell: *„Rasch tritt der Tod den Menschen an; /Es ist ihm keine Frist gegeben. /Es stürzt ihn mitten in der Bahn,/ Es reisst ihm fort vom vollen Leben. /Bereitet oder nicht zu gehen, /Er muss vor seinem Richter stehen”.*

Şi, lăsând mâncarea, se duse şi el. Cel de-al treilea căpătă nişte plăcinte de orez, cu găuri. Atunci învăţatul zise:

— În restrişte se înmulţesc nenorocirile![358] Astfel cei trei învăţaţi, lihniţi de foame şi batjocoriţi de lume, se întoarseră din ţinutul acela în ţara lor.

Apoi cel care dobândise aurul prin vrajă zise:

— Fiindcă nu cunoşti mersul lumii şi fiindcă n-ai rămas pe loc, deşi te-am oprit, ai ajuns în starea asta. De aceea eu spun:

Chiar cei cu carte multă, dacă nu cunosc mersul lumii, se fac de râs, ca învăţaţii cei neghiobi. (43) Auzind aceasta, cel cu roata zise:

— Ah! Cât de nepotrivit e lucrul acesta! Când sunt urgisiţi de o soartă rea, pier şi cei cu minte multă. Pe când altora, din aceeaşi familie, deşi sunt proşti, le merge bine în toate. Doar se spune:

Şi fără pază stă cel ce-i păzit de soartă. Şi cel bine păzit piere, dacă-l loveşte soarta. Trăieşte şi cel neocrotit şi părăsit într-o pădure; şi piere în casă chiar cel bine ferit. (44)

De asemenea:

Minte-însutită e purtat pe sus; Minte-înmiită atârnă în jos; numai eu, Minte-simplă, mă răsfăţ, iubito, în apa limpede! (45)

— Cum asta? întrebă cel ce dobândise aurul. Celălalt povesti:

Povestea a şasea
MINTE-ÎNSUTITĂ, MINTE-ÎNMIITĂ ŞI MINTE-SIMPLĂ

Într-o baltă locuiau doi peşti: Minte-însutită şi Minte-înmiită. Cu aceştia se împrietenise un broscoi, pe care-l chema Minte-simplă. Tustrei îşi petreceau vremea la malul

---

358 în skr. ckidra înseamnă şi „gaură” şi „restrişte”.

apei, gustând plăcerea de-a vorbi împreună şi de a-şi spune cugetări înţelepte; după care intrau iarăşi în apă. Odată, pe când stăteau de vorbă pe la apusul soarelui, trecură pe acolo nişte pescari cu mrejele în mână, purtând pe cap coşuri încărcate cu peşti prinşi de ei. Văzând balta, pescarii vorbiră între ei:

— Balta asta arată să aibă mult peşte şi nu-i adâncă. Să venim mâine dimineaţă aici. După aceste cuvinte se duseră acasă. Atunci peştii, cu faţa înspăimântată, se sfătuiră între ei. Broscoiul luă cuvântul:

— Hei, Minte-însutită, aţi auzit ce au vorbit pescarii? Acum ce-i de făcut? Să fugim sau să stăm pe loc cu curaj? Arătaţi cum e mai bine de făcut. Atunci Minte-înmiită începu să râdă şi zise:

— Nu-ţi fie frică, copile; nu trebuie să se teamă cineva de nişte simple vorbe. Nu-i nimic de temut. Doar se spune:

Gândurile şerpilor, ale ticăloşilor şi ale tuturor celor răi la suflet nu se împlinesc totdeauna; aşa se face că mai dăinuieşte lumea asta. (46)

E sigur că nici n-au să vină. Şi chiar de vor veni, am să te scap împreună cu mine, prin puterea iscusinţei mele; pentru că eu cunosc o mulţime de feluri de-a merge prin apă. Auzind aceasta, Minte-însutită zise:

— Bine ai vorbit. Doar tu eşti Minte-înmiită. Nu degeaba se spune:

Nimic nu-i cu neputinţă pe lumea aceasta pentru inteligenţa celor inteligenţi. Cu ajutorul inteligenţii a fost nimicită dinastia Nandas de către Cāṇakya[359], cu toate că

---

359 CăQakya (Vişriugupta) ajuta po Candragupta, contemporan cu Alexandru cel Mare, să dobîncţească tronul, nimicind dinastia Nandas din Pâţaliputra. Lui Cănahya i se atribuie vestita operă Kuuţilya-Arthaêâstra, care tratează despre arta de-a domni şi de-a guverna.
De aici şi numele broscoiului, căci în skr. ekabuddhi

ştiau să mânuiască paloşul. (47)

De asemenea:

Unde nu e drum nici pentru vânt, nici pentru razele soarelui, până şi acolo răzbate cu uşurinţă inteligenţa celor inteligenţi. (48)

De aceea nu putem să părăsim locul nostru strămoşesc, în care ne-am născut, din pricina unor vorbe auzite. Doar se spune:

Nici în cerul plin de lucruri minunat de frumoaso nu se găseşte o fericire la fel cu aceea pe care o au oamenii când se află în locul în care s-au născut, oricât ar fi de umil. (49)

De aceea în ruptul capului nu trebuie să plecăm. Te scap eu prin iscusinţa mea. Broscoiul zise:

— Dragii mei, eu n-am decât un singur gând – şi acela este de-a fugi. De aceea am să plec chiar azi cu nevastă-mea spre altă baltă! După ce zise acestea, broscoiul plecă noaptea spre alt lac. A doua zi, dis-de-dimineaţă veniră pescarii şi prinseră vieţuitoare de apă, de la cele mai mici până la ce e mai mari: peşti, broaşte ţestoase, broaşte, raci şi altele. Minte-însutită şi Minte-înmiită, împreună cu nevestele lor, după ce fugiră multă vreme, căutând să scape prin dibăcia cu care se mişcau în toate părţile, căzură de asemenea în plasă şi fură omorâţi. După-amiază pescarii se îndreptară veseli spre casele lor. Fiindcă erau prea grei, Minte-însutită fu luat pe umeri de unul din ei; iar Minte-înmiită fu dus atârnat de o frânghie. Când îi văzu purtaţi în felul acesta, broscoiul care stătea la marginea iazului zise nevestei sale:

— Ia te uită, draga mea:

Minte-însutită e purtat pe sus, Minte-înmiită atârnă în jos; numai eu, Minte-simplă, mă răsfăţ, iubito, în apa limpede! (50)

De aceea eu spun:

înseamnă: „Cel ce are un singur gînd“ (= Minte-simplăj.

— Nici inteligenţa nu e călăuza cea mai sigură. Cel care dobândise aurul zise:

— Chiar de-ar fi aşa, nu trebuie să se treacă peste cuvântul prietenului. Dar, ce să-i faci? Deşi te-am oprit, n-ai stat locului, din pricina lăcomiei tale fără margini şi a încrederii oarbe în învăţătura ta. Bine a zis cine a zis:

Halal să-ţi fie, unchiule, pentru cântecul tău. Nu ţi-am spus-o? Dar nu te-ai stăpânit. Iacă ce nestemată rară ţi-au legat. Acum porţi decoraţia pentru cântecul tău. (51)

— Cum asta? întrebă cel cu roata. Celălalt povesti:

Povestea a şaptea
MĂGARUL CÂNTĂREŢ

Într-un oraş trăia odată un măgar, pe care-l chema îngâmfatul[360]. Acesta îşi îndeplinea zilnic treaba la casa unui boiangiu, iar noaptea se plimba în voie. Când se ivea de ziuă, se întorcea singur acasă, de frică să nu-l închidă; iar vopsitorul îl lega. Odată, pe când cutreiera noaptea prin lanuri, se împrieteni cu un şacal. Fiind voinic, dărâma gardurile şi pătrundea în fiecare noapte împreună cu şacalul într-un lan. După ce se săturau de mâncat castraveţi plecau în zori spre locurile lor. Odată măgarul, cuprins de îngâmfare, pe când se aflau în mijlocul unui lan, zise către şacal:

— Priveşte, nepoate, ce noapte senină! Am să-i trag un cântec. Spune-mi pe ce glas să cânt?

— Unchiule, răspunse celălalt, de ce cauţi să-ţi faci singur rău, fără niciun motiv? Noi doar ne-am apucat să furăm şi ştii că hoţii şi ibovnicii trebuie să se ascundă. Doar se spune:

Cel ce tuşeşte să se lase de furat, somnorosul de şterpelit şi cel bolnav de lăcomie – dacă ţin la viaţă pe lumea aceasta. (52)

---

360 În skr. Uddhata.

Unde mai pui că nu prea cânţi melodios. Se aude de departe, de parcă ar sufla cineva într-o scoică. Acum paznicii acestui câmp dorm. Însă de se vor scula, o să ne omoare sau o să ne lege. De aceea mai bine mănâncă castraveţii ceia gustoşi ca ambrozia şi nu te apuca de năzbâtii. Auzind aceasta, măgarul zise:

— Hehei, tu nu cunoşti vraja cântecului, fiindcă trăieşti în pădure. De aceea vorbeşti aşa. Doar se spune:

Când strălucirea lunii de toamnă alungă departe întunericul, în urechea fericiţilor care se află lângă iubita lor se naşte desfătarea produsă de murmurul cântecului. (53)

Şacalul zise:

— Unchiule, asta aşa-i; dar tii nu ştii ce-i aia cântec; tu numai zbieri. De ce cauţi dar să-ţi faci singur rău? Atunci măgarul grăi:

— Prostule, să-ţi fie ruşine! Cum? eu să nu ştiu ce-i aia muzica? Află de la mine câte părţi cuprinde: Şapte note, trei octave, douăzeci şi una de modulaţii, patruzeci şi nouă de triluri; aceasta-i suma tonurilor muzicale. (54)

Sunt trei poziţii ale pauzelor, şase aspecte, nouă sentimente, treizeci şi şase de moduri muzicale şi patruzeci de stări sufleteşti. (55)

O sută optzeci şi cinci sunt părţile muzicii, după cum se învaţă, atârnând de intervalele numite *śruti*. Aşa a spus odinioară însuşi Bharata[361]. (56)

Nici în lumea zeilor nu se găseşte ceva mai plăcut decât muzica. Doar Rāvana, l-a subjugat pe Śiva, desfătându-l cu strune uscate[362]. (57)

Prin urmare, nepoate, de ce mă opreşti, spunând că nu mă pricep? Şacalul răspunse:

— Unchiule, dacă aşa-i vorba, eu am să stau la

---

361 Bharata este vestitul autor al unei opere despre muzică.

362 Strune asemănătoare cu ale viorii.

spărtura gardului şi am să-l pândesc pe jitar; iar tu cântă de inimă albastră cât îţi place! Zis şi făcut. Însă când jitarul auzi zbieretul măgarului, alergă într-acolo scrâşnind din dinţi de mânie. Cum îl văzu pe măgar, îl stâlci atât de rău cu ciomagul, încât îl culcă la pământi După aceea îi legă o piuliţă spartă şi plecă să se culce din nou. Măgarului însă îi trecu durerea, fiindcă aşa-i soiul lui, şi după o clipă se ridică. Doar se spune:

La câine, la cal, dar mai ales la măgar, durerea pricinuită de lovituri nu ţine mai mult de-o clipă. (58)

Apoi rupse gardul, aşa legat cu piuliţa cum era, şi o luă la fugă. Şacalul îl zări de departe şi-i zise râzând:

— Halal să-ţi fie, unchiule, pentru cântecul tău. Nu ţi-am spus-o? Dar nu te-ai stăpânit. Iată ce nestemată rară ţi-au legat. Acum porţi decoraţia pentru cântecul tău. (59)

Tot astfel şi tu n-ai vrut să rămâi, cu toate că te-am oprit. Auzind aceasta, cel cu roata zise:

— Prietene, asta aşa-i. Doar nu degeaba se spune:

Cine n-are singur judecată nici nu face cum îl învaţă prietenii, acela piere ca Tândală ţesătorul. (60)

Cel ce dobândise aurul întrebă:

— Cum asta? Celălalt povesti:

Povestea a opta
ŢESĂTORUL cu DOUĂ CAPETE

Într-un sat locuia odată un ţesător cu numele Tândală[363]. Odată, pe când lucra, i se rupseră toate beţele de care se folosea. Atunci luă o secure şi se duse în pădure după beţe. Cutreierând aşa, ajunse la malul mării. Acolo văzu un arbore numit *śimśapā*. Atunci se gândi: „Ce copac mare! Am să-l tai şi am să scot din el o mulţime de beţe bune de lucrat postavul”. După ce se gândi astfel, ridică securea ca să dea în copac. Însă în acesta se adăpostea un

363 în skr. Mantharaka: „încet, prost

duh. Acela îi zise:

— Hei, copacul acesta e adăpostul meu şi trebuie să-l cruţi numaidecât, fiindcă îmi face multă plăcere să stau aici, înviorat de vântul cel răcoritor, datorită atingerii cu valurile mării. Ţesătorul răspunse:

— Ce să fac? Dacă n-o să am beţele trebuincioase, ai mei vor rămânea flămânzi. De aceea pleacă îndată în altă parte; vreau să-l tai! Duhul zise:

— Sunt mulţumit de tine. Cere-mi un lucru pe care-l doreşti şi lasă în pace copacul. Atunci ţesătorul răspunse:

— Dacă-i aşa, mă duc mai întâi acasă, să întreb pe prietenul meu şi pe nevastă-mea; după care mă întorc şi-mi dai.

— Bine, zise duhul şi ţesătorul, plin de bucurie, se duse acasă. Când să intre în sat, zări pe prietenul său, bărbierul, şi-i povesti cele ce-i spusese duhul:

— Prietene, am în puterea mea un duh. Spune-mi, ce să-i cer? Am venit anume ca să te întreb. Bărbierul răspunse: Prietene, dacă-i aşa, cere domnia, pentru ca tu să te faci rege, iar eu să fiu sfetnicul tău. După ce vom fi fericiţi pe lumea aceasta, ne vom bucura de fericire şi pe lumea cealaltă. Doar se spune:

Regele, care veşnic dă în dreapta şi în st în ga pe lumea aceasta, îşi dobândeşte slavă, datorită căreia se ia pe urmă la întrecere cu zeii în cer. (61)

Ţesătorul zise:

— Aşa-i; totuşi, vreau s-o întreb şi pe nevastă-mea! Celălalt răspunse:

— Nu e potrivit cu ceea ce stă scris la carte ca să te sfătuieşti cu o femeie; femeile au minte puţină. Doar se spune: Bărbatul să dea femeii să mănânce şi să se îmbrace, să se unească cu ea la timpul prielnic, să-i dăruiască podoabe şi altele; dar să nu se chibzuiască cu ea, dacă-i prudent. (62)

O, rege, casa în care porunceşte o femeie, un jucător

sau un copil, se prăpădeşte cu desăvârşire, aşa a vorbit Bhārgava[364]. (63)

Omul este cu faţa senină atâta timp şi se împacă atâta timp cu cei vrednici de respect, cât timp nu dă ascultare vorbelor spuse în taină de femeia sa. (64)

Femeile nu se gândesc decât la folosul lor, nu găsesc mulţumire decât în plăcerea lor, nu ţin la nimeni, nici chiar la copilul lor, dacă nu le aduce mulţumire. (65)

Ţesătorul zise:

— Totuşi, trebuie s-o întreb, pentru că mi-i credincioasă. De altfel eu nu fac nimic fără s-o întreb. Apoi se duse repede la nevasta sa şi-i zise:

— Draga mea, avem azi în puterea noastră un duh. El îmi dă ce-i voi cere. De aceea am venit să te întreb ce să-i cer. Prietenul meu, bărbierul, spune aşa, că să cer domnia.

— Dragă bărbate, zise femeia, ce minte au bărbierii? Nu trebuie să te potriveşti la vorbele lui. Doar se spune: Cel cuminte să nu se sfătuiască cu comedianţii, cu lăutarii, cu cei de rând, cu bărbierii, cu copiii sau cu cei care cer de pomană. (66)

Unde mai pui că domnia e un lanţ nesfârşit de neplăceri: pace, război, plecare, şedere pe loc, alianţă, perfidie[365] etc., niciodată n-are omul linişte. Pentru că:

Din clipa în care se naşte dorinţa de a domni, mintea are de îndurat necazuri. La încoronarea regilor, odată cu apa, urcioarele toarnă şi nenorocirea. (67) Tot astfel:

Gândindu-se la plecarea lui Rāma în pădure, la şederea în pădure a fiilor lui Pāṇḍu, la pieirea Vṛṣṇinilor, la domnia pierdută de regele Nala, la starea lui Sudās, la

---

364 Bhârgava, adică Uśanas, autor celebru, care a scris un tratat despre purtare (niti),

365 Acestea sînt cele şase feluri de purtare, care trebuie observate în diplomaţie, vezi pe larg despre ele la începutul cărţii a treia.

omorârea lui Arjuna. Şi văzându-l pe Rāvana[366] ajuns de ocară din pricina domniei, nimeni să n-o dorească. (68)

Fiindcă fraţii şi înşişi copiii lor caută să-i omoare pe regi, spre a le răpi domnia, ea trebuie ocolită de departe. (69)

— Ai dreptate, zise ţesătorul. Spune-mi dar, ce să cer. Femeia răspunse:

— Tu lucrezi totdeauna o singură bucată de postav. Cu aceasta îţi acoperi toate cheltuielile. Cere acum pentru tine încă o pereche de braţe şi încă un cap, ca să poţi lucra două bucăţi de stofă deodată, una în faţă şi alta la spate. Cu preţul de pe una se vor acoperi, ca şi mai înainte, cheltuielile casei; iar cu preţul de pe cealaltă bucată o să

---

366 Rāma, fiul regelui Daśaratha şi eroul celebrei epopei Rāmāyana, plecă în exil din pricina intrigilor soţiei favorite a regelui*.

Fiii lui Pāṇḍu (Pandavaşii): Yudhiṣṭhira, Bhlma, Arjuna, Nacula şi Sahadeva, fură siliţi să trăiască în exil 13 ani. Povestea lor se găseşte în Mahābhārata.

Vṛṣṇininii sau Yadava au fost un neam care s-a nimicit singur din cauza luptelor între ei (Mahābhārata, XVI, 3).

Nala, celebrul erou din episodul cu acelaşi nume al Mahābhāratei, îşi pierde regatul jucând zaruri cu Puşkara, fratele său, şi pleacă în exil (vezi trad. acestui episod în Antologia sanscrită a lui G. Coşbuc).

Regele Sudăs trebui, datorită vicleşugului unui Râkşasa (demon), să se hrănească 12 ani cu carne de om (Rāmāyana, VII, 65). . *

Eroul Arjuna, unul din fiii lui Pāṇḍu (vozi mai sus), se prăbuşeşte mort la pămînt, după ce a ieşit biruitor din toate luptele (Mahăbkărata, XVII, 2).

Răvana, regele ţării Lanka şi domn peste Raksaşi (demoni), a fost ucis de Rāma.

ne punem la cale celelalte treburi. Astfel vei trăi fericit şi lăudat în mijlocul al or tăi şi vei dobândi cele două lumi[367]. Auzind aceasta, ţesătorul zise cu bucurie:

— Bravo, femeie credincioasă, bravo! Bine ai grăit. Aşa am să fac. Asta-i hotărârea mea! După aceea se duse şi-l rugă pe duh:

— Dacă vrei să-mi împlineşti dorinţa, dă-mi încă o pereche de braţe şi un al doilea cap. Abia zise aceste cuvinte şi într-o clipă se pomeni cu două capete şi cu patru braţe. Dar pe când mergea plin de bucurie spre casă, mulţimea crezând că-i vreun duh necurat, începu să-l lovească cu ciomege şi cu pietre, până ce-l omorî. De aceea eu spun:

Cine n-are singur judecată, nici nu face cum îl învaţă prietenii, acela piere ca Tândală ţesătorul. (70)…

Cel cu roata zise:

— Aşa-i. Toţi aceia care cad în puterea demonului speranţei amăgitoare şi nevrednice de crezare apucă pe drumul care duce la râs şi ocară. Bine a zis cineva:

Cine îşi croieşte planuri de viitor, menite să nu se împlinească, acela se scoală alb, ca tatăl lui Somaśarman. (71)

— Cum asta? întrebă cel care dobândise aurul. Celălalt povesti:

Povestea a noua
SOCOTEALA GREŞITĂ

Într-un oraş locuia odată un brahman, pe care-l chema Zgârie-brânză[368]. Acela avea o oală, în care punea rămăşiţele de făină primită de pomană.

Oala o atârnase într-un cui de lemn şi sub ea îşi aşezase patul, pe care stătea cu ochii într-una aţintiţi

---

367 Pământul şi cerul.

368 În skr. Svabhăvahrparia: „Zgârcit din fire

asupra ei. Odată, pe când stătea culcat noaptea, el se gândi: „Oala asta e plină până sus cu făină. Dacă se iveşte vreo scumpete, iau pe ea o sută de rupii[369]. Cu acestea îmi cumpăr două capre. La fiecare şase luni ele au să-l ete, aşa că voi avea o turmă. După aceea am să dau caprele şi am să cumpăr o mulţime de vaci; vacile la voi da pe bivoliţe, bivoliţele pe iepe. Acestea au să fete şi astfel voi avea o mulţime de cai. Din vânzarea lor voi lua o mulţime de bani. Cu banii aceştia am să-mi cumpăr o casă cu o curte la mijloc[370]. Atunci are să vină acasă la mine un brahman şi-mi va da de nevastă pe fata sa, frumoasă şi cu zestre. De la ea am să am un băiat. Acestuia îi voi pune numele Somaśarman. Când se va face mai mărişor, aşa ca să poată fi jucat pe genunchi, am să iau o carte şi aşezându-mă în fundul grajdului am să citesc. Atunci Somaśarman mă va zări, va lăsa poala mamei sale şi, plin de dorinţa de a fi legănat pe genunchi, va veni la mine, trecând pe lângă copitele cailor. Atunci eu, înfuriat, voi striga la nevastă-mea: «Dar ia odată copilul de aici». Ea însă, fiind ocupată cu trebile casei, nu va auzi vorbele mele. Atunci eu mă voi ridica şi o voi izbi cu piciorul”. Tocmai când se gândea astfel, dădu cu piciorul în oală o lovitură atât de puternică, încât o sfărâmă şi într-o clipă se făcu alb de făină. De aceea eu spun: Cine-şi croieşte planuri de viitor, menite să nu se împlinească, acela se scoală alb, ca tatăl lui Somaśarman[371]. (74)

Cel ce dobândise aurul zise:

— Aşa stă lucrul. Ce eşti tu de vină, când toţi care se lasă ademeniţi de lăcomie suferă din pricina ei? Doar se spune:

---

369 Monedă indiană.

370 "O casă cu o curte la mijloc", înconjurată de patru părţi cu încăperi. Acesta e planul după care sunt clădite de obicei casele mai bune ale hinduşilor.

371 Cf. La Fontaine: „La laitière et le pot au lait".

Cine săvârşeşte o faptă din lăcomie, fără a se gândi la urmări, acela se face de ocară, ca regele Candra. (73)

— Cum asta? întrebă cel cu roata. Celălalt povesti:

Povestea a zecea
RĂZBUNAREA MAIMUŢEI

Într-un oraş locuia odinioară un rege, cu numele Candra. Copiii acestuia creşteau o ceată de maimuţe, hrănindu-le cu tot felul de mâncăruri, căci le plăcea să se joace cu ele. Conducătoarea maimuţelor, care cunoştea învăţăturile lui Uśanas, ale lui Bṛhaspati şi ale lui Cāṇakya[372], se folosea de ele şi dăscălea şi pe celelalte maimuţe. Tot în palatul acelui rege se aflau câţiva berbeci, care serveau ca să plimbe pe copiii mai mici. Unul din aceşti berbeci, fiind lacom, intra zi şi noapte prin bucătărie, fără nicio teamă, şi mânca tot ce vedea. Bucătarii îl loveau atunci cu ce le cădea în mână: cu bucăţi de lemn şi cu vase de aramă. Văzând aceasta, conducătoarea maimuţelor se gândi: „Sfada asta dintre berbece şi bucătari are să fie pieirea maimuţelor; pentru că berbecele acesta e lacom de mâncăruri, iar bucătarii sunt tare mânioşi şi dau cu ce le vine la îndemână. De aceea, dacă cumva în lipsa altui lucru au să-l lovească cu vreun lemn aprins, atunci berbecele acesta, plin de lână cum e, are să fie cuprins de flatări numai cât se va atinge de foc. Pe urmă, în timp ce va arde, va intra în grajdul căilor, care se află alături. Din pricina mâţei grămezi de paie, acela va lua foc. Atunci caii se vor alege cu arsuri. Śalihotra[373] însă spune: «Durerile cailor pricinuite de arsuri se potolesc cu grăsime de maimuţă». Şi sigur că aşa

372 Uśanas, Bṛhaspati şi Cāṇakya se spune că au fost cei mai vestiţi scriitori despre nīti (ştiinţa purtării).

373 Śalihotra este un autor vechi, care a scris despre chirurgia veterinară.

are să se întâmple”. Gândindu-se astfel, chemă toate maimuţele şi le spuse în taină:

— Când se va isca ceartă între berbece şi bucătari, nu mai încape nicio îndoială că ea va pricinui moartea maimuţelor. (74)

De aceea casa în care mereu e sfadă fără pricină trebuie lăsată departe în urmă de cel care ţine la viaţă. (75)

Tot astfel:

Casele pier prin sfadă, prietenia prin bârfeală, ţările prin regi răi, gloria omenească prin fapte rele. (76)

De aceea până nu se iveşte pierzarea tuturor, să părăsim palatul acesta domnesc şi să plecăm în pădure. Auzind aceste vorbe, la care nu se aşteptau din partea ei, maimuţele începură să râdă obraznic şi ziseră:

— Hei, ţi-a slăbit mintea din pricina bătrâneţelor; de aceea vorbeşti aşa. Doar se spune: La copil, dar mai ales la bătrân, gura-i fără dinţi, balele curg neîncetat, iar mintea e întunecată. (77)

N-o să lăsăm noi bucatele cele dumnezeieşti, mâncărurile alese de tot felul, asemenea ambroziei, date cu mâna lor de copiii regelui, pentru ca să mâncăm în pădure fructe care să ne facă gura pungă, înţepătoare la gust, amare, sălcii şi seci. Auzind aceasta, căpetenia maimuţelor zise cu ochii tulburi de lacrimi:

— Ah, neghioabe ce sunteţi, voi nu cunoaşteţi sfârşitul acestei fericiri! Plăcerea aceasta, care acum e asemenea sorbirii unui suc delicios, are să se prefacă în cele din urmă în otravă. Eu însă nu vreau să văd cu ochii mei pieirea neamului meu. Plec chiar acum în pădure. Doar se spune:

Ferice de aceia care nu-şi văd prietenii în nenorocire, patria asuprită de duşman, ţara în ruină şi familia nimicită. (78)

Zicând acestea, le lăsă pe toate şi se duse în pădure.

După plecarea ei, într-o zi pe când berbecele intrase iarăşi în bucătărie, unul din bucătari, negăsind nimic altceva, începu să-l lovească cu un lemn pe jumătate ars. Atunci berbecele, cu corpul în flăcări, intră zbierând în grajdul de cai de alături. Acolo, fiindcă se tăvăli pe pământul acoperit cu paie, izbucniră pretutindeni flăcări, astfel încât vreo câţiva cai pieriră cu ochii crăpaţi alţii rupseră căpestrele şi cu corpul pe jumătate ars alergau în toate părţile, nechezând şi împrăştiind spaima prin mulţime. Atunci regele, speriat, chemă pe cei care cunoşteau învăţăturile lui Śalihotra şi le zise:

— Hei, spuneţi-mi vreun mijloc de a vindeca arsurile acestor cai! Aceia, după ce se gândiră la cele scrise în cărţi, ziseră:

— Măria-ta, ilustrul Śalihotra prescrie în privinţa aceasta următoarele:

Cu grăsime de maimuţă durerea cailor pricinuită de arsura focului dispare, cum dispare întunericul, atunci când răsare soarele”. (79)

Deci să se folosească îndată leacul acesta, până nu pier caii din pricina arsurilor. Auzind aceasta, regele porunci să fie ucise toate maimuţele. Ce să vă mai spun? Toate maimuţele fură omorâte cu fel de fel de arme: ciomege, pietre ş.a. Atunci maimuţa care fusese conducătoarea lor, văzând că i-au pierit şi fiii, şi nepoţii, fu cuprinsă de o adâncă deznădejde. Nu mai mintea nimic, ci numai rătăcea dintr-o pădure în alta. Şi se gândea: „Cum aş putea să mă răzbun pe blestematul cel de rege şi să-i plătesc pentru răul ce mi l-a făcut? Doar se spune:

Cine trece cu vederea pe lumea aceasta răul pe care-l pricinuieşte un duşman neamului său, fie de frică, fie din vreo dorinţă, acela trebuie socotit ca cel din urmă dintre oameni. (80)

Odată, pe când bătrâna maimuţă rătăcea chinuită de sete, ajunse la un lac împodobit cu grupuri de lotuşi.

Uitându-se mai cu luare-aminte, văzu că urmele de picioare ale oamenilor şi ale animalelor din pădure duceau spre lac, dar nu porneau de acolo. Atunci se gândi: „Nu mai încape îndoiala că în apa asta trebuie să se afle vreun crocodil rău. De aceea am să iau o ţeavă de lotus şi am să beau apă ţinându-mă departe”. Aşa şi făcu. Atunci ieşi din apă un drac cu gâtul împodobit cu un şirag de mărgăritare şi-i zise:

— Hei, cine intră în apa asta, acela-i mâncat de mine. De aceea nu se află mai mare viclean ca tine, devreme ce bei apă în acest chip. Îmi placi. Cere-mi ce-ţi doreşte inima! Atunci maimuţa întrebă:

— Cât poţi tu să mănânci? Acela răspunse:

— O sută, o mie, zece mii, chiar şi o sută de mii, dacă intră în apă, îi mănânc. Însă afară şi un şacal mă înfruntă. Maimuţa zise:

— Este o duşmănie fără margini între mine şi un rege: Dacă-mi dai şiragul cela de mărgăritare, am să ademenesc cu vorbele mele pe rege împreună cu suita lui şi am să-l fac să intre în lacul acesta. Auzind vorbele ei vrednice de crezare, diavolul îi dădu salba şi-i spuse:

— Prietenă, fă cum crezi că-i mai nimerit! maimuţa, împodobită la gât cu salba de mărgăritare, fu zărită de oameni cum se plimbă deasupra acoperişurilor şi printre copaci şi fu întrebată:

— Hei, maimuţe, unde ai stat atâta timp? De unde ai căpătat salba ceea, care întrece în strălucire până şi soarele? Maimuţa răspunse:

— Este undeva în pădure un lac mare, bine ascuns, pe care l-a făcut Dătătorul-de-bogăţii. Cine intră în apa aceea într-o zi de duminică, atunci când soarele e răsărit numai pe jumătate, acela, prin favoarea Dătătorului-de-bogăţii, iese cu gâtul împodobit e-o astfel de salbă. Aflând despre aceasta, regele chemă maimuţa la el şi-o întrebă:

— Maimuţo, oare-i adevărat asta? Se află undeva

vreun lac plin cu salbe de mărgăritare? Maimuţa răspunse:

— Stăpâne, ca dovadă iată şiragul de la gâtul meu. Dacă vrei să ai şi tu unul, trimite pe cineva împreună cu mine, ca să-i arăt! auzind aceasta regele zise:

— Dacă-i aşa, am să merg eu însumi, împreună cu suita mea, ca să căpătăm o mulţime de salbe.

— Aşa să faci, stăpâne! zise maimuţa.

După aceea toţi câţi se aflau în slujba regelui porniră împreună cu el, atraşi de dorinţa de-a avea câte un şirag. Maimuţa fu dusă comod şi cu dragoste în poala regelui, care se urcase într-o litieră. Bine a zis cine a zis:

O, zeiţă a lăcomiei, închinare ţie, datorită căreia chiar şi cei bogaţi se apucă de lucruri ce nu trebuie făcute şi cutreieră prin locuri unde cu greu se poate pătrunde. (81)

Tot astfel:

Cel care are o sută doreşte o mie; cel care posedă o mie doreşte o sută de mii; cel care-i stăpân pe-o sută de mii vrea să fie domn; cel care-i pe tron năzuieşte la cer. (82)

Celui care îmbătrâneşte îi îmbătrâneşte părul; celui care îmbătrâneşte îi îmbătrânesc dinţii; ochii şi urechile îi îmbătrânesc; numai dorinţa rămâne veşnic tânără. (83)

Ajungând la lac, în zorii zilei, maimuţa zise:

— Măria-ta, cei care intră aici când soarele e răsărit numai pe jumătate, acelora li se împlineşte dorinţa. De aceea toţi oamenii tăi să intre în acelaşi timp. Iar tu vei intra odată cu mine, pentru ca ajungând la locul pe care l-am văzut mai înainte să-ţi arăt o mulţime de salbe de mărgăritare. Când oamenii intrară în lac, toţi fură mâneaţi de diavol. Văzând că zăbovesc, regele întrebă pe maimuţă:

— Hei, maimuţo, de ce întârzie oamenii mei? Atunci maimuţa se căţără iute într-un copac şi zise către rege:

— Hei, rege ticălos, pe curtenii tăi i-a mâncat dracul care şade în apă. Încaltea m-am răzbunat că mi-ai nimicit

neamul. Pleacă. Numai fiindcă m-am gândit că eşti stăpânul meu, nu te-am făcut să intri şi tu. Doar se spune:

Cine săvârşeşte o faptă la fel cu aceea ce i s-a făcut, cine se răzbună pentru vătămarea pe care a suferit-o şi cine face rău pentru rău – la acela eu nu văd nicio vină. (84)

Aşa şi tu mi-ai nimicit neamul meu iar eu în schimb pe-al tău.

Auzind aceasta, regele se întoarse mâhnit şi singur pe jos, pe drumul pe care venise. După ce plecă regele, dracul ieşi îmbuibat din apă şi zise vesel către maimuţă:

— Duşmanul ţi l-ai distrus, prieten ţi-ai făcut, salba nu ţi-au luat-o, apă ai băut cu ţeava: halal să-ţi fie, maimuţo de pe smochin! (85)

De aceea eu spun:

Cine săvârşeşte o faptă din lăcomie, fără să se gândească la urmări, acela se face de ocară, ca regele Gandra (86).

După ce-şi isprăvi povestea, cel ce dobândise aurul zise din nou către cel cu roata:

— Prietene, lasă-mă să plec acasă! Cel cu roata răspunse:

— Averea şi prietenii se dobândesc pentru vremuri de restrişte. De aceea unde vrei să te duci şi să mă laşi în halul acesta? Doar se spune:

Cine îşi părăseşte prietenul în nenorocire şi nu se îndură de el, acela este un nerecunoscător şi din pricina acestui păcat merge sigur în iad. (87)

Cel care dobândise aurul zise:

— Aşa-i, dacă nenorocirea este de aşa fel, încât poate fi lecuită. Aici însă nu mai este cu putinţă ajutorul omenesc. Nimeni n-are puterea de-a te scăpa. Ba cu cât mă uit mai mult la schimonositurile de pe faţa ta, pricinuite de roata care se învârteşte, cu atât mai bine îmi dau seama că trebuie să plec cât mai repede, ca să nu cadă

şi peste mine vreo pacoste. Pentru că: Maimuţo, după cât se vede din înfăţişarea ta, te-a prins Vikala; cine îşi caută de drum, acela scapă cu viaţă. (88)

— Cum asta? întrebă cel cu roata. Celălalt povesti:

Povestea a unsprezecea
DRACUL, HOŢUL ŞI MAIMUŢA

Într-un oraş locuia odinioară un rege cu numele Bhadrasena. Acesta avea o fată de toată frumuseţea, eu numele Ratnavatī[374]. Pe aceasta voia s-o fure un drac. Venea în fiecare noapte şi o îmbrăţişa, dar nu putea s-o fure, fiindcă avea asupra ei o amuletă. Ghid era dracul aproape de ea, fata. se simţea într-o stare ciudată şi era cuprinsă de fiori. Trecu aşa câtăva vreme. Odată, pe la miezul nopţii, dracul stătea într-un colţ al camerei. Atunci fata regelui zise către prietena ei:

— Draga mea, uite-l cum mă chinuieşte mereu seara. Nu-i oare vreun mijloc de-a alunga pe acest ticălos? auzind aceasta, dracul se gândi: „Nu mai încape îndoială că la fel ca şi mine vine mereu şi altul ca s-o fure, cu numele Vikala[375]. Numai că nici el nu-i în stare s-o răpească. De aceea am să mă prefac într-un cal şi am să mă vâr printre cai, spre a vedea cum arată şi ce putere are acela”. Şi prefăcându-se într-un cal, se amestecă printre ceilalţi caii în timpul nopţii, pătrunse în curtea regelui un hoţ. Acesta cercetă toţi caii şi văzând că cel mai arătos dintre ei e dracul, îl încăleca. Atunci dracul se gândi: „Nu mai încape îndoială că acesta-i Vikala; m-a luat drept hoţ şi a venit înfuriat ca să mă omoare. Ce să mă fac?” Pe când se gândea astfel, celălalt îi şi puse zăbala în gură şi-i dădu

---

374 Cuvântul acesta înseamnă în skr.: „Cea plină de nestemate".

375 În skr. „seară" se spune vikala; dracul însă crede că acesta-i numele altui drac.

câteva lovituri de bici. Atunci dracul spăimântat începu s-o ia la goană. După ce se îndepărtă, hoţul căută să-l oprească, strângând frâul. Însă dracul alerga din ce în ce mai tare. Hoţul, văzând că puţin îi pasă calului de struneală, se gândi: „Vai de mine, caii nu sunt aşa; ei nu nesocotesc în felul acesta frâul. Fără îndoială că acesta trebuie să fie un drac cu chip de cal. De aceea, dacă voi zări vreun loc prăfos, am să mă las să cad acolo. Altfel nu scap cu viaţă în timp ce-şi zicea acestea şi se închina în gând la zeitatea sa favorită[376], calul trecu pe sub un smochin. Atunci hoţul se agăţă de-o creangă şi rămase atârnat de ea. Când fură despărţiţi unul de altul, dracul şi tâlharul în culmea bucuriei recăpătară speranţa că vor scăpa cu viaţă. Dar în smochinul acela se afla o maimuţă, care era prietenă cu dracul. Văzând groaza acestuia, îi zise:

— Hei, prietene, ce alergi aşa spăimântat, fără nicio pricină? Acesta-i un om, pe care-l poţi mânca! auzind vorbele maimuţei, dracul îşi reluă înfăţişarea şi se întoarse, dar cu sfială şi cu mersul şovăielnic. Când hoţul văzu că maimuţa îl cheamă pe drac, de ciudă îi înşfăcă aceleia coada care-i atârna şi o muşcă cât ce putu. Maimuţa, crezând că-i vreunul mai tare decât dracul, de frică nu crâcni nimic, ci numai ţinea ochii închişi, de durere, cum faci tu acum. Văzând-o în starea asta, dracul recită strofa:

Maimuţo, după cât se vede din înfăţişarea ta, te-a prins Vikala; cine îşi caută de drum, acela scapă cu viaţă. (89)

Şi dispăru.

Dă-mi dar drumul să mă duc acasă. Iar tu, stai aici şi gustă din fructul lăcomiei. Cel cu roata zise:

— Asta nu-i din vina mea. Destinul face ca să le

---

376 Expresia aceasta revine de mai multe ori în Panciatantra; vezi pag. 247, n. * şi **.

meargă oamenilor bine sau rău. Doar se spune:

Şi Rāvana a pierit prin puterea destinului, el care avea ca cetate Muntele cu trei piscuri[377], ca şanţ oceanul, ca luptători demonii, ca avere comorile lui Kubera şi pe care îl învăţase arta diplomaţiei însuşi Uśanas[378] (90).

Tot astfel:

Orbul şi ghebosul şi prinţesa cu trei sâni: tustrei au izbândit mulţumită relei lor purtări, fiindcă destinul le era prielnic. (91)

Povestea a douăsprezecea
PRINŢESA CU TREI SÂNI

Este pe pământul acesta, în Ţara dinspre miazănoapte, un oraş cu numele Madhupura. Acolo trăia odată un rege, pe care-l chema Madhusena. Acesta gustând odată din plăcerile simţurilor, căpătă o fată care avea trei sâni. Auzind că i s-a născut o fată cu trei sâni, regele zise către slujitorii săi:

— Mergeţi departe într-o pădure şi lepădaţi pe fata asta cu trei sâni, aşa ca nimeni să nu ştie de ea.

— Preamărite rege, ziseră atunci slujitorii, noi ştim că o fată cu trei sâni aduce nenorocire. Totuşi cheamă pe brahmani şi întreabă-i cu privire la ea, ca să nu ţi se închidă cele două lumi. Fiindcă:

Cine întreabă mereu pe unul şi pe altul, cine ascultă totdeauna, cine nu uită nimic, aceluia mintea i se deschide ca floarea de lotus la razele soarelui. (92)

Tot astfel:

Omul înţelept să întrebe totdeauna. Odată un

---

377 Muntele cu trei piscuri (Trikūţa) se află în Ceylon. Strofa aceasta se găseşte şi în cartea a treia, str. 161.
378 Uśanas sau Śukra, după mitologia indică era învăţătorul Daītyaşilor şi a alcătuit pentru ei o nītīśāstra (tratat despre ştiinţa politică) ; ef. p. 323, n. *.

brahman, care fusese prins de căpetenia dracilor, a scăpat numai mulţumită unei întrebări. (93)

— Cum asta? întrebă regele. Aceia povestiră:

Povestea a treisprezecea
ÎNTREBAREA MÂNTUITOARE

— Măria-ta, într-o pădure trăia odinioară un drac, cu numele Cumplitul. Odată, pe când cutreiera prin pădure, se întâlni cu un brahman. Atunci îi sări în spate şi-i zise:

— Mergi spre lacul dinaintea noastră! Brahmanul, spăimântat, porni cu el. Văzând însă că picioarele dracului sunt moi ca măduva de lotus, brahmanul îl întrebă:

— De ce-ţi sunt picioarele atât de moi? Dracul răspunse:

— Am făcut o juruinţă, că nu voi atinge pământul cu picioarele ude. Auzind aceasta, brahmanul se gândi cum să scape. Între acestea ajunseră la lac. Atunci dracul zise:

— Vreau să mă spăl şi să mă închin la zei. Să nu cumva să te urneşti din loc până mă-ntorc! Atunci brahmanul se gândi: „Nu mai încape îndoială că, după ce se va închina la zei, are să mă mănânce. Să fug deci iute, pentru ca acesta să nu poată alerga după mine cu picioarele ude”. Aşa şi făcu. Dracul, temându-se să nu-şi calce făgăduinţa, nu-i sări în spate. De aceea eu zic:

Omul înţelept să întrebe totdeauna. Odată un brahman, care fusese prins de căpetenia dracilor, a scăpat numai mulţumită unei întrebări. (94) Auzind această poveste, regele chemă pe brahmani şi le zise:

— Brahmani, mi s-a născut o fată cu trei sâni. Este vreun mijloc să scăpăm de ea sau nu e? Aceia răspunseră:

— Ascultă, Măria-ta:

Fata care se naşte cu un organ mai mult sau cu unul mai puţin este piază-rea pentru bărbatul ei şi pierzarea propriilor ei virtuţi. (95)

Fata cu trei sâni, asupra căreia cad ochii tatălui ei, aduce acestuia pieire grabnică; asta-i sigur. (96)

De aceea, Măria-ta, să te fereşti de-a o vedea. Dacă primeşte cineva s-o ia în căsătorie, dă-i-o şi porunceşte-i să părăsească ţara. Făcând aşa, nu-ţi vor fi închise cele două lumi. După ce le află părerea, regele dete poruncă să se facă strigare pretutindeni în sunetul tobei, că oricine va lua de soţie pe fiica sa, va primi o sută de mii de galbeni; dar va trebui să părăsească ţara. Această strigare către norod ţinu mult timp. Nimeni însă nu voia să se însoare cu fata. Fiindcă ea se făcuse de-acum mare, era ţinută într-un loc bine ascuns şi păzită cu străşnicie. Acum, în oraşul acela trăia un orb. Acesta era călăuzit de un ghebos, eu numele încetişor, care mergea înaintea lui sprijinit pe-un toiag. Auzind sunetul tobei, cei doi se sfătuiră între ei:

— Dacă atingem toba[379] şi dacă vrea norocul să ia unul din noi fata, vom primi odată cu ea şi galbenii. Cu aceştia ne vom duce viaţa în tihnă. Iar dacă ni se va trage moartea din pricina ei, încaltea se va sfârşi cu suferinţele pe care le îndurăm de pe urma sărăciei. Doar se spune:

Stima, simpatia, vocea sigură, inteligenţa, voioşia, dragostea din suflet, aerul de învăţat, lipsa de mâhniri, farmecul, virtutea, ştiinţa, minte ca a Învăţătorului zeilor[380], nevinovăţia, gândul la purtare bună – de toate acestea au parte muritorii, când stomacul e plin ca un sac cu grâne. (97)

Zicând acestea, orbul se duse la tobă, o atinse şi zise:

— O iau pe fată de nevastă, dacă mi-o dă regele! Atunci slujitorii domneşti merseră la rege şi-i ziseră:

— Măria-ta, toba a fost atinsă de-un orb. Hotărăşte cum vei crede de cuviinţă! Regele zise:

— Fie orb, fie surd, fie lepros, fie din casta cea mai

379 Atingerea tobei înseamnă primirea condiţiilor.

380 Bṛhaspati.

de jos, s-o ia pe fată împreună cu suta de mii de galbeni şi ducă-se în altă ţară. (98)

În urmă poruncii regelui, slujitorii duseră pe cei doi la malul unui râu, dădură orbului de soţie pe fata cu trei sâni, împreună cu o sută de mii de galbeni şi suindu-i într-o corabie ziseră pescarilor:

— Duceţi-i într-altă ţară şi lăsaţi pe orb împreună cu nevastă-sa şi cu ghebosul într-un oraş oarecare. Aşa şi făcură. Ajungând într-un ţinut străin, cei trei îşi cumpărară o casă într-un oraş, pe care-l arătară pescarii, şi îşi petreceau acolo timpul în tihnă. Orbul stătea numai culcat pe pat, iar ghebosul îngrijea de treburile gospodăriei. După un timp însă, femeia cu trei sâni începu să se dea în dragoste cu ghebosul. Bine a zis cine a zis:

Când va fi focul rece, luna arzătoare şi apa mării dulce, atunci se va ivi şi virtutea la femei. (99)

Într-o zi femeia cu trei sâni zise ghebosului:

— Dragul meu, dacă orbul acesta ar putea fi omorât în vreun fel, atunci am trăi fericiţi. Caută dar undeva otravă, ca să i-o dau şi să fiu fericită. Odată, pe când hoinărea, ghebosul dădu peste un şarpe negru[381] mort. Plin de bucurie îl luă şi duc în du-se acasă zise femeii:

— Draga mea, am găsit acest şarpe negru. Taie-l bucăţele, găteşte-l cu mirodenii din belşug şi dă-l orbului ca să-l mănânce, spunându-i că e carne de peşte. Are să moară numaidecât, pentru că lui îi place mult carnea de peşte. Zicând acestea, ghebosul ieşi. Femeia aprinse focul, tăie şarpele în bucăţele, puse unt şi, cum era ocupată cu alte treburi, zise cu glas mieros către orb:

— Dragă bărbate, ţi-am adus nişte carne de peşte, care-ţi place, căci totdeauna întrebi de asta. Peştii sunt puşi la foc, ca să se frigă. Până isprăvesc treaba prin casă, ia o lingură şi mestecă-i puţin! auzind aceasta, orbul, plin de bucurie şi lingându-şi buzele, se sculă îndată, luă o

381 Şarpele cobra, foarte veninos.

lingură şi începu să mestece. Dar pe când întorcea peştii, pieliţa neagră de pe ochii orbului, fiind atinsă de aburii plini de otravă, începu să cadă. Atunci orbul se gândi că acesta trebuie să fie un leac tare bun şi îşi apropie ochii şi mai mult de aburi. Recăpătându-şi vederea, se uită mai bine şi văzu în unt numai bucăţi de şarpe. Atunci el se gândi: „Ah! ce-i asta? Ea mi-a vorbit de carne de peşte şi, când colo, astea sunt bucăţi de şarpe negru. Ia să cercetez eu mai de-aproape purtarea femeii celeia cu trei sâni. O fi pus ea la cale omorârea mea sau ghebosul sau altcareva?” Gândindu-se astfel, îşi ascunse înfăţişarea şi se purtă ca un orb, ca şi mai înainte. Între acestea ghebosul se întoarse şi începu a se drăgosti cu femeia, fără nicio sfială, îmbrăţişând-o, sărutând-o şi aşa mai departe. Atunci orbul, văzând ce face acela şi neavând la îndemână vreun cuţit, se duse plin de mânie la pat, apucă pe ghebos de picioare şi rotindu-l cu putere deasupra capului îi izbi în pieptul femeii cu trei sâni. Din pricina izbiturii ghebosului al treilea sân al femeii îi intră în piept. La rândul său, ghebosul, fiind învârtit cu putere deasupra capului aceluia, se făcu drept. De aceea eu spun:

Orbul şi ghebosul şi prinţesa cu trei sâni: tustrei au izbândit mulţumită relei lor purtări, fiindcă destinul le era prielnic. (100)

Cel ce dobândise aurul zise:

— Aşa-i. Când destinul e prielnic, totul iese bine. Totuşi trebuie ca omul să ţină seamă şi de sfatul prietenilor. Cine nu face aşa, acela piere ca tine. Tot astfel:

Cei neuniţi pier ca pasărea *bharanda* cu un singur pântece, dar cu două gâturi, care-şi mâncau unul altuia fructele. (101)

— Cum asta? întrebă cel cu roata. Celălalt povesti:

Povestea a paisprezecea
DEZBINAREA FATALĂ

Pe malul unei mări trăia odată o pasăre cu numele bharanda[382], care avea un singur pântece, dar două gâturi.

Odată, pe când se plimba pe ţărmul mării, găsi un fruct cu gust ca de ambrozie, aruncat de valuri. Mâncându-l, îşi zise:

— Ah, am mâncat multe fructe pline de dulceaţă, aduse de valurile oceanului. Însă gustul acestuia este cum nu se mai află. Trebuie să fie al vreunui copac din rai sau poate că-i un fruct plin de ambrozie, căzut prin vreo întâmplare. Atunci gura a doua grăi:

— Dacă-i aşa, dă-mi şi mie o bucăţică, pentru ca să simtă plăcere şi limba mea! Gura întâia zise râzând:

— Noi doar avem un singur pântece şi ne săturăm o dată. De ce vrei dar mâncare şi pentru tine? Cu ceea ce a rămas am să-i fac bucurie nevestei mele. Zicând acestea, dădu restul femeii. Aceasta mâncă şi apoi, plină de bucurie, îl îmbrăţişă, îl sărută şi-l dezmierdă, spunându-i o mulţime de vorbe drăguţe. Însă gura a doua din ziua aceea stătu îngândurată şi mâhnită. Într-o zi găsi un fruct otrăvitor. Când îl zări, zise celeilalte guri:

— Lasă, neîndurato, ticăloaso, nesimţito; am găsit un fruct otrăvitor. Am să-l mănânc, ca să-ţi fac în ciudă! Cealaltă gură zise:

— Proasto, să nu cumva să faci asta! Dacă faci asta, pierim amândouă! Dar cu toate vorbele acestea, cealaltă gură mâncă fructul, ca să-i facă necaz. În scurt: pieriră amândouă. De aceea eu spun:

Cei neuniţi pier ca pasărea *bharanda* cu un singur pântece, dar cu două gâturi, care-şi mâncau unui altuia fructele. (102)

Cel cu roata zise:

---

382 Pasărea fabuloasă numită *bharanda* trăieşte, spun autorii hinduşi, în ţinutul Uttarakuruşilor, hiperboreenii Indiei.

— Aşa-i. Du-te, dar, acasă. Dar să nu mergi singur. Doar se spune:

Omul să nu mănânce singur un lucru plăcut, să nu vegheze singur când ceilalţi dorm, să nu pornească singur la drum şi să nu se chibzuiască singur la ceea ce trebuie să facă. (103)

De asemenea:

Chiar şi un om de nimic e bun ca tovarăş de drum, căci asigură liniştea. Un rac a scăpat viaţa aceluia pe care-l însoţea. (104)

— Cum asta? întrebă cel ce dobândise aurul. Celălalt povesti:

Povestea a cincisprezecea
BRAHMANUL, RACUL ŞI ŞARPELE

Într-un oraş trăia odată un brahman cu numele Brahmadatta. Acesta trebuia să plece într-o zi, pentru nişte treburi, într-alt sat. Atunci mama sa îl povăţui:

— Copilul meu, cum pleci singur? Caută-ţi un prieten ca tovarăş de drum. Acela răspunse:

— Mamă, nu te teme; drumul acesta nu e primejdios. Am să mă duc singur, căci am nişte treburi. Văzându-i hotărârea, mama sa aduse un rac din iazul apropiat şi-i zise:

— Copilul meu, dacă trebuie să te duci neapărat, atunci uite, racul acesta are să-ţi fie tovarăş. Ia-l şi du-te! Acela ascultă de sfatul mamei sale, luă racul cu amândouă mâinile, îl înveli într-o frunză de camfor şi, punându-l într-o oală, porni iute la drum. Pe când mergea astfel, dogorit de arşiţa soarelui de vară, ajunse la un copac de la marginea drumului şi se culcă sub el. Între acestea ieşi dintr-o scorbură a copacului un şarpe şi se apropie de el. Însă atras de mirosul plăcut de camfor, pentru care are o plăcere înnăscută, şarpele lăsă pe cel care dormea şi,

găurindu-i haina, mâncă cu multă lăcomie frunza de camfor din oală. Însă racul, care se afla în ea, îl omorî. Când brahmanul se trezi, văzu alături de el un şarpe negru lungit pe frunza de camfor. Atunci el se gândi: „L-a ucis racul”; şi înveselit zise: „Ah, a avut dreptate mama, când a spus că omul trebuie să aibă un tovarăş şi să nu meargă singur. Şi eu, cu inima plină de încredere, în urmat sfatul. Astfel racul m-a scăpat de-a fi omorât de şarpe. Cu drept cuvânt se spune că:

După cum e credinţa pe care o are cineva despre o povaţă, un loc de pelerinaj, un zeu, un astrolog, un învăţător – tot aşa e şi izbânda aceluia”. (105)

Zicând acestea, brahmanul se duse în drumul lui. De aceea eu spun:

Chiar şi-un om de nimic e bun ca tovarăş de drum, căci asigură liniştea. Un rac a scăpat viaţa aceluia pe care-l însoţea. (106)

După aceea cel ce dobândise aurul îşi luă rămas bun de la cel cu roata, în felul brahmanilor, şi plecă spre casă.

Şi aici se isprăveşte această a cincea carte, numită *Fapta nechibzuită*.

Aşa se sfârşeşte cartea aceasta despre purtare, numită *Panciatantra*.

TABLA DE MATERII[383]

---
383 Titlurile cu litere cursive arată că povestea respectivă are intercalată în ea povestea sau poveştile următoare.

CARTEA A TREIA. POVESTEA CORBILOR ŞI A BUFNIŢELOR

CARTEA A PATRA. PIERDEREA AGONISITEI

CARTEA A CINCEA. FAPTA NECHIBZUITĂ

Dat la cules 05.10.1968. Bun de tipar 03.04.1969. Apărut 1969. Tiraj 56.175 ex.